

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

31 Δεκεμβρίου 2021

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Αρ. Φύλλου 6538

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ. 139284

Έγκριση Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΠΠΑ) της Περιφέρειας Αττικής προγραμματικής περιόδου 2021 - 2025.

**Ο ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ**

Έχοντας υπόψη:

1. Τον ν. 4622/2019 «Επιτελικό Κράτος: οργάνωση, λειτουργία και διαφάνεια της Κυβέρνησης, των κυβερνητικών οργάνων και της κεντρικής δημόσιας διοίκησης» (Α' 133).

2. Το μέρος ΙΗ' «Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης» του ν. 4635/2019 «Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις» (Α' 167) και ιδίως την παρ. 1 του άρθρου 125 και του άρθρου 132.

3. Τον ν. 4270/2014 «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) - δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις» (Α' 143) και ιδίως τα άρθρα 23, 57, 78 και 79 και 80.

4. Το άρθρο 90 του Κώδικα Νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα (π.δ. 63/2005, Α' 98), το οποίο διατηρήθηκε σε ισχύ με την παρ. 22 του άρθρου 119 του ν. 4622/2019 (Α' 133).

5. Το π.δ. 81/2019 «Σύσταση, συγχώνευση, μετονομασία και κατάργηση Υπουργείων και καθορισμός των αρμοδιοτήτων τους. Μεταφορά υπηρεσιών και αρμοδιοτήτων μεταξύ Υπουργείων» (Α' 119).

6. Το π.δ. 83/2019 «Διορισμός Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης, Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών» (Α' 121).

7. Το π.δ. 147/2017 «Οργανισμός του Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης» (Α' 192).

8. Την υπ' αρ. 38/2020 Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου «Έγκριση και προσδιορισμός των πόρων υλοποίησης του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (Ε.Π.Α.) για την προγραμματική περίοδο 2021-2025» (Α' 174).

9. Την υπ' αρ. 51875/07.05.2021 κοινή απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων «Ανάθεση Αρμοδιοτήτων στον Υφυπουργό Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Ιωάννη Τσακίρη» (Β' 1867).

10. Την υπ' αρ. 95189/14.09.2020 απόφαση του Υφυπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων «Κατάρτιση και Υποβολή Τομεακών και Περιφερειακών Προγραμμάτων (ΤΠΑ/ΠΠΑ) του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης προγραμματικής περιόδου 2021 - 2025» (Β' 3961).

11. Την υπ' αρ. 62564/04.06.2021 απόφαση του Υφυπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων «Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου - Κανόνες επιλεξιμότητας δαπανών για τα προγράμματα του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ) 2021-2025» (Β' 2442).

12. Την υπ' αρ. 64957/10.06.2021 απόφαση του Υφυπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων «Μεταφορά συνεχιζόμενων έργων εθνικού σκέλους ΠΔΕ 2021 στα Προγράμματα Ανάπτυξης του ΕΠΑ 2021-2025 και ρυθμίσεις χρονοδιαγράμματος έγκρισης των Προγραμμάτων» (Β' 2548).

13. Την υπ' αρ. 82119/21.07.2021 Εγκύκλιο - 1η τροποποίηση οδηγιών για την έγκριση και χρηματοδότηση του ΠΔΕ 2021 και τον προγραμματισμό δαπανών ΠΔΕ 2022 - 2024.

14. Την υπ' αρ. 1062585/10.12.2021 υποβολή πρότασης του Περιφερειάρχη Αττικής για την έγκριση του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης της Περιφέρειας Αττικής.

15. Την υπ' αρ. 606198/19.07.2021 υποβολή προς έγκριση Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) του Περιφερειάρχη Αττικής για το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021 - 2025 στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, σύμφωνα με το άρθρο 106 του ν. 4849/2021 (Α' 207).

16. Την από 20.12.2021 εισήγηση της αρμόδιας Διεύθυνσης Διαχείρισης Εθνικού ΠΔΕ (Δι.Δι.Ε.Π.) προς τον Υφυπουργό Ανάπτυξης και Επενδύσεων για την έγκριση του «Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΠΠΑ) της Περιφέρειας Αττικής», ύστερα από την ολοκλήρωση της διαβούλευσής του.

17. Την υπ' αρ. 14.12.2021 εισήγηση δημοσιονομικών επιπτώσεων της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων (περ. ε της παρ. 5 του άρθ. 24 του ν. 4270/2014), σύμφωνα με την οποία με την παρούσα απόφαση προκαλείται δαπάνη στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε.) του κρατικού προϋπολογισμού ύψους τετρακοσίων τεσσάρων εκατομμυρίων ευρώ (404.000.000 €), η

οποία θα καλυφθεί από πιστώσεις που θα εγγραφούν στο εθνικό σκέλος του ΠΔΕ του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων την περίοδο 2021 έως 2025, ως φορέα που εγγράφονται οι πιστώσεις των Περιφερειών της Ελληνικής Επικράτειας, αποφασίζουμε:

Άρθρο 1

Έγκριση του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης της Περιφέρειας Αττικής

1. Εγκρίνεται το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης της Περιφέρειας Αττικής, το οποίο καταρτίστηκε και αξιολογήθηκε σύμφωνα με τις απαιτήσεις, τους όρους και τη διαδικασία της υπ' αρ. 95189/14.09.2020 απόφασης του Υφυπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων «Κατάρτιση και Υποβολή Τομεακών και Περιφερειακών Προγραμμάτων (ΤΠΑ/ΠΠΑ) του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης προγραμματικής περιόδου 2021 - 2025» (Β' 3961) και του Μέρους ΙΗ του ν. 4635/2019 «Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις» (Α' 167).

2. Το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης της Περιφέρειας Αττικής, το οποίο περιλαμβάνεται στο Παράρτημα της παρούσας απόφασης, μέσα σε ένα μήνα από την έγκρισή του, αναρτάται στον επίσημο ιστότοπο για το ΕΠΑ του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων και στον ιστότοπο της Περιφέρειας Αττικής, σύμφωνα με την παρ. 6 του άρθρου 125 του ν. 4635/2019 (Α' 167).

3. Στο πλαίσιο του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης, η Περιφέρεια Αττικής θα μεριμνήσει για την τήρηση των όρων, περιορισμών και κατευθύνσεων της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Άρθρο 2

Προϋπολογισμός Προγράμματος

Ο προϋπολογισμός του Προγράμματος για την Προγραμματική Περίοδο 2021 - 2025 ανέρχεται σε 404.000.000 ευρώ και κατανέμεται στην Περιφέρεια Αττικής, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 132 του ν. 4635/2019 (Α' 167).

Άρθρο 3

Υπηρεσία Διαχείρισης

1. Αρμόδια Υπηρεσία Διαχείρισης για τη διαχείριση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο της εφαρμογής του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης ορίζεται η Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού της Γενικής Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, Έργων και Υποδομών Περιφέρειας Αττικής, η οποία θα αναλάβει τις αρμοδιότητες που προβλέπονται στην παρ. 3 του άρθρου 132 του ν. 4635/2019 και με αντίστοιχη προσαρμογή του θεσμικού της πλαισίου.

2. Στην Υπηρεσία Διαχείρισης ανατίθεται η διαχείριση των πόρων του άρθρου 2 της παρούσας.

Άρθρο 4

Παράρτημα

Προσαρτάται και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της παρούσας απόφασης το Παράρτημα που ακολουθεί, το οποίο περιλαμβάνει το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης της Περιφέρειας Αττικής.

Η ισχύς της παρούσας απόφασης αρχίζει από τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
2021-2025**

Νοέμβριος 2021

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εισαγωγή	.....
1 Ανάλυση Υφιστάμενης Κατάστασης	.....
1.1 Η Περιφέρεια Αττικής	.....
1.1.1 Γενικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας	.....
1.1.2 Θεσμικό Πλαίσιο του Φορέα	.....
1.1.3 Τομείς Παρέμβασης - Αρμοδιότητες	.....
1.2 Κανονιστικά και Προγραμματικά Κείμενα	.....
1.2.1 Κανονιστικά Κείμενα	.....
1.2.2 Εθνικά και Περιφερειακά Προγραμματικά Κείμενα	.....
1.3 Ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης ανά Τομέα Παρέμβασης	.....
1.3.1 Έξυπνη Ανάπτυξη	.....
1.3.2 Πράσινη Ανάπτυξη	.....
1.3.3 Κοινωνική Ανάπτυξη	.....
1.3.4 Ανάπτυξη Υποδομών	.....
1.3.5 Ενίσχυση εξωστρέφειας	.....
1.3.6 Συμπεράσματα – Κρίσιμα Σημεία	.....
1.4 Έργα της Περιφέρειας Αττικής ανά Τομέα Παρέμβασης	.....
1.4.1 Υλοποιούμενα και σε εξέλιξη Έργα από Εθνικούς Πόρους	.....
1.4.2 Υλοποιούμενα και σε εξέλιξη Έργα από συγχρηματοδοτούμενους Πόρους	.....
2 Η Αναπτυξιακή Στρατηγική για την Περίοδο 2021 – 2025	.....
2.1 Οι επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19 και το πλαίσιο αντιμετώπισης	.....
2.2 Ανάλυση της Στρατηγικής	.....
2.2.1 Το Όραμα για την Περιφέρεια Αττικής	.....
2.2.2 Ανάλυση Στρατηγικής ανά Αναπτυξιακό Στόχο	.....
2.2.3 Ειδικοί Στόχοι του ΠΠΑ	.....
2.3 Διάρθρωση της Στρατηγικής ΠΠΑ	.....
2.3.1 Κατηγορίες Έργων και Δράσεων του ΠΠΑ	.....
2.3.2 Τεκμηρίωση της ανάγκης χρηματοδότησης από το ΕΠΑ	.....
2.3.3 Καθεστώς Ενίσχυσης	.....
2.3.4 Δείκτες Εκροών του Προγράμματος	.....
2.3.5 Δυνητικοί Δικαιούχοι	.....
2.4 Συμβολή των Αναπτυξιακών Στόχων στη Συμβολή των Δεικτών του ΕΠΑ	.....
3 Τεχνική Βοήθεια του Προγράμματος	.....

3.1	Δράσεις που θα Χρηματοδοτηθούν στο Πλαίσιο της Τεχνικής Βοήθειας του ΠΠΑ ..
4	Προϋπολογισμός του Προγράμματος.....
5	Η Συμβολή του Προγράμματος στην Εφαρμογή Δημόσιων Πολιτικών .....
5.1	Συμβατότητα του Προγράμματος με το ΕΠΑ .....
5.2	Συμβατότητα με Περιφερειακές και Εθνικές Στρατηγικές.....
5.3	Επιπτώσεις των Μεγάλων Έργων στην Οικονομία .....
5.4	Συμπληρωματικότητα με Πολιτικές Ευρωπαϊκών Ταμείων.....
6	Οριζόντιες Αρχές.....
6.1	Συμβολή του Προγράμματος στη Βιώσιμη Ανάπτυξη.....
6.2	Συμβολή του Προγράμματος στην Ισότητα Ευκαιριών και Κατάργηση των Διακρίσεων 191
6.3	Συμβολή του Προγράμματος στην Ισότητα των Φύλων .....
6.4	Η Συμβολή του Προγράμματος στην προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία .....
6.5	Αναμενόμενη Επίπτωση στο Περιβάλλον.....
7	Υπηρεσία Διαχείρισης του Προγράμματος .....
7.1	Δομή υπηρεσιακής διαχείρισης για το ΠΠΑ βάσει του Ν. 4635/2019.....
7.2	Η ΔΙ.Α.Π ως Υπηρεσία Διαχείρισης του ΠΠΑ .....
7.3	Κανονιστικό Πλαίσιο .....
8	Κριτήρια Επιλογής Έργων .....
9	Σχεδιασμός του Προγράμματος .....
9.1	Συνοπτική Περιγραφή της Διαδικασίας Σχεδιασμού .....
10	Παραπομπές.....

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1:	Διαχρονική εξέλιξη πληθυσμού στην Περιφέρεια Αττικής 1971-2011.....
Πίνακας 2:	Πληθυσμός Περιφέρειας Αττικής ανά Π.Ε. ....
Πίνακας 3:	Εξέλιξη ΑΕΠ στην Περιφέρεια Αττικής 2008 – 2018 (εκ.€, τρέχουσες τιμές).....
Πίνακας 4:	Εξέλιξη ΑΕΠ κατά κεφαλή - Περιφέρεια Αττικής 2008 – 2018 (€, τρέχουσες τιμές) ..
Πίνακας 5:	Δαπάνες για Ε&Α στην Περιφέρεια Αττικής 2003 – 2017, εκ.€ .....
Πίνακας 6:	Δαπάνες για Ε&Α (εκ.€) ανά Τομέα στην Περιφέρεια Αττικής 2007-2017 .....
Πίνακας 7:	Απασχόληση σε Ε&Α ως προς συνολική απασχόληση (%) σε κάθε Περιφέρεια ....
Πίνακας 8:	Δείκτες Ανταγωνιστικότητας και Αποδοτικότητας για Περιφέρεια Αττικής .....
Πίνακας 9:	Οικονομικοί δείκτες για Μητροπολιτική Αθήνα – όλοι οι κλάδοι, 2012-2016 .....
Πίνακας 10:	SWOT Ανάλυση - Έξυπνη Ανάπτυξη.....

Πίνακας 11: Ποσοτικοποίηση στόχων σχεδιασμού της διαχείρισης ανακυκλώσιμων υλικών (2020) .....
Πίνακας 12: SWOT Ανάλυση - Πράσινη Ανάπτυξη .....
Πίνακας 13: Στοιχεία απασχόλησης και ανεργίας στην Αττική και χώρα, 2016-2018 (σε χιλ.)..
Πίνακας 14: Άνεργοι ΟΑΕΔ ανά Περιφέρεια – Μέσος Όρος (Μ.Ο) Α εξαμήνου για τα έτη 2018 - 2019 .....
Πίνακας 15: Εξέλιξη οικονομικά ενεργού πληθυσμού στην Αττική και χώρα (σε χιλιάδες), 2012-2018 .....
Πίνακας 16: Κατανομή ενεργού οικονομικά πληθυσμού στην Αττική ανά τομέα δραστηριότητας, 2018 .....
Πίνακας 17: Εξέλιξη Εισοδήματος ανά Κάτοικο 2012-2017 (σε ευρώ).....
Πίνακας 18: Αριθμός Κέντρων Υγείας και Κλινών στην Αττική και χώρα, 2013-2018 .....
Πίνακας 19: Ποσοστό (%) αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ετών 25 έως 64), 2014 – 2019 .....
Πίνακας 20: Ποσοστό (%) νέων εκτός απασχόλησης/εκπαίδευσης/κατάρτισης NEET (ετών 18 έως 24), 2014 – 2019 .....
Πίνακας 21: SWOT Ανάλυση - Κοινωνική Ανάπτυξη .....
Πίνακας 22: SWOT Ανάλυση - Ανάπτυξη Υποδομών .....
Πίνακας 23: Επισκέπτες σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους στην Περιφέρεια Αττικής, 2012-2019 .....
Πίνακας 24: Αφίξεις σε τουριστικά καταλύματα στην Αττική - χώρα, 2012 - 2018 .....
Πίνακας 25: SWOT Ανάλυση - Ενίσχυση Εξωστρέφειας .....
Πίνακας 26: Κόστος υλοποιούμενων και σε εξέλιξη έργων ανά τομέα παρέμβασης .....
Πίνακας 27: Συνολική δημόσια δαπάνη ενταγμένων έργων ανά πεδίο παρέμβασης .....
Πίνακας 28: Γενικοί και Ειδικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι της Στρατηγικής ΠΠΑ Αττικής .....
Πίνακας 29: Πίνακας διάρθρωσης της Στρατηγικής του ΠΠΑ Αττικής.....
Πίνακας 30: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Έξυπνη Ανάπτυξη.....
Πίνακας 31: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Πράσινη Ανάπτυξη .....
Πίνακας 32: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Κοινωνική Ανάπτυξη .....
Πίνακας 33: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Ανάπτυξη Υποδομών .....
Πίνακας 34: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Ενίσχυση Εξωστρέφειας .....
Πίνακας 35: Δείκτες εκρών για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Έξυπνη Ανάπτυξη' .....
Πίνακας 36: Δείκτες εκρών για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Πράσινη Ανάπτυξη' .....
Πίνακας 37: Δείκτες εκρών για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Κοινωνική Ανάπτυξη' .....
Πίνακας 38: Δείκτες εκρών για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Ανάπτυξη Υποδομών' .....
Πίνακας 39: Δείκτες εκρών για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Ενίσχυση Εξωστρέφειας' .....
Πίνακας 40: Δείκτες εκρών για τον Άξονα 'Υποστήριξη του Προγράμματος' .....

Πίνακας 41: Πίνακας Δυνητικών Δικαιούχων	
Πίνακας 42: Συμβολή των Αναπτυξιακών Στόχων και Ειδικών Αναπτυξιακών Στόχων του ΠΠΑ στους Δείκτες του ΕΠΑ.....	
Πίνακας 43: Πίνακας Δράσεων που θα χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο της Τεχνικής Βοήθειας του ΠΠΑ	
Πίνακας 44: Πίνακας Κατανομής Προϋπολογισμού του Προγράμματος σε Αναπτυξιακούς Στόχους	
Πίνακας 45: Πίνακας Κατανομής Προϋπολογισμού του Προγράμματος.....	
Πίνακας 46: Χρονοδιάγραμμα του Προγράμματος.....	
Πίνακας 47: Συσχέτιση των Αξόνων Προτεραιότητας του ΠΠΑ με τους Ειδικούς Στόχους του ΕΠΑ για τον Αναπτυξιακό Στόχο της Έξυπνης Ανάπτυξης.....	
Πίνακας 48: Συσχέτιση των Αξόνων Προτεραιότητας του ΠΠΑ με τους Ειδικούς Στόχους του ΕΠΑ για τον Αναπτυξιακό Στόχο της Πράσινης Ανάπτυξης	
Πίνακας 49: Συσχέτιση των Αξόνων Προτεραιότητας του ΠΠΑ με τους Ειδικούς Στόχους του ΕΠΑ για τον Αναπτυξιακό Στόχο της Κοινωνικής Ανάπτυξης.....	
Πίνακας 50: Συσχέτιση των Αξόνων Προτεραιότητας του ΠΠΑ με τους Ειδικούς Στόχους του ΕΠΑ για τον Αναπτυξιακό Στόχο της Ανάπτυξης Υποδομών.....	
Πίνακας 51: Συσχέτιση των Αξόνων Προτεραιότητας του ΠΠΑ με τους Ειδικούς Στόχους του ΕΠΑ για τον Αναπτυξιακό Στόχο της Εξωστρέφειας	
Πίνακας 52: Πίνακας συμβατότητας Αξόνων Προτεραιότητας του ΠΠΑ με τους Στόχους της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020»	
Πίνακας 53: Πίνακας συμβατότητας Αξόνων Προτεραιότητας του ΠΠΑ με τους τομείς Εξειδίκευσης RIS3 της Περιφέρειας Αττικής.....	
Πίνακας 54: Πίνακας συμβατότητας Αξόνων Προτεραιότητας του ΠΠΑ με τους Άξονες του προγράμματος Horizon Europe.....	
Πίνακας 55: Πίνακας συμβατότητας Αξόνων Προτεραιότητας του ΠΠΑ με τους άξονες του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.....	
Πίνακας 56: Πίνακας συμβατότητας Αξόνων Προτεραιότητας του ΠΠΑ με τις αντίστοιχες Εθνικές Στρατηγικές	183

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1: Ηλικιακή πυραμίδα Περιφέρειας Αττικής (2001-2011)	
Σχήμα 2: Εξέλιξη ΑΕΠ στην Περιφέρεια Αττικής 2011 – 2015	
Σχήμα 3: Πεδία Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Περιφέρεια Αττικής.....	
Σχήμα 4: Δομικά στοιχεία της SWOT Analysis.....	
Σχήμα 5: Εξέλιξη δαπανών για Ε&Α 2011-2017, εκ.€ στην Αττική και στη χώρα	
Σχήμα 6: Κατανομή (%) Δαπανών ανά Τομέα στην Αττική, 2017	
Σχήμα 7: Ζημιές ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια Αττικής	

- Σχήμα 8: Ζώνες δυνητικά υψηλού κινδύνου πλημμύρας του Υ.Δ. Αττική .....
- Σχήμα 9: Εξέλιξη Δείκτη απασχόλησης στην Αττική, 2012-2018 .....
- Σχήμα 10: Εξέλιξη Δείκτη Ανεργίας στην Αττική, 2012-2018 .....
- Σχήμα 11: Εισόδημα/ κάτοικο (ευρώ) Αττική – χώρα, 2012-2017 .....
- Σχήμα 12: Πρόωρη σχολική διαρροή στην Αττική – χώρα – ΕΕ.27 σε (%), 2014-2019.....
- Σχήμα 13: Πρόσβαση νοικοκυριών σε ευρυζωνικά δίκτυα (%), 2012-2019 .....
- Σχήμα 14: Άτομα με ψηφιακή αλληλεπίδραση με δημόσιες υπηρεσίες (%), 2012-2019.....
- Σχήμα 15: Άτομα με ηλεκτρονική αγορά αγαθών/ υπηρεσιών από Ίντερνετ (%), 2012-2019....
- Σχήμα 16: Ακτοπλοϊκές επιβιβάσεις/ αποβιβάσεις στην Αττική και χώρα, 2012-2018 .....
- Σχήμα 17: Εξέλιξη μεταβολής της ΑΠΑ (%) στην Αττική, 2008-2017 .....
- Σχήμα 18: Διανυκτερεύσεις σε τουριστικά καταλύματα στην Αττική, 2012-2018.....
- Σχήμα 19: Ποσοστιαία κατανομή των έργων του ΠΔΕ ανά τομέα παρέμβασης .....
- Σχήμα 20: Ποσοστιαία κατανομή των συγχρηματοδοτούμενων πόρων ανά τομέα παρέμβασης .....
- Σχήμα 21: Αναπτυξιακοί στόχοι, δυνατότητες και προκλήσεις .....
- Σχήμα 22: Ποσοστιαία κατανομή Προϋπολογισμού του Προγράμματος σε Αναπτυξιακούς Στόχους .....
- Σχήμα 23: Κατανομή Προϋπολογισμού του ΠΠΑ σε Αναπτυξιακούς Στόχους και Έτη .....

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με το ν. 4635/2019 (Α' 167), θεσμοθετήθηκε για πρώτη φορά ένα ολοκληρωμένο σύστημα για τον σχεδιασμό, τη διαχείριση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο των παρεμβάσεων που χρηματοδοτούνται από τους εθνικούς πόρους του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ). Για πρώτη φορά εισάγονται η μεσοπρόθεσμη στοχοθεσία και η υπαγωγή των παρεμβάσεων του ΠΔΕ σε στρατηγικούς στόχους και ιεραρχούμενες αναπτυξιακές προτεραιότητες.

Οι προγραμματικές περίοδοι του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ) έχουν πενταετή διάρκεια. Η έναρξη της πρώτης προγραμματικής περιόδου είχε οριστεί για την 1η Ιανουαρίου 2021. Το ΕΠΑ καθορίζει τις προτεραιότητες ανά τομέα πολιτικής στο πλαίσιο των εθνικών αναπτυξιακών στόχων, τους ειδικούς στόχους και δράσεις, το συνολικό και ανά Πρόγραμμα προϋπολογισμό, καθώς και τα αποτελέσματα που επιδιώκονται με την εφαρμογή του.

Με την 1^η εγκύκλιο για την κατάρτιση του ΕΠΑ που εξέδωσε το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων (αρ. πρωτ. 29428/12-3-2020) σηματοδοτήθηκε η έναρξη του διαλόγου του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων με τους φορείς πολιτικής σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, προκειμένου να συντονιστούν οι απαιτούμενες ενέργειες για την κατάρτιση των ΤΠΑ και ΠΠΑ στο πλαίσιο των αναπτυξιακών στόχων του ΕΠΑ.

Με την υπ' αρ. 95189/16-9-2020 απόφαση του Υφυπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων (Β' 3961), καθορίστηκε ο τρόπος κατάρτισης και υποβολής των Τομεακών και Περιφερειακών (ΤΠΑ/ΠΠΑ) του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης της Προγραμματικής Περιόδου 2021-2025» Σύμφωνα δε με το άρθρο 119 του ν. 4635/2019 κάθε Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης καταρτίζεται από την αρμόδια Περιφέρεια και περιλαμβάνει τους στόχους του μεσοπρόθεσμου αναπτυξιακού προγραμματισμού στον τομέα ευθύνης της, με βάση τον αντίστοιχο προγραμματισμό του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (Ε.Π.Α.) και την κατανομή των εθνικών πόρων του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, οι οποίοι του αναλογούν.

Με την τροποποίηση του άρθρου 139 του ν. 4635/2019, μέχρι την έναρξη της πρώτης προγραμματικής περιόδου του Ε.Π.Α., η οποία λαμβάνει χώρα την 1.7.2021, με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων ρυθμίζονται θέματα σχετικά με τον συντονισμό των φορέων και των ενεργειών για την προετοιμασία του Ε.Π.Α. και τον προσδιορισμό των προγραμματικών στόχων της μεταβατικής περιόδου. Με όμοια απόφαση, μπορεί να ρυθμίζονται θέματα που αφορούν στη διαδικασία ένταξης έργων στο Π.Δ.Ε. για χρηματοδότηση από το εθνικό σκέλος του, τη διαδικασία παρακολούθησής τους και κάθε άλλο σχετικό θέμα. Στο ίδιο πλαίσιο, με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων εγκρίνεται πρόγραμμα ενεργειών Τεχνικής Βοήθειας μεταβατικής περιόδου για την κατάρτιση του Ε.Π.Α. και των προγραμμάτων του και την υποστήριξη έργων του εθνικού σκέλους, με δικαιούχο τη Δι.Δι.Ε.Π. και με περίοδο επιλεξιμότητας δαπανών που αρχίζει από την έναρξη ισχύος του ανωτέρου νόμου και λήγει ένα (1) έτος μετά την έναρξη της πρώτης προγραμματικής περιόδου.

Το σχέδιο του ΕΠΑ 2021-2025 διαμορφώθηκε εν μέσω της κλιμάκωσης της πανδημίας COVID-19, η οποία προκάλεσε ύφεση στην ευρωπαϊκή και την παγκόσμια οικονομία κατά το πρώτο εξάμηνο του 2020. Η ανάγκη να αντιμετωπιστούν οι κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες της πανδημίας οδήγησε σε προσαρμογές και στο κείμενο του ΕΠΑ 2021-2025, καθώς σήμερα προβάλλει κρισιμότερη από ποτέ η πρόκληση για μεταρρυθμίσεις που ενισχύουν την ανάπτυξη.

Ο αναπτυξιακός προγραμματισμός διέπεται από τις αρχές της συμπληρωματικότητας προς τις συγχρηματοδοτούμενες από την Ευρωπαϊκή Ένωση παρεμβάσεις και επομένως θα πρέπει να διενεργηθεί παράλληλα και σε κάθε περίπτωση να λάβει υπόψη του τα αποτελέσματα της διαδικασίας σχεδιασμού των Τομεακών αλλά και των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2021-2027.

Η Περιφέρεια Αττικής προκειμένου να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις που απορρέουν από τον ν.4635/2019, προχώρησε στη δημιουργία Ομάδας Έργου, η οποία αποτελείται από τα στελέχη της Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού. Η Ομάδα Έργου υποστηρίζεται τεχνικά από εξωτερικό συνεργάτη, ο οποίος με απόφαση του Περιφερειάρχη Αττικής αναλαμβάνει να υποστηρίξει τη Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού της Περιφέρειας Αττικής στα παρακάτω αντικείμενα:

- στην καταγραφή και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης για τα έργα που έχουν ενταχθεί στο ΠΔΕπ,
- στη διαβούλευση, με στόχο τη διατύπωση απόψεων από τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, τους κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους, τους εποπτευόμενους φορείς και τους πολίτες της Περιφέρειας Αττικής,
- στη συγκέντρωση των απόψεων από υπηρεσίες και φορείς της Περιφέρειας Αττικής στο πλαίσιο της διαβούλευσης του σχεδίου του Ε.Π.Α.,
- στη σύνταξη του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης που θα περιλαμβάνει κατ' ελάχιστο τα προβλεπόμενα από το θεσμικό πλαίσιο στοιχεία,
- στη σύνοψη των συμπερασμάτων της διαβούλευσης και ενημέρωση των αρμόδιων υπηρεσιών της Περιφέρειας Αττικής και υποστήριξη στη σύνταξη προτάσεων αναθεώρησης συγκεκριμένων σημείων του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης με τη σχετική τεκμηρίωση,
- στην προσαρμογή του ΠΠΑ σε ενδεχόμενες παρατηρήσεις της Δι.Ε.Π. του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων.

Ο ανάδοχος στο ρόλο του εξωτερικού συνεργάτη για τεχνική υποστήριξη, καθ' όλη τη διάρκεια της σύμβασης διέθεσε τους απαραίτητους πόρους στη Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού προκειμένου να συνδράμει στην υλοποίηση των παραπάνω αντικειμένων. Η διαδικασία που ακολουθήθηκε για το σχεδιασμό του ΠΠΑ Αττικής, αναλύεται στην Ενότητα 9.1 του παρόντος.

1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

1.1 Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

1.1.1 Γενικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας

Η Περιφέρεια Αττικής βρίσκεται στο κεντρικό τμήμα της χώρας και περιλαμβάνει οχτώ (8) Περιφερειακές Ενότητες (Κεντρικού, Βόρειου, Νότιου, Δυτικού Τομέα, Ανατολικής, Δυτικής Αττικής, Πειραιώς και Νήσων) και εξήντα έξι (66) Δήμους. Έχει συνολική έκταση 3.808 τ.χλμ, καλύπτει το 2,9% της συνολικής έκτασης της χώρας, συγκεντρώνοντας το 35,4% του συνολικού πληθυσμού, γεγονός το οποίο αναδεικνύει τον μητροπολιτικό χαρακτήρα της Περιφέρειας. Η Περιφέρεια έχει έδρα την Αθήνα, η οποία αποτελεί και την Πρωτεύουσα της Ελλάδας. Μέχρι πρόσφατα χωριζόταν σε δύο μεγάλες υποενότητες, την Περιφέρεια Πρωτεύουσας και το υπόλοιπο Αττικής. Αυτός ο προσδιορισμός είχε υιοθετηθεί επί δεκαετίες, με συνέπεια να συγχέεται αναπτυξιακά και χωροδυναμικά η σχέση της Αθήνας ως προς την Περιφέρεια Αττικής. Η Περιφέρεια Πρωτεύουσας περιλαμβάνει το πολεοδομικό συγκρότημα του δίπολου Αθήνας - Πειραιά και οριοθετείται από τα βουνά της Πάρνηθας, του Υμηττού, της Πεντέλης και του Αιγάλεω – Ποικίλου (Λεκανοπέδιο της Αθήνας). Η έκταση της Περιφέρειας Πρωτεύουσας είναι 427 τ.χμ και καλύπτει το 11,2% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας Αττικής. Με τη σημερινή διοικητική διάρθρωση, βάσει του Νόμου Καλλικράτης (2011), αποτελείται από τις οκτώ (8) Περιφερειακές Ενότητες (Κεντρικού, Βόρειου, Νότιου, Δυτικού Τομέα Ανατολικής, Δυτικής Αττικής, Πειραιά και Νήσων). Το υπόλοιπο Αττικής καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της έκτασης της Περιφέρειας Αττικής. Ειδικότερα, έχει έκταση 3.381 τ.χμ και καλύπτει το 88,8% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας. Με την σημερινή διοικητική διάρθρωση, αποτελείται από τις Περιφερειακές Ενότητες Δυτικής, Ανατολικής Αττικής και Πειραιά, Νήσων.

Βασικό προσδιοριστικό χαρακτηριστικό της Περιφέρειας Αττικής είναι η ύπαρξη του πρώτου μητροπολιτικού κέντρου της χώρας, μαζί με τη γεωγραφική της θέση που χαρακτηρίζεται από την κεντροβαρικότητα της έναντι των υφιστάμενων και υπό δημιουργία αναπτυξιακών υποδομών της χώρας. Η «μητροπολιτική» λειτουργία του αστικού κέντρου της Αθήνας σε εθνική κλίμακα στηρίζεται στα καταλυτικά για όλη τη χώρα μεγέθη της μεταποίησης, των υπηρεσιών και των μεγάλων υποδομών.

Η Αθήνα, αποτελεί το κύριο κέντρο διοικητικών υπηρεσιών ως Πρωτεύουσα και κέντρο παροχής προηγμένων υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις, είναι ισχυρός διαμετακομιστικός σταθμός εμπορευμάτων και συγκοινωνιακός κόμβος διεθνούς επιρροής. Η Περιφέρεια εμφανίζει τις τελευταίες δεκαετίες έντονες τάσεις διεύρυνσης και προαστιοποίησης, αλλά και οικιστικής πύκνωσης του «μητροπολιτικού πυρήνα» (Πολεοδομικό Συγκρότημα Πρωτεύουσας). Παράλληλα, εμφανίζονται τάσεις μεγέθυνσης του δικτύου οικισμών της εξωαστικής ενδοχώρας του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Πρωτεύουσας (ΠΣΠ), καθώς και έντονη ανάπτυξη των παραλιακών περιοχών, με κινητήρια δύναμη (driver) την οικιστική και τουριστική ανάπτυξη και συνδυασμό αυτών για την επίτευξη εξωστρέφειας (τουριστικές κατοικίες), δυνατότητας συνδυασμού τουρισμού-πολιτισμού (mega-events, προσέλκυση Ξένων Άμεσων Επενδύσεων (ΞΑΕ)) κ.λπ.

Η Περιφέρεια Αττικής ασκεί «αναπτυξιακές επιρροές», οι οποίες εκτείνονται πέραν των ορίων που καλύπτουν θεσμοθετημένα σχέδια και διοικητικά όρια, ακόμη και σε όλο τον εθνικό χώρο. Πιο άμεση όμως είναι η επιρροή στο «ζωτικό» (γεωγραφικό, οικονομικό και διοικητικό) χώρο στις όμορες και κοντινές ενότητες της Αττικής, όπου παρατηρούνται ακόμη και καθημερινές μετακινήσεις μεταξύ τόπων κατοικίας και εργασίας, όπως και μια αναπτυξιακή αλληλεξάρτηση

σε σχέση με την Αθήνα. Οι ενότητες αυτές είναι η Κορινθία, η Αρκαδία, η Αργολίδα, η Βοιωτία, μέρος της Φθιώτιδας και της Εύβοιας και τα νησιά των Κυκλάδων, που αποτελούν όχι μόνο περιοχές παραθερισμού των Αθηναίων, αλλά και πεδία άσκησης επιχειρηματικών ή άλλων δραστηριοτήτων. Η οικονομία της Περιφέρειας Αττικής είναι σε μεγάλο βαθμό εξωστρεφής, δεδομένου ότι μεγάλο τμήμα της μεταποιητικής παραγωγής, καθώς και οι υπηρεσίες του τριτογενή τομέα (π.χ. τουρισμός) απευθύνονται στις διεθνείς αγορές και κυρίως τις ευρωπαϊκές, καθιστώντας την Αθήνα μια από τις πιο σημαντικές περιφερειακές μητροπόλεις του ευρωπαϊκού χώρου.

Ο διεθνής ρόλος της Αττικής ως Περιφέρεια και της Αθήνας ως μητρόπολη και πρωτεύουσα, ήταν πάντα και παραμένει άρρηκτα συνδεδεμένος με τη θέση της Ελλάδας στο διεθνές πλαίσιο (ευρωπαϊκό και παγκόσμιο). Υπό αυτό το πρίσμα, η θέση και ο ρόλος της Αττικής / Αθήνας στο διεθνή χώρο, εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, χαρακτηρίζονται «αντιφατικά». Από τη μια πλευρά, η Αττική / Αθήνα, λόγω της βαρύνουσας θέσης που κατέχει στο οικονομικό περιβάλλον της χώρας, είναι η Περιφέρεια που μπορεί να συμβάλλει περισσότερο από κάθε άλλη περιοχή στην οικονομική της ανάκαμψη, εφόσον αξιοποιηθούν σωστά τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα. Από την άλλη, ωστόσο, η κρίση που πλήττει τα τελευταία χρόνια την Ελλάδα επηρεάζει δυσμενώς πρωτίστως την Αττική / Αθήνα, επηρεάζοντας την σχετική θέση και την εξέλιξη στο σύστημα των ευρωπαϊκών και διεθνών μητροπόλεων.

Σύμφωνα με την τελευταία επίσημη απογραφή πληθυσμού (ΕΛΣΤΑΤ, 2011), ο μόνιμος πληθυσμός της Περιφέρειας Αττικής ανέρχεται σε 3.828.624 άτομα. Κατά την περίοδο 2001-2011 η Περιφέρεια παρουσίασε μείωση του μόνιμου πληθυσμού κατά 1,7%, ενώ η αντίστοιχη μείωση σε επίπεδο χώρας ανήλθε σε περίπου 1,1%. Ο Μέσος Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής (ΜΕΡΜ) του μόνιμου πληθυσμού της Περιφέρειας για την περίοδο 2001-2011 εκτιμάται σε -0,2%. Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζεται η διαχρονική πληθυσμιακή εξέλιξη για την περίοδο 1971-2011 του μόνιμου πληθυσμού της Περιφέρειας Αττικής.

Πίνακας 1: Διαχρονική εξέλιξη πληθυσμού στην Περιφέρεια Αττικής 1971-2011

	Πληθυσμός				
	1971	1981	1991	2001	2011
Περιφέρεια	2.797.836	3.369.443	3.523.407	3.761.810	3.828.434
Χώρα	8.768.372	9.739.589	10.259.900	10.964.020	10.816.286
Ποσοστό (%)	31,9%	34,6%	34,3%	34,3%	35,5%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία επεξεργασία

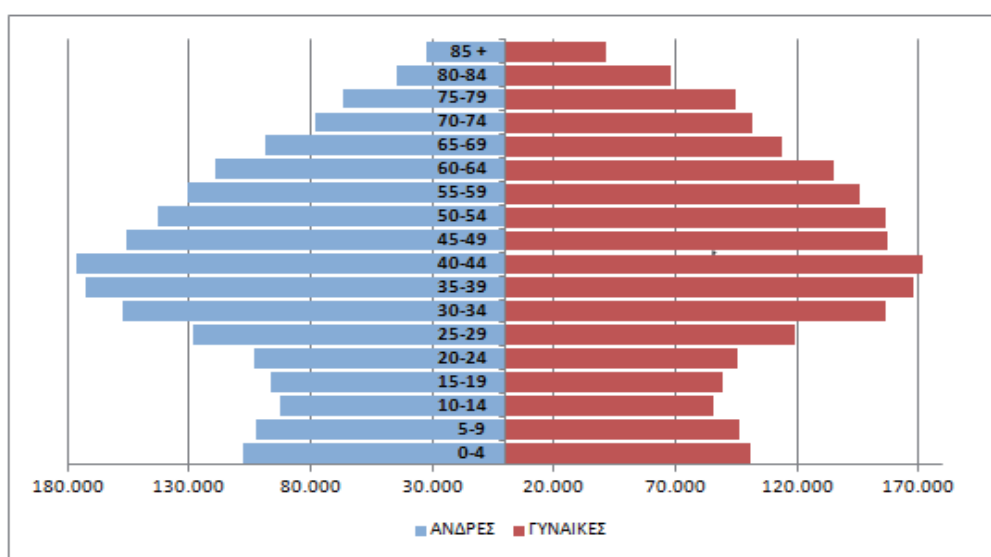
Ο πληθυσμός της Περιφέρειας, κατά την απογραφή του 2001, ανερχόταν σε 3.761.810 κατοίκους. Από τη διαχρονική εξέλιξη του πληθυσμού της Περιφέρειας Αττικής, κατά τις τρεις τελευταίες δεκαετίες, είναι εμφανές ότι εξακολουθεί να αυξάνεται ο πληθυσμός της Περιφέρειας. Ωστόσο, ο ρυθμός αύξησης κατά την τελευταία δεκαετία μειώθηκε. Τη δεκαετία 1991-2001 η ποσοστιαία αύξηση του πληθυσμού διαμορφώθηκε στο 6,77%, ενώ την τελευταία δεκαετία το ποσοστό αύξησης είναι 1,34%. Το ποσοστό του μόνιμου πληθυσμού της Περιφέρειας Αττικής ανέρχεται στο 35,5% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Είναι χαρακτηριστική η διαχρονική πληθυσμιακή σταθεροποίηση του πληθυσμού της Αττικής κατά ποσοστό 34% για τις δεκαετίες 1981,1991 και 2001. Τη δεκαετία 1991-2000 η Περιφέρεια διατήρησε ένα θετικό ρυθμό μεταβολής, ανάλογο με εκείνον της χώρας, ενώ τη δεκαετία 2000 – 2011 εμφάνισε μικρή αύξηση, σε σχέση με τη μικρή μείωση που καταγράφηκε σε εθνικό επίπεδο¹. Στον επόμενο Πίνακα αποτυπώνεται ο πληθυσμός ανά Περιφερειακή Ενότητα (Π.Ε.) στην Περιφέρεια Αττικής.

Πίνακας 2: Πληθυσμός Περιφέρειας Αττικής ανά Π.Ε.

Διοικητική Διαίρεση	Πληθυσμός
Π.Ε. Κεντρικού Τομέα	1.029.520,00
Π.Ε. Βόρειου Τομέα	592.490,00
Π.Ε. Νότιου Τομέα	529.826,00
Π.Ε. Ανατολικής Αττικής	502.348,00
Π.Ε. Δυτικού Τομέα	489.675,00
Π.Ε. Πειραιά	448.997
Π.Ε. Δυτικής Αττικής	160.927
Π.Ε. Νήσων	74.651,00
Σύνολο Περιφέρειας Αττικής	3.828.434,00

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ίδια επεξεργασία

Αν και στην Περιφέρεια Αττικής καταγράφεται η τρίτη μικρότερη μέση ηλικία του πληθυσμού (41,3 έτη έναντι 41,9 έτη σε επίπεδο χώρας), εντούτοις κύρια δημογραφική τάση αποτελεί η πληθυσμιακή συρρίκνωση και γήρανση του πληθυσμού, όπως αποτυπώνεται και στη σχετική πυραμίδα ηλικιών της Περιφέρειας Αττικής σε σχέση με την αντίστοιχη της χώρας.

Σχήμα 1: Ηλικιακή πυραμίδα Περιφέρειας Αττικής (2001-2011)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ίδια επεξεργασία

Η πληθυσμιακή εξέλιξη της Περιφέρειας προκύπτει ως ένα σταθμισμένο σύνολο χωρικών υποενοτήτων της Αττικής, οι οποίες φαίνεται ότι λειτουργούν περισσότερο κοινωνικοοικονομικά παρά διοικητικά. Έτσι, οι πληθυσμιακές εξελίξεις φαίνεται ότι εκφράζουν δυναμικά την πλέον επίκαιρη και αξιόπιστη εικόνα των μεταβολών στην Περιφέρεια. Σύμφωνα με τους βασικούς δημογραφικούς δείκτες, η δημογραφική κατάσταση της Περιφέρειας Αττικής, λόγω της υψηλής συγκέντρωσης του πληθυσμού σε αυτή, προσομοιάζει σημαντικά με αυτή της χώρας. Βέβαια, η δημογραφική σύνθεση κατά ομάδες ηλικιών δείχνει ότι το πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού στην Αττική είναι μικρότερο. Παρά το γεγονός της καλύτερης, σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας, δημογραφικής σύνθεσης στην Περιφέρεια Αττικής, ο δείκτης γήρανσης είναι ιδιαίτερα υψηλός.

Η διαχρονική εξέλιξη των δεικτών του ΑΕΠ της Αττικής αντικατοπτρίζει ουσιαστικά τον αναμενόμενο οικονομικό κύκλο της παραγωγικής δραστηριότητας της χώρας, υπό την καθοριστική επίδραση της οικονομικής κρίσης από το 2008 και μετά, μέχρι τα πλέον πρόσφατα στοιχεία του 2018, οπότε και διαφαίνονται οι πρώτες ασθενείς ενδείξεις ανάκαμψης των δεικτών.

Ειδικότερα, σε ότι αφορά την εξέλιξη του ΑΕΠ σε εκ.€ (τρέχουσες τιμές), η Αττική, το λεγόμενο έτος αναφοράς 2008 εκκίνησης της κρίσης, παρουσίαζε δείκτη 116.717 εκ.€ (48,2% του ΑΕΠ της χώρας), το επίπεδο του οποίου, υπό τις συνέπειες και των μέτρων δημοσιονομικού περιορισμού που εφαρμόστηκαν σε εθνικό επίπεδο, ακολούθησε καθοδική πορεία μέχρι το 2016 με τιμή 83.872 εκ.€ (μεταβολή -28,1%), όταν το ΑΕΠ της Περιφέρειας αποτελούσε το 47,5% του ΑΕΠ της χώρας, δείχνοντας πτώση και στο βαθμό συμβολής. Ο σχετικός δείκτης παρουσιάζει μικρά σημάδια ανόδου μέχρι το 2018 στο επίπεδο του 87.378 εκ.€, αποτυπώνοντας παράλληλα περαιτέρω μικρότερη συμβολή στο ΑΕΠ της χώρας (47,3%).

Η συνολική μεταβολή της Περιφέρειας Αττικής στο ΑΕΠ την περίοδο ανάλυσης 2008-2018 ανέρχεται σε -25,1% , όταν στη χώρα η αντίστοιχη μεταβολή ήταν συνολικά μικρότερη (-23,7%). Επεκτείνοντας τη σύγκριση αυτή με Περιφέρειες της χώρας με διαφορετικό μέγεθος και παραγωγική διάρθρωση (Ήπειρος -20,1%, Δυτική Μακεδονία -17,5%, Στερεά Ελλάδα -19,4%, ΑΜΘ -24,1%, Νότιο Αιγαίο -16,4%) διαπιστώνεται η εντονότερη κάμψη στην εξέλιξη του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος στην Αττική, τάση που μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι η Αθήνα αποτελεί ένα μεγάλο μητροπολιτικό κέντρο, με ισχυρότερη διασύνδεση και εξάρτηση στις ροές κεφαλαίων και στον τομέα παραγωγής και παροχής υπηρεσιών, με μεγαλύτερη έκθεση στις διεθνείς οικονομικές μεταβολές. Οι μικρότερες Περιφέρειες με μεγαλύτερο βαθμό πολυαπασχόλησης, περισσότερη εξάρτηση στον πρωτογενή τομέα ή στην τουριστική δραστηριότητα, φαίνεται να δείχνουν μεγαλύτερη ανθεκτικότητα. Κατά συνέπεια, η επίδραση της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης φαίνεται υψηλότερη στην Αττική, ξεπερνώντας μεσοσταθμικά αυτή της χώρας.

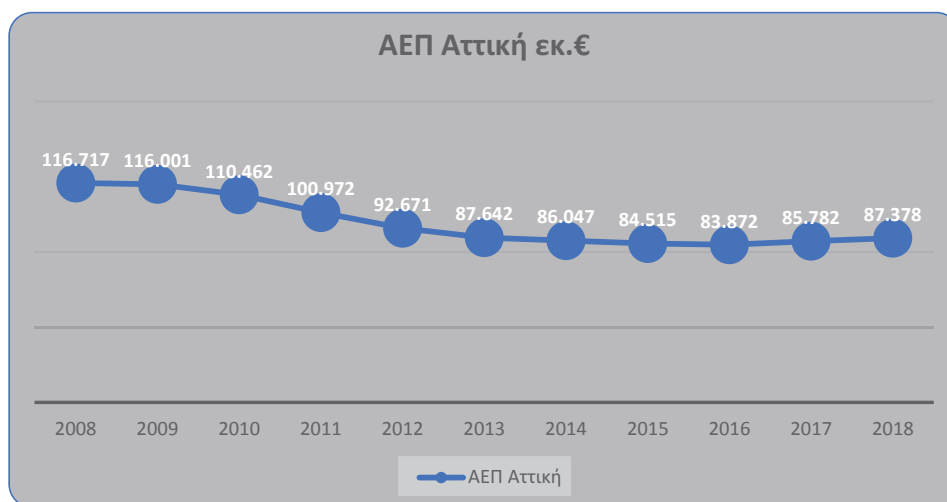
Πίνακας 3: Εξέλιξη ΑΕΠ στην Περιφέρεια Αττικής 2008 – 2018 (εκ.€ τρέχουσες τιμές)

ΑΕΠ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Σύνολο Χώρας	241.990	237.534	226.031	207.029	191.204	180.654	178.657	177.258	176.488	180.218	184.714
Ανατολική Μακεδονία	9.450	9.306	9.198	8.150	7.579	7.004	6.878	6.831	6.901	6.946	7.166
Κεντρική Μακεδονία	33.304	32.439	30.348	28.092	25.807	24.172	23.771	23.918	24.237	24.739	25.558
Δυτική Μακεδονία	4.802	5.039	4.981	4.819	4.724	4.398	4.530	4.337	3.916	3.964	3.963
Ήπειρος	5.158	5.025	4.930	4.611	4.187	3.989	3.955	3.925	3.960	3.977	4.077
Θεσσαλία	12.186	11.814	10.835	9.953	9.517	9.065	9.114	9.154	9.214	9.347	9.658
Ιονίων Νήσων	4.522	4.200	3.992	3.479	3.260	3.066	3.112	3.129	3.124	3.170	3.257
Δυτική Ελλάδα	11.365	10.890	10.671	9.611	8.957	8.275	8.196	8.156	8.032	8.083	8.322
Στερεά Ελλάδα	10.879	10.405	9.903	9.273	8.628	8.075	7.912	7.960	8.185	8.454	8.767
Πελοπόννησος	10.102	9.912	9.430	8.806	8.270	7.847	7.766	7.830	7.878	8.036	8.245
Αττική	116.717	116.001	110.462	100.972	92.671	87.642	86.047	84.515	83.872	85.782	87.378

ΑΕΠ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Βόρειο Αιγαίο	3.514	3.395	3.184	2.944	2.678	2.573	2.553	2.504	2.455	2.480	2.549
Νότιο Αιγαίο	8.183	7.599	7.236	6.603	6.079	5.983	6.042	6.121	5.981	6.144	6.387
Κρήτη	11.808	11.509	10.860	9.716	8.845	8.565	8.781	8.880	8.732	9.095	9.386

Πηγή: Eurostat, ίδια επεξεργασία

Σχήμα 2: Εξέλιξη ΑΕΠ στην Περιφέρεια Αττικής 2011 – 2015

Πηγή: Eurostat, ίδια επεξεργασία

Στον παρακάτω Πίνακα αποτυπώνεται η εξέλιξη του κατά κεφαλή ΑΕΠ (€) την ίδια περίοδο ανάλυσης. Οι διαχρονικές τάσεις ενέχουν τα ίδια χαρακτηριστικά με την πρότερη ανάλυση για το ΑΕΠ της Αττικής, ξεκινώντας το 2008 με 29.200 € κ.κ ΑΕΠ, πτωτική πορεία μέχρι το 2016 στα 22.200€ και μικρή αύξηση μέχρι το 2018 στα 23.300€. Τα επίπεδα τιμών για την Περιφέρεια είναι γενικά μεγαλύτερα από τον μέσο όρο της χώρας, όπως και σε σύγκριση με τις υπόλοιπες Περιφέρειες, δηλώνοντας σε κάθε περίπτωση το βάρος της συμβολής της Αττικής στην παραγωγική δραστηριότητα της χώρας. Η συνολική μεταβολή του κ.κ ΑΕΠ στην Αττική ανέρχεται στο -20,2%, ελάχιστα μικρότερη από αυτή της χώρας (-21,1%). Οι Περιφέρειες με τα επόμενα υψηλότερα κ.κ ΑΕΠ το 2018 είναι το Νότιο Αιγαίο (18.700€) και τα Ιόνια Νησιά (16.000€), λογικά βάσει της τουριστικής δραστηριότητας, όπως και η Στερεά Ελλάδα (15.800€), περίπτωση στην οποία πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι φιλοξενεί στην περιοχή της σημαντικό κομμάτι της βιομηχανικής δραστηριότητας των επιχειρήσεων της Αθήνας.

Πίνακας 4: Εξέλιξη ΑΕΠ κατά κεφαλή - Περιφέρεια Αττικής 2008 – 2018 (€ τρέχουσες τιμές)

ΑΕΠ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Σύνολο Χώρας	21.800	21.400	20.300	18.600	17.300	16.500	16.400	16.400	16.400	16.800	17.200
Ανατολική Μακεδονία	15.600	15.300	15.100	13.300	12.400	11.500	11.300	11.300	11.400	11.500	11.900
Κεντρική Μακεδονία	17.400	16.900	15.800	14.600	13.500	12.700	12.500	12.700	12.900	13.200	13.600

ΑΕΠ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Δυτική Μακεδονία	16.700	17.600	17.400	16.900	16.700	15.700	16.300	15.800	14.400	14.700	14.800
Ήπειρος	15.000	14.500	14.200	13.300	12.200	11.700	11.600	11.600	11.800	11.900	12.200
Θεσσαλία	16.400	15.800	14.500	13.300	12.800	12.300	12.400	12.500	12.700	12.900	13.400
Ιονίων Νήσων	21.800	20.200	19.100	16.600	15.600	14.700	15.000	15.100	15.200	15.500	16.000
Δυτική Ελλάδα	16.400	15.700	15.400	13.900	13.100	12.200	12.100	12.200	12.100	12.200	12.700
Στερεά Ελλάδα	19.600	18.600	17.700	16.500	15.400	14.400	14.200	14.300	14.700	15.200	15.800
Πελοπόννησος	17.200	16.900	16.000	14.900	14.100	13.400	13.300	13.400	13.600	13.900	14.300
Αττική	29.200	29.000	27.600	25.400	23.500	22.500	22.400	22.200	22.200	22.800	23.300
Βόρειο Αιγαίο	17.600	17.000	15.900	14.700	13.400	12.900	12.900	12.700	12.300	12.000	11.800
Νότιο Αιγαίο	24.700	22.900	21.700	19.700	18.200	17.900	18.000	18.300	17.800	18.100	18.700
Κρήτη	19.200	18.500	17.400	15.500	14.000	13.600	13.900	14.100	13.800	14.400	14.800

Πηγή: Eurostat, ίδια επεξεργασία

Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονιστεί, ότι η Περιφέρεια Αττικής, όπως και το σύνολο των Περιφερειών στη χώρα, έχει εισέλθει σε μια νέα περίοδο οικονομικών και κοινωνικών μεταβολών, εξαιτίας των μέτρων που έχουν αναληφθεί και των γενικότερων επιπτώσεων της πανδημίας COVID-19. Οι οικονομικοί και κοινωνικοί δείκτες που συνθέτουν το αναπτυξιακό προφίλ της Περιφέρειας διαφαίνεται και εκτιμάται ότι θα επηρεαστούν αρνητικά, ιδιαίτερα από την επιβράδυνση ή και διακοπή των παραγωγικών δραστηριοτήτων που επιφέρουν τα lockdown, ενώ η Αττική, αποτελώντας την κατεχοχόν πιο εξωστρεφή Περιφέρεια σε διεθνείς ροές κεφαλαίων και ατόμων, και φιλοξενώντας το κυρίαρχο μητροπολιτικό κέντρο της χώρας, αναμένεται να επηρεαστεί συγκριτικά περισσότερο από τις απόρροιας της πανδημίας. Στην παρούσα φάση, τα στατιστικά δεδομένα τα οποία δύναται να στοιχειοθετήσουν το βαθμό επίδρασης είναι μόνο σημειακά, ενώ απαιτείται περισσότερος χρόνος για να αποτυπωθεί στους μακροοικονομικούς και μακροκοινωνικούς δείκτες. Σε κάθε περίπτωση, η διάσταση της αναγκαιότητας στήριξης του παραγωγικού και κοινωνικού ιστού για την άμβλυνση των σχετικών αρνητικών συνέπειών λαμβάνεται υπόψη οριζόντια κατά την κατάρτιση του παρόντος ΠΠΑ.

1.1.2 Θεσμικό Πλαίσιο του Φορέα

Οι περιφέρειες είναι αυτοδιοικούμενα κατά τόπο νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και αποτελούν το δεύτερο βαθμό τοπικής Αυτοδιοίκησης με αρμοδιότητες σχεδιασμού, προγραμματισμού, συντονισμού και εφαρμογής των πολιτικών για την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της γεωγραφικής τους περιοχής.

Οι κύριες νομοθετικές παρεμβάσεις με τις οποίες συγκροτήθηκαν οι Περιφέρειες στη σημερινή τους μορφή είναι οι ακόλουθες:

➤ Ο Νόμος 3852/2010

Με το ν. 3852/2010 («Πρόγραμμα Καλλικράτης») επιχειρήθηκε μία σημαντική διοικητική μεταρρύθμιση ευρύτερα στο χώρο της Κρατικής Διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Βασική της στόχευση ήταν η οργανωτική και επιχειρησιακή ενίσχυση των δήμων, μέσα από τη συνένωσή τους, ούτως ώστε η παροχή υπηρεσιών τους προς τους πολίτες στα ζητήματα που

αφορούν κυρίως την αντιμετώπιση των καθημερινών ζητημάτων να είναι πιο άμεση και αποτελεσματική. Τούτο φαίνεται και από τη σημαντική μεταφορά επί πλέον αρμοδιοτήτων στους δήμους, ούτως ώστε πράγματι ένας μεγάλος όγκος δημοσίων υποθέσεων κοινωνικού-προνοιακού και αναπτυξιακού χαρακτήρα να διεξάγεται σήμερα από αυτούς, ενώ παράλληλα η κρατική διοίκηση, στην αποκεντρωμένη της μορφή, να περιορίζεται κυρίως σε εποπτικό και επιτελικό έργο.

Επιπλέον με το ν. 3852/2010 πραγματοποιήθηκε η θεμελίωση της Περιφέρειας ως Β' βαθμός αυτοδιοίκησης.

Η ανάγκη για συγκρότηση της δευτεροβάθμιας αυτοδιοίκησης στο επίπεδο μίας μεγαλύτερης ενότητας, όπως περιγράφεται στην αιτιολογική έκθεση του νόμου, προέκυψε για τους ακόλουθους λόγους:

- Η συγκρότηση του δεύτερου βαθμού της αυτοδιοίκησης στα όρια των προϋφιστάμενων 54 νομών καθιστούσε ανέφικτη την ανάληψη της ευθύνης για το σχεδιασμό και την άσκηση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής για την ανάπτυξη στην περιοχή τους καθώς η άσκηση αναπτυξιακής πολιτικής προϋποθέτει ευρύτερες ενότητες.
- Η αναδιάταξη των δήμων σε λιγότερες και ισχυρότερες μονάδες που αναλαμβάνουν περισσότερες αρμοδιότητες επέβαλε, αντίστοιχα, την αναδιάταξη του δεύτερου βαθμού σε ευρύτερες γεωγραφικές ενότητες, ώστε να είναι σε θέση να αναλαμβάνουν νέες αρμοδιότητες, ιδίως στην ανάπτυξη.
- Η δευτεροβάθμια αυτοδιοίκηση στα όρια των νομών αποδείχθηκε ότι δυσκόλευε την αποτελεσματική συμμετοχή στα ευρωπαϊκά όργανα, όπως την Επιτροπή των Περιφερειών, στα οποία οι περιφέρειες των άλλων κρατών – μελών είχαν ουσιαστικό ρόλο και λόγο.

Η θεμελίωση των Περιφερειών ως δεύτερου βαθμού αυτοδιοίκησης:

- οδήγησε σε οικονομίες κλίμακας και συγκέντρωση δυνάμεων.
- εξασφάλισε την απαραίτητη κλίμακα ώστε να είναι δυνατή η ανάληψη σημαντικών αναπτυξιακών λειτουργιών.
- επέτρεψε τη μεταβίβαση και πρόσθετων αρμοδιοτήτων που ανήκαν στις κρατικές Περιφέρειες, σε άλλους κρατικούς φορείς ή ακόμη και στο κεντρικό κράτος, με αποτέλεσμα να μειωθούν έτσι τα επίπεδα και η πολυπλοκότητα άσκησης αρμοδιοτήτων και διεκπεραίωσης διαδικασιών, προς όφελος του πολίτη, της Πολιτείας, αλλά και της οικονομίας.

Με το ν. 3852/2010 οι οργανισμοί της δευτεροβάθμιας αυτοδιοίκησης, στους οποίους περιλαμβάνονταν 54 νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, 3 διευρυμένες νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και 19 επαρχεία (ένα σύνολο 76 διοικητικών ενότητων), συνενώθηκαν δημιουργώντας τις 13 αιρετές περιφέρειες που υφίστανται μέχρι σήμερα.

➤ Ο Νόμος 4555/2018

Ο ν. 4555/2018 "Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης - Εμβάθυνση της Δημοκρατίας - Ενίσχυση της Συμμετοχής - Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των Ο.Τ.Α. [Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι»] -Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των ΦΟΔΣΑ - Ρυθμίσεις για την αποτελεσματικότερη, ταχύτερη και ενιαία άσκηση των αρμοδιοτήτων σχετικά με την απονομή ιθαγένειας και την πολιτογράφηση - Λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις" αποτελεί την τελευταία σημαντική θεσμική μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Θεωρείται διάδοχος του σχεδίου Καλλικράτης με βασική φιλοσοφία την μείωση της θητείας των δημοτικών αρχών από πενταετία σε τετραετία και την υιοθέτηση της απλής αναλογικής.

1.1.3 Τομείς Παρέμβασης - Αρμοδιότητες

Τομείς Παρέμβασης

Οι αρμοδιότητες των Περιφερειών, ως έχουν καθορισθεί με το ν. 3852/2010 («Πρόγραμμα Καλλικράτης») και έχουν τροποποιηθεί στην διάρκεια των επόμενων ετών, αφορούν τους ακόλουθους εννέα τομείς:

- A. Προγραμματισμού - Ανάπτυξης,
- B. Γεωργίας – Κτηνοτροφίας – Αλιείας, στους οποίους περιλαμβάνονται, ιδίως:
  - α. Υποτομέας Προγραμματισμού
  - β. Υποτομέας Γεωργίας
  - γ. Υποτομέας Κτηνοτροφίας
  - δ. Υποτομέας Αλιείας
- Γ. Φυσικών Πόρων – Ενέργειας – Βιομηχανίας, στους οποίους περιλαμβάνονται, ιδίως:
  - α. Υποτομέας Διαχείρισης Υδάτων
  - β. Υποτομέας ορυκτού πλούτου
  - γ. Υποτομέας Ενέργειας
  - δ. Υποτομέας Βιομηχανίας και Βιοτεχνίας
- Δ. Απασχόλησης – Εμπορίου – Τουρισμού,
- Ε. Μεταφορών – Επικοινωνιών
- ΣΤ. Έργων - Χωροταξίας - Περιβάλλοντος
- Z. Υγείας:
- Η. Παιδείας – Πολιτισμού – Αθλητισμού
- Θ. Πολιτικής Προστασίας και Διοικητικής Μέριμνας

Αρμοδιότητες στον Τομέα του Προγραμματισμού - Ανάπτυξης

Ειδικότερα για τον τομέα του Προγραμματισμού - Ανάπτυξης οι αρμοδιότητες των Περιφερειών είναι οι ακόλουθες:

- Ο περιφερειακός αναπτυξιακός σχεδιασμός, ο προγραμματισμός, η υλοποίηση των σχετικών με αυτόν δράσεων και η παρακολούθηση της αναπτυξιακής πορείας της περιφέρειας.
- Η εξειδίκευση των στόχων και των κατευθύνσεων της αναπτυξιακής πολιτικής, στο επίπεδο της περιφέρειας, η υλοποίηση των διαδικασιών του Δημοκρατικού Προγραμματισμού, για τα ετήσια και μεσοχρόνια προγράμματα ανάπτυξης.
- Η σύνταξη προτάσεων για τη διαμόρφωση της περιφερειακής αναπτυξιακής πολιτικής.
- Η προώθηση των εθνικών στρατηγικών στόχων.
- Η διαχείριση, ο έλεγχος και η εφαρμογή των αναπτυξιακών παρεμβάσεων, για την προγραμματική περίοδο 2007-2013, όπως αυτή οριοθετείται από το Εθνικό Στρατηγικό

Πλαίσιο Αναφοράς (Ε.Σ.Π.Α.), για τα περιφερειακά όργανα στις διατάξεις του ν. 3614/2007 (Α' 267), όπως ισχύει, περιλαμβανομένης και της υποστήριξης του συνόλου των φορέων της Αυτοδιοίκησης, καθώς και της κατάρτισης των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Π.Ε.Π.).

- Η κατάρτιση του αναπτυξιακού προγράμματος της περιφέρειας.
- Η έγκριση των μεσοχρόνιων αναπτυξιακών προγραμμάτων, που εκπονούνται στο πλαίσιο των αντίστοιχων περιφερειακών αναπτυξιακών προγραμμάτων.
- Ο συντονισμός των φορέων εκτέλεσης και η παρακολούθηση της πορείας εφαρμογής του αναπτυξιακού προγράμματος της περιφέρειας.
- Η διατύπωση προς τους κεντρικούς φορείς του δημόσιου τομέα προτάσεων για έργα και μέτρα πολιτικής, εθνικής σημασίας, που αφορούν την περιφέρεια, αλλά εντάσσονται στο μεσοχρόνιο εθνικό αναπτυξιακό πρόγραμμα.
- Η εκπόνηση γενικών και ειδικών αναπτυξιακών μελετών που αφορούν τη χωρική αρμοδιότητα της περιφέρειας.
- Η συνεργασία με φορείς της περιφέρειας για τη σύνταξη και υποβολή προτάσεων υλοποίησης έργων που χρηματοδοτούνται από τις κοινοτικές πρωτοβουλίες και προγράμματα διαπεριφερειακής συνεργασίας.
- Η τελική διαμόρφωση, η μέριμνα για την έγκριση και η παρακολούθηση της εκτέλεσης των ετήσιων Προγραμμάτων Δημοσίων Επενδύσεων περιφερειακού επιπέδου.
- Η πορεία υλοποίησης, η διενέργεια ελέγχων, ως δικαιούχος, στους φορείς υλοποίησης έργων, για την τήρηση των δεσμεύσεων, τη νομιμότητα και κανονικότητα των δαπανών, την υλοποίηση του φυσικού αντικείμενου και την αξιοπιστία των οικονομικών στοιχείων.
- Η παρακολούθηση της υλοποίησης των έργων που χρηματοδοτούνται με εθνικούς πόρους, από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων ή άλλους πόρους.
- Η κατανομή των πιστώσεων από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων.
- Η κατανομή των αντίστοιχων ποσών και η έγκριση της εκταμίευσής τους από τους λογαριασμούς, που τηρεί το Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης στην Τράπεζα της Ελλάδος.
- Ο προσδιορισμός των δικαιούχων των πιστώσεων, που εγκρίνονται κατά πρόγραμμα και διαρθρωτικό ταμείο.
- Η συγκέντρωση, επεξεργασία και τεκμηρίωση γεωγραφικών, δημογραφικών, οικονομικών, κοινωνικών και άλλων στοιχείων που αφορούν την περιφέρεια.
- Η παρακολούθηση και η αξιολόγηση του σχεδιασμού και της υλοποίησης όλων των αναπτυξιακών και θεσμικών παρεμβάσεων στη χωρική αρμοδιότητά της.
- Η σύσταση Περιφερειακής Γνωμοδοτικής Επιτροπής, η οποία γνωμοδοτεί για τις αιτήσεις υπαγωγής επενδύσεων ή προγραμμάτων χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού, σύμφωνα με τις διατάξεις των αναπτυξιακών νόμων.
- Η παραλαβή των αιτήσεων υπαγωγής επενδύσεων, ο έλεγχος των στοιχείων, η αξιολόγησή τους, η εισήγηση στην Περιφερειακή Γνωμοδοτική Επιτροπή, η έκδοση της απόφασης υπαγωγής, οι αποφάσεις τροποποίησης και η παρακολούθηση της υλοποίησης του επενδυτικού σχεδίου, ανάκλησης υπαγωγής και επιστροφής ενισχύσεων που έχουν καταβληθεί, σύμφωνα με τις διατάξεις των αναπτυξιακών νόμων.
- Η συγκρότηση των Περιφερειακών Οργάνων Ελέγχου των επενδύσεων για την πιστοποίηση των δαπανών και την υλοποίηση των εγκεκριμένων εργασιών, σύμφωνα με τις διατάξεις των αναπτυξιακών νόμων.

- Η καταβολή της επιχορήγησης του κόστους επένδυσης, η ολοκλήρωση και πιστοποίηση έναρξης παραγωγικής λειτουργίας.
- Η καταγραφή των νέων θέσεων εργασίας που δημιουργούνται από την υλοποίηση των εγκεκριμένων επενδύσεων.
- Η παροχή στοιχείων προς καταγραφή σε βάση δεδομένων του Υπουργείου Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας των στοιχείων των ενισχυόμενων επενδύσεων.
- Η σύνταξη τεχνικών δελτίων των ιδιωτικών επενδύσεων που εντάσσονται στα επιχειρησιακά προγράμματα.
- Η λειτουργία βάσης δεδομένων για την ενίσχυση, παρακολούθηση και εξέλιξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων της περιφέρειας, κατά κλάδο και τομείς της οικονομίας.
- Η διατύπωση προτάσεων πολιτικής και μέτρων για την ανάπτυξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων προς το Υπουργείο Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας.
- Η πληροφόρηση και υποβοήθηση των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων σε κλαδικό ή άλλο επίπεδο, με σκοπό την ανάπτυξη της επιχειρηματικής ικανότητας και ανταγωνιστικότητάς τους.
- Η παρακολούθηση και η επισήμανση στους αρμόδιους φορείς ζητημάτων, που αναφέρονται στη λήψη των αναγκαίων μέτρων προς βελτίωση του επιπέδου ζωής των πολιτών.
- Η γνωμοδότηση για κάθε θέμα τοπικού ή ευρύτερου ενδιαφέροντος για το οποίο ζητείται η παροχή γνώμης.

Μεταβίβαση άσκησης πρόσθετων αρμοδιοτήτων στις περιφέρειες

Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Οικονομικών και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, κατόπιν γνώμης της Ένωσης Περιφερειών, μπορεί να μεταβιβάζονται στις περιφέρειες αρμοδιότητες της Κεντρικής Διοίκησης, που συνάπτονται με εκείνες που απονέμονται, κατά τομείς, με το προηγούμενο άρθρο, εφόσον υπηρετούν αναπτυξιακού και λειτουργικού χαρακτήρα περιφερειακές ανάγκες και δεν αφορούν θέματα άσκησης ενιαίας κρατικής πολιτικής.

Με το ίδιο διάταγμα ρυθμίζεται και η απόδοση των αντίστοιχων οικονομικών πόρων για την άσκησή τους.

Με όμοια διατάγματα, με τις ίδιες προϋποθέσεις και με την ίδια διαδικασία αρμοδιότητες που ανήκουν σε νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου ή δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς κοινής ωφέλειας, που συνάπτονται με τους ανωτέρω τομείς, μπορεί να μεταβιβάζονται στις περιφέρειες μετά από γνώμη του διοικητικού συμβουλίου τους.

Παροχή γνώμης της Περιφέρειας για ειδικά θέματα

Προκειμένου η Κρατική Διοίκηση να εκδώσει οποιαδήποτε κανονιστική πράξη, η οποία αφορά την αιφόρο ανάπτυξη, τα ρυθμιστικά ή χωροταξικά ή πολεοδομικά σχέδια και τις αποφάσεις χωροθέτησης εγκαταστάσεων και λοιπών δραστηριοτήτων, οφείλει να ζητά τη γνώμη των οικείων αιρετών συλλογικών οργάνων των περιφερειών.

Στα συλλογικά όργανα της Διοίκησης που καταρτίζουν τα προγράμματα για την περιφερειακή ανάπτυξη, τη χωροταξία και την αιφόρο ανάπτυξη μετέχουν υποχρεωτικά και εκπρόσωποι των περιφερειών.

Βασικό πλαίσιο άσκησης των αρμοδιοτήτων

Τα όργανα των περιφερειών ασκούν τις αρμοδιότητές τους σύμφωνα με τις αρχές της διαφάνειας, της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας.

Η άσκηση των αρμοδιοτήτων τους οριοθετείται από τις σχετικές διατάξεις των νόμων και των κανονιστικών διατάξεων της διοίκησης.

Κατά την άσκησή τους θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη:

I. Οι εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές που σχετίζονται με τις αρμοδιότητές τους.

II. Η ανάγκη συνεργασίας και συντονισμού με άλλες τοπικές ή δημόσιες αρχές και οργανισμούς.

III. Οι διαθέσιμοι πόροι για την κάλυψη των αρμοδιοτήτων και η ανάγκη να διασφαλισθεί η επωφελής και αποτελεσματική χρήση τους, καθώς και η ισόρροπη κατανομή τους.

IV. Η ανάγκη οργάνωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών, κατά τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η επάρκεια και η ποιότητά τους, η διαφάνεια και η ισονομία, με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών και

V. Η ανάγκη αειφόρου ανάπτυξης και προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς.

1.2 ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

1.2.1 Κανονιστικά Κείμενα

Οι κανόνες που διέπουν την κατάρτιση, τον συντονισμό, τη διαχείριση, τη χρηματοδότηση, τον έλεγχο και την εφαρμογή των αναπτυξιακών παρεμβάσεων του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ) και των επιμέρους προγραμμάτων του, που χρηματοδοτούνται από τους εθνικούς πόρους του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) θεσπίστηκαν με την ψήφιση του ν. 4635/2019 "Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις".

Το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων καταρτίζει το ΕΠΑ, αντικείμενο του οποίου αποτελεί ο μεσοπρόθεσμος αναπτυξιακός προγραμματισμός αξιοποίησης των εθνικών πόρων του ΠΔΕ, με βάση τις κατευθύνσεις και τις ανάγκες που προκύπτουν από το σχέδιο ανάπτυξης της χώρας για την παραγωγική ανάταξη, την ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή. Το ΕΠΑ εγκρίνεται με πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου.

Το ΕΠΑ, για κάθε προγραμματική περίοδο, καθορίζει τις προτεραιότητες ανά τομέα πολιτικής στο πλαίσιο των εθνικών αναπτυξιακών στόχων, τους ειδικούς στόχους και δράσεις, τη διάρκεια της εφαρμογής του, το συνολικό και ανά Πρόγραμμα προϋπολογισμό, καθώς και τα αποτελέσματα που επιδιώκονται με την εφαρμογή του.

Ο αναπτυξιακός προγραμματισμός διέπεται από τις αρχές της συμπληρωματικότητας προς τις συγχρηματοδοτούμενες από την Ευρωπαϊκή Ένωση παρεμβάσεις και της αποτελεσματικότητας των πολιτικών, των προγραμμάτων και των δράσεων και λαμβάνει υπόψη του και εξειδικεύει τις δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί από τη χώρα για το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, καθώς και τις ανάγκες που έχουν προκύψει από όλα τα στάδια διαβούλευσης. Στο πλαίσιο των αρχών αυτών, το κάθε επίπεδο προγραμματισμού μεριμνά, ώστε να επιτυγχάνεται ο τομεακός και ο χωρικός συντονισμός των παρεμβάσεων του ΕΠΑ με τις ενωσιακές πολιτικές με στόχο τη βέλτιστη αξιοποίηση κάθε πηγής πόρων.

Αναπόσπαστα τμήματα του ΕΠΑ είναι τα Τομεακά Προγράμματα Ανάπτυξης και τα Περιφερειακά Προγράμματα Ανάπτυξης. Τα Προγράμματα περιλαμβάνουν:

- την «καταγραφή» της υπάρχουσας κατάστασης, των προβλημάτων
- τους ειδικούς αναπτυξιακούς στόχους του Προγράμματος
- δείκτες εκρών και δυνητικούς δικαιούχους
- αναλυτικούς χρηματοδοτικούς πίνακες,

- τα γενικά κριτήρια επιλογής των προς ένταξη προτεινόμενων έργων
- τον προσδιορισμό της /των Υπηρεσίας / ών Διαχείρισης του προγράμματος

Στα Προγράμματα περιλαμβάνονται τα έργα του φορέα ή της περιφέρειας που έχουν ήδη ενταχθεί σε συλλογικές αποφάσεις του ΠΔΕ, ή που πρόκειται να ξεκινήσουν μέσα στην προβλεπόμενη προγραμματική περίοδο.

1.2.2 Εθνικά και Περιφερειακά Προγραμματικά Κείμενα

Στις διαδικασίες του αναπτυξιακού προγραμματισμού, καθώς και κατά την υλοποίηση του ΕΠΑ και των προγραμμάτων του, τηρούνται οι αρχές και οι κανόνες της εθνικής και ενωσιακής νομοθεσίας, καθώς και των διεθνών συμφωνιών τις οποίες έχει κυρώσει η Ελλάδα, ιδίως, όσον αφορά το περιβάλλον, το χωροταξικό σχεδιασμό, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την προσβασιμότητα χωρίς διακρίσεις, με ειδική μέριμνα στην προσβασιμότητα στα άτομα με αναπηρία, την άρση και αποτροπή ανισοτήτων, τον ανταγωνισμό, καθώς και τις κρατικές ενισχύσεις.

Στη συνέχεια παρατίθενται τα κείμενα που αποτυπώνουν το παραπάνω προγραμματικό πλαίσιο και που ελήφθησαν κατά κύριο λόγο υπόψη κατά την σύνταξη του παρόντος.

► Α. Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αττικής 2014 -2020

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αττική» 2014-2020, εξειδικεύει την στρατηγική του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης για την Περιφέρεια Αττικής στο πλαίσιο του Στόχου «Επενδύσεις για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση» και βρίσκεται στο στάδιο που έχει ολοκληρωθεί η 3^η αναθεώρηση του (Οκτώβριος 2019) και γίνεται προετοιμασία για την 4^η αναθεώρηση.

Η περιφερειακή αναπτυξιακή στρατηγική χαρακτηρίζεται ως «ταυτόσημη» με την αντίστοιχη εθνική στρατηγική για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020, στο πλαίσιο της οποίας προωθείται η «στροφή» σε ένα «νέο αναπτυξιακό υπόδειγμα που θα είναι στηριγμένο στις δυνατότητες της Χώρας και στην εξειδίκευση και τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα των Περιφερειών της». Το ζητούμενο στην αναπτυξιακή πορεία της Αττικής με χρονικό ορίζοντα το 2020 αποτελεί η στρατηγική υιοθέτηση ενός μοναδικού μίγματος αναπτυξιακών μεταβλητών και παραμέτρων, ώστε να μπορέσει η περιφερειακή οικονομία όχι μόνο να ανακάμψει, αλλά και να τεθεί με γρήγορους ρυθμούς σε μια δυναμική και βιώσιμη αναπτυξιακή τροχιά. Σε αυτό το πλαίσιο, η πρώτη προτεραιότητα για το ΠΕΠ Αττικής 2014 -2020 είναι η επανεκκίνηση της οικονομίας με την επίτευξη θετικών ρυθμών ανάπτυξης μετά από την εξαιρετική περίοδο ύφεσης και η δημιουργία θέσεων εργασίας για την μείωση των ποσοστών ανεργίας που είναι αναγκαία και ικανή συνθήκη για την μείωση της φτώχειας και την διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής. Επιπλέον, αποσκοπεί στο να αμβλύνει τα αρνητικά διαρθρωτικά προβλήματα που σήμερα εμφανίζει η Περιφέρεια και να αξιοποιήσει τα συγκριτικά πλεονεκτήματά της σε συνδυασμό με τις στρατηγικές κατευθύνσεις που θέτει η Ε.Ε. για την πολιτική της συνοχής, για την ενίσχυση της ανάπτυξης και της απασχόλησης και την Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική.

Ως πρωταρχική και οριζόντια ανάγκη αναδεικνύεται η άμβλυνση, αλλά και η ενεργητική και δημιουργική αντιμετώπιση των επιπτώσεων της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης στην Αττική, με έμφαση στην αναδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης της Περιφέρειας με την ενίσχυση των εξωστρεφών οικονομικών κλάδων, την αντιμετώπιση της ανεργίας και την κοινωνική ενδυνάμωση των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού.

Ειδικότερα, προκύπτουν για την Αττική οι ακόλουθοι βασικοί αναπτυξιακοί στόχοι - προτεραιότητες:

Α. Η αναστροφή της συρρίκνωσης της παραγωγικής βάσης της Περιφέρειας και η βαθμιαία αναδιάρθρωση της με τη μετατόπιση σε κλάδους υψηλής προστιθέμενης αξίας και χαμηλής

περιβαλλοντικής όχλησης με στόχο τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την ενίσχυση της εξωστρέφειας, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα και τη φιλική και έξυπνη αξιοποίηση των ΤΠΕ.

Β. Η βελτίωση της ελκυστικότητας της Αττικής σαν τόπου κατοικίας και προσέλκυση επενδύσεων, μέσω της προστασίας και αειφορικής διαχείρισης του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή.

Γ. Η διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής.

Με βάση τους επιλεχθέντες Γενικούς Στόχους της Στρατηγικής του Προγράμματος, τους θεματικούς στόχους και τις επενδυτικές προτεραιότητες της νέας περιόδου διαμορφώθηκαν οι ακόλουθοι Άξονες Προτεραιότητας (ΑΠ) του ΠΕΠ Αττικής 2014-2020:

ΑΠ1. Ενίσχυση των Μηχανισμών και των Επενδύσεων των ΜΜΕ της Περιφέρειας Αττικής στην Έρευνα και την Καινοτομία – Προώθηση της «ευφυούς εξειδίκευσης»

ΑΠ2. Διάδοση και Ανάπτυξη Καινοτόμων Προϊόντων και Υπηρεσιών των ΜΜΕ με τη χρήση ΤΠΕ

ΑΠ3. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των ΜΜΕ – Βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας Αττικής για προσέλκυση Επενδύσεων και προαγωγή της Καινοτόμου Επιχειρηματικότητας

ΑΠ4. Προώθηση της ενεργειακής απόδοσης της χρήσης ΑΠΕ και της Συμπαγωγής και Προώθηση Χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στις Αστικές Περιοχές

ΑΠ5. Προώθηση της Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή, καθώς και της Πρόληψης και Διαχείρισης Κινδύνων

ΑΠ6. Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής στο Αστικό Περιβάλλον

ΑΠ7. Ενίσχυση της Περιφερειακής Κινητικότητας και των Πολυτροπικών Μεταφορικών Συνδέσεων της Περιφέρειας Αττικής

ΑΠ8. Προαγωγή της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και στήριξης της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού

ΑΠ.9 Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης και Καταπολέμηση της Φτώχειας και Διακρίσεων – Διασφάλιση της Κοινωνικής Συνοχής

ΑΠ10. Ανάπτυξη – Αναβάθμιση Στοχευμένων Κοινωνικών Υποδομών και Υποδομών Υγείας – Στήριξη της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας

ΑΠ11. Ανάπτυξη – Αναβάθμιση Στοχευμένων Υποδομών Εκπαίδευσης

ΑΠ12. Τεχνική Υποστήριξη της Εφαρμογής του ΕΤΠΑ ΑΠ13. Τεχνική Υποστήριξη της Εφαρμογής του ΕΚΤ

► Β. Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) της Περιφέρειας Αττικής

Η Αττική αποτελεί το κυρίαρχο οικονομικό και πολιτικό κέντρο της χώρας και κόμβο ερευνητικών υποδομών. Είναι η έδρα δεκάδων ινστιτούτων, εννέα Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (επτά Πανεπιστήμια και δύο ΤΕΙ) και πολλαπλών καινοτόμων επιχειρηματικών δράσεων, έχοντας συγκεντρώσει το μεγαλύτερο μέρος της ερευνητικής δραστηριότητας της χώρας, στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα.

Η ενίσχυση των δυνατοτήτων και η ανάπτυξη δομών, μεταξύ φορέων αυτοδιοίκησης, εκπαιδευτικών και ερευνητικών κέντρων και ιδιωτικών μικρών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων, μπορούν να μετατρέψουν την Αττική σε ηγετικό μητροπολιτικό κέντρο έρευνας, παραγωγής και εξαγωγής καινοτομίας στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Ταυτόχρονα, το

σταθερό πολιτικό δημοκρατικό περιβάλλον, σε συνδυασμό με τη γεωγραφική θέση ως πύλη εισόδου στην ΕΕ από την ευρύτερη περιοχή της Ασίας, την αναδεικνύει χωρικά, σε κομβικό σημείο αλληλεπίδρασης ιδεών και δράσεων.

Κινητήρια δύναμη σε αυτή την προσπάθεια μπορεί να αποτελέσει το σημαντικό και εξαιρετικά ικανό επιστημονικό και τεχνικό ανθρώπινο δυναμικό. Βασικές συνιστώσες αποτελούν και η υποστήριξη της κοινωνικής πρόνοιας και ασφάλειας, η εξασφάλιση σύγχρονων συνθηκών εργασίας και επιχειρηματικότητας, η ενεργοποίηση δράσεων που ενισχύουν την περιβαλλοντική προστασία της Αττικής, με όρους αποτελεσματικής συλλογικής οργάνωσης και δημοκρατικής συμμετοχής.

Σκοπός της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (ΠΣΕΕ) για την Αττική¹ είναι να συμβάλλει στη διαμόρφωση ενός φιλόδοξου και ρεαλιστικού οδικού χάρτη που υπηρετεί το όραμα και τις αξίες που περιγράφονται παραπάνω. Βασικό κριτήριο της επιτυχίας της ΠΣΕΕ, είναι η επίτευξη του στόχου της αναδιάρθρωσης του παραγωγικού ιστού της Αττικής ως εξής:

- Βιομηχανική Ανασυγκρότηση με την τεχνολογική ενίσχυση των επιχειρήσεων και την ανάπτυξη της καινοτομίας (ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων, νέων προϊόντων, τεχνολογική εξέλιξη υφιστάμενων επιχειρήσεων και προϊόντων, ανάπτυξη ερευνητικών υποδομών, ενίσχυση ερευνητικού δυναμικού κ.λπ.).
- Σχεδιασμό με βάση τα υφιστάμενα και νέα παραγωγικά συμπλέγματα και κριτήριο τη δυνατότητα ανάπτυξης ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων και διασύνδεσής τους.
- Ενίσχυση της καινοτομικής δραστηριότητας, σε υφιστάμενες και νέες επιχειρήσεις, με κυρίαρχη έμφαση στην καινοτομία προϊόντος, την ανάπτυξη νέων προϊόντων (και υπηρεσιών) και τη σύνθεση πολύπλοκων τεχνολογικών προϊόντων-συστημάτων (complex product-systems – CoPS).
- Ενίσχυση της αφομοιωτικής ικανότητας των επιχειρήσεων, ώστε να αξιοποιούν τις τεχνολογικές εξελίξεις και τα ερευνητικά αποτελέσματα.
- Αντιμετώπιση των κοινωνικών αναγκών και της όξυνσης των προβλημάτων από την ανθρωπιστική κρίση (υγεία, κατοικία, διατροφή, παιδεία, ενέργεια, εργασία, περιβάλλον, πολιτισμός, μεταφορές κ.λπ.) για την ανάπτυξη και αξιοποίηση καινοτόμων λύσεων και εφαρμογών, με στόχο την ενεργοποίηση δυναμικού νέων δράσεων.
- Ανάπτυξη των χωρικών επενδύσεων, του αστικού χώρου και αναβάθμιση των βιώσιμων κοινωνικών και περιβαλλοντικών υποδομών στην Αττική (αστικές μεταφορές, εξοικονόμηση ενέργειας, καταπολέμηση της αστικής ρύπανσης, αναβάθμιση των κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών, ενσωμάτωση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών στις αστικές λειτουργίες για την παροχή υπηρεσιών στους πολίτες, διαχείριση των απορριμμάτων και των αστικών αποβλήτων κ.λπ.).

Η ΠΣΕΕ αποσκοπεί στην ενίσχυση της καινοτομικής δραστηριότητας σε τρία πεδία εξειδίκευσης για την Αττική:

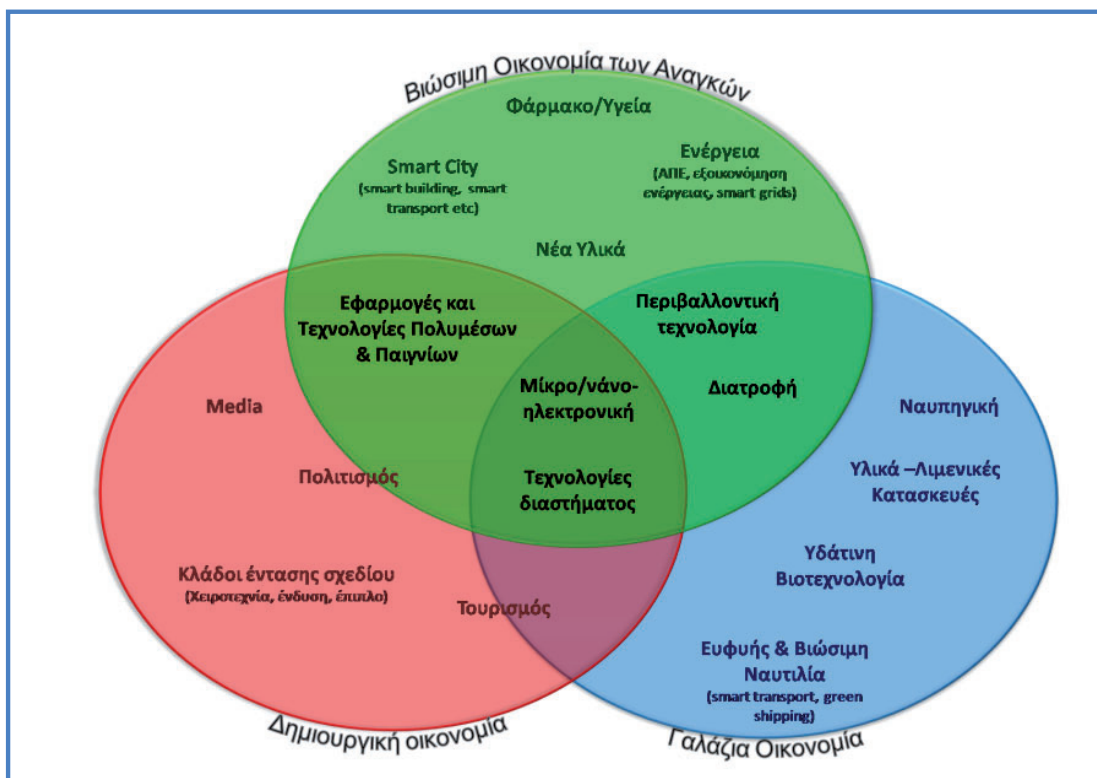
1. Δημιουργική οικονομία
2. Γαλάζια οικονομία
3. Βιώσιμη Οικονομία των Αναγκών

---

¹<https://www.papatikis.gr/wp-content/uploads/2015/12/%CE%95%CE%93%CE%9A%CE%95%CE%9A%CE%A1%CE%99%CE%9C%CE%95%CE%9D%CE%97-RIS3.pdf>

Σχήμα 3: Πεδία Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Περιφέρεια Αττικής

Πηγή: Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Αττικής

Στα τρία αυτά πεδία η Αττική αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις και παράλληλα διαθέτει το δυναμικό για την ενίσχυση υφιστάμενων και την ανάδειξη νέων δραστηριοτήτων, ώστε να καταστεί μητροπολιτικό κέντρο με διεθνή εμβέλεια.

Ο όρος **“Δημιουργική Οικονομία”** αναφέρεται στην κοινωνικοοικονομική προοπτική δραστηριοτήτων έντασης δημιουργικότητας και γνώσης. Πυρήνας της Δημιουργικής Οικονομίας είναι οι Πολιτιστικές και Δημιουργικές Βιομηχανίες, οι οποίες περιλαμβάνουν τις τέχνες, τον πολιτισμό, τις επιχειρήσεις και την τεχνολογία. Κοινό τους στοιχείο είναι ότι μετασχηματίζουν τη δημιουργικότητα σε αξία παραγωγικής χρήσης.

Στη δημιουργική οικονομία η Αττική διαθέτει ισχυρή παράδοση και φήμη. Η σύγχρονη δραστηριότητα στις τέχνες (θέατρο, κινηματογράφο, μουσική κλπ.), στη χειροτεχνία (παραδοσιακή και νέα, κεραμικά, κόσμημα κ.α.), στην παιδεία, στον τουρισμό, σε μεταποιητικούς κλάδους με έντονο το ρόλο της δημιουργικότητας (όπως η ένδυση και το έπιπλο) εμπεριέχουν τη δυνατότητα σημαντικής δυναμικής και σε συνδυασμό με την ανάπτυξη δυναμικού στις νέες τεχνολογίες της πληροφορικής, των επικοινωνιών και των πολυμέσων είναι δυνατή μια ανανέωση και επέκταση της σχετικής οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας με σημαντικά οφέλη τόσο για την οικονομία όσο και για την κοινωνία.

Η **“Γαλάζια Οικονομία”** περιλαμβάνει τις δραστηριότητες που σχετίζονται με το υδάτινο περιβάλλον, με αιχμή τη ναυτιλία, την αλιεία, τον παράκτιο τουρισμό, τη διαχείριση του υδάτινου περιβάλλοντος και τις συναφείς δραστηριότητες. Η Αττική αποτελεί ήδη διεθνές κέντρο στον τομέα της ναυτιλίας και στο θαλάσσιο τουρισμό, ενώ υπάρχει κρίσιμος αριθμός υποδομών και υψηλή δραστηριότητα στη ναυπηγική, ιδίως λέμβων και μικρών και μεσαίων σκαφών. Παράλληλα, αντιμετωπίζει σοβαρές προκλήσεις στα ζητήματα διαχείρισης και προστασίας του υδάτινου περιβάλλοντος, της ενέργειας, διαθέτοντας ωστόσο σημαντικό παραγωγικό και τεχνολογικό δυναμικό που μπορεί να υποστηρίξει την αντιμετώπιση των ανωτέρω προκλήσεων.

Όλα τα παραπάνω αποκτούν νόημα μόνον όταν υπηρετούν την κορυφαία στόχευση της **“Βιώσιμης Οικονομίας των Αναγκών”**, δηλαδή της ενίσχυσης της ποιότητας ζωής σε κάθε πτυχή της καθημερινής λειτουργίας της κοινωνικής ζωής. Οι προκλήσεις που αφορούν στην ποιότητα ζωής περιλαμβάνουν εξαιρετικά ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων: υγεία, παιδεία, διατροφή, ενέργεια, αναψυχή και τουρισμό, περιβαλλοντική προστασία και διαχείριση, αστική λειτουργία, μεταφορές και χωρικές παρεμβάσεις, δημόσιες υπηρεσίες και την εύρυθμη λειτουργία του κράτους. Οι δυνατότητες ανάπτυξης σχετικών δραστηριοτήτων αφορούν, τόσο στην αντιμετώπιση των οξύτατων κοινωνικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων, όσο και στην ανάπτυξη λύσεων και τεχνολογικών ικανοτήτων με διεθνή εμβέλεια.

Ο τομέας αυτός αφορά στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιφέρειας Αττικής. Έχει στόχο να καταστεί η Περιφέρεια Αττικής βιώσιμη, μέσω της ανάπτυξης και εφαρμογής τεχνολογιών “έξυπνης πόλης” και “έξυπνης γειτονιάς”, της διαχείρισης των στερεών και υγρών αποβλήτων, της εξοικονόμησης ενέργειας και της παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ, αξιοποιώντας τον αγροτοβιομηχανικό τομέα και την ενεργό πολιτική διατροφής. Αφορά επίσης, στον κλάδο της υγείας και την βιομηχανία του φαρμάκου, η οποία έχει δυναμική παρουσία στην Αττική.

► Γ. Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού

Η Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025² περιλαμβάνει τις αρχές, τους μηχανισμούς και τα έργα που θα υλοποιήσουν τους στόχους του ψηφιακού μετασχηματισμού της χώρας. Σύμφωνα με αυτή τη στρατηγική, οι στόχοι, είναι επτά:

1. Η εξυπηρέτηση των αναγκών των πολιτών άμεσα και αποτελεσματικά μέσω ενός ψηφιακού κράτους.
2. Η προαγωγή και η ανάπτυξη των ψηφιακών δεξιοτήτων για όλους τους πολίτες.
3. Ο μετασχηματισμός της χώρας ως το πιο πρόσφορο έδαφος ευδοκίμησης ψηφιακών επιχειρήσεων.
4. Η παροχή βοήθειας σε κάθε επιχείρηση ώστε να καταστεί ψηφιακή.
5. Η απελευθέρωση της παραγωγικής αξίας των δεδομένων του Δημοσίου.
6. Η ικανότητα του Έλληνα πολίτη να εργαστεί αξιόπιστα μέσω Διαδικτύου.
7. Η ένταξη σύγχρονων τεχνολογιών σε όλους τους τομείς της οικονομίας.

Το σχέδιο που έχει καταρτίσει το υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης στηρίζεται σε 18 βασικές αρχές, ορισμένες από τις οποίες περιλαμβάνονται και στο eGovernment Action Plan 2016-2020 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι οποίες διαφοροποιούν τον μέχρι σήμερα σχεδιασμό στα έργα τεχνολογίας του δημοσίου, δεκάδες από τα οποία ολοκληρώθηκαν χωρίς να προσφέρουν τις αντίστοιχες υπηρεσίες στους πολίτες.

Η επίτευξη των στόχων θα βασιστεί τόσο στα υφιστάμενα συνθετικά στοιχεία του ψηφιακού μετασχηματισμού, όπως είναι η πύλη e.gov, τα ΚΕΠ, τα μητρώα δεδομένων, το κέντρο διαλειτουργικότητας (ΚΕΔ), τα μεγάλα πληροφοριακά συστήματα (Taxis, ΟΠΣ ΕΦΚΑ, κτηματολόγιο κ.λπ.) όσο και σε μια σειρά νέων στοιχείων που θα προστεθούν. Τέτοια θα είναι τα κέντρα ειδοποιήσεων και ταυτοποιήσεων, ο νέος ψηφιακός χάρτης της χώρας, τα αποθετήρια δεδομένων, ο Atlas/eΕΦΚΑ κ.ά.

► Δ. Στρατηγικό Πλαίσιο Επενδύσεων Μεταφορών (ΣΠΕΜ) 2014 - 2025

Η στρατηγική ανάπτυξης των μεταφορών της χώρας για την περίοδο 2014- 2025 καθορίζεται από το ΣΠΕΜ, το οποίο εκπονήθηκε υπό την ευθύνη της Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής

²<https://digitalstrategy.gov.gr/>

Μεταφορών (ΕΔΑ Μεταφορών) ως Αρχής Σχεδιασμού και εγκρίθηκε με τη με αρ. πρωτ. 2031/Φ.97/28.11.2014 (ΑΔΑ: ΒΖΗΑ1-ΧΔΖ) ορθή επανάληψη της Απόφασης του Γενικού Γραμματέα Υπ.Υ.Με.Δι.. Η 1^η αναθεώρηση του Στρατηγικού Πλαισίου έλαβε χώρα το 2019³.

Η 1η αναθεώρηση του ΣΠΕΜ παρουσιάζει την πορεία εφαρμογής του (μετά την παρέλευση τριετίας από την έναρξη της εφαρμογής του) και περιλαμβάνει κατάλληλες προσαρμογές των δράσεων, στο πλαίσιο των εγκεκριμένων προτεραιοτήτων πολιτικής του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών, με τρόπο ώστε να καλύπτονται κατ' ελάχιστον τα ακόλουθα:

- Αποτύπωση της πορείας εφαρμογής των έργων του ΣΠΕΜ με επίκαιρα χρονοδιαγράμματα, λαμβάνοντας υπόψη τυχόν αναθεωρήσεις
- Επικαιροποίηση των προτεραιοτήτων πολιτικής του ΣΠΕΜ όπου κρίθηκε απαραίτητο, ώστε να εκφραστεί η τρέχουσα πολιτική του ΥΠΥΜΕ
- Ένταξη έργων εθνικής ή/και περιφερειακής εμβέλειας, τα οποία έχουν ήδη κριθεί απαραίτητα από τους συναρμόδιους φορείς σε στρατηγικό επίπεδο ή/και ένταξη νέων έργων, που ζητήθηκαν και καλύπτουν τα σχετικά κριτήρια

Οι κύριες διαπιστώσεις του ΣΠΕΜ στους τομείς των οδικών μεταφορών, των θαλάσσιων μεταφορών - Λιμανιών, του αεροπορικού δικτύου και των εμπορευματικών μεταφορών/ Εφοδιαστική αλυσίδα οι οποίες λήφθηκαν σοβαρά υπόψη στη σύνταξη του παρόντος παρατίθενται επιγραμματικά ακολούθως:

Οδικές Μεταφορές

Οι αυτοκινητόδρομοι στην Ελλάδα αποτελούν τμήμα των ΔΕΔ-Μ που ενώνουν τις χώρες της ΕΕ μεταξύ τους με υποδομές υψηλής ποιότητας. Οι κύριοι άξονες/αυτοκινητόδρομοι της χώρας είναι που αφορούν την Αττική είναι:

- Ο άξονας ΠΑΘΕ, που ενώνει το νότιο μέρος της χώρας με το βόρειο και τα σύνορα με τη Βόρεια Μακεδονία.
- Οι αυτοκινητόδρομοι στην Πελοπόννησο (Ελευσίνα - Πάτρα - Πύργος - Καλό Νερό - Τσακώνα και Κόρινθος - Τρίπολη - Καλαμάτα με κλάδο προς Σπάρτη), που καλύπτουν αυτή τη σημαντική γεωγραφική ενότητα της χώρας εξυπηρετώντας μεγάλους αριθμούς μετακινήσεων.

Ενώ επί σειρά ετών παρατηρήθηκαν αλματώδεις αυξήσεις οδικού μεταφορικού έργου, η πρόσφατη εικόνα παρουσιάζει στασιμότητα ή περιορισμένη αύξηση.

Θαλάσσιες Μεταφορές - Λιμάνια

Δίκτυο Θαλάσσιων Μεταφορών

Η γεωγραφική θέση της χώρας και ο μεγάλος αριθμός των νησιών της, καθιστούν τον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών ιδιαίτερα ζωτικής σημασίας. Εκτός από τις εθνικές μετακινήσεις, σημαντικές είναι και οι διεθνείς ναυτιλιακές συνδέσεις προς τις αγορές της Ανατολής και προς την Ιταλία.

Η σημαντικότητα των θαλάσσιων μεταφορών προκύπτει και από το πυκνό λιμενικό δίκτυο της χώρας. Στο βασικό δίκτυο ΔΕΔ-Μ ανήκουν τα λιμάνια του Πειραιά, της Θεσσαλονίκης, της Ηγουμενίτσας της Πάτρας και του Ηρακλείου ως κύριες πύλες εισόδου και εξόδου της χώρας.

³[https://www.espa.gr/el/Documents/2127/1st Revision %20Strategic Frame for Transport Investment 2014-2025 Jun2019.pdf](https://www.espa.gr/el/Documents/2127/1st%20Revision%20Strategic%20Frame%20for%20Transport%20Investment%202014-2025%20Jun2019.pdf)

Στο αναλυτικό δίκτυο ανήκουν είκοσι (20) λιμάνια καλύπτοντας βασικά νησιά και την ηπειρωτική χώρα.

Σε εθνικό επίπεδο, η στρατηγική στον τομέα θαλάσσιων μεταφορών έχει καθορισθεί από το αρμόδιο Υπουργείο Ναυτιλίας και Αιγαίου, και έχει ληφθεί υπόψη στη διαμόρφωση της συνολικής αναπτυξιακής στρατηγικής μεταφορών. Σε στρατηγικό επίπεδο οι ελληνικοί λιμένες έχουν ταξινομηθεί σε τέσσερις ομάδες. Κατά την κατάταξη ελήφθησαν υπόψη:

- οι ιδιομορφίες του ελληνικού γεωγραφικού χώρου,
- τα στατιστικά στοιχεία του συνολικού ετήσιου όγκου διακίνησης εμπορευμάτων και επιβατών των λιμένων.

Η κατάταξη είναι η εξής:

1. Λιμένες Διεθνούς Ενδιαφέροντος: Πειραιώς, Θεσσαλονίκης, Βόλου, Πάτρας, Ηγουμενίτσας, Καβάλας, Αλεξανδρούπολης, Ηρακλείου, Κέρκυρας, Ελευσίνας, Λαυρίου, Ραφήνας, Μυκόνου, Μυτιλήνης, Ρόδου και Σούδας Χανίων.
2. Λιμένες Εθνικής Σημασίας: Αργοστολίου, Ζακύνθου, Θήρας, Καλαμάτας, Κατάκολου, Κορίνθου, Κυλλήνης, Κω, Λάγος, Πάρου, Πρέβεζας, Ρεθύμνου, Βαθέως Σάμου, Σύρου, Χαλκίδας και Χίου.
3. Λιμένες Μείζονος Ενδιαφέροντος: Αγ. Κηρύκου, Ικαρίας, Αγ. Κωνσταντίνου Φθιώτιδας, Αγ. Νικολάου Λασιθίου, Αίγινας, Αιγίου, Γυθείου, Θάσου, Ιτέας, Κύμης, Λευκάδας, Μεσολογγίου, Μύρινας Λήμνου, Νάξου, Ναυπλίου, Ν. Μουδανίων, Πάτμου, Σαμοθράκης, Πόρου Κεφαλληνίας, Σκιάθου, Σκοπέλου, Σητείας, Σπετσών, Στυλίδας, Τήνου και Ύδρας.
4. Λιμένες τοπικής σημασίας: όλους τους υπόλοιπους λιμένες.

Αεροπορικό Δίκτυο

Οι Ευρωπαϊκοί ουρανοί και τα αεροδρόμια κινδυνεύουν από κορεσμό, λόγω της αυξανόμενης ζήτησης και της απουσίας σημαντικών επενδύσεων στις υποδομές αλλά και στον τομέα ανάπτυξης του συστήματος διαχείρισης της εναέριας κυκλοφορίας στην Ευρώπη (Single Sky).

Οι αερομεταφορές είναι επίσης εξαιρετικά σημαντικές για την Ελλάδα, λόγω της γεωγραφικής θέσης της χώρας, της μορφολογίας του εδάφους, της ύπαρξης αρκετών νησιών και της ανυπαρξίας αξιόπιστης και γρήγορης σιδηροδρομικής σύνδεσης με τις άλλες χώρες της ΕΕ.

Αποτέλεσμα των ανωτέρω παραγόντων είναι να έχει δημιουργηθεί στη χώρα ένα πυκνό δίκτυο αεροδρομίων (39 αεροδρόμια), ενώ αναμένεται να ξεκινήσει να λειτουργεί το πρώτο δίκτυο υδατοδρομίων της χώρας, μετά την ψήφιση του ν. 4568/2018 (Α' 178) του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών. Με τον νόμο αυτό θεσπίζεται νομοθετικό πλαίσιο αδειοδότησης για την ίδρυση, λειτουργία και εκμετάλλευση αεροδρομίων επί υδάτινων επιφανειών (υδατοδρομίων). Το νομοθετικό αυτό πλαίσιο αναμένεται να οδηγήσει στην ανάπτυξη μιας αγοράς που θα στηρίξει σημαντικά τον τουρισμό και θα βοηθήσει απομονωμένες περιοχές της Ελλάδας να έχουν εύκολη, γρήγορη και φθηνή διασύνδεση με άλλες περιοχές.

Τα βασικά αεροδρόμια είναι το «Ελευθέριος Βενιζέλος» (Αττική) και το «Μακεδονία» (Θεσσαλονίκη), τα οποία εξυπηρετούν το μεγαλύτερο όγκο επιβατών. Σημαντικό ρόλο κατέχει και το αεροδρόμιο «Καζαντζάκης» (Ηράκλειο Κρήτης), το οποίο εξυπηρετεί ένα πολύ μεγάλο όγκο επιβατών, ειδικά την καλοκαιρινή περίοδο.

Εμπορευματικές μεταφορές/ Εφοδιαστική αλυσίδα

Η ρύθμιση θεμάτων εφοδιαστικής γίνεται με τον ν. 4302/2014 ο οποίος εκτός των άλλων καθόρισε και δυο νέες μορφές επιχειρηματικών πάρκων τα οποία ιδρύονται με τις διατάξεις του ν. 3982/2011, τα πάρκα ΕΠΕΕΕ (Εθνικής εμβέλειας) και τα πάρκα ΕΠΕΑ (περιφερειακής εμβέλειας). Στην Ελλάδα δεν υπάρχουν σε λειτουργία Επιχειρηματικά Πάρκα με αντικείμενο την Εφοδιαστική - Logistics. Υπάρχει βέβαια πληθώρα μεμονωμένων επιχειρήσεων Εφοδιαστικής - Logistics. Με τον ν. 4302/2014 οριοθετήθηκαν δυο ζώνες μια στην Αττική (Θριάσιο Πεδίο) και μια στη Θεσσαλονίκη (Στρατόπεδο Γκόνου) εντός των οποίων μπορούν να ιδρυθούν ΕΠΕΕΕ.

Οδική ασφάλεια

Ο τομέας της οδικής ασφάλεια αναγνωρίζεται στο ΣΠΕΜ ως ένα πρόβλημα διαχρονικά σημαντικό. Έχουν μετρηθεί τρεις δείκτες για τις χώρες της ΕΕ που αφορούν στα θανατηφόρα οδικά ατυχήματα (Θανατηφόρα Ατυχήματα ανά εκατομμύρια κατοίκους, ανά 10 δισεκ. Επιβάτες, ανά εκατομμύρια επιβάτες). Οι επιδόσεις της Ελλάδας, όσον αφορά και στους τρεις δείκτες, βρίσκονται κάτω από το μέσο όρο και στις τελευταίες θέσεις (στοιχεία 2015)

Στην Ελλάδα και όσον αφορά στις οδικές μεταφορές, υπήρξε σημαντική μείωση στους θανάτους σε τροχαία ατυχήματα μετά από μια σημαντική άνοδο κατά την διάρκεια της δεκαετίας του '90. Το 2000 οι νεκροί ανήλθαν σε 2.037, ενώ το 2005 μειώθηκαν σε 1.658 (μείωση 19%) παρόλη την αύξηση του μεταφορικού έργου (οχηματο-χιλιόμετρα). Τη δεκαετία (2005-2015) παρατηρήθηκε περαιτέρω μείωση των θανατηφόρων οδικών ατυχημάτων σε ποσοστό 52% από 1.658 σε 793 νεκρούς.

Το γεγονός αυτό αποδίδεται κατά κύριο λόγο στη βελτίωση του οδικού δικτύου και στην αύξηση των δαπανών πρόληψης. Σημειώνεται ότι σημαντική μείωση των οδικών ατυχημάτων παρατηρείται την πενταετία (2010-2015) σε ποσοστό 24% λόγω των συνεπειών της οικονομικής κρίσης στην κυκλοφορία (μείωση του αριθμού οχηματοχιλιομέτρων, του αριθμού μετακινήσεων και των ταχυτήτων).

Στρατηγικοί Στόχοι

Οι στόχοι της εθνικής πολιτικής στον τομέα των μεταφορών, που διέπουν τη διαμόρφωση του ΣΠΕΜ, συνάδουν με τους αντίστοιχους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι στρατηγικοί στόχοι της Εθνικής Πολιτικής Μεταφορών με ορίζοντα το έτος 2025 διατυπώνονται ως εξής:

- Δημιουργία ενός «συνεκτικού» Συστήματος Μεταφορών το οποίο επιτυγχάνει συνολική βελτίωση της προσιτότητας επί μέρους περιοχών - Περιφερειών και άρση της απομόνωσης και των σημείων συμφόρησης. Η δομή του συνολικού δικτύου αξιοποιεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματα κάθε μεταφορικού μέσου και εκμεταλλεύεται τις δυνατότητες συμπληρωματικότητάς τους. Επιδιώκεται η προσέγγιση ολοκλήρωσης των «βασικών» ΔΕΔ-Μ και η υλοποίηση των απολύτως απαραίτητων «αναλυτικών» ΔΕΔ-Μ, προκειμένου να εξασφαλισθεί η «συνεκτικότητα» του συνολικού συστήματος.
- Εξασφάλιση υψηλής ποιότητας υπηρεσιών στους χρήστες του Συστήματος Μεταφορών και διασφάλιση ασφαλούς, ομαλής και οικονομικά αποτελεσματικής λειτουργίας επί μέρους δικτύων και συστημάτων.
- Αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της Ελλάδας και ανάδειξη της χώρας σε περιφερειακό κόμβο μεταφορών. Ανάπτυξη πολυτροπικών μεταφορών με αξιοποίηση των υφιστάμενων υποδομών και συνέχιση της σύνδεσης καίριων λιμένων εμπορευματικών μεταφορών με το εθνικό σιδηροδρομικό δίκτυο, καθώς και ουσιαστική προώθηση ενός δικτύου εμπορευματικών κέντρων.

- Ενίσχυση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας (αιφορία) του Μεταφορικού Συστήματος με ιδιαίτερη έμφαση εντός των αστικών συγκροτημάτων. Βελτιστοποίηση χρήσης φυσικών πόρων με τη διείσδυση των εναλλακτικών καυσίμων στον τομέα των μεταφορών.
- Εκμετάλλευση στο μέγιστο δυνατό βαθμό των τεχνολογικών εξελίξεων στις τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών.
- Βελτίωση, στους διοικητικούς και οργανωτικούς τομείς των συστημάτων σχεδιασμού, ανάπτυξης και λειτουργίας των μεταφορικών δικτύων και συστημάτων.

Σχετικά με την Περιφέρεια Αττικής

Για την Περιφέρεια Αττικής, ως αποτέλεσμα της σχετικής διαβούλευσης, το ΣΠΕΜ αναφέρει ότι οι προτεραιότητες της Περιφέρειας Αττικής συνοψίζονται στην προώθηση των επενδύσεων σε όλα τα μέσα μεταφοράς και στις αστικές συγκοινωνίες, δεδομένου ότι η Περιφέρεια περιλαμβάνει την ευρύτερη περιοχή της Αθήνας όπου είναι συγκεντρωμένες οι κυριότερες διεθνείς πύλες της χώρας. Οι προτεινόμενες για την Περιφέρεια παρεμβάσεις, που βρίσκονται σε συμφωνία με το περιφερειακό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού, καλύπτουν κυρίως επενδύσεις στον προαστιακό σιδηρόδρομο, στο δίκτυο μετρό και τραμ, σε σημαντικά οδικά έργα και σε λιμενικές υποδομές. Η σύγκριση των προτάσεων της Περιφέρειας με τα περιεχόμενα του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας καταδεικνύει ότι οι προτάσεις της αποτελούν υποσύνολο των περιλαμβανομένων στο Ρυθμιστικό Σχέδιο.

► **Ε. Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών**

Το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών για την Ελλάδα⁴ (Ιούνιος 2019) είναι ένα συμβουλευτικό έργο που ανατέθηκε βάσει της «Συμφωνίας - Πλαισίου για τη στήριξη των δραστηριοτήτων Συμβουλευτικών Υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ) εντός και εκτός της ΕΕ των 28. Το έργο χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) με την υποστήριξη της Υπηρεσίας Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (EC Structural Reform Support Service).

Ο πρωταρχικός στόχος του έργου είναι να αποτελέσει τη βάση για την αειφόρο ανάπτυξη των υποδομών και υπηρεσιών του μεταφορικού συστήματος της Ελλάδας, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, η οποία θα συμβάλει στην ανταγωνιστικότητα του τομέα μεταφορών της χώρας.

Το Εθνικό Σχέδιο Μεταφορών θα καθορίσει την αναπτυξιακή στρατηγική του τομέα μεταφορών για τα επόμενα 20 χρόνια και θα υποστηρίξει την οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας. Επιπλέον, θα καθορίσει τις κύριες δράσεις που πιθανόν θα ενισχυθούν από διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ιδιαίτερα από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΙΒ). Επομένως, απαιτείται η ανάπτυξη συμπαγούς και τεχνικά άρτιας στρατηγικής, αποδεκτής και εγκεκριμένης από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Η τελική Έκθεση για το Εθνικό Σχέδιο Μεταφορών σε σχέση με το σημαντικό αντικείμενο της συντήρησης των οδικών δικτύων αναφέρει ότι η έλλειψη ολοκληρωμένης βάσης δεδομένων οδικών υποδομών με στοιχεία απογραφής και κατάστασης των οδών τόσο σε κεντρικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Μαζί με την απουσία συστηματικών κυκλοφοριακών μετρήσεων, αυτό εμποδίζει τη λήψη σαφούς εικόνας του οδικού δικτύου της κατάστασής του και του κυκλοφοριακού του φόρτου Αυτό αποτελεί σοβαρό εμπόδιο για τον ορθολογικό σχεδιασμό και

⁴http://www.nationaltransportplan.gr/wp-content/uploads/2019/11/Final_NTPG_gr_20190712.pdf

προγραμματισμό της ανάπτυξης και συντήρησης οδικών υποδομών. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος προτείνεται η ανάπτυξη σύγχρονων εργαλείων για ορθολογικό σχεδιασμό και προγραμματισμό της ανάπτυξης και συντήρησης εθνικών και επαρχιακών οδών

Η έλλειψη σύγχρονων εργαλείων για ορθολογικό σχεδιασμό της συντήρησης εθνικών και επαρχιακών Οδών και η έλλειψη «παράδοσης στη συντήρηση» (ιδίως περιοδική συντήρηση) και χρηματοδότησης που να κατανέμεται σαφώς σε αυτή απαιτεί επανασχεδιασμό του όλου συστήματος και εξασφάλιση της απαιτούμενης χρηματοδότησης για συντήρηση τόσο των εθνικών όσο και των επαρχιακών οδών.

► **ΣΤ. Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη**

Η ύπαρξη και εφαρμογή Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου⁵ πολιτικής για τη μείωση της φτώχειας με στόχο την ενεργητική ένταξη των ατόμων που είναι αποκλεισμένα από την αγορά εργασίας, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση, αποτέλεσε μια εκ των θεματικών αιρεσιμοτήτων του ΕΣΠΑ 2014-2020. Στο πλαίσιο αυτό, η χώρα εκπόνησε και υπέβαλε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη το Δεκέμβριο του 2014. Το Εθνικό αυτό σχέδιο εξειδικεύεται μέσω των Περιφερειακών Στρατηγικών Σχεδίων Κοινωνικής Ένταξης.

Οι άξονες στους οποίους βασίζεται το όραμα της Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη συνοψίζονται ως ακολούθως:

- Άμβλυση των ανισοτήτων με έμφαση στην αποτελεσματική προστασία των πλέον ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού
- Εκσυγχρονισμός των δημόσιων πολιτικών ένταξης με έμφαση στον ενεργητικό χαρακτήρα των μέτρων και την αναπτυξιακή διάσταση των κοινωνικών δαπανών
- Αναβάθμιση του πλαισίου συνεργασίας κράτους, κοινωνίας των πολιτών και αγοράς με έμφαση στην δημιουργία ισχυρών εταιρικών σχέσεων για την καταπολέμηση της φτώχειας και του αποκλεισμού

► **Ζ. Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη (ΠΕΣΚΕ) Αττικής**

Η Στρατηγική της Περιφέρειας Αττικής για την Κοινωνική Ένταξη και την Καταπολέμηση της Φτώχειας⁶, στοχεύει στην ανάπτυξη και εξειδίκευση μιας ολοκληρωμένης, σύγχρονης και προσαρμοσμένης στις υπάρχουσες ανάγκες, προσέγγισης, για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Η Περιφέρεια Αττικής, μέσω της ανάπτυξης και εξειδίκευσης της ΠεΣΚΕ, καλείται να απαντήσει σε όλες τις προκλήσεις, διαμορφώνοντας το απαραίτητο και επαρκές πλαίσιο πολιτικής για τη μείωση της φτώχειας, μέσω της αύξησης της απασχόλησης και της ενεργού ένταξης, καθώς και της κοινωνικής, υλικής, ψυχικής και οικονομικής στήριξης. Βασικότερη πρόκληση αποτελεί η βελτίωση της αποτελεσματικότητας του συστήματος κοινωνικής προστασίας. Η ανθρωπιστική κρίση μπορεί να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά μόνο με συντονισμένες και στοχευμένες ενέργειες. Η εμπειρία έχει δείξει ότι η έλλειψη διαφάνειας, δημοκρατικού προγραμματισμού, συντονισμού και λογοδοσίας, καθώς και η αδυναμία παρακολούθησης της υλοποίησης οδηγεί, τις περισσότερες φορές, σε πενιχρά αποτελέσματα. Απαραίτητη, ακόμη, είναι η διαρκής αξιολόγηση, μέσω μετρήσιμων και συγκρίσιμων δεδομένων, και ο επαναπροσδιορισμός εκείνων των δράσεων που δεν έχουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Η ΠεΣΚΕ δεν αποτελεί μεμονωμένη ενέργεια της Περιφέρειας Αττικής για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού αλλά μέρος της Εθνικής Στρατηγικής. Κατά συνέπεια εναρμονίζεται με Εθνικές και Ευρωπαϊκές πολιτικές για την

⁵https://www.eydamth.gr/lib/articles/newsite/ArticleID_615/ESKE.pdf

⁶<https://www.pepattikis.gr/ftwxeia/>

αντιμετώπιση του φαινομένου, συμβάλλοντας στους τρεις Εθνικούς στόχους για την καταπολέμηση της φτώχειας σε σχέση με την Ε2020 οι οποίοι περιλαμβάνουν:

- Μείωση των ανθρώπων που απειλούνται από τη φτώχεια ή/και τον κοινωνικό αποκλεισμό κατά 450.000 έως το 2020.
- Μείωση του αριθμού των παιδιών που απειλούνται από τη φτώχεια κατά 100.000 έως το 2020.
- Ανάπτυξη ενός «δικτύου κοινωνικής ασφάλειας» (social safety net) κατά του κοινωνικού αποκλεισμού, που περιλαμβάνει δυνατότητα πρόσβασης των πολιτών σε βασικές υπηρεσίες (ιδίως υπηρεσίες πρωτοβάθμιας ιατρικής φροντίδας, στέγασης και εκπαίδευσης).

Αποτελώντας υποσύνολο της Εθνικής Στρατηγικής για την αντιμετώπιση της φτώχειας, η ΠεΣΚΕ διέπεται από τις ίδιες βασικές αρχές για την Κοινωνική ένταξη.

Με βάση το αξίωμα της συνολικής συλλογικής ευθύνης για την καταπολέμηση των φαινομένων της φτώχειας και του αποκλεισμού, για την επίτευξη των στόχων της ΠεΣΚΕ απαιτείται :

- Κινητοποίηση όλων των τομέων της οικονομίας και της κοινωνίας με στόχο την αξιοποίηση του συνόλου των διαθέσιμων πόρων.
- Συνεργασία μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων με στόχο την διασφάλιση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητάς των παρεμβάσεων.
- Προώθηση της κοινωνικής καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη νέων τεχνικών αντιμετώπισης των κοινωνικών προβλημάτων. Κάτω από αυτό το πρίσμα η ΠεΣΚΕ της Περιφέρειας Αττικής, φιλοδοξεί να αποτελέσει τη γέφυρα μετάβασης από την εποχή αντιμετώπισης του ατόμου ως παθητικού λήπτη υπηρεσιών στην προσέγγιση της ενεργητικής συμμετοχής στα κοινωνικο - οικονομικά δρώμενα.

Βασικός σκοπός της ΠεΣΚΕ δεν είναι να εξυπηρετήσει μόνο άμεσες προτεραιότητες κοινωνικής αλληλεγγύης και συνοχής, αλλά να εξασφαλίσει μακροπρόθεσμα οικονομικές διεξόδους, ιδίως όσον αφορά τις προοπτικές απασχόλησης των ευπαθών ομάδων, επιτρέποντας τους να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά συγκεκριμένους κινδύνους, όπως η ανεργία ή η υπερχρέωση. Η Περιφερειακή Στρατηγική στην Αττική, επικεντρώνεται πρωτίστως στις ομάδες υψηλής προτεραιότητας και ειδικότερα :

1. στο μη οικονομικά ενεργό πληθυσμό με ατομικό ή οικογενειακό εισόδημα κάτω από το εγγυημένο όριο συντήρησης,
2. στους ηλικιωμένους άνω των 65 ετών, που δεν λαμβάνουν συντάξεις, με ατομικό ή οικογενειακό ετήσιο εισόδημα κάτω από το εγγυημένο όριο συντήρησης,
3. στους μακροχρόνια άνεργους με ατομικό ή οικογενειακό ετήσιο εισόδημα κάτω από το εγγυημένο όριο συντήρησης
4. στα παιδιά ηλικίας 0-17 ετών που ανήκουν σε ειδικές ή ευάλωτες ομάδες και
5. στους Έλληνες Ρομά και τις περιθωριοποιημένες ομάδες πληθυσμού.

Κεντρικό Στόχο της ΠεΣΚΕ Αττικής αποτελεί : η προώθηση του σχεδιασμού ενός συνεκτικού συστήματος κοινωνικής προστασίας δομημένου με ενιαίες αρχές και αποκεντρωμένες πολιτικές προσαρμοσμένες στις τοπικές ανάγκες των πολιτών, στη βάση της κοινωνικής δικαιοσύνης, με μετρήσιμους και ορατούς στόχους, σε πρώτο χρόνο την άμεση ανάσχεση της ανθρωπιστικής κρίσης και σε δεύτερο την οικονομική ανάκαμψη με δημιουργία θέσεων απασχόλησης και κοινωνική αλληλεγγύη.

Ο ως άνω κεντρικός στόχος της Περιφερειακής Στρατηγικής της ΠεΣΚΕ Αττικής εξειδικεύεται σε Πυλώνες / Επιχειρησιακούς Άξονες / Προτεραιότητες και Μέτρα. Οι τέσσερις (4) Πυλώνες οι οποίοι ταυτίζονται με τους αντίστοιχους της Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης είναι οι παρακάτω :

► Πυλώνας 1 – Καταπολέμηση της Ακραίας Φτώχειας Ο 1^{ος} Πυλώνας εστιάζει στην προστασία των ατόμων που βιώνουν συνθήκες ακραίας φτώχειας στην Περιφέρεια, και είτε βρίσκονται σε κατάσταση κρίσης (π.χ. άστεγοι) είτε αδυνατούν να καλύψουν τις βασικές ανάγκες διαβίωσής τους. Όπως επισημαίνεται και στην ΕΣΚΕ, η συγκεκριμένη ομάδα του πληθυσμού αποτελεί ομάδα πρωταρχικής δημόσιας προτεραιότητας, καθώς παρουσιάζει τον υψηλότερο βαθμό κινδύνου και την μεγαλύτερη ανάγκη υποστήριξης από τις υπάρχουσες υπηρεσίες σε περιόδους ύφεσης.

► Πυλώνας 2 – Πρόληψη και Καταπολέμηση Αποκλεισμού των παιδιών Ο 2^{ος} Πυλώνας υποστηρίζει την προστασία των παιδιών στην Αττική, από τις συνέπειές που έχει η φτώχεια στη σωματική, πνευματική και ψυχολογική τους ανάπτυξη και συνεπώς στη δυνατότητά τους να εξελιχθούν στο μέλλον σε υγιείς και αυτοδύναμους ενήλικες.

► Πυλώνας 3 – Προώθηση της Ένταξης ευπαθών και ευάλωτων ομάδων. Ο 3^{ος} επικεντρώνεται στην προώθηση της ένταξης των ευπαθών και ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού στην Περιφέρεια, συνδυάζοντας την ενίσχυση του εισοδήματος, την προώθηση στην απασχόληση χωρίς αποκλεισμούς και την πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες.

► Πυλώνας 4 – Διακυβέρνηση της Στρατηγικής Ο 4^{ος} Πυλώνας αφενός ενισχύει το σύστημα διακυβέρνησης των πολιτικών ένταξης και αφετέρου διασφαλίζει την αποτελεσματική εφαρμογή της Στρατηγικής

► **Η. Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας - Αττικής**

Το Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας-Αττικής⁷ (εφεξής νέο ΡΣΑ) είναι το σύνολο των στόχων, των κατευθύνσεων πολιτικής, των προτεραιοτήτων, των μέτρων και των προγραμμάτων που προβλέπονται από το νόμο αυτό ως αναγκαίων για τη χωροταξική, πολεοδομική και οικιστική οργάνωση της Αττικής και την προστασία του περιβάλλοντος, σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης. Πεδίο εφαρμογής του νέου ΡΣΑ είναι το σύνολο της Περιφέρειας Αττικής, όπως αυτή ορίζεται με τις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 3 του ν. 3852/2010 (Α' 90), όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει, καθώς και η νήσος Μακρόνησος της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου.

Το νέο ΡΣΑ διατυπώνει στρατηγικές επιλογές για την ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη της Αττικής στο πλαίσιο της εθνικής οικονομικής, κοινωνικής και χωροταξικής πολιτικής. Περιλαμβάνει κατευθύνσεις και ρυθμίσεις που ενισχύουν και συμπληρώνουν τον εθνικό αναπτυξιακό προγραμματισμό για την Αττική και που αφορούν στον προσδιορισμό του ρόλου της στο εθνικό επίπεδο και στο ευρωπαϊκό και διεθνές πλαίσιο.

Οι κατευθύνσεις του νέου ΡΣΑ αναφέρονται κυρίως:

- α) στην κοινωνικοοικονομική ανασυγκρότηση του χώρου,
- β) στη χωροταξική δομή και οργάνωση των δραστηριοτήτων,
- γ) στην προστασία, αναβάθμιση και ανάδειξη του φυσικού και αστικού περιβάλλοντος, του τοπίου και των πολιτιστικών πόρων,
- δ) στη χωρική διάρθρωση των βασικών δικτύων και υποδομών μεταφορικής, τεχνικής, διοικητικής και κοινωνικής υποδομής,
- ε) στην πολεοδομική οργάνωση, στ) στην πολιτική γης,
- ζ) στο σχεδιασμό περιοχών ή ζωνών ειδικού ενδιαφέροντος ή ειδικών προβλημάτων,

⁷https://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Anazitisi-Nomothetikou-Ergou?law_id=f3f44e91-f952-45a0-b86d-08f998a0d3ef

- η) στο συντονισμό των μελετών και προγραμμάτων που έχουν σχέση με το ΡΣΑ και ιδίως στο σχεδιασμό παρεμβάσεων μητροπολιτικής σημασίας,
θ) στο συντονισμό με τα περιφερειακά πλαίσια των όμορων περιφερειών.

Το νέο ΡΣΑ επέχει ταυτόχρονα και θέση Περιφερειακού Χωροταξικού Πλαισίου Αττικής, σύμφωνα με την παρ. 8α του άρθρου 6 του ν. 4269/2014 (Α' 142)

Το νέο ΡΣΑ στηρίζεται σε προβολές πληθυσμιακών και οικονομικών μεγεθών και αναπτυξιακών προβλέψεων με χρονική διάρκεια έως και το έτος 2021. Για την εφαρμογή του νέου ΡΣΑ δεν προβλέπονται ενδιάμεσες προγραμματικές περιόδους. Η προσέγγιση των στόχων, η προώθηση των πολιτικών, καθώς και ο ρυθμός και η έκταση υλοποίησης των προβλεπόμενων ρυθμίσεων παρακολουθούνται με σταθερά μέσα από το σύστημα κριτηρίων, με βάση τις περιγραφόμενες στα άρθρα 35, 36, 37, 39 του παρόντος διαδικασίες, λαμβάνοντας τα αναγκαία οργανωτικά και λειτουργικά μέτρα για τη βελτίωση των επιδόσεων.

Οι στρατηγικοί στόχοι του νέου ΡΣΑ εντάσσονται στο πλαίσιο της εθνικής και ευρωπαϊκής αναπτυξιακής και της χωρικής πολιτικής. Σε αυτό το πλαίσιο, οι στρατηγικοί στόχοι του νέου ΡΣΑ προσδιορίζονται, για τη χρονική περίοδο 2014-2021, σε τρεις ενότητες συμπληρωματικών στρατηγικών στόχων:

- α) Ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη και ενίσχυση του διεθνούς ρόλου της Αθήνας-Αττικής, βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, αύξηση της παραγωγής και της απασχόλησης σε όλους τους τομείς δραστηριοτήτων.
β) Βιώσιμη χωρική ανάπτυξη, εξοικονόμηση πόρων, αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.
γ) Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, εξισορρόπηση στην κατανομή των πόρων και των ωφελειών από την ανάπτυξη.

Ο χώρος της Αττικής διαμορφώνεται βάσει χωρικών ενότητων, αξόνων και πόλων ανάπτυξης, οι οποίοι αποτελούν τις περιοχές κλειδιά που αναλαμβάνουν δομικό ρόλο στη διάρθρωση του χώρου, όπου εστιάζονται οι δράσεις και τα μέσα για την υλοποίηση των στόχων του νέου ΡΣΑ, στο πλαίσιο της σύνθεσης των τομεακών πολιτικών στο χώρο.

Καθορίζονται τέσσερις (4) Χωρικές Ενότητες, με διάκριση σε επιμέρους Χωρικές Υποενότητες, για τη βέλτιστη χωροταξική οργάνωση, με βάση τη γεωγραφική διάρθρωση και τα επιμέρους φυσιογνωμικά τους χαρακτηριστικά, λαμβάνοντας υπόψη τη νέα διοικητική διάρθρωση, όπως αυτή ορίζεται στη διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 3 του ν. 3852/2010 (Α' 90), όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει.

Συγκεκριμένα καθορίζονται ως εξής:

- α) Χωρική Ενότητα Αθήνας - Πειραιά, η οποία αποτελείται από τις Χωρικές Υποενότητες Κεντρικής Αθήνας, Βόρειας Αθήνας, Νότιας Αθήνας, Δυτικής Αθήνας και Πειραιά. Ειδικότερα:
αα) Η Χωρική Υποενότητα Κεντρικής Αθήνας περιλαμβάνει τους Δήμους Αθηναίων, Φιλαδέλφειας - Χαλκηδόνος, Γαλατσίου, Ζωγράφου, Καισαριανής, Βύρωνα, Ηλιούπολης και Δάφνης - Υμηττού.
ββ) Η Χωρική Υποενότητα Βόρειας Αθήνας περιλαμβάνει τους Δήμους Πεντέλης, Κηφισιάς, Μεταμορφώσεως, Πεύκης - Λυκόβρυσσης, Αμαρουσίου, Ψυχικού - Φιλοθέης, Χολαργού - Παπάγου, Νέας Ιωνίας, Ηρακλείου, Βριλησίων, Αγ. Παρασκευής και Χαλανδρίου.
γγ) Η Χωρική Υποενότητα Νότιας Αθήνας περιλαμβάνει τους Δήμους Γλυφάδας, Ελληνικού - Αργυρούπολης, Αλίμου, Νέας Σμύρνης, Μοσχάτου - Ταύρου, Καλλιθέας, Παλαιού Φαλήρου και Αγίου Δημητρίου.
δδ) Η Χωρική Υποενότητα Δυτικής Αθήνας περιλαμβάνει τους Δήμους Αιγάλεω, Περιστερίου, Πετρούπολης, Χαϊδαρίου, Αγίας Βαρβάρας, Ιλίου και Αγ. Αναργύρων - Καματερού.
εε) Η Χωρική Υποενότητα Πειραιά περιλαμβάνει τους Δήμους Πειραιώς, Κορυδαλλού, Νίκαιας - Αγ. Ιωάννη Ρέντη, Κερατσινίου - Δραπετσώνας και Περάματος.

β) Χωρική Ενότητα Ανατολικής Αττικής, η οποία αποτελείται από τις Χωρικές Υποενότητες Μεσογείων, Λαυρεωτικής και Βόρειας Αττικής. Ειδικότερα:

αα) Η Χωρική Υποενότητα Μεσογείων περιλαμβάνει τους Δήμους Ραφήνας - Πικερμίου, Παλλήνης, Παιανίας, Σπάτων - Αρτέμιδας, Κρωπίας, Μαρκοπούλου Μεσογαίας και Βάρης - Βούλας - Βουλιαγμένης.

ββ) Η Χωρική Υποενότητα Λαυρεωτικής περιλαμβάνει τους Δήμους Λαυρεωτικής και Σαρωνικού, καθώς και τη νήσο Μακρόνησο του Δήμου Κέας.

γγ) Η Χωρική Υποενότητα Βόρειας Αττικής περιλαμβάνει τους Δήμους Ωρωπού, Μαραθώνα, Διονύσου και Αχαρνών.

γ) Χωρική Ενότητα Δυτικής Αττικής, η οποία αποτελείται από τις υποενότητες Θριασίου και Μεγαρίδας. Ειδικότερα:

αα) Η Χωρική Υποενότητα Θριασίου περιλαμβάνει τους Δήμους Ελευσίνας, Ασπροπύργου, Φυλής.

ββ) Η Χωρική Υποενότητα Μεγαρίδας περιλαμβάνει τους Δήμους Μεγάρων, Μάνδρας - Ειδυλλίας.

δ) Χωρική Ενότητα Νησιωτικής Αττικής, η οποία περιλαμβάνει τους Δήμους Αίγινας, Τροιζηνίας, Αγκιστρίου, Σαλαμίνας, Σπετσών, Ύδρας, Πόρου και Κυθήρων, καθώς και την κοινότητα Αντικυθήρων.

Για τη χωρική οργάνωση της Περιφέρειας Αττικής συγκροτούνται οι Χωρικές Ενότητες, όπως αυτές περιγράφονται στο άρθρο 8, για τις οποίες δίδονται οι παρακάτω κατευθύνσεις:

1. Χωρική Ενότητα Αθήνας - Πειραιά: Η Χωρική Ενότητα Αθήνας- Πειραιά παραμένει η κύρια περιοχή συγκέντρωσης πληθυσμού και δραστηριοτήτων και ιδιαίτερα μητροπολιτικών λειτουργιών, με συνεχή οικιστικό ιστό. Βασική προτεραιότητα είναι η αστική αναζωογόνηση, η οποία περιλαμβάνει και τη συμπλήρωση και αναβάθμιση των αστικών υποδομών, με προτεραιότητα το ιστορικό κέντρο, τις περιοχές με στοιχεία πολεοδομικής υποβάθμισης, το γερασμένο κτηριακό απόθεμα και τις μεγάλες πυκνότητες.

Η ως άνω Χωρική Ενότητα διακρίνεται από ανισότητες που αφορούν την πρόσβαση σε κοινωνικό και αστικό εξοπλισμό, αλλά και την ποιότητα του αστικού περιβάλλοντος. Προτεραιότητα αποτελεί η άμβλυση των ανισοτήτων μέσω της χωροθέτησης υποδομών σε συσχετισμό με την αύξηση και την ανισοκατανομή του πληθυσμού εντός της Χωρικής Ενότητας και μέσω της βελτίωσης του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος στις περιοχές που παρουσιάζουν υστέρηση.

1.1. Χωρική Υποενότητα Κεντρικής Αθήνας:

Το Μητροπολιτικό κέντρο Αθήνας αποτελεί το επιτελικό κέντρο της Μητροπολιτικής Περιοχής και της χώρας, με πολλαπλότητα λειτουργιών και παρουσία επιτελικών δραστηριοτήτων, κυρίως με δραστηριότητες επιτελικής διοίκησης, χρηματοπιστωτικές, γραφείων και εδρών επιχειρήσεων, εμπορίου, τουρισμού, εκπαίδευσης και πολιτισμού.

Επιδιώκεται, σε όλους τους τομείς η γενικότερη ενίσχυση του ρόλου του σε εθνικό και διεθνές επίπεδο με μέτρα που αποσκοπούν στην ποιοτική αναβάθμιση παραδοσιακών ζωνών κεντρικών λειτουργιών, με παράλληλη τόνωση και νέων πυρήνων μητροπολιτικών δραστηριοτήτων, καθώς, επίσης, και στη βελτίωση των παραμέτρων, που συνδέονται με την ποιότητα διαβίωσης στο κέντρο της πόλης και τη συγκράτηση του πληθυσμού που διαμένει σε αυτό. Στο πλαίσιο αυτό επιδιώκεται η αναβάθμιση των πολιτιστικών της πόρων, η συμπλήρωση και η αναβάθμιση των πολιτιστικών υποδομών Μητροπολιτικού επιπέδου στην κατεύθυνση προώθησης του αστικού τουρισμού, όπως συνεδριακού, εκθεσιακού, αθλητικού, επιχειρηματικού, πολιτιστικού, αναψυχής, υγείας, καθώς και η βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος και της εικόνας της πόλης και η αναβάθμιση του κοινωνικού εξοπλισμού.

1.2. Χωρική Υποενότητα Πειραιά:

α) Η Μητροπολιτική περιοχή Πειραιά συνιστά τη Νότια Πύλη του Πολεοδομικού Συγκροτήματος

του λεκανοπεδίου, με δραστηριότητες διεθνούς εμβέλειας και σημασίας για την οικονομία της χώρας, που συνδέονται με τη ναυτιλία και τη διαμετακόμιση. Κεντρικός στόχος είναι η ενίσχυση του ρόλου της ως διαμετακομιστικού κέντρου στη μεσογειακή λεκάνη με την παράλληλη αναβάθμιση των λιμενικών εγκαταστάσεων σε κόμβο συνδυσασμένων μεταφορών και τη βελτίωση του περιβάλλοντος αστικού ιστού του δήμου, εξασφαλίζοντας καλύτερη λειτουργική διασύνδεση μεταξύ τους. Στο πλαίσιο αυτό επιδιώκεται η ανασυγκρότηση του παραγωγικού ιστού της πόλης, η διάσωση της παραδοσιακής αγοράς και του λιανικού εμπορίου, της βιοτεχνίας και της μεταποίησης.

β) Στη Χωρική Υποενότητα Πειραιά υπάρχει παραδοσιακά σημαντική δυναμική, η οποία, με την επανενεργοποίησή της, παράλληλα με την εφαρμογή βέλτιστων περιβαλλοντικών πρακτικών, μπορεί να δράσει καταλυτικά στην ανάπτυξη της Περιφέρειας και της χώρας. Η δυναμική αυτή εντοπίζεται στην παράκτια ζώνη και στις χωροθετημένες δραστηριότητες του ναυπηγοεπισκευαστικού τομέα.

γ) Προτεραιότητα αποτελεί και η ενεργοποίηση της περιοχής που περικλείεται από τις οδούς Πειραιώς - Θηβών - Αλιπέδου και Κηφισού στα Καμίνια - Αγ. Ιωάννη Ρέντη, όπως, επίσης, και της περιοχής της Κεντρικής Αγοράς Αθηνών, με την επανάχρηση του ανενεργού κτηριακού αποθέματος και τη χωροθέτηση δραστηριοτήτων του δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα.

1.3. Χωρική Υποενότητα Δυτικής Αθήνας: Διατηρείται και ενισχύεται ο χαρακτήρας της ως περιοχής κυρίως κατοικίας με παράλληλη στήριξη της παραγωγικής βάσης. Προωθείται η αναζωογόνηση των περιοχών που παρουσιάζουν προβλήματα αστικής υποβάθμισης, κοινωνικών ανισοτήτων, καθώς, επίσης, και η αναβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος. Προτεραιότητα αποτελεί και η χωροθέτηση υποδομών υγείας, περίθαλψης και πρόνοιας, όπως επίσης και η διαδημοτική σύνδεση των δήμων της με μέσα μαζικής μεταφοράς.

1.4. Χωρική Υποενότητα Βόρειας Αθήνας: Διατηρείται ο χαρακτήρας της ως περιοχής κυρίως κατοικίας, αλλά και εμπορίου, υπηρεσιών και αναψυχής. Κατεύθυνση αποτελεί η πολεοδομική οργάνωση των περιοχών, κυρίως με τον σχεδιασμό των χρήσεων μέσω των υποκείμενων επιπέδων σχεδιασμού, προς την κατεύθυνση της εξισορρόπησης των συγκρούσεων χρήσεων γης, κυρίως όσον αφορά την κατοικία, τις υπηρεσίες και το εμπόριο.

1.5. Χωρική Υποενότητα Νότιας Αθήνας: Διατηρείται ο χαρακτήρας της ως περιοχής κυρίως κατοικίας, αλλά και τουρισμού, αναψυχής και εμπορίου. Κατεύθυνση αποτελεί η πολεοδομική οργάνωση των περιοχών, κυρίως με τον έλεγχο των χρήσεων μέσω των υποκείμενων επιπέδων σχεδιασμού, προς την κατεύθυνση της εξισορρόπησης των συγκρούσεων χρήσεων γης, κυρίως όσον αφορά την κατοικία και την αναψυχή. Προωθείται η καλύτερη δικτύωση της Υποενότητας και η χωροθέτηση υποδομών υγείας, περίθαλψης και πρόνοιας.

2. Χωρική Ενότητα Ανατολικής Αττικής

2.1. Χωρική Υποενότητα Μεσογείων

α) Η Χωρική Υποενότητα Μεσογείων συνιστά την ευρύτερη περιοχή του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών, του οποίου ο ρόλος ως κυρίας από αέρος πύλης εισόδου στη χώρα απαιτεί τη διασφάλιση υψηλού επιπέδου περιβάλλοντος χώρου.

β) Η ως άνω Υποενότητα αποτελεί υποδοχέα νέων οικονομικών δραστηριοτήτων και περιλαμβάνει σημαντικές διαπεριφερειακές λειτουργίες και οικονομικές δραστηριότητες, αποτελώντας πόλο ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας. Η άμεση προστασία και οργάνωση των μη αστικών περιοχών αποτελούν μείζονα προτεραιότητα του νέου ΡΣΑ.

γ) Βασικοί πόλοι ανάπτυξης για την περιοχή αποτελούν οι οργανωμένες περιοχές παραγωγικών δραστηριοτήτων, σε θέσεις με πολύ καλή υπερτοπική προσπελασιμότητα, όπου θα πρέπει να εγκατασταθούν κατά προτεραιότητα εξαρτημένες και ελκυσόμενες από το Διεθνή Αερολιμένα δραστηριότητες. Προτεραιότητα αποτελεί η ενίσχυση της συγκέντρωσης δραστηριοτήτων υψηλής τεχνολογίας, έρευνας και καινοτομίας στους θεσμοθετημένους υποδοχείς αναπτυξιακών δραστηριοτήτων και του ευρύτερου πόλου περιοχής Αεροδρομίου, ταυτόχρονα με την οργάνωση των διαμεταφορών και των υπηρεσιών διαχείρισης εφοδιασμού.

δ) Κατεύθυνση για τη Χωρική Υποενότητα αποτελεί επίσης η προώθηση κατά προτεραιότητα

του συνεδριακού, επιχειρηματικού, πολιτιστικού και περιηγητικού τουρισμού και η λειτουργική της συσχέτιση και με τη Χωρική Ενότητα Λεκανοπεδίου και τις Χωρικές Υποενότητες Λαυρεωτικής και Βόρειας Αττικής, όπως, επίσης, και η ανάπτυξη υπηρεσιών υγείας εθνικής και περιφερειακής εμβέλειας.

ε) Προωθείται επίσης, η ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα, ιδιαίτερα των παραδοσιακών καλλιεργειών και η προστασία της γεωργικής γης της Υποενότητας και η σύνδεση της οινοπαραγωγής και της ελαιοπαραγωγής με την τουριστική ανάπτυξη.

στ) Τμήμα της Υποενότητας Μεσογείων, αποτελεί ο Καλλικρατικός Δήμος Βάρης, Βούλας, Βουλιαγμένης, ο οποίος όμως, λειτουργικά αποτελεί τμήμα της Χωρικής Υποενότητας Νότιας Αθήνας με τα ίδια χαρακτηριστικά με αυτή και με τις αναφερόμενες κατευθύνσεις της παραγράφου 1.5 να ισχύουν και στη συγκεκριμένη περίπτωση.

2.2. Χωρική Υποενότητα Λαυρεωτικής

α) Η Χωρική Υποενότητα Λαυρεωτικής έχει ρόλο φυσικού αποθέματος, καθώς και υποδοχής δραστηριοτήτων πρώτης και δεύτερης κατοικίας και αναψυχής, που θα κατευθυνθούν κυρίως στο εσωτερικό των υφιστάμενων οικισμών. Η άμεση παρέμβαση για την οργάνωσή τους, καθώς και η άμεση προστασία των εκτός σχεδίου περιοχών, αποτελούν μείζονα προτεραιότητα του νέου ΡΣΑ.

β) Με βάση τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής και την ύπαρξη πολιτιστικής κληρονομιάς διεθνούς ακτινοβολίας, βασική προωθητική δραστηριότητα για την περιοχή αποτελεί η ανάδειξη αυτών των στοιχείων και η αναβάθμιση της τουριστικής δραστηριότητας στην περιοχή μέσω και της σύνδεσής τους με το Λιμένα του Λαυρίου.

γ) Η αναβάθμιση του Λιμένα του Λαυρίου σε δεύτερο λιμένα της Αττικής, με την ολοκλήρωση των μεταφορικών αξόνων, πρόκειται να συντελέσει στην παραγωγική αναδιάρθρωση των αναπτυξιακών υποδοχέων της Χωρικής Υποενότητας Λαυρεωτικής με τη διεύρυνση του φάσματος παραγωγικών δραστηριοτήτων.

δ) Προωθείται η ισχυροποίηση της δυναμικής του Λαυρίου με ανάδειξη της βιομηχανικής κληρονομιάς του και σύνδεσή της με την έρευνα και καινοτομία, η οργάνωση των δραστηριοτήτων και η ενίσχυση υποδομών του τουρισμού.

ε) Κατεύθυνση αποτελεί η ανάδειξη του χαρακτήρα της Μακρονήσου ως τόπου μνήμης της ιστορίας της νεότερης Ελλάδας.

2.3. Χωρική Υποενότητα Βόρειας Αττικής

α) Η Βόρεια Αττική χαρακτηρίζεται από σημαντικούς φυσικούς και παραγωγικούς πόρους που συνεισφέρουν στη βιωσιμότητα του συνόλου της Αττικής, περιλαμβάνει δε σημαντικές διαπεριφερειακές λειτουργίες, στο ευρύτερο αναπτυξιακό πλέγμα της. Άμεση προτεραιότητα αποτελεί η οργάνωση των συγκεντρώσεων κυρίας και παραθεριστικής κατοικίας προς τις οποίες κατευθύνονται οι πιέσεις αστικοποίησης.

β) Υποδοχείς ανάπτυξης για τη Χωρική Υποενότητα Βόρειας Αττικής αποτελούν οι ήδη θεσμοθετημένες περιοχές παραγωγικών δραστηριοτήτων, καθώς και νέες που χωροθετούνται στην πύλη εισόδου της Αττικής και κοντά στο εθνικό οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο.

γ) Προτεραιότητες για τη χωρική οργάνωση Χωρικής Υποενότητας Βόρειας Αττικής αποτελούν:

αα) Η προστασία του περιβάλλοντος και της αγροτικής γης που καταλαμβάνουν σημαντική έκταση, διασφαλίζοντας τον παραγωγικό της χώρο στον πρωτογενή τομέα. Επίσης, η ενθάρρυνση νέων δραστηριοτήτων που να κατευθύνονται σε πειραματικές οικολογικές καλλιέργειες σε συνεργασία με τα πανεπιστημιακά και ερευνητικά ιδρύματα.

ββ) Η οργάνωση της αστικής ανάπτυξης, κυρίως στο οικιστικό σύμπλεγμα που στρέφεται προς το βορειοανατολικό Πολεοδομικό Συγκρότημα, με λελογισμένη ανάπτυξη κύριας και παραθεριστικής κατοικίας στους ηπειρωτικούς και παράκτιους οικισμούς.

γγ) Η πολεοδομική οργάνωση των παραγωγικών ζωνών που συμπεριλαμβάνονται εκατέρωθεν του εθνικού και σιδηροδρομικού δικτύου και αποτελούν τμήμα του στρατηγικού αναπτυξιακού άξονα Βορρά - Νότου (Διεθνούς και Εθνικής εμβέλειας) με σημαντικούς πόλους ανάπτυξης στις περιοχές του Αυλώνα (Βόρεια πύλη Περιφέρειας Αττικής) και του Αγίου Στεφάνου - Κρουονερίου

(Βόρεια Πύλη του Μητροπολιτικού συγκροτήματος της Αθήνας), καθώς και η οργάνωση των ήδη θεσμοθετημένων περιοχών παραγωγικών δραστηριοτήτων.

δδ) Η προωθητική δραστηριότητα για την περιοχή είναι επίσης, η γεωργία - κτηνοτροφία για την κάλυψη των αναγκών της Περιφέρειας, σε συνδυασμό με τις σχετικές, με τα παραγόμενα προϊόντα, μεταποιητικές μονάδες.

εε) Η δημιουργία υπερτοπικών πόλων αναψυχής και πολιτισμού με ήπιες δραστηριότητες και λειτουργίες, σε συνάρτηση με το πλούσιο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον της περιοχής για την προβολή της φυσιογνωμίας της και την απόδοση κοινωφελών και κοινόχρηστων λειτουργιών στους πολίτες της Περιφέρειας.

στστ) Η ανάδειξη του ιστορικού τόπου του Μαραθώνα, ο οποίος αποτελεί Παγκόσμια Μητρόπολη του αθλήματος του Μαραθωνίου Δρόμου και περιοχή συμπύκνωσης αρχαιολογικών μνημείων διεθνούς ακτινοβολίας.

3. Χωρική Ενότητα Δυτικής Αττικής

3.1. Χωρική Υποενότητα Θριασίου

Οι αναπτυξιακές κατευθύνσεις για την περιοχή στοχεύουν στη δημιουργία οργανωμένων επιχειρηματικών περιοχών και την ανάδειξη νέων προωθητικών δραστηριοτήτων, στην ενίσχυση του ρόλου της περιοχής της Ελευσίνας ως πολιτιστικού και τουριστικού κέντρου, στη δημιουργία αξόνων ανάπτυξης με την αξιοποίηση των νέων μεγάλων οδικών και σιδηροδρομικών αξόνων που διαπερνούν την περιοχή και στην ενσωμάτωση προηγμένης τεχνολογίας στις παραγωγικές δραστηριότητες και στις υπηρεσίες με στόχο και την σταδιακή μείωση της περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Άξονες προτεραιότητας είναι:

α) Η οργάνωση ισχυρού αναπτυξιακού και επιχειρηματικού πόλου του δευτερογενούς τομέα, του χονδρεμπορίου και του διαμετακομιστικού εμπορίου.

β) Η κλαδική ανάπτυξη και η ανάδειξη νέων προωθητικών δραστηριοτήτων.

γ) Ο περιορισμός της επέκτασης βιομηχανικής ανάπτυξης, παράλληλης προς την ακτή, με εξαίρεση τις μονάδες που αποδεδειγμένα λειτουργούν σε άμεση σχέση με τη θάλασσα.

δ) Η χωροθέτηση νέων ζωνών χονδρεμπορίου κοντά στην Εθνική και Αττική οδό, που ήδη λειτουργούν σε περιοχές εκτός σχεδίου και σε θέσεις με καλή προσπελασιμότητα.

ε) Η ενίσχυση του αναπτυξιακού ρόλου των αστικών κέντρων, η οργάνωση και ανάδειξη δικτύου πολιτιστικών πόρων διεθνούς κληρονομιάς, σε συνδυασμό με την ενίσχυση επιλεκτικών μορφών τουρισμού και συμπληρωματικών δράσεων.

στ) Η κατάρτιση προγράμματος αναβάθμισης του περιβάλλοντος και άρσης των συνεπειών που επέφερε στην ευρύτερη περιοχή, κατ'επέκταση και στη χωρική υποενότητα Δυτικής Αττικής, ο χώρος Ολοκληρωμένης Εγκατάστασης Διαχείρισης Απορριμμάτων (ΟΕΔΑ) Δυτικής Αττικής.

ζ) Η ενίσχυση του πολιτιστικού και τουριστικού χαρακτήρα της Ελευσίνας, η οποία αποτελεί περιοχή αρχαιολογικών μνημείων διεθνούς ακτινοβολίας.

η) Η εξυγίανση του βυθού του κόλπου Ελευσίνας- Ασπροπύργου και η διαχρονική παρακολούθηση αναβάθμισης του Σαρωνικού. Πρόγραμμα εντοπισμού ρυπασμένων εδαφών και υπόγειων υδάτων, σημειακών πηγών παραγωγής επικίνδυνων αποβλήτων, απορρύπανσης και αποκατάστασης των φυσικών πόρων και τοπίου.

θ) Η κατάρτιση Σχεδίου Διαχείρισης για την περίπτωση τεχνολογικών ατυχημάτων.

3.2. Χωρική Υποενότητα Μεγαρίδας

α) Επιδιώκεται η ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων στον πρωτογενή τομέα, η διασφάλιση και ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα, στις περιοχές Μεγάρων, Ερυθρών και Οινόης με προοπτική πρωτογενούς καθετοποίησης και σύνδεση της αγροτικής παραγωγής με την τουριστική ανάπτυξη.

β) Προωθείται η οργάνωση πόλου διαπεριφερειακής σημασίας στην περιοχή των Μεγάρων με ενίσχυση των υποδοχέων μεταποίησης ιδιαίτερα του πρωτογενούς τομέα και χονδρεμπορίου.

γ) Προωθούνται ισχυρά μέτρα προστασίας των φυσικών, παράκτιων και άλλων εκτός σχεδίου περιοχών που αποτελούν τους βασικούς πόλους έλξης για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων

αναψυχής, παραθερισμού και τουρισμού.

δ) Προωθείται η δημιουργία Τεχνολογικού Πάρκου στα Μέγαρα, με ερευνητικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες, με έμφαση στον πρωτογενή τομέα, εγκαταστάσεις υψηλής τεχνολογίας και αγροτουριστικές μονάδες.

Η Χωρική Υποενοότητα Μεγαρίδας αποτελεί απόθεμα γης για τη μελλοντική (μέσομακροπρόθεσμη) εσωτερική αποκέντρωση της Αττικής, μέσω νέων μορφών οργανωμένης χωρικής ανάπτυξης σε θέσεις με πολύ καλή υπερτοπική προσπελασιμότητα.

4. Χωρική Ενότητα Νησιωτικής Αττικής

α) Προωθείται η ανάπτυξη του τουρισμού υπό το πρίσμα της δικτύωσης με την περιοχή της Αθήνας-Αττικής, προκειμένου ο νησιωτικός χώρος της Περιφέρειας να αποτελεί συνδυασμένο προορισμό διεθνούς εμβέλειας.

β) Προκρίνεται η ήπια ανάπτυξη, ανάλογα με τα κατά τόπους συγκριτικά πλεονεκτήματα, με έμφαση στο σεβασμό της ευαισθησίας του νησιώτικου και παράκτιου τοπίου και περιβάλλοντος. Η ήπια οικιστική ανάπτυξη πρέπει να συσχετίζεται με την αναζωογόνηση των φθινόντων οικισμών και την περιορισμένη επέκταση των υπαρχόντων.

γ) Προωθούνται ειδικά επιλεγμένες μορφές τουρισμού και η διασύνδεσή τους με δίκτυο πολιτισμικών και τουριστικών, χερσαίων και θαλάσσιων διαδρομών.

δ) Επιδιώκεται η διατήρηση του πρωτογενούς τομέα, όπου υπάρχουν οι προϋποθέσεις ανάπτυξής του, όπως σε Αίγινα, Σαλαμίνα, Πόρο, Τροιζηνία, με επιπλέον ανάπτυξη ειδικών καλλιέργειών και δραστηριοτήτων εκμετάλλευσής τους. Επιβάλλεται, παράλληλα, η διατήρηση και αξιοποίηση των παραδοσιακών δραστηριοτήτων του δευτερογενούς τομέα, σε συνδυασμό με τις λοιπές αναπτυξιακές δραστηριότητες των νησιών.

ε) Επιδιώκεται η οργάνωση των νησιών του Αργοσαρωνικού με ενίσχυση των συνδέσεων και λειτουργική μεταξύ τους συσχέτιση, η βελτίωση της θαλάσσιας σύνδεσης της Αίγινας με τη μεταφορά των πορθμειακών και θαλάσσιων εμπορευματικών συνδέσεων στο Λεόντι, καθώς και των εσωτερικών οδικών συνδέσεων του νησιού.

στ) Επιδιώκεται, κατά προτεραιότητα, η βελτίωση των υποδομών των δικτύων ύδρευσης, αποχέτευσης ακαθάρτων και βιολογικών καθαρισμών, δικτύων όμβριων και αντιπλημμυρικής προστασίας και η λήψη μέτρων αντιμετώπισης της υφαλμύρωσης των υδάτων και της υπεράντλησης από τις γεωτρήσεις και η οργάνωση των χώρων διάθεσης αποβλήτων και ανακύκλωσης.

ζ) Εκδίδεται Προεδρικό διάταγμα μετά από πρόταση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και Ναυτιλίας και Αιγαίου και του εκάστοτε συναρμόδιου Υπουργού που εξειδικεύει τις ρυθμίσεις του παρόντος για τα νησιά των Κυθήρων και Αντικυθήρων.

η) Οργανώνονται οι μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας, με την εξειδίκευση των κατευθύνσεων του τομειακού Ειδικού Πλαισίου.

► **Θ. Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας Λεκανών Απορροής ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος για την Περιφέρεια Αττικής (EL06)⁸**

Το Σχέδιο Διαχείρισης των Κινδύνων Πλημμύρας (ΣΔΚΠ) καταρτίζεται σε επίπεδο Υδατικού Διαμερίσματος για τις περιοχές που υπάρχουν δυνητικοί σοβαροί κίνδυνοι πλημμύρας ή είναι πιθανόν να σημειωθεί πλημμύρα οι οποίες ονομάζονται Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας.

Το ΥΔ Αττικής περιλαμβάνει τη Λεκάνη Απορροής του Λεκανοπεδίου Αττικής (EL0626), συμπεριλαμβανομένων και των νήσων Αίγινας και Αγκιστείου. Η συνολική έκταση της λεκάνης απορροής είναι 3.187 τ.χλμ. Το ΥΔ περιλαμβάνει τις λεκάνες των ποταμών Κηφισού Αττικής, Σαρανταπόταμου και Χάραδρου, όλων των παραλιακών ρεμάτων (π.χ. Ρέμα Ραφήνας, Ερασίνου κ.α.) καθώς και των ρεμάτων που βρίσκονται στα νησιά. Ακόμα, στο ΥΔ υπάρχουν

⁸https://floods.ypeka.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=240&Itemid=514

τρεις λίμνες , η τεχνητή λίμνη του Μαραθώνα και οι φυσικές λίμνες Βουλιαγμένης και Κουμουνδούρου.

Τα ΣΔΚΠ, περιλαμβανομένων των Χαρτών Επικινδυνότητας και Χαρτών Κινδύνων Πλημμύρας, αποτελούν το στρατηγικό εργαλείο για την εφαρμογή της πολιτικής για την αξιολόγηση και διαχείριση του κινδύνου πλημμύρας στο σύνολο της χώρας. Τα ΣΔΚΠ περιλαμβάνουν ένα Πρόγραμμα Μέτρων για την ορθή διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας σε όλες τις φάσεις διαχείρισης κινδύνων πλημμύρας που θέτει η Οδηγία 2007/60/ΕΚ (Πρόληψη, Προστασία, Ετοιμότητα, Αποκατάσταση). Ως εκ τούτου, δεν συνιστούν τεχνικές μελέτες για την κατασκευή έργων, αλλά εργαλεία για την άσκηση πολιτικής και για τον προγραμματισμό ενεργειών, τα οποία αναπτύσσονται για πρώτη φορά στη χώρα μας. Συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση των κινδύνων πλημμύρας και τον εντοπισμό περιοχών με υψηλότερο κίνδυνο πλημμύρας, χρησιμοποιώντας για πρώτη φορά ενιαία μεθοδολογία και επιστημονική τεκμηρίωση σε επίπεδο χώρας, σύμφωνη με τις απαιτήσεις της Οδηγίας 2007/60/ΕΚ.

Συνεπώς, τα αποτελέσματα των Χαρτών Επικινδυνότητας, των Χαρτών Κινδύνων Πλημμύρας και τα περιγραφόμενα στο Πρόγραμμα Μέτρων των ΣΔΚΠ θα πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψη από τον κάθε φορέα που προγραμματίζει, αναπτύσσει και υλοποιεί έργα και δραστηριότητες που χωροθετούνται εντός των ζωνών κατάκλισης πλημμύρας. Σε αυτές τις περιπτώσεις, κάθε φορέας οφείλει να προσδιορίζει, κατά τη διαδικασία αδειοδότησης των έργων / υποδομών /δραστηριοτήτων, με μεγαλύτερη ανάλυση τον κίνδυνο πλημμύρας εντός των ορίων ανάπτυξης της δραστηριότητας ή των υποδομών που προγραμματίζει να υλοποιήσει ώστε να λαμβάνει τυχόν πρόσθετα μέτρα αντιπλημμυρικής προστασίας για τη μείωση των αρνητικών συνεπειών στις υποδομές του από την εκδήλωση ενός πλημμυρικού συμβάντος.

Το Πρόγραμμα Μέτρων περιλαμβάνει δράσεις και στους τέσσερεις άξονες διαχείρισης των κινδύνων πλημμύρας «Πρόληψη - Προστασία -Ετοιμότητα - Αποκατάσταση». Όλες οι δράσεις είναι σημαντικές για την αντιμετώπιση του Πλημμυρικού Κινδύνου και μπορούν να εξελισσονται παράλληλα, ορισμένες όμως μπορεί να έχουν μια σχετική προτεραιότητα στην δρομολόγησή τους. Εξ άλλου υπάρχουν δράσεις που δεν αναφέρονται στο Πρόγραμμα Μέτρων, οι οποίες σε κάποιο βαθμό ήδη εξελίσσονται, αλλά διευκολύνεται η εφαρμογή τους με τη δημοσίευση των Χαρτών Επικινδυνότητας και Χαρτών Κινδύνων Πλημμύρας που περιλαμβάνονται στο ΣΔΚΠ. Παρακάτω γίνεται αναφορά στην σημασία, ιεράρχηση και προτεραιότητα δρομολόγησης των δράσεων αυτών.

Οι περιοχές που χαρακτηρίζονται με Πολύ Υψηλό - Υψηλό Κίνδυνο είναι αυτές που φιλοξενούν μεγάλες συγκεντρώσεις πληθυσμού ή/ και σημαντικές οικονομικές δραστηριότητες καθώς και σημαντικά πολιτιστικά μνημεία και έχουν προτεραιότητα στην ιεράρχηση και δρομολόγηση δράσεων σε όλους τους άξονες του ΣΔΚΠ. Τέτοιες περιοχές είναι βέβαια τα αστικά κέντρα με τις περιαστικές περιοχές αλλά όχι μόνο. Επίσης σχετική προτεραιότητα έχουν οι δράσεις που αφορούν περιοχές όπου πλημμυρικά φαινόμενα είναι δυνατόν να δημιουργήσουν σημαντικούς περιβαλλοντικούς κινδύνους και ζημίες.

Μερικά από τα Μέτρα του Προγράμματος που μπορούν να εφαρμοστούν σ' αυτές τις περιοχές κατά προτεραιότητα είναι, ενδεικτικά, χωρίς αξιολογική σειρά τα ακόλουθα:

- «Ανάπτυξη δράσεων για την αντιμετώπιση επιπτώσεων στους τομείς ύδρευσης και αποχέτευσης»
- «Προώθηση πρακτικών ανάσχεσης των πλημμυρικών ροών και συγκράτησης φερτών υλών, με έμφαση στα Μέτρα φυσικής συγκράτησης υδάτων»
- «Έργα αντικατάστασης και συμπλήρωσης των υφιστάμενων δικτύων αποχέτευσης ομβρίων»

- «Μελέτες/ έργα αντιπλημμυρικής προστασίας» σε συνδυασμό με το μέτρο «Σύνταξη Στρατηγικών Σχεδίων (Master Plan) Έργων Αντιπλημμυρικής Προστασίας» που θα διερευνήσουν τις δυνατότητες και θα ιεραρχήσουν τα έργα
- «Ανάπτυξη συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης πλημμυρών»
- «Επικαιροποίηση των Σχεδίων Έκτακτης Ανάγκης λαμβάνοντας υπόψη τους Χάρτες του ΣΔΚΠ».

Επίσης, ιδιαίτερη σημασία για την επιτυχή επίτευξη των Στόχων του ΣΔΚΠ έχει η ενημέρωση των πολιτών και σχετική προτεραιότητα έχει η εφαρμογή του Μέτρου:

- «Εκστρατείες ευαισθητοποίησης κοινού, τοπικών αρχών και κοινοτήτων έναντι πλημμυρικού κινδύνου».

► I. Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) Περιφέρειας Αττικής

Το ΠΕΣΔΑ αποτελεί ένα ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης του συνόλου των αποβλήτων, τα οποία παράγονται στην Περιφέρεια, προσδιορίζει τις γενικές κατευθύνσεις για τη διαχείρισή τους, σε συμφωνία με τις κατευθύνσεις του Εθνικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Αποβλήτων και υποδεικνύει τα κατάλληλα μέτρα που προωθούν ιεραρχικά και συνδυασμένα: α) την πρόληψη, β) την επαναχρησιμοποίηση, γ) την ανακύκλωση, δ) άλλου είδους ανάκτηση, όπως ανάκτηση ενέργειας, και ε) την ασφαλή τελική διάθεση σε επίπεδο Περιφέρειας. Περιλαμβάνεται, επίσης, σχέδιο Πρόληψης για τη Δημιουργία Αποβλήτων.

Με το ΦΕΚ 4175/Β/2016 κυρώθηκε η 2^η αναθεώρηση του ΠΕ.Σ.Δ.Α⁹, η οποία βασίζεται στο νέο θεσμικό πλαίσιο για τη διαχείριση των αποβλήτων, όπως διέπεται από την Οδηγία 2008/98 και το Νόμο 4042/2012, με στόχο να προωθήσει στην Αττική ιεραρχικά και συνδυασμένα: την πρόληψη, την επαναχρησιμοποίηση, την ανακύκλωση, άλλου είδους ανάκτηση (π.χ. ενεργειακή) και την ασφαλή τελική διάθεση. Βρίσκεται σε πλήρη συμμόρφωση με τους στόχους και τις κατευθύνσεις του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων και το Εθνικού Σχεδίου Πρόληψης Παραγωγής Αποβλήτων, τα οποία κυρώθηκαν με την υπ' αρ. 51373/4684/25-11-2015 κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης και Περιβάλλοντος και Ενέργειας, σύμφωνα με το άρθρο 31 του ν. 4342/2012 και εγκρίθηκε με την υπ' αρ. 49/15.12.2015 Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου (Α' 174).

Η περιοχή εφαρμογής του ΠΕ.Σ.Δ.Α. συμπίπτει με τα διοικητικά όρια της Περιφέρειας και περιλαμβάνει δυο (2) διαχειριστικές ενότητες (1^η - Περιφέρεια Αττικής πλην νήσων Κυθήρων & Αντικυθήρων, 2^η – Κύθηρα & Αντικύθηρα). Τα ποσοστά συμμετοχής της 1ης και 2ης Δ.Ε. στη παραγωγή αποβλήτων της Περιφέρειας αφορούν σε ποσοστά 99,89% και 0,11% αντίστοιχα ².

Η υλοποίηση του σχεδίου διαχείρισης αποβλήτων αναμένεται να έχει θετικές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία και στους πληθυσμούς των περιοχών. Η προβλεπόμενη διαχείριση των αποβλήτων με τις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές καθώς επίσης και η αποκατάσταση όλων των μη ενεργών χώρων ανεξέλεγκτης διάθεσης των αποβλήτων, ελαχιστοποιούν τις αρνητικές επιπτώσεις. Με την ολοκλήρωση των Τοπικών Σχεδίων Διαχείρισης Αποβλήτων από τους ΟΤΑ Α' Βαθμού θα παρακολουθείται η υλοποίηση των στόχων του ΠΕ.Σ.Δ.Α.

Οι κυριότεροι ποσοτικοί στόχοι του Αναθεωρημένου ΠΕΣΔΑ περιλαμβάνουν:

- ∞ Λειτουργία ολοκληρωμένου δικτύου ανάκτησης ΑΣΑ εξυπηρετώντας ποσοστό ανάκτησης 70% κατ' ελάχιστον.

⁹<https://www.edсна.gr/images/pdf/%CE%91%CF%80%CE%BF%CF%86.%20414%20%CE%95%CE%93%CE%9A%CE%A1%CE%99%CE%A3%CE%97%202%CE%97%CE%A3%20%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%98%CE%95%CE%A9%CE%A1%CE%97%CE%A3%CE%97%CE%A3%20%CE%A0%CE%95%CE%A3%CE%94%CE%91.pdf>

- ∞ Ο στόχος προετοιμασίας για επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωσης των υλικών (χαρτί, γυαλί, μέταλλα, πλαστικό) ανέρχεται σε 65% με προδιαλογή και επιμερίζεται ανά υλικό.
- ∞ Εκτροπή μέσω της οικιακής κομποστοποίησης με ελάχιστο στόχο τουλάχιστον 3% κ.β. των βιοαποβλήτων έως το 2020.
- ∞ Μεγιστοποίηση επιπέδων εκτροπής των “διαθέσιμων για συλλογή” αποβλήτων βρώσιμων λιπών και ελαίων, στοχεύοντας στο 75% έως το 2020.
- ∞ Στόχος μείωσης ΒΑΑ που προορίζονται για υγειονομική ταφή κατά 35% σε σχέση με την παραγόμενη ποσότητα ΒΑΑ του 1995.
- ∞ Ελάχιστοι στόχοι ανακύκλωσης ο 60% κ.β. χαρτί – χαρτόνι ο 60% κ.β. γυαλί - 50% κ.β. μέταλλα - 22,5% κ.β. - πλαστικά ο 15% κ.β. ξύλο
- ∞ Από το 2016 το ελάχιστο ποσοστό συλλογής ορίζεται σε 45% και υπολογίζεται βάσει του συνολικού βάρους των ΑΗΗΕ, τα οποία συλλέχθηκαν σε ένα δεδομένο έτος, εκφράζεται δε ως ποσοστό του μέσου ετήσιου βάρους του ΗΗΕ που διατέθηκε σε κυκλοφορία κατά τα τρία προηγούμενα έτη στη χώρα. Ενώ, από το 2019 το ελάχιστο ποσοστό συλλογής ορίζεται σε 65% του μέσου ετήσιου βάρους των ΗΗΕ αντίστοιχα.
- ∞ Στόχοι ανάκτησης Βιομηχανικών Αποβλήτων 2020: Μη Επικίνδυνα απόβλητα: 20% - Επικίνδυνα απόβλητα: 45%
- ∞ Οι ποσοτικοί στόχοι σχετικά με τη διαχείριση των Οχημάτων Τέλους Κύκλου Ζωής (ΟΤΚΖ) είναι οι ακόλουθοι: ο επαναχρησιμοποίηση και ανάκτηση σε ποσοστό 95% ο επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση σε ποσοστό 85%.
- ∞ Στόχοι ανακύκλωσης και ανάκτησης για τα ΑΕΚΚ για το 2020: (70% συνολικά, 73% για τα αδρανή και 57% για τα λοιπά.

Σημειώνεται ότι τον Ιούνιο του 2021 εκκίνησε η διαδικασία διαβούλευσης για την αναθεώρηση του υφιστάμενου ΠΕΣΣΔΑ, ενώ οι νέοι βασικοί άξονες του Σχεδίου της Περιφέρειας αφορούν σε:

- Αποκεντρωμένο σύστημα διαχείρισης των απορριμμάτων
- Περισσότερο βάρος στην ανακύκλωση
- Δημιουργία ξεχωριστού ρεύματος διαλογής βιοαποβλήτων
- Τοποθέτηση σε όλο το Λεκανοπέδιο χιλιάδες γωνιές ανακύκλωσης, ώστε ως το 2025 να φτάσει η ανακύκλωση στο 40%
- Δημιουργία 4 πάρκα κυκλικής οικονομίας που θα φιλοξενούν σύγχρονες μονάδες επεξεργασίας απορριμμάτων
- Λειτουργία Μονάδων Επεξεργασίας Βιοαποβλήτων σε όσο το δυνατόν περισσότερα σημεία σε όλη την Αττική.

► **Κ. Σχεδιασμός νέου Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης – ΕΣΠΑ 2021-2027**

Στις 2 Μαΐου 2018, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε την πρότασή της για το νέο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2021-2027 (ΠΔΠ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αντίστοιχα στις 29 Μαΐου 2018 ανακοίνωσε την πρότασή της για την Πολιτική Συνοχής και τους Κανονισμούς των Ταμείων της νέας προγραμματικής περιόδου 2021-2027 εγκαινιάζοντας επισήμως την περίοδο διαπραγμάτευσης. Η πρόταση της Ε.Ε. σχετικά με την πολιτική Συνοχής περιλαμβάνει έναν ενιαίο Κανονισμό Κοινών Διατάξεων (ΚΔΔ) που διέπει την εφαρμογή των ακόλουθων Ταμείων: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), Ταμείο Συνοχής (ΤΣ), Ευρωπαϊκό

Κοινωνικό Ταμείο+ (ΕΚΤ+), Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ) και για πρώτη φορά το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και το Ταμείο Διαχείρισης Συνόρων και Θεωρήσεων. Με βάση το πλαίσιο αυτό, στη νέα προγραμματική περίοδο έμφαση δίνεται στους παρακάτω πέντε στόχους πολιτικής:

- 1) Μια εξυπνότερη Ευρώπη — καινοτόμος και έξυπνος οικονομικός μετασχηματισμός.
- 2) Μια πιο «πράσινη» Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα.
- 3) Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη — κινητικότητα και περιφερειακές διασυνδέσεις ΤΠΕ.
- 4) Μια πιο κοινωνική Ευρώπη — υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.
- 5) Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της — βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών χάρη σε τοπικές πρωτοβουλίες.

Η προσέγγιση στη διαμόρφωση της λογικής της παρέμβασης για την ΠΠ 2021-2027 δεν έχει διαφοροποιηθεί σε σχέση με την ΠΠ 2014-2020. Τα Προγράμματα θα πρέπει να σχεδιαστούν στη βάση συγκεκριμένων αναπτυξιακών αναγκών που θα πρέπει να προσδιοριστούν. Αν και ως διαδικασία η διαμόρφωση της λογικής της παρέμβασης παραμένει η ίδια την ΠΠ 2021-2027, ωστόσο υπάρχει μία σημαντική διαφοροποίηση ως προς τον ορισμό του αποτελέσματος και κατά συνέπεια των δεικτών που θα προσδιοριστούν στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ/ΤΣ. Την ΠΠ 2021-2027 το αποτέλεσμα προκύπτει άμεσα από την πράξη και δεν αντανakλά πλέον την έμμεση ευρύτερη επίδραση από τις διαφορετικές πολιτικές που υιοθετούνται σε μία περιοχή/ τομέα. Επίσης, οι 11 θεματικοί στόχοι της ΠΠ 2014-2020 ενοποιούνται σε 5 Στόχους Πολιτικής (ΣΠ), ενώ αντίστοιχα οι 60 επενδυτικές προτεραιότητες ενσωματώνονται σε 35 ειδικούς στόχους (32 ειδικούς στόχους καταναμημένους στους ΣΠ 1-5, 1 ειδικό στόχο για το ΤΔΜ και 2 ειδικούς στόχους για τα Προγράμματα Interreg).

Την προγραμματική περίοδο (ΠΠ) 2021-2027, η χωρική ανάπτυξη εντάσσεται σε διακριτό Στόχο Πολιτικής (ΣΠ) και ειδικότερα στο ΣΠ5 «Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες», ο οποίος χρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ. Στο πλαίσιο του ΣΠ5, οι αρμόδιοι φορείς για το σχεδιασμό και την υλοποίηση μπορούν να επιλέξουν πέραν των πεδίων παρέμβασης που αντιστοιχούν στον ΣΠ5 με βάση το Παράρτημα Ι του ΚΚΔ και από τα πεδία παρέμβασης των υπολοίπων ΣΠ (1-4). Κατά αντιστοιχία της ΠΠ 2014-2020, τα χωρικά εργαλεία, τα οποία δύναται να χρησιμοποιηθούν, είναι οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις και οι στρατηγικές για την Τοπική Ανάπτυξη με την Πρωτοβουλία των Τοπικών Κοινοτήτων.

Βάσει του ευρωπαϊκού κανονιστικού πλαισίου οι ΟΧΕ διακρίνονται σε:

1. ΟΧΕ για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ) και
2. ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές

Οι ΟΧΕ μπορούν να χρηματοδοτηθούν από τα Ταμεία ΕΤΠΑ, ΕΚΤ+, Ταμείο Συνοχής, ΤΔΜ καθώς και το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΘΑ. Το σχέδιο του Καν. ΕΤΠΑ προβλέπει ότι τουλάχιστον το 8% των πόρων του ΕΤΠΑ που χορηγούνται σε εθνικό επίπεδο κατανέμονται σε ολοκληρωμένες δράσεις Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ).

Η Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία των Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ) αποτελεί ένα εργαλείο σχεδιασμού και υλοποίησης μιας τοπικής αναπτυξιακής στρατηγικής και αντιμετώπισης των τοπικών οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών αναγκών με τη συμμετοχή των τοπικών φορέων και της τοπικής κοινωνίας σε σαφώς προσδιορισμένες χωρικές ενότητες. Βασίζεται στην προσέγγιση LEADER, δηλαδή «από τη βάση προς την κορυφή» (bottom-up approach). ΤΑΠΤΟΚ μπορούν να χρηματοδοτηθούν από τα από τα Ταμεία ΕΤΠΑ, ΕΚΤ+, Ταμείο Συνοχής, ΤΔΜ καθώς και το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΘΑ.

ΣΠ1 «Μια εξυπνότερη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού»

Βασικός στόχος για την ελληνική οικονομία σύμφωνα με το προαναφερόμενο Σχέδιο, είναι η αύξηση των εξαγωγών από 37% του ΑΕΠ στο 66%. Ειδικότερα για τις εξαγωγές προϊόντων, στόχος είναι η αύξησή τους από το 19% του ΑΕΠ στο 48%. Στο πλαίσιο της συνεργασίας των ΜμΕ ενθαρρύνεται η χρήση τεχνολογιών γλώσσας που βασίζονται στην τεχνητή νοημοσύνη, όπως η αυτόματη μετάφραση.

Η αύξηση του αριθμού των μεγάλων και μεσαίων επιχειρήσεων αποτελεί μεταξύ άλλων προϋπόθεση για τη βελτίωση της παραγωγικότητας και την ενίσχυση των εξαγωγών. Η αύξηση του μεγέθους των επιχειρήσεων αποτελεί βασικό στόχο. Παράλληλα, επιδιώκεται η ενδυνάμωση των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στη βάση τομεακών και επενδυτικών προτεραιοτήτων που λαμβάνουν υπόψη και τις περιφερειακές ανάγκες. Επίσης, η διασύνδεσή τους με αλυσίδες αξίας και με μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις καθώς και με ερευνητικούς και τεχνολογικούς φορείς συμβάλλει στην ενίσχυση της εξωστρέφειάς τους. Υπογραμμίζεται ότι η εξωστρέφεια / αύξηση των εξαγωγών δεν ταυτίζεται μόνο το παραδοσιακό B-to-C αλλά και με το B-to-B υπό την έννοια της συμμετοχής σε διεθνείς αλυσίδες αξίας.

Με βάση τα προαναφερόμενα, θα επιδιωχθεί μια στροφή προς μια πιο στοχευμένη επενδυτική στρατηγική για τις ΜμΕ που θα συνδέεται με κριτήρια απόδοσης. Το «Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία» αναφέρει τους εξής άξονες για τα προγράμματα στήριξης των ΜμΕ: α) Ψηφιακός μετασχηματισμός, β) Βελτίωση των καινοτομικών επιδόσεων, γ) Βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων, δ) Κοινωνική επιχειρηματικότητα, και ε) Εξωστρέφεια

Η ασφαλής, γρήγορη και αξιόπιστη πρόσβαση στο διαδίκτυο για όλους και η παροχή καλύτερων ψηφιακών υπηρεσιών από το κράτος στους πολίτες και τις επιχειρήσεις σύμφωνα με τις κατευθύνσεις της Βίβλου Ψηφιακού Μετασχηματισμού, θα συμβάλλει καθοριστικά στην επίτευξη της ανωτέρω στοχοθεσίας.

Με βάση την αιτιολόγηση της επιλογής του Στόχου Πολιτικής 1 και τα αναφερόμενα στις προηγούμενες παραγράφους, ως κύριες επιλογές πολιτικής αναδεικνύονται οι εξής: i) Ενδυνάμωση του οικοσυστήματος έρευνας και καινοτομίας με βάση τις προτεραιότητες της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης και των μηχανισμών διάχυσης και υποστήριξης της καινοτομίας σε όλο το εύρος των απαιτούμενων δραστηριοτήτων – ενίσχυση συμπράξεων ερευνητικών φορέων και επιχειρήσεων, ii) Ενίσχυση της καινοτόμου επιχειρηματικότητας και της επιχειρηματικής καινοτομίας με την παροχή κινήτρων για αξιοποίηση ερευνητικών αποτελεσμάτων και νέων ιδεών από υφιστάμενες και νεοφυείς επιχειρήσεις και την υποστήριξη της ανάπτυξης/υιοθέτησης μίας ευρύτερης άποψης για την καινοτομία από όλους τους κλάδους της οικονομίας (π.χ. στον τουρισμό και τον πολιτισμό), iii) Ενίσχυση παραγωγικών επενδύσεων με έμφαση στον ψηφιακό μετασχηματισμό (Industry 4.0) και σε φιλικές προς το περιβάλλον διαδικασίες και προϊόντα, iv) Δημιουργία υποδομών και μηχανισμών στήριξης της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας (π.χ. Innovation Agency), v) Στρατηγική επένδυση στο τουριστικό οικοσύστημα με βάση την εθνική και τις συμπληρωματικές περιφερειακές στρατηγικές για τον τουρισμό, vi) Μέτρα για την αύξηση του μέσου μεγέθους των ελληνικών επιχειρήσεων, προώθηση συνεργασιών μεταξύ ΜμΕ (π.χ. με δημιουργία clusters) ή/και με μεγαλύτερες επιχειρήσεις με στόχο τη διευκόλυνση της πρόσβασής τους σε παγκόσμιες αγορές και αλυσίδες αξίας (διεθνοποίηση), vii) Ενίσχυση της συνδεσιμότητας με ευρυζωνική πρόσβαση υψηλών ταχυτήτων, viii) Ψηφιακός μετασχηματισμός του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και επέκταση των ψηφιακών υπηρεσιών προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις με επαναχρησιμοποίηση των υπάρχοντων εργαλείων της ΕΕ και την υιοθέτηση βέλτιστων πρακτικών σε όλα τα στάδια υλοποίησης, ix) Προσαρμογή των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού στο πλαίσιο των κατευθύνσεων της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, της στήριξης της επιχειρηματικής καινοτομίας, της βιομηχανικής μετάβασης, της υποστήριξης του ψηφιακού μετασχηματισμού και της κυκλικής οικονομίας

Οι ανωτέρω επιλογές πολιτικής αφορούν και στα προγράμματα ΕΕΣ (Interreg) που διαχειρίζεται η χώρα μας, ενώ περιλαμβάνουν και εμβληματικές προτεραιότητες της μακροπεριφερειακής στρατηγικής EUSAIR.

ΣΠ2 «Μια πιο πράσινη χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και ανθεκτική Ευρώπη μέσω της προώθησης της καθαρής και δίκαιης ενεργειακής μετάβασης, των πράσινων και γαλάζιων επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης και διαχείρισης κινδύνων»

Οι κύριες επιλογές πολιτικής στον τομέα της ενέργειας βάσει του ΕΣΕΚ αφορούν τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης σε όλους τους τομείς, την προώθηση της αυτονομίας με χρήση των ΑΠΕ για αυτοπαραγωγή και συστημάτων αποθήκευσης, τη χρήση ΑΠΕ για θέρμανση/ψύξη, τη μετάβαση των νησιών σε καθарές μορφές ενέργειας, μέσω – μεταξύ άλλων – της πρωτοβουλίας GReco Islands, την ενίσχυση διασυνοριακών έργων διασύνδεσης, την αναβάθμιση δικτύων μεταφοράς και διανομής, την ανάπτυξη κέντρων ενεργειακού ελέγχου και «έξυπνων» ενεργειακών συστημάτων και αποθήκευσης ενέργειας (πχ αντλιοσταμείωση, μπαταρίες), την προώθηση πρακτικών αλιείας χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

Οι παρεμβάσεις θα επικεντρωθούν στην ολοκλήρωση / επικαιροποίηση του θεσμικού πλαισίου (κυρίως ΑΠΕ και στο θαλάσσιο χώρο), προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων και ενίσχυση Επιχειρήσεων Ενεργειακών Υπηρεσιών (ESCOs) πχ μέσω Χρηματοδοτικών Εργαλείων, στήριξη καταναλωτών για την ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων με αυξημένη ιδιωτική συμμετοχή, επιβολή υποχρέωσης ενεργειακής απόδοσης, μεγαλύτερη δυνατή αξιοποίηση ΑΠΕ (περιλαμβανομένων υπεράκτιων), ανάπτυξη, αναβάθμιση και ψηφιοποίηση υποδομών δικτύων μεταφοράς και διανομής ενέργειας και συστημάτων παρακολούθησης (έξυπνοι μετρητές), επιλογή κατάλληλων οικονομικών κινήτρων για συμμετοχή τελικών καταναλωτών.

Η πρόληψη, η ετοιμότητα και η αντιμετώπιση κινδύνων και η ενίσχυση της ανθεκτικότητας σε καταστροφές, με βάση την ιεράρχηση και τις προτεραιότητες που θέτουν η Εθνική Στρατηγική Διαχείρισης Κινδύνων, η Εθνική Στρατηγική Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή, η Στρατηγική για τα Δάση και άλλα σχέδια διαχείρισης κινδύνων (action plans) αποτελούν βασικές επιλογές πολιτικής.

Με την αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων χρηματοδοτικών μέσων, οι παρεμβάσεις θα επικεντρωθούν στην: προώθηση εφαρμογής έργων πρόληψης και διαχείρισης κινδύνων, αναβάθμιση των επιχειρησιακών δομών του Εθνικού Μηχανισμού Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Καταστροφών, ενίσχυση των θεσμικών ικανοτήτων, αναβάθμιση δεξιοτήτων και κινητοποίηση εθελοντικών οργανώσεων.

Όσον αφορά στα στερεά απόβλητα απαιτούνται σημαντικές επενδύσεις αλλά και μεταρρυθμίσεις για την επίτευξη των στόχων και τη συμμόρφωση με το περιβαλλοντικό κεκτημένο της ΕΕ. Στο πλαίσιο αναδιοργάνωσης και ενίσχυσης του τομέα διαχείρισης στερεών αποβλήτων προβλέπεται η δημιουργία ενός ενιαίου ρυθμιστικού φορέα σε εθνικό επίπεδο, για την παρακολούθηση της εφαρμογής των δράσεων διαχείρισης στερεών αποβλήτων στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας, συντονίζοντας όλους τους εμπλεκόμενους φορείς.

Η ορθολογική και βιώσιμη διαχείριση των υδάτινων πόρων (συμπ. θαλάσσιων) αποτελούν βασική επιλογή προκειμένου να διασφαλιστεί η καθολική πρόσβαση σε επαρκές και καλής ποιότητας νερό, συμπεριλαμβανομένων των απομακρυσμένων περιοχών και μικρών νησιών. Απαιτείται αναβάθμιση και ανάπτυξη υποδομών (δίκτυα, αφαλατώσεις και λοιπές εγκαταστάσεις με χρήση ΑΠΕ, όπου απαιτείται, και μικρής κλίμακας φράγματα), ενίσχυση δράσεων εξοικονόμησης νερού μέσω νέων τεχνολογιών και προώθηση της επανάχρησης νερού κυρίως για άρδευση. Προτεραιότητα αποτελεί η υλοποίηση του εθνικού επιχειρησιακού σχεδίου στον

τομέα του πόσιμου νερού λαμβάνοντας υπόψη και την Οδηγία (ΕΕ) 2020/2184 και της 2ης αναθεώρησης των Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών.

Στις αστικές μεταφορές, βασική επιλογή αποτελεί η υλοποίηση έργων μέσων σταθερής τροχιάς σε Αθήνα/Θεσσαλονίκη (συμπ. ΜΕΤΡΟ), καθώς και ο εκσυγχρονισμός και η ενίσχυση των οδικών αστικών συγκοινωνιών με στόχο τις καθαρές μηδενικές εκπομπές ρύπων. Επιπλέον, η προώθηση της βιώσιμης πολυτροπικής αστικής κινητικότητας σε περιφερειακά αστικά κέντρα μεγάλου και μεσαίου μεγέθους με υλοποίηση αειφορικών και φιλικών προς το περιβάλλον παρεμβάσεων (μέσα σταθερής τροχιάς – προαστιακές συνδέσεις, οδικές συγκοινωνίες, προώθηση της ηλεκτροκίνησης, ποδηλατόδρομοι, ευφυή συστήματα μεταφορών κ.α.) αποτελεί επιλογή πολιτικής η οποία μπορεί επίσης να εντάσσεται στο πλαίσιο Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων και θα είναι σε συμφωνία με τα Σχέδια Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας (ΣΒΑΚ), λαμβάνοντας υπόψη τις προβλέψεις του Εθνικού Προγράμματος Ελέγχου της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης (ΕΠΕΑΡ) και των Σχεδίων Ποιότητας Αέρα. Εξίσου σημαντική είναι η προστασία της βιοποικιλότητας και των δασών με στόχο την αποτελεσματικότερη διακυβέρνηση και διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών και του δικτύου NATURA 2000 σε ξηρά και σε θάλασσα.

Σε όλα τα ανωτέρω θα πρέπει να ληφθεί υπόψη και το πλαίσιο προώθησης της γαλάζιας ανάπτυξης, σύμφωνα με τις προτεραιότητες της Ανακοίνωσης της Επιτροπής σχετικά με μια νέα προσέγγιση για τη βιώσιμη γαλάζια οικονομία στην ΕΕ - Μετασχηματισμός της γαλάζιας οικονομίας της ΕΕ για ένα βιώσιμο μέλλον, ως πυλώνα προτεραιότητας για τη χώρα μας στο πλαίσιο της μακροπεριφερειακής στρατηγικής EUSAIR.

ΣΠ3 Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας και των περιφερειακών διασυνδέσεων

Στοχεύοντας στην ανάπτυξη πράσινων μεταφορών και τη διασφάλιση ασφαλούς, ομαλής και οικονομικά αποτελεσματικής λειτουργίας του τομέα μεταφορών ενισχύεται η ανάπτυξη προσβάσιμων, υψηλής ποιότητας, πολυτροπικών, ανθεκτικών στην κλιματική αλλαγή, έξυπνων και βιώσιμων υποδομών και συστημάτων μεταφορών και εφοδιαστικής, λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για Βιώσιμη και Έξυπνη Κινητικότητα (Sustainable and Smart Mobility Strategy SSMS). Βασική προϋπόθεση είναι η ανάπτυξη ευφυών συστημάτων μεταφορών (ITS) τόσο σε ολόκληρο το δίκτυο, όσο και σε αστικές περιοχές.

Με γνώμονα τις παραπάνω αρχές, στις οδικές μεταφορές επιδιώκεται η ολοκλήρωση/αναβάθμιση υποδομών του βασικού και αναλυτικού ΔΟΔ στην ηπειρωτική και νησιωτική χώρα, με ιδιαίτερη προτεραιότητα στην Περιφέρεια Κρήτης, οι διαπεριφερειακές συνδέσεις, η ολοκλήρωση των διασυνοριακών συνδέσεων και οι συνδέσεις με το ΔΟΔ περιφερειακών αστικών κέντρων. Επίσης βασική προτεραιότητα αποτελεί η κατασκευή νέων ή/και αναβάθμιση τμημάτων οδικού δικτύου εκτός ΔΟΔ, οι παρεμβάσεις οδικής ασφάλειας εκτός ΔΟΔ και αξιοποίηση ΤΠΕ και ευφυών συστημάτων μεταφορών.

Η βασική προτεραιότητα στις σιδηροδρομικές μεταφορές είναι η ανάπτυξη ασφαλούς, συνεκτικού, πολυτροπικού και διαλειτουργικού συστήματος υψηλής ποιότητας σε όλο τον άξονα του ΠΑΘΕ/Π, η εγκατάσταση ηλεκτροκίνησης και λειτουργία αναβαθμισμένων συστημάτων ERTMS, η υλοποίηση έργων αναβάθμισης/βελτίωσης του υφιστάμενου δικτύου και διασυνοριακών συνδέσεων, η ανάπτυξη και αξιοποίηση του προαστιακού δικτύου και η αποτελεσματική και οικονομικά αποδοτική σύνδεση των σιδηροδρομικών κόμβων με τα άλλα δίκτυα μεταφορών. Η αναδιάρθρωση ΕΡΓΟΣΕ και ΟΣΕ και ο ψηφιακός και φιλικός προς το περιβάλλον μετασχηματισμός του σιδηροδρόμου αποτελούν προτεραιότητα που αναμένεται να συμβάλει στην ασφαλή επίτευξη των στόχων αυτής της περιόδου.

Η βασική προτεραιότητα στις θαλάσσιες μεταφορές είναι η αναδιάρθρωση του συστήματος μεταφορών προς τα νησιά με έμφαση στη διασύνδεση μεταξύ τους και με την ηπειρωτική χώρα θέτοντας σε λειτουργία ένα δίκτυο θαλάσσιων συγκοινωνιών δημόσιας υπηρεσίας με σκοπό την εξασφάλιση σταθερών, διαρκών και αξιόπιστων συνδέσεων για τις άγονες γραμμές σε συνδυασμό με το σύνολο των νησιωτικών περιοχών. Στο πλαίσιο αυτό, προτεραιότητα έχουν οι παρεμβάσεις σε επιλεγμένα λιμάνια εντός και εκτός ΔΕΔ-Μ, σύμφωνα με τις ανάγκες επανασχεδιασμού των ακτοπλοϊκών/εμπορευματικών μεταφορών, με την παράλληλη εγκατάσταση συστημάτων και εφαρμογών για την ασφάλεια ναυσιπλοΐας και την εξυπηρέτηση των χρηστών. Οι παρεμβάσεις θα συνδυαστούν με προώθηση της χρήσης καθαρών καυσίμων, την εγκατάσταση πληροφοριακών συστημάτων για την περιβαλλοντική διαχείριση και παρακολούθηση των λιμένων, καθώς και τη λειτουργική διαχείριση των υπηρεσιών τους. Οι επενδύσεις σε συστήματα διαχείρισης ασφάλειας αφορούν και την εναέρια κυκλοφορία, ιδίως εκείνες που προκύπτουν από το σύστημα SESAR, για υφιστάμενα αεροδρόμια.

Επίσης, όλες οι ανωτέρω παρεμβάσεις θα γίνονται με τρόπο που θα εξασφαλίζεται η ισότιμη πρόσβαση σε ΑμΕΑ και άτομα μειωμένης κινητικότητας.

ΣΠ4 Μια πιο κοινωνική Ευρώπη μέσω της υλοποίησης του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων Κεντρική επιδίωξη των παρεμβάσεων στον ΣΠ4 είναι μια πιο κοινωνική Ελλάδα μέσω της επένδυσης στο ανθρώπινο δυναμικό και της διασφάλισης ισότιμης πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες και αγαθά.

Κεντρική επιδίωξη των παρεμβάσεων στον ΣΠ4 είναι μια πιο κοινωνική Ελλάδα μέσω της επένδυσης στο ανθρώπινο δυναμικό και της διασφάλισης ισότιμης πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες και αγαθά σύμφωνα με τις αρχές του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων.

Η αύξηση της απασχόλησης του ανθρώπινου δυναμικού και η βελτίωση της απασχολησιμότητας μέσω παρεμβάσεων για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας στη βάση των ατομικών αναγκών και τη μείωση της αναντιστοιχίας μεταξύ προσφοράς και ζήτησης, με έμφαση στους NEETs 15-29, μακροχρόνια άνεργους, άνεργους με χαμηλό και κοινωνικοοικονομικό, μορφωτικό υπόβαθρο, μετανάστες & δικαιούχους διεθνούς προστασίας και ΑμΕΑ, αποτελεί βασική προτεραιότητα.

Η ανακατεύθυνση των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης μέσω της σταδιακής μετάβασης σε ένα νέο μοντέλο υλοποίησης για τις ΕΠΑ σε εθνικό επίπεδο, με συνεχώς διαθέσιμες δράσεις και ισχυρή εξατομικευμένη υποστήριξη, η ενίσχυση της διάγνωσης αναγκών της αγοράς εργασίας, η στήριξη της αυτοαπασχόλησης και παρεμβάσεις ανάπτυξης δεξιοτήτων των ανέργων θα συμβάλλουν στην επίτευξη του στόχου. Η ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας θα προωθηθεί ως μέρος των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης που θα συμβάλλουν στην κοινωνική και οικονομική ένταξη ατόμων και από ευάλωτες ομάδες.

Η προώθηση της προσαρμογής αυτοαπασχολούμενων, εργαζομένων και επιχειρήσεων στην αλλαγή και της ενεργού γήρανσης και μέσω παρεμβάσεων συμβουλευτικής και κατάρτισης συνυπολογίζοντας, μεταξύ άλλων, τις απαιτήσεις της ψηφιακής και πράσινης οικονομίας, τίθεται στο επίκεντρο. Για την προώθηση της ισότιμης συμμετοχής των γυναικών στην απασχόληση θα επιλεγούν επιπλέον και μέτρα εναρμόνισης επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και προώθησης καινοτόμων μοντέλων λειτουργίας των επιχειρήσεων. Για την αντιμετώπιση έκτακτων συνθηκών στην αγορά εργασίας δύναται να υλοποιηθούν μέτρα ενισχύσεων. Τέλος, ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στη μεγαλύτερη ασφάλεια και υγεία στην εργασία σε κάθε ηλικία. Βασική επιλογή αποτελεί η αύξηση της συμμετοχής των ενηλίκων στη μαθησιακή διαδικασία, η αναβάθμιση της ποιότητας και η ενίσχυση της εξωστρέφειας και της συνάφειας της Εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων και της Δια Βίου Μάθησης με την αγορά εργασίας. Στο

πλαίσιο αυτό θα δοθεί έμφαση στην χρήση εργαλείων που βασίζονται στις εξατομικευμένες ανάγκες των ενηλίκων, στη βελτίωση των επιδόσεων των μαθητών ιδιαίτερα σε σύγχρονες γνώσεις και δεξιότητες, στην αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, στην ενίσχυση των υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού και συμβουλευτικής, στη βελτίωση της ποιότητας των προγραμμάτων σπουδών και στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της ΕΕΚ.

Η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός των θεσμών και μηχανισμών κοινωνικής αλληλεγγύης αποτελεί βασική επιλογή με στόχο την ενεργό ένταξη, τον περιορισμό της εισοδηματικής ανισότητας, του κινδύνου φτώχειας με έμφαση στην μείωση της παιδικής φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και των έμφυλων και άλλων διακρίσεων.

Στρατηγική επιλογή αποτελεί η προώθηση παρεμβάσεων αποϊδρυματοποίησης και μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο οικογένειας και κοινότητας των παιδιών και των ατόμων με αναπηρία καθώς και η κοινωνική ένταξη για πολίτες περιθωριοποιημένων κοινοτήτων όπως οι Ρομά, μετανάστες & δικαιούχοι διεθνούς προστασίας, μέσω της αντιμετώπισης των εις βάρος τους διακρίσεων, της επισφαλούς στέγασης και της ένταξής τους στην εκπαίδευση.

Η θεσμική ενδυνάμωση των κοινωνικών εταίρων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών για την αυξημένη και ουσιαστική συμμετοχή σε παρεμβάσεις εκπαίδευσης, απασχόλησης και κοινωνικής ένταξης παραμένει στρατηγική επιλογή.

Η καθολική υγειονομική κάλυψη ως βασική επιλογή απαιτεί την ΠΦΥ επίκεντρο του δικτύου υγείας στην κοινότητα, έμφαση στην πρόληψη στο πλαίσιο και της ενεργού και υγιούς γήρανσης, θεσμοθετημένη μέριμνα για ευάλωτες και ευπαθείς ομάδες με συμβολή στην οικονομική και κοινωνική προστασία. Προτεραιότητες αποτελούν ομοίως η Ψυχική Υγεία με έμφαση στο παιδί και τους ηλικιωμένους και η πρόληψη της ασυλοποίησης, η αναβάθμιση δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, οι νέες υπηρεσίες μακροχρόνιας φροντίδας, η προσαρμογή υπηρεσιών, υποδομών και ανθρώπινου κεφαλαίου στις γεωγραφικές, πληθυσμιακές ιδιαιτερότητες, στην ηλεκτρονική υγεία, στην αντιμετώπιση υγειονομικών απειλών στη βάση χαρτογράφησης των αναγκών. Η διατήρηση των αποτελεσμάτων ενισχύεται με επενδύσεις στο ΣΥ στην επείγουσα φροντίδα, τις ειδικές κλίνες, την αποκατάσταση, τις δομές Δημόσιας Υγείας. Ο ψηφιακός μετασχηματισμός, η βελτίωση της διαχείρισης και της διοίκησης των υπηρεσιών, συμβάλλουν στην καθολική πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες σε ένα αποδοτικότερο σύστημα. Η τρέχουσα υγειονομική κρίση αναδεικνύει την προστασία της δημόσιας υγείας, ως θεμέλιο της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής και αποτελεί πρόκληση για την ανάπτυξη ανθεκτικότητας.

ΣΠ5 Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της, μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών

Οι ολοκληρωμένες χωρικές στρατηγικές με αξιοποίηση των χωρικών εργαλείων ΟΧΕ και ΤΑΠΤΟΚ θα εφαρμοστούν σε περιοχές με τα εξής χαρακτηριστικά:

- (α) αναπτυξιακή υστέρηση, μείωση πληθυσμού και ύπαρξη σημαντικών εμποδίων ανάπτυξης,
- (β) ύπαρξη περιορισμένων διασυνδέσεων με αστικά κέντρα και μειωμένη πρόσβαση σε υπηρεσίες
- (γ) ύπαρξη προϋποθέσεων για ανάπτυξη δικτύων οικονομικών δραστηριοτήτων με στόχο τη δημιουργία οικονομικών συσσωμάτωσης,
- (δ) ύπαρξη αξιόλογων πολιτιστικών και φυσικών πόρων με δυνατότητες αξιοποίησης για δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Ο προσδιορισμός των επιλέξιμων περιοχών θα γίνει κατόπιν διαδικασίας, την οποία θα αποφασίσει το κάθε Πρόγραμμα, ανοικτής πρόσκλησης ή κατάλληλης τεκμηρίωσης για την ανάδειξη των περιοχών. Οι στρατηγικές θα εγκριθούν το ταχύτερο δυνατόν, ενώ ειδικότερα αυτές της ΠΠ 2014 – 2020 που επικαιροποιούνται για την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027 θα εγκριθούν το αργότερο 18 μήνες μετά την έγκριση των Περιφερειακών Προγραμμάτων.

Με βάση την αποτίμηση του σχεδιασμού και υλοποίησης των ΟΧΕ-ΒΑΑ κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020, οι στρατηγικές της περιόδου 2021–2027 θα έχουν μακροχρόνιο ορίζοντα ανεξάρτητα από προγραμματικές και πολιτικές περιόδους με όραμα, συγκεκριμένους στρατηγικούς στόχους, και ένα συνεκτικό σχέδιο δράσης που θα ιεραρχεί τις δράσεις και τα έργα προτεραιότητας.

► Λ. Ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Το Ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας¹⁰ φιλοδοξεί να πυροδοτήσει μια αλλαγή υποδείγματος στην ελληνική οικονομία και τους θεσμούς, προς ένα πιο εξωστρεφές, ανταγωνιστικό και πράσινο οικονομικό μοντέλο, με πιο αποτελεσματικό και ψηφιοποιημένο κράτος, λιγότερο γραφειοκρατικό, με δραστικά μειωμένη παραοικονομία, με φορολογικό σύστημα φιλικό προς την ανάπτυξη και με ένα, ποιοτικό και αποτελεσματικό δίκτυο κοινωνικής προστασίας, προσβάσιμο σε όλους. Δεν πρόκειται απλώς για μια οικονομική μετάβαση. Στόχος είναι να γίνουν θεμελιώδεις οικονομικές και κοινωνικές μεταρρυθμίσεις, που θα επηρεάσουν όχι μόνο την οικονομική δραστηριότητα, αλλά και τις τεχνολογίες, τις νοοτροπίες και τους θεσμούς. Μία μετάβαση που συνδυάζει την οικονομική αποτελεσματικότητα με την καινοτομία και τον ψηφιακό εκσυγχρονισμό με την προστασία του περιβάλλοντος, την κοινωνική συνοχή και τη δικαιοσύνη.

Το ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας σκοπεύει να είναι πλήρως εναρμονισμένο με τους στόχους της ΕΕ για ταχύτερη μετάβαση της ελληνικής οικονομίας προς ένα ψηφιοποιημένο και πράσινο μοντέλο ανάπτυξης, λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές ευρωπαϊκές συστάσεις για την χώρα μας, σε ό,τι αφορά τις προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις και τις αναγκαίες για την έγκαιρη ολοκλήρωσή τους επενδύσεις, και να προσθέσει ακόμη πιο φιλόδοξες μεταρρυθμίσεις, οι οποίες αποτελούν μέρος της στρατηγικής ατζέντας της Ελληνικής Κυβέρνησης, πολλές από τις οποίες περιλαμβάνονται και στην έκθεση της Επιτροπής Πισσαριδη.

Το Ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αποτελείται από τέσσερις πυλώνες: (1) Πράσινο, (2) Ψηφιακό, (3) Απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή, (4) Ιδιωτικές επενδύσεις και οικονομικός και θεσμικός μετασχηματισμός.

Με οικονομικούς όρους, ο πρωταρχικός στόχος του Σχεδίου είναι να καλύψει το μεγάλο κενό σε επενδύσεις, εθνικό προϊόν και απασχόληση, κενό ενδημικό των επιδόσεων της ελληνικής οικονομίας κατά την τελευταία δεκαετία που επιδεινώθηκε λόγω της πανδημίας του COVID-19.

Σε αυτό το πλαίσιο, το ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αποσκοπεί στο να κινητοποιήσει σημαντικές δυνάμεις από τον ιδιωτικό τομέα χρησιμοποιώντας: (α) σε σημαντικό βαθμό Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα για την πραγματοποίηση δημοσίων επενδύσεων, (β) Εταιρείες Παροχής Ενεργειακών Υπηρεσιών για την πραγματοποίηση έργων ενεργειακής απόδοσης στον δημόσιο τομέα και (γ) συγχρηματοδοτήσεις μέσω ποικίλων χρηματοδοτικών εργαλείων ώστε να συγκεντρώσει σημαντικότερα επιπρόσθετα ιδιωτικά κεφάλαια για τις επιλέξιμες ιδιωτικές επενδύσεις.

1. **Ως προς την πράσινη μετάβαση**, οι επενδύσεις και οι μεταρρυθμίσεις του Σχεδίου περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων: διασύνδεση των ελληνικών νησιών, η οποία θα μειώσει

¹⁰<https://www.minfin.gr/documents/20182/9976964/Greece+RRP+GR.pdf/6d9f7032-1bb7-4f69-b092-fa7136b8a1a6>

σημαντικά το ενεργειακό κόστος νοικοκυριών και επιχειρήσεων και θα επιτρέψει την καλύτερη αξιοποίηση του δυναμικού της χώρας σε Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας. Εγκατάσταση εκατομμυρίων έξυπνων τηλεμετρητών ενέργειας με στόχο την ενεργειακή εξοικονόμηση. Εκτεταμένο πρόγραμμα ενεργειακής αναβάθμισης κατοικιών, κτιριακών υποδομών επιχειρήσεων και δημοσίων κτιρίων και υποδομών. Ανάπτυξη προσβάσιμων σταθμών φόρτισης για ηλεκτρικά οχήματα. Μεταρρύθμιση του πολεοδομικού σχεδιασμού με την εισαγωγή πολεοδομικών σχεδίων που θα πληροφορούν έγκυρα και αμέσως για τις δυνατότητες χρήσης γης για σχεδόν τα 4/5 της χώρας. Προώθηση στρατηγικών αστικών αναπλάσεων υψηλής αναπτυξιακής και περιβαλλοντικής αξίας. Μεγάλες επενδύσεις σε αρδευτικά και αντιπλημμυρικά έργα μέσω ΣΔΙΤ συνοδευόμενα από αλλαγές στην χρήση των δικτύων άρδευσης και εγκατάσταση τηλεμετρητών για τον εντοπισμό διαρροών και την έξυπνη διαχείριση του νερού. Νέο Εθνικό Σχέδιο Αναδάσωσης σε συνδυασμό με αναμόρφωση των δασικών χαρτών. Πρωτοβουλίες για προστασία της βιοποικιλότητας, οι οποίες περιλαμβάνουν την ίδρυση Εθνικού Συστήματος Μόνιμης Παρακολούθησης ειδών και βιοτόπων και επιτήρησης των προστατευόμενων περιοχών. Δημιουργία Περιφερειακών Κέντρων Πολιτικής Προστασίας μέσω ΣΔΙΤ, κ.ο.κ.

2. Για την ψηφιακή μετάβαση, οι επενδύσεις και οι μεταρρυθμίσεις του Σχεδίου περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων: προεγκατάσταση υποδομής οπτικών ινών στα κτίρια για τη διευκόλυνση της μετάβασης στην χρήση δικτύων οπτικών ινών από επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Ανάπτυξη διαδρόμων δικτύου 5G στους ελληνικούς αυτοκινητόδρομους. Ψηφιακό μετασχηματισμό επιχειρήσεων, με απόκτηση εξοπλισμού, υπηρεσιών cloud και διαδικτυακών υπηρεσιών. Ευρείες επενδύσεις σε ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες, οι οποίες περιλαμβάνουν αναβάθμιση των ψηφιακών υπηρεσιών που παρέχουν τα υπουργεία, το ψηφιακό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης (ΕΦΚΑ), ψηφιοποίηση πολεοδομιών δήμων, της δικαιοσύνης (e-justice) , τις "έξυπνες" πόλεις (smart cities) κ.ο.κ.

3. Ως προς τον πυλώνα απασχόλησης, δεξιοτήτων και συνοχής, οι επενδύσεις και οι μεταρρυθμίσεις του Σχεδίου περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων: μεταρρύθμιση της αγοράς εργασίας, που ενισχύει τη δημιουργία θέσεων εργασίας και τη διατήρησή τους σε περιόδους κρίσης. Προώθηση σύγχρονων Ενεργητικών και μη Ενεργητικών Πολιτικών για την Αγορά Εργασίας (Active and Passive Labour Market Policies), αποσκοπώντας σε ενεργοποίηση της αγοράς εργασίας, δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και δικτύου προστασίας κατά της ανεργίας. Μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού μέσω ενός ανταποδοτικού συστήματος επικουρικών συντάξεων. Τα πλέον σύγχρονα προγράμματα κατάρτισης και επανακατάρτισης για την αύξηση της απασχόλησης που δίνουν έμφαση στην ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων, μεταρρύθμιση στα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και μαθητείας. Μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις που ενισχύουν την αυτονομία των ελληνικών πανεπιστημίων, τις επιδόσεις τους στην έρευνα και την ποιότητα της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, περιλαμβανομένης και της σύνδεσής της με την αγορά εργασίας.

Μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις προς ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας του συστήματος υγείας, προκειμένου να παρέχει υπηρεσίες υγείας υψηλής ποιότητας. Στις μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις αυτές συμπεριλαμβάνονται: ένα ολοκληρωμένο σύστημα πρόληψης, η αναβάθμιση της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας , η εισαγωγή θεραπευτικών πρωτοκόλλων στο σύστημα ηλεκτρονικής συνταγογράφησης, καθώς και η δημιουργία ατομικού ηλεκτρονικού φακέλου υγείας για κάθε ασθενή. Τέλος, μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις που ενδυναμώνουν την κοινωνική δικαιοσύνη και το δίκτυο κοινωνικής προστασίας, μέσω προγραμμάτων ενίσχυσης της οικονομικής και κοινωνικής ένταξης ευάλωτων ομάδων, που προωθούν τις ίσες ευκαιρίες και στηρίζουν τη διαφορετικότητα, ενώ θωρακίζουν το σύστημα κοινωνικών παροχών.

4. Σε ό,τι αφορά τις ιδιωτικές επενδύσεις και τον θεσμικό μετασχηματισμό, το Σχέδιο περιλαμβάνει μεταξύ άλλων: σημαντικές μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, που περιλαμβάνουν περαιτέρω ψηφιοποίηση των φορολογικών υπηρεσιών, κωδικοποίηση και εκσυγχρονισμό της φορολογικής νομοθεσίας, δράσεις κατά του λαθρεμπορίου, ηλεκτρονική διασύνδεση των ταμειακών μηχανών και των POS με τις φορολογικές αρχές και χρήση τεχνητής νοημοσύνης για τη διευκόλυνση των φορολογικών ελέγχων. Ενέργειες προς εκσυγχρονισμό του πλαισίου διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών, ώστε να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα των δημοσίων επενδύσεων με δράσεις υπέρ της ενίσχυσης της διαφάνειας. Μια φιλόδοξη ατζέντα για τη βελτίωση της ταχύτητας και αποτελεσματικότητας στην απονομή της δικαιοσύνης, με μεταρρυθμίσεις, επενδύσεις και ψηφιοποίηση. Δέσμευση για περαιτέρω ανάπτυξη της ελληνικής κεφαλαιαγοράς, και νέες δράσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος του ιδιωτικού χρέους.

Τομεακές πολιτικές για ενίσχυση του πολιτισμού, του τουρισμού, της έξυπνης βιομηχανικής παραγωγής, και της αγροτοδιατροφής. Τέλος, ανάπτυξη πολυμορφικών, προσαρμοσμένων στην κλιματική αλλαγή, έξυπνων και βιώσιμων υποδομών και συστημάτων μεταφορών, με βελτίωση της συνδεσιμότητας και μεταρρύθμιση του κανονιστικού πλαισίου.

Αξιοποίηση των δανείων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και τη χρηματοδότηση ιδιωτικών επενδύσεων. Η Ελλάδα δικαιούται να αντλήσει από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας δάνεια ύψους περίπου 13 δισ. ευρώ. Το ελληνικό Σχέδιο σκοπεύει να αξιοποιήσει το σύνολο αυτών των κεφαλαίων προκειμένου να προωθήσει και να χρηματοδοτήσει σημαντικές επιπρόσθετες μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις και έτσι να περιορίσει: (α) το πολύ μεγάλο παραγωγικό κενό (output gap) της οικονομίας που το 2020 προβλέπεται να φτάσει στο 12,3%, (β) το εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο επενδύσεων που χαρακτηρίζει την ελληνική οικονομία κατά την τελευταία δεκαετία: Το 2019 οι επενδύσεις έφτασαν το 10.1% του ΑΕΠ σε σύγκριση με το 22,2% του μέσου όρου της ευρωζώνης, (γ) το σημαντικά υψηλότερο κόστος δανεισμού των ελληνικών επιχειρήσεων σε σχέση με τον μέσο όρο της ευρωζώνης. Περίπου τα 2/3 του συνολικού επενδυτικού κενού αφορούν στις επιχειρηματικές επενδύσεις, γεγονός που καταδεικνύει την ύπαρξη σημαντικών επενδυτικών ευκαιριών. Ως εκ τούτου, η αξιοποίηση των δανείων του Ταμείου για χρηματοδότηση ιδιωτικών επενδύσεων, σε συνδυασμό με κατάλληλες μεταρρυθμίσεις, μπορεί να ενισχύσει την ανάπτυξη, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την οικονομική και κοινωνική συνοχή.

Γενικοί Στόχοι του Ελληνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας:

1. Πράσινη Μετάβαση
2. Ψηφιακός μετασχηματισμός
3. Απασχόληση, δεξιότητες, κοινωνική συνοχή
4. Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας

Υποσύνολο RRF

REACT-EU, Just Transition Fund, European Agricultural Fund for Rural Development

► Μ. Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (2020)

Σύμφωνα με το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (Απρίλιος 2020)¹¹, η εξάπλωση της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 αποτελεί παγκοσμίως ένα οικονομικό σοκ χειρότερο, και πιο πολύπλοκο, από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση των ετών 2008-2009, καθώς ο στόχος της πολιτικής ανάσχεσης της κρίσης τώρα δεν είναι μοναδικός, αλλά διπλός: αφενός

¹¹https://oe-e.gr/wp-content/uploads/2020/05/2020-european-semester-national-reform-programme-greece_el.pdf

επιδιώκεται η εξασφάλιση της δημόσιας υγείας και αφετέρου η αποκατάσταση της οικονομικής δραστηριότητας.

Οι βασικές επιδιώξεις της οικονομικής στρατηγικής όσο διαρκεί η πανδημία είναι δύο:

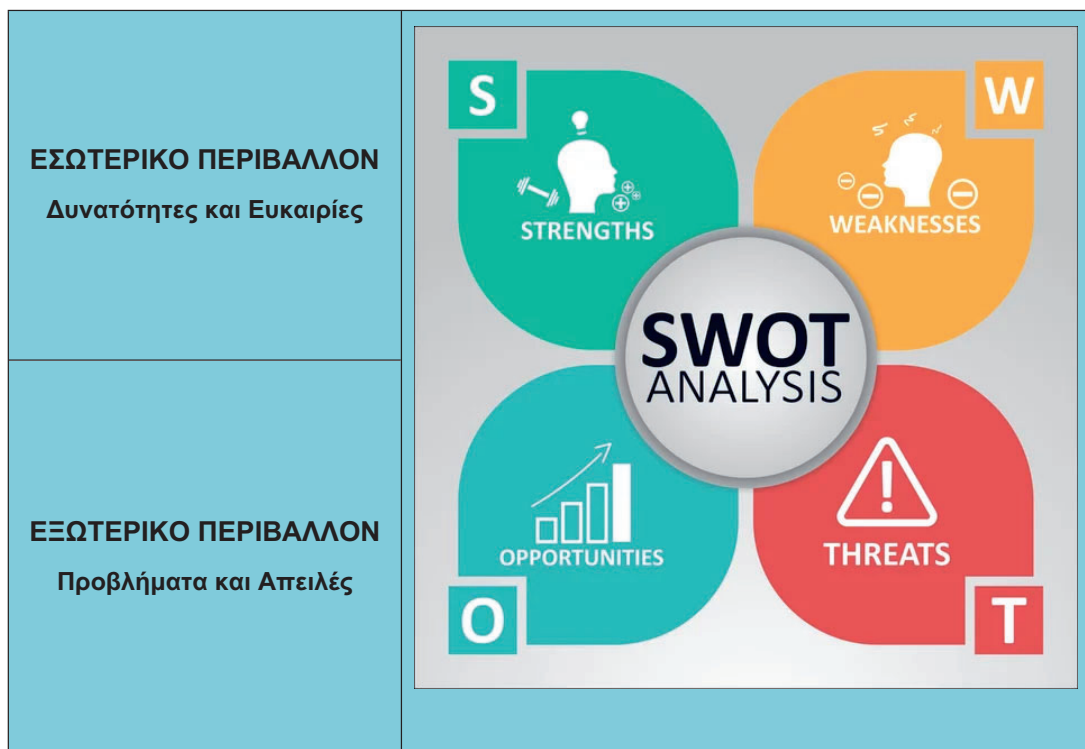
- Ο μετριασμός των κοινωνικοοικονομικών συνεπειών της πανδημίας του κορωνοϊού λόγω της αναστολής λειτουργίας επιχειρήσεων και δραστηριοτήτων (lockdown) και ο σχεδιασμός της σταδιακής, επιστημονικά τεκμηριωμένης και αποτελεσματικής αποκλιμάκωσης των μέτρων εγκλεισμού και ανάσχεσης της πανδημίας.
- Η εξασφάλιση του ευνοϊκότερου δυνατού σημείου εκκίνησης στη μετά-COVID εποχή με στόχο την έναρξη της φάσης ανάκαμψης και αναζωογόνησης της κοινωνίας και της οικονομίας με σαφή, έγκαιρη και διαφανή επικοινωνία με τους πολίτες.

1.3 **ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ**

Για την αξιολόγηση του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος της Περιφέρειας Αττικής χρησιμοποιείται η μέθοδος της ανάλυσης SWOT. Η ανάλυση SWOT είναι ένα εργαλείο στρατηγικού σχεδιασμού, το οποίο χρησιμοποιείται για την ανάλυση του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος μίας περιοχής. Κατά την ανάλυση SWOT μελετώνται τα δυνατά (Strengths) και αδύνατα (Weaknesses) σημεία ή προβλήματα μίας περιοχής, καθώς και οι ευκαιρίες (Opportunities) και οι απειλές (Threats) που υπάρχουν. Τα δυνατά και αδύνατα σημεία αφορούν στο εσωτερικό περιβάλλον της υπό εξέταση περιοχής, καθώς προκύπτουν από τους εσωτερικούς πόρους που αυτή κατέχει. Αντιθέτως, οι ευκαιρίες και οι απειλές αντανακλούν μεταβλητές του εξωτερικού περιβάλλοντος, τις οποίες η περιοχή θα πρέπει να εντοπίσει, να προσαρμοστεί σε αυτές ή ακόμα και να τις προσαρμόσει, όπου κάτι τέτοιο είναι εφικτό. Η εν λόγω ανάλυση συμβάλλει εν τέλει, στην ρεαλιστική απόδοση και εμβάθυνση του αναπτυξιακού προφίλ της Περιφέρειας Αττικής και στην αναγνώριση της στρατηγικής που θα πρέπει να ακολουθηθεί στους τομείς παρέμβασης του ΠΠΑ. Υλοποιείται σε τρία διακριτά στάδια:

1. Καταγράφονται και κωδικοποιούνται τα στοιχεία της ανάλυσης αναφορικά με τα εσωτερικά ισχυρά και αδύνατα σημεία της Περιφέρειας, καθώς και τις εξωτερικές ευκαιρίες και απειλές.
2. Η κατάσταση αναλύεται με την εξέταση των πιθανών τρόπων μέσω των οποίων θα ενδυναμωθούν τα ισχυρά σημεία του φορέα και της περιοχής, προκειμένου να υπερκεράσουν τις αναγνωρισμένες αδυναμίες, καθώς και με την αναγνώριση των ευκαιριών που δύναται να αξιοποιηθούν, προκειμένου να αμβλύνουν την επίδραση των απειλών.
3. Διαμορφώνεται η στρατηγική και οι επιμέρους στόχοι για την αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων και κάλυψη των αναγκών της Περιφέρειας. Η στρατηγική εξειδικεύεται περαιτέρω στα επόμενα στάδια ανάπτυξης του ΠΠΑ.

Σχήμα 4: Δομικά στοιχεία της SWOT Analysis

Η SWOT ανάλυση που ακολουθεί, αφορά στους επιμέρους πέντε (5) Στόχους Ανάπτυξης, όπως αυτοί καθορίστηκαν στο ΕΠΑ 2021-2025, δηλαδή:

- Έξυπνη Ανάπτυξη
- Πράσινη Ανάπτυξη
- Κοινωνική Ανάπτυξη
- Ανάπτυξη Υποδομών
- Ενίσχυση εξωστρέφειας

1.3.1 Έξυπνη Ανάπτυξη

Η Περιφέρεια Αττικής φιλοξενεί το κυρίαρχο τμήμα των ερευνητικών δραστηριοτήτων στη χώρα, τόσο σε επίπεδο ερευνητικών οργανισμών, όσο και σε επίπεδο δαπανών και απασχόλησης, συνολικά στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό δημόσιας και ιδιωτικής δαπάνης για Ε&Α ως ποσοστό του ΑΕΠ, ωστόσο εξακολουθεί να υστερεί σε σχέση με την ΕΕ28. Το μεγαλύτερο μέρος της δαπάνης Ε&Α πραγματοποιείται στην Περιφέρεια Αττικής, 1.242,33 εκατ. € το 2017 που αντιστοιχούν στο 60,9% του συνόλου των δαπανών Ε&Α της χώρας, σημειώνοντας αύξηση έναντι του 2015 που ήταν στο 56,75%. Ακολουθούν με σημαντική διαφορά η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (280,9 εκατ. € και 13,8% στις δαπάνες της χώρας) και η Περιφέρεια Κρήτης (128,8 εκατ. €). Στον αντίποδα, οι χαμηλότερες δαπάνες Ε&Α σε απόλυτες τιμές το 2017 εντοπίζονται στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας (14,27 εκατ. €), στην Περιφέρεια Ιονίων Νήσων (7,72 εκατ. €) και στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου (10,6 εκατ. €).

Πίνακας 5: Δαπάνες για Ε&Α στην Περιφέρεια Αττικής 2003 – 2017, εκ.€

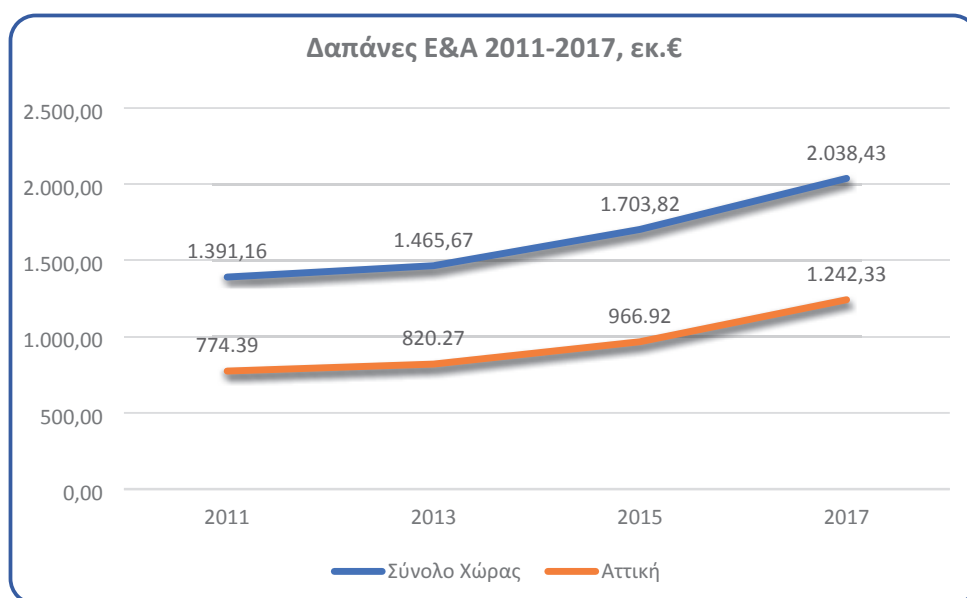
Περιφέρειες	2003	2005	2011	2013	2015	2017
-------------	------	------	------	------	------	------

Περιφέρειες	2003	2005	2011	2013	2015	2017
Σύνολο Χώρας	977,78	1.153,53	1.391,16	1.465,67	1.703,82	2.038,43
Ανατολική Μακεδονία	28,09	26,00	46,25	43,21	47,06	49,15
Κεντρική Μακεδονία	151,95	160,00	193,32	183,30	201,44	280,9
Δυτική Μακεδονία	8,40	5,00	15,36	17,80	20,04	14,27
Ήπειρος	24,17	29,82	38,37	39,78	47,53	58,46
Θεσσαλία	26,66	29,93	42,41	50,27	59,91	60,04
Ιόνια Νησιά	2,85	5,01	6,14	8,17	15,64	7,72
Δυτική Ελλάδα	62,84	66,23	80,94	79,72	106,93	106,82
Στερεά Ελλάδα	6,22	16,95	38,47	35,28	42,41	37,9
Πελοπόννησος	9,31	24,87	23,32	30,82	31,14	24,7
Αττική	549,63	680,75	774,39	820,27	966,92	1.242,33
Βόρειο Αιγαίο	9,66	12,34	14,31	21,40	18,79	16,74
Νότιο Αιγαίο	5,17	7,82	11,76	14,98	11,29	10,6
Κρήτη	74,08	88,23	106,10	120,68	134,72	128,8

Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία

Για την Αττική ειδικότερα, αξίζει να σημειωθεί ότι η εξέλιξη του επιπέδου των δαπανών για Ε&Α παρουσιάζει συγκριτικά ιδιαίτερα αυξητική πορεία, με θετική μεταβολή για την περίοδο 2011-2017 της τάξης του 60,4%, όταν για τη χώρα η μεταβολή ήταν 46,5% την ίδια περίοδο, υποδηλώνοντας με αυτό τον τρόπο την περαιτέρω ενίσχυση του κυρίαρχου ρόλου της Περιφέρειας στην απόδοση του εθνικού συστήματος έρευνας και καινοτομίας.

Σχήμα 5: Εξέλιξη δαπανών για Ε&Α 2011-2017, εκ.€ στην Αττική και στη χώρα

Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία

Η βασική δομή των οικοσυστημάτων Ε&Α στις ελληνικές Περιφέρειες, αναδεικνύεται μέσα από την ανάλυση της συνεισφοράς των τεσσάρων καθιερωμένων τομέων στους οποίους κατηγοριοποιούνται οι φορείς που υλοποιούν δραστηριότητες Ε&Α, στις συνολικές δαπάνες κάθε Περιφέρειας.

Πρόκειται για τους τέσσερις τομείς εκτέλεσης Ε&Α: ΒΕS-τομέας επιχειρήσεων, GOV-κρατικός τομέας, ΗΕS-τομέας τριτοβάθμιας & μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ΡΝΡ-τομέας ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων. Σύμφωνα με στοιχεία του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ 2018, *Περιφερειακή διάσταση των δραστηριοτήτων έντασης γνώσης στην Ελλάδα - Επισκόπηση 2017*), η συμμετοχή των επιχειρήσεων στην Ε&Α είναι μικρή στις περισσότερες ελληνικές Περιφέρειες. Σε γενικές γραμμές, ισχυρή παρουσία στις περισσότερες Περιφέρειες έχει ο τομέας τριτοβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ο τομέας των ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών ιδρυμάτων έχει πολύ μικρή συνεισφορά στην Ε&Α των Περιφερειών.

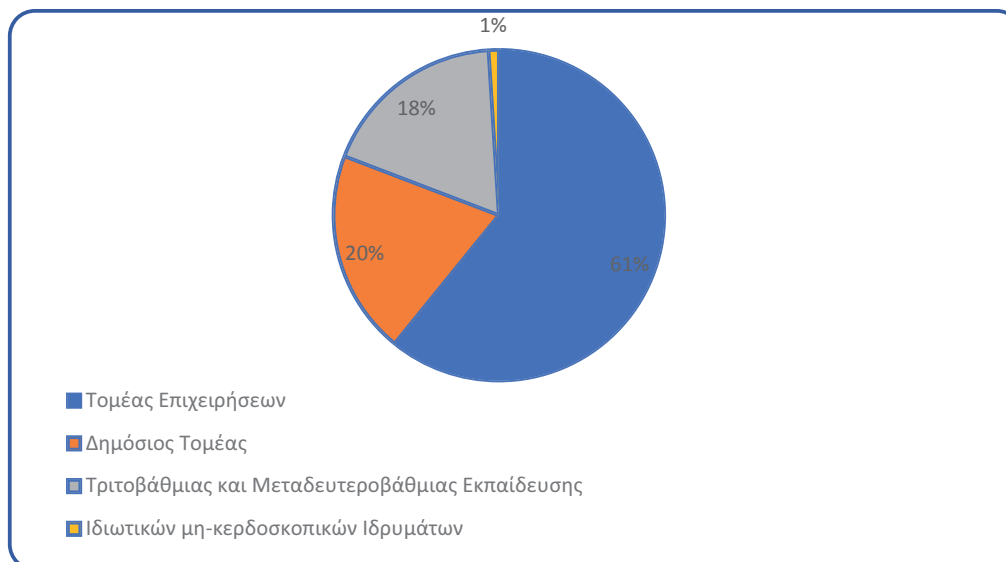
Η παραπάνω μέση τάση δεν φαίνεται να ισχύει για την περίπτωση της Αττικής. Βάσει των πιο πρόσφατων στοιχείων, στην Περιφέρεια το 2017, το 61% της ερευνητικής δραστηριότητας προέρχεται από τις επιχειρήσεις, το 20% από το δημόσιο τομέα, το 28% από την τριτοβάθμια & μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ ελάχιστο τμήμα 1% αποδίδεται στα ιδιωτικά, μη κερδοσκοπικά ιδρύματα. Ενθαρρυντικά κρίνονται τα συνεχώς αυξανόμενα μεγέθη την περίοδο 2007-2017, του δημόσιου τομέα και ιδίως του τομέα των επιχειρήσεων, όπου η μεγέθυνση των δαπανών ανήλθε στο 133% σε σχέση με το 2007.

Πίνακας 6: Δαπάνες για Ε&Α (εκ.€) ανά Τομέα στην Περιφέρεια Αττικής 2007-2017

Τομείς	2007	2011	2013	2015	2017
Τομέας Επιχειρήσεων	324,08	365,49	388,87	453,19	756,02
Δημόσιος Τομέας	150,09	174,01	208,24	230,06	247,9
Τριτοβάθμιας και Μεταδευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης	239,62	222,89	210,33	269,85	226,0
Ιδιωτικών μη-κερδοσκοπικών Ιδρυμάτων	X	11,99	12,83	13,82	12,41

Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία

Σχήμα 6: Κατανομή (%) Δαπανών ανά Τομέα στην Αττική, 2017

Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία

Σε ότι αφορά την περιφερειακή κατανομή των ελληνικών καινοτόμων επιχειρήσεων, την περίοδο 2012-2016, η Περιφέρεια Κρήτης επιτυγχάνει τις υψηλότερες επιδόσεις διαχρονικά. Αυτό ισχύει και για την πιο πρόσφατη περίοδο (61,2% το 2014-2016). Στη δεύτερη θέση βρίσκεται η Περιφέρεια Αττικής με 59,4%. Σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις Περιφερειών – εκτός των Περιφερειών Δυτικής Μακεδονίας, Νοτίου Αιγαίου, αλλά και Κρήτης– οι επιδόσεις της περιόδου

2014-2016 είναι οι υψηλότερες μεταξύ των τριών περιόδων. (ΕΚΤ 2019, *Καινοτομία στις ελληνικές επιχειρήσεις, 2014-2016*)

Στο προσωπικό Ε&Α περιλαμβάνονται όλοι όσοι συμβάλλουν άμεσα στην πραγματοποίηση των δραστηριοτήτων Ε&Α, όπως ερευνητές, τεχνικοί, προγραμματιστές, διοικητικοί κ.λπ. χωρίς τη συμμετοχή των οποίων το ερευνητικό έργο δεν θα μπορούσε να ολοκληρωθεί.

Πίνακας 7: Απασχόληση σε Ε&Α ως προς συνολική απασχόληση (%) σε κάθε Περιφέρεια

Περιφέρειες	2011	2013	2015	2017
Σύνολο Χώρας	0,93	1,22	1,40	1,29
Ανατολική Μακεδονία	0,73	1,03	0,87	0,77
Κεντρική Μακεδονία	0,98	1,23	1,27	1,15
Δυτική Μακεδονία	0,70	0,61	0,94	0,72
Ήπειρος	0,94	1,46	1,69	1,26
Θεσσαλία	0,81	0,71	0,85	0,80
Ιόνια Νησιά	0,25	0,43	1,19	0,97
Δυτική Ελλάδα	0,89	1,16	1,45	1,81
Στερεά Ελλάδα	0,38	0,45	0,57	0,42
Πελοπόννησος	0,40	0,46	0,65	0,42
Αττική	1,05	1,54	1,83	1,74
Βόρειο Αιγαίο	1,13	0,96	1,14	0,94
Νότιο Αιγαίο	0,46	0,42	0,35	0,35
Κρήτη	1,48	1,89	1,94	1,58

Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία

Ο αριθμός του προσωπικού που απασχολείται στον τομέα Ε&Α της Περιφέρειας Αττικής (Eurostat), είναι 48.465 άτομα το 2017 (51,3% της χώρας), αυξημένος ως προς το 2015 που ήταν 47.427 (49,4% της χώρας). Σχετικά με το μερίδιο απασχόλησης του ανθρώπινου δυναμικού Ε&Α ως προς την συνολική απασχόληση στην Περιφέρεια, διαπιστώνεται ότι η Αττική παρουσιάζει μια διαχρονική ανοδική τάση, με μια μικρή πτώση το 2017, όπου βρίσκεται στην δεύτερη θέση με 1,74%, έχοντας την πρώτη θέση η Δυτική Ελλάδα με 1,81% και ακολουθεί η Κρήτη με 1,58%. Οι επιδόσεις αυτές είναι αρκετά υψηλότερα από τον εθνικό μέσο όρο που είναι 1,29%, αλλά και από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (Ε.Ε. 28) με 1,41%. Τα χαμηλότερα μερίδια ανήκουν στις Περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου (0,35%), Στερεάς Ελλάδας και Πελοποννήσου με 0,42%.

Ως προς το ποσοστό καινοτομίας προϊόντος ή/και διαδικασίας στην Περιφέρεια ανέρχεται σε 36,2% καταλαμβάνοντας την 2^η θέση (μετά την Περιφέρεια Κρήτης με 50,6%). Τέλος ως προς το ποσοστό καινοτομίας οργάνωσης ή/και marketing ανέρχεται σε 49,3%, καταλαμβάνοντας την 1^η θέση μεταξύ των Περιφερειών (2015).

Η Περιφέρεια διατηρεί έναν δυναμισμό στην επιχειρηματικότητα, δεδομένου ότι συγκεντρώνει το 35% των ΜΜΕ της χώρας, οι οποίες επιτυγχάνουν αντίστοιχα το 67% του κύκλου εργασιών σε εθνικό επίπεδο, ενώ παραμένει σημαντική εξαγωγική πύλη. Το 94% περίπου των ΜΜΕ απασχολεί έως 9 εργαζόμενους και πραγματοποιεί ετήσιους τζίρους έως 500 χιλ. €, ενώ βάσει ερευνών, διαπιστώνεται ότι περίπου το 80% των επιχειρήσεων της Περιφέρειας έχει τη μορφή οικογενειακής επιχείρησης. Επεκτείνοντας τα στοιχεία ανταγωνιστικότητας της Περιφέρειας σε

σημερινά δεδομένα, σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Ανταγωνιστικότητας για τις Περιφέρειες (European Regional Competitiveness Index, 2019), η Αττική είτε υπολείπεται, είτε βρίσκεται λίγο πιο πάνω, στους περισσότερους επιμέρους δείκτες σε σχέση με το μέσο όρο της ΕΕ των 28 και σε σύγκριση με Περιφέρειες με ανάλογο μέγεθος και αναπτυξιακό επίπεδο (peerregions).

Πίνακας 8: Δείκτες Ανταγωνιστικότητας και Αποδοτικότητας για Περιφέρεια Αττικής

Δείκτες για Αττική (ΕΕ 28=0)	2019
Ανώτατη εκπαίδευση και Δια βίου μάθηση	0,42
Αποδοτικότητα αγοράς εργασίας	-1,38
Μέγεθος αγοράς	0,13
Μακροοικονομική σταθερότητα	-2,02
Υποδομές	0,25
Υγεία	0,08
Τεχνολογική ετοιμότητα	-1,14
Επιχειρηματική αποδοτικότητα	0,66
Καινοτομία	-0,11

Πηγή: European Regional Competitiveness Index, 2019 – Ιδία επεξεργασία

Ειδικότερα, στους δείκτες που σχετίζονται με τις συνιστώσες του οικονομικού περιβάλλοντος, ο δείκτης της αποδοτικότητας στην αγορά εργασίας είναι αρνητικός και ανέρχεται στο -1,38 (ΕΕ 28=0), ο δείκτης για το μέγεθος της αγοράς μόλις στο 0,13, η μακροοικονομική σταθερότητα χαρακτηρίζεται αρνητική στο -2,02, η τεχνολογική ετοιμότητα, δηλαδή ο βαθμός αξιοποίησης των ερευνητικών προϊόντων για την παραγωγή καινοτομίας από τις επιχειρήσεις, είναι -1,14. Στο ίδιο πνεύμα, η επιχειρηματική αποδοτικότητα κυμαίνεται σε θετικά αλλά χαμηλά επίπεδα στο 0,66 και τέλος ο δείκτης της καινοτομίας είναι αρνητικός στο -0,11. Ο συνολικός δείκτης ανταγωνιστικότητας για την Περιφέρεια Αττικής είναι αρνητικός το 2019 στο -0,4 και καταλαμβάνει την 180^η θέση μεταξύ 268 Περιφερειών στην Ευρώπη.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η αναφορά σε δείκτες που αφορούν στην παραγωγική απόδοση του κυρίαρχου μητροπολιτικού κέντρου της Αθήνας, σε σχέση με τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά μητροπολιτικά κέντρα. Τα στοιχεία προέρχονται από τους στατιστικούς λογαριασμούς για τα αστικά κέντρα της Eurostat.

Πίνακας 9: Οικονομικοί δείκτες για Μητροπολιτική Αθήνα – όλοι οι κλάδοι, 2012-2016

Μητροπολιτική Αθήνα	2012	2013	2014	2015	2016
ΑΕΠ, τρέχουσες τιμές, εκ.€	88.218	83.373	81.837	80.293	79.807
Κατά κεφαλή ΑΕΠ (€)	23.000	22.000	22.000	22.000	22.000
ΑΠΑ, βασικές τιμές, εκ.€	77.964	73.950	72.335	70.942	69.658

Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία

Το ΑΕΠ για την μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας δείχνει μια σαφή πτωτική τάση από 88.218 εκ.€ το 2012 στα 79.807 εκ.€ το 2016, δηλαδή αρνητική μεταβολή της τάξης του 9,5%. Ομοίως,

η εξέλιξη της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας βαίνει μειούμενη με 69.658 εκ.€ το 2016 και μεταβολή -10,3%. Το κατά κεφαλή ΑΕΠ παραμένει σχετικά σταθερό για την Αθήνα στο ύψος των 22.000€.

Η Αττική παρά τη βελτίωση σε μια σειρά από αναπτυξιακούς δείκτες, βιώνει ακόμα τις επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης σε κοινωνικό επίπεδο, αναδεικνύοντας σημαντικές προκλήσεις για την προώθηση δράσεων για την υποστήριξη των επιμέρους πτυχών της Έξυπνης ανάπτυξης. Στο ίδιο πλαίσιο, σημαντική αναμένεται η επίδραση της πρόσφατης πανδημίας του κορωνοϊού στα επίπεδα και τη σύνθεση της απασχόλησης, λόγω της απότομης αναστολής ή επιβράδυνσης της πλειονότητας των παραγωγικών δραστηριοτήτων, έπειτα από την εφαρμογή μέτρων περιορισμού της νόσου. Υπό αυτό το πρίσμα, άγνωστες παραμένουν ακόμα οι κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις λόγω της πρόσφατης πανδημίας, είτε ως προς την έκταση τους, είτε ως προς την σύνθεση τους σε τοπικό επίπεδο εντός της Περιφέρειας. Οπωσδήποτε, αναμένονται να έχουν ιδιαίτερα αρνητική υφή, λαμβάνοντας υπόψη την πίεση που θα δεχθούν τα εισοδήματα των νοικοκυριών, σε σύνδεση με την κρίση στην επιχειρηματική δραστηριότητα, στην αυτοαπασχόληση και την γενικότερη πρόβλεψη για υψηλά συγκριτικά ποσοστά οικονομικής ύφεσης στη χώρα.

Πίνακας 10: SWOT Ανάλυση - Έξυπνη Ανάπτυξη

Δυνατότητες και Ευκαιρίες	Προβλήματα και Απειλές
Δυνατότητες	Προβλήματα
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Υψηλό ποσοστό σε δαπάνες Ε&Α και διαχρονική αύξηση των εν λόγω δαπανών ➤ Εξειδικευμένο και υψηλής ποιότητας επιστημονικό ανθρώπινο δυναμικό ➤ Υψηλός αριθμός ερευνητών για Ε&Α ➤ Ύπαρξη σημαντικού αριθμού ερευνητικών και ακαδημαϊκών ιδρυμάτων ➤ Ενισχυμένη κουλτούρα συνεργασίας των ερευνητικών οργανισμών με τις επιχειρήσεις ➤ Δυνατότητα αναβάθμισης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και προσέλκυσης νέου ➤ Ευρύ δίκτυο τηλεπικοινωνιών, αυξανόμενες δυνατότητες εξυπηρέτησης από τα ευρωζωνικά δίκτυα ➤ Σημαντικές δυνατότητες έξυπνης ανάπτυξης του αγροδιατροφικού τομέα ➤ Σημαντικές δυνατότητες αξιοποίησης των τομέων πολιτισμού και τουρισμού με έξυπνες τεχνολογίες ➤ Υψηλά ποσοστά χρήσης Η/Υ και Διαδικτύου. ➤ Ανταγωνιστικές και συνεχώς βελτιωμένες τηλεπικοινωνιακές υποδομές και υπηρεσίες ➤ Λειτουργία ερευνητικών ινστιτούτων και ακαδημαϊκών τμημάτων σε ζητήματα ΤΠΕ. ➤ Η πρόσφατη έμφαση στην ενίσχυση της 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Υστέρηση στους δείκτες Ε&Α σε σχέση με την ΕΕ. ➤ Αρνητικοί δείκτες στην καινοτομία και τεχνολογική ετοιμότητα, στο πλαίσιο του επιπέδου ανταγωνιστικότητας μέχρι το 2019. ➤ Ισχυρή ακόμα ανάγκη σύνδεσης της ερευνητικής δραστηριότητας με τις ανάγκες της αγοράς και την παραγωγή αξιοποιήσιμης καινοτομίας ➤ Ανάγκη στήριξης του επιχειρηματικού πνεύματος στην ερευνητική και ακαδημαϊκή κοινότητα. ➤ Ανάγκη αύξησης και ολοκλήρωσης των μηχανισμών μεταφοράς τεχνολογίας ➤ Χαμηλός βαθμός συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων σε ομοειδείς κλάδους ➤ Ανάγκη εκσυγχρονισμού και ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας στις επιχειρήσεις ➤ Ανάγκη περαιτέρω σύνδεσης της ερευνητικής δραστηριότητας με τις ανάγκες της αγοράς και την παραγωγή καινοτομίας ➤ Υστέρηση στην αξιοποίηση των ΤΠΕ από τις επιχειρήσεις, υστέρηση των επιχειρήσεων να αξιοποιήσουν και να ενσωματώσουν την έρευνα και τεχνολογία στην παραγωγική διαδικασία ➤ Έλλειμμα αξιοποίησης των δυνατοτήτων από την παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών από τις ΜΜΕ

<p>ψηφιοποίησης των υπηρεσιών του δημόσιου τομέα</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Δυνατότητες περαιτέρω ενσωμάτωσης ψηφιακών εργαλείων στην κατεύθυνση της έξυπνης πόλης 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Χαμηλό επίπεδο χρήσης των ΤΠΕ σε δημόσιες υπηρεσίες σε σχέση με την ΕΕ28 ➤ Ανάγκη ενίσχυσης των ψηφιακών ικανοτήτων των απασχολουμένων
Ευκαιρίες	Απειλές
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Αξιοποίηση της έρευνας από το παραγωγικό σύστημα και την κοινωνία ➤ Αξιοποίηση νέου επιστημονικού δυναμικού, ιδίως σε δραστηριότητες Ε&Α στον ιδιωτικό τομέα. ➤ Ενίσχυση της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα στην έρευνα ➤ Αξιοποίηση των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων σε τομείς έρευνας και μεταφοράς τεχνολογίας ➤ Η δημιουργία συνεργατικών επιχειρηματικών σχηματισμών ➤ Περαιτέρω ενίσχυση χρηματοδότησης υποδομών έρευνας και τεχνολογίας ➤ Αξιοποίηση των καινοτομικών αποτελεσμάτων στην προώθηση των αναπτυξιακών τομέων πλεονεκτήματος στην Αττική ➤ Έμφαση στους τομείς αιχμής της 4ης Βιομηχανικής επανάστασης ➤ Προώθηση έξυπνων εφαρμογών για την ανάπτυξη και βελτίωση της ποιότητας της ζωής στην μητρόπολη της Αθήνας ➤ Ανάπτυξη ψηφιακών εφαρμογών για την ανάδειξη του πολιτιστικού/τουριστικού αποθέματος της Αττικής ➤ Ανάπτυξη δυνατότητας χρήσης ηλεκτρονικά διαθέσιμων δημόσιων υπηρεσιών ➤ Περαιτέρω στήριξης της νεανικής επιχειρηματικότητας στον κλάδο των ΤΠΕ ➤ Η ανάδειξη του σημαντικού ρόλου και αναγκαιότητας διείσδυσης των ΤΠΕ στο πλαίσιο αντιμετώπισης της πανδημίας ➤ Η περαιτέρω ενσωμάτωση όλων των ειδών καινοτομίας στην παραγωγική δραστηριότητα ➤ Η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στον τουρισμό/πολιτισμό και στις δημιουργικές βιομηχανίες 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Διαρροή ανθρώπινου δυναμικού ➤ Ελλιπής σύνδεση Ε&Α με την επιχειρηματικότητα και την αγορά εργασίας ➤ Ελλιπής κάθετη σύνδεση της έρευνας με τους αναπτυξιακούς τομείς πλεονεκτήματος της Αττικής ➤ Αδυναμία προσέλκυσης επιχειρήσεων υψηλής τεχνολογίας ➤ Η αργή ενσωμάτωση των ΤΠΕ στο τοπικό κοινωνικό -οικονομικό σύστημα ➤ Κάμψη της απασχόλησης και της επιχειρηματικότητας εξαιτίας των επιδράσεων της πανδημίας ➤ Οι περιορισμοί στις διεθνείς ροές αλλά και στην τουριστική κίνηση λόγω της πανδημίας ➤ Χαμηλός βαθμός διασύνδεσης τουριστικής δραστηριότητας με κλάδους της τοπικής οικονομίας

1.3.2 Πράσινη Ανάπτυξη

Προτεραιότητα της Περιφέρειας Αττικής στο ΠΠΑ καλείται να αποτελέσει η υιοθέτηση πολιτικών, μέτρων και έργων που στόχο έχουν την αποτελεσματική και ορθολογική διαχείριση των

αποβλήτων, για την αιεφόρο χρήση των πόρων και την πρόληψη της υποβάθμισης ή την αποκατάσταση, διατήρηση ή βελτίωση του περιβάλλοντος.

Στο γενικό πλαίσιο, τα δυνατά σημεία της Περιφέρειας Αττικής περιλαμβάνουν τον μεγάλο όγκο αναξιοποίητων αποβλήτων, την μεγάλη ποικιλία οικοσυστημάτων, το άφθονο δυναμικό ΑΠΕ και τις σημαντικές, δικτύων μεταφοράς ενέργειας και συγκοινωνιακού δικτύου. Τα αδύνατα σημεία της εντοπίζονται στην υψηλή διασπορά ενεργοβόρων παραγωγικών μονάδων, στην καθυστέρηση στην ολοκλήρωση του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, στην ύπαρξη περιοχών που ακόμα δεν καλύπτονται από δίκτυο συλλογής και επεξεργασίας υγρών αποβλήτων, ενώ σημειώνεται και ο κίνδυνος έντονων διαμαρτυριών από κατοίκους κατά τη χωροθέτηση και εκκίνηση των έργων, λόγω ανεπαρκούς ενημέρωσής τους. Στον τομέα του φυσικού και οικολογικού περιβάλλοντος, υφίσταται ένα συνεκτικό και πολύμορφο δίκτυο βιοποικιλότητας που διαθέτει ποικιλία παράκτιων και ορεινών οικοσυστημάτων, διάσπαρτους υγροτόπους, καθώς και νησιά με πλούσια ορνιθοπανίδα και θαλάσσιες περιοχές Natura 2000. Στο πλαίσιο αυτό, παρατηρείται ελλιπής σύνδεση των κατοίκων με το φυσικό περιβάλλον και ενημέρωση/ευαισθητοποίηση για τα οικοσυστήματα της Αττικής και την αξία τους για την ανθρώπινη καθημερινότητα, ενώ ως ανεπαρκής καταγράφεται ο συνυπολογισμός των παραμέτρων για την κλιματική αλλαγή και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, στον σχεδιασμό και εφαρμογή των εκάστοτε αναπτυξιακών σχεδίων για την Περιφέρεια.

Αναλυτικότερα, σε ότι αφορά τα στερεά απόβλητα, η παραγωγή αποβλήτων συνδέεται με τις δραστηριότητες των νοικοκυριών και όλους τους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας (εμπορική και βιομηχανική δραστηριότητα, γεωργία, κτηνοτροφία, κατασκευές και λοιποί οικονομικοί κλάδοι του τριτογενούς τομέα). Στα απόβλητα αστικού τύπου περιλαμβάνονται τα αστικά στερεά απόβλητα (ΑΣΑ) και οι ιλύες αστικού τύπου. Τα ΑΣΑ περιλαμβάνουν: (α) τα απόβλητα των νοικοκυριών, (β) τα απόβλητα του κεφαλαίου 20 του ΕΚΑ που παράγονται από τις εμπορικές επιχειρήσεις, τους κοινωφελείς οργανισμούς (π.χ. λιμάνια, αεροδρόμια, σιδηροδρομικοί σταθμοί), τις βιομηχανίες, τις υγειονομικές μονάδες και τις μονάδες των ενόπλων δυνάμεων. Βάσει του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (2015), το έτος αναφοράς για τα στατιστικά στοιχεία είναι το 2011. Η παραγωγή αποβλήτων για την Αττική ανέρχεται σε 3.927 χιλ. τόνους μη επικίνδυνων αποβλήτων και 103 χιλ. τόνων επικίνδυνων αποβλήτων, και αντιστοιχούν στο 11% της συνολικής παραγωγής στη χώρα. Αναφορικά με τα επικίνδυνα βιομηχανικά απόβλητα το υφιστάμενο αδειοδοτημένο δίκτυο αποθήκευσης κι επεξεργασίας στην Περιφέρεια Αττικής περιλαμβάνει δώδεκα (12) μονάδες: δύο (2) προσωρινής αποθήκευσης, μια (1) ανάκτησης μετάλλων, δυο (2) επαναδιύλισης πετρελαιοειδών αποβλήτων και ελαίων, δύο (2) ανάκτησης οργανικών ουσιών, δύο (2) αξιοποίησης και ανακύκλωσης (τσιμεντοβιομηχανίες), τρεις (3) επεξεργασίας (σταθεροποίηση- διαχείριση ελαιώδους φάσης). Οι εγκαταστάσεις περιλαμβάνουν και μια μονάδα τελικής διάθεσης (ΧΥΤΕΑ) που αφορά αποκλειστικά στην εξυγίανση του Τεχνολογικού Πάρκου Λαυρίου. Η διαχείριση των αποβλήτων που παράγονται από οργανισμούς κοινής ωφέλειας κι εξυπηρέτησης κοινού, πραγματοποιείται μέσω των υφιστάμενων δικτύων διαχείρισης (Χ.Υ.Τ.Α., ΚΔΑΥ, ΕΜΑ, κ.α.).

Η Περιφέρεια Αττικής διαθέτει Εγκεκριμένο Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων, ενώ υφίστανται και τοπικά σχέδια αποκεντρωμένης διαχείρισης από τους Δήμους σύμφωνα με τα οριζόμενα στον ΕΣΔΑ. Ο μεγάλος όγκος παραγομένων αποβλήτων από την μια πλευρά συνιστά διαρκή πρόκληση για τη διαχείρισή τους, Η περιοχή εφαρμογής του ΠΕ.Σ.Δ.Α. συμπίπτει με τα διοικητικά όρια της Περιφέρειας και περιλαμβάνει δυο (2) διαχειριστικές ενότητες (1^η - Περιφέρεια Αττικής πλην νήσων Κυθήρων & Αντικυθήρων, 2^η - Κύθηρα & Αντικύθηρα). Τα ποσοστά συμμετοχής της 1ης και 2ης Δ.Ε. στη παραγωγή αποβλήτων της Περιφέρειας αφορούν σε ποσοστά 99,89% και 0,11% αντίστοιχα ³.

Η υλοποίηση του σχεδίου διαχείρισης αποβλήτων αναμένεται να έχει θετικές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία και στους πληθυσμούς των περιοχών. Η προβλεπόμενη διαχείριση των

αποβλήτων με τις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές καθώς επίσης και η αποκατάσταση όλων των μη ενεργών χώρων ανεξέλεγκτης διάθεσης των αποβλήτων, ελαχιστοποιούν τις αρνητικές επιπτώσεις. Με την ολοκλήρωση των Τοπικών Σχεδίων Διαχείρισης Αποβλήτων από τους ΟΤΑ Α' Βαθμού θα παρακολουθείται η υλοποίηση των στόχων του ΠΕ.Σ.Δ.Α.

Οι κυριότεροι ποσοτικοί στόχοι του Αναθεωρημένου ΠΕΣΔΑ περιλαμβάνουν:

- ∞ Λειτουργία ολοκληρωμένου δικτύου ανάκτησης ΑΣΑ εξυπηρετώντας ποσοστό ανάκτησης 70% κατ' ελάχιστον.
- ∞ Ο στόχος προετοιμασίας για επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωσης των υλικών (χαρτί, γυαλί, μέταλλα, πλαστικό) ανέρχεται σε 65% με προδιαλογή και επιμερίζεται ανά υλικό.
- ∞ Εκτροπή μέσω της οικιακής κομποστοποίησης με ελάχιστο στόχο τουλάχιστον 3% κ.β. των βιοαποβλήτων έως το 2020.
- ∞ Μεγιστοποίηση επιπέδων εκτροπής των "διαθέσιμων για συλλογή" αποβλήτων βρώσιμων λιπών και ελαίων, στοχεύοντας στο 75% έως το 2020.
- ∞ Στόχος μείωσης ΒΑΑ που προορίζονται για υγειονομική ταφή κατά 35% σε σχέση με την παραγόμενη ποσότητα ΒΑΑ του 1995.
- ∞ Ελάχιστοι στόχοι ανακύκλωσης ο 60% κ.β. χαρτί – χαρτόνι ο 60% κ.β. γυαλί - 50% κ.β. μέταλλα - 22,5% κ.β. - πλαστικά ο 15% κ.β. ξύλο
- ∞ Από το 2016 το ελάχιστο ποσοστό συλλογής ορίζεται σε 45% και υπολογίζεται βάσει του συνολικού βάρους των ΑΗΗΕ, τα οποία συλλέχθηκαν σε ένα δεδομένο έτος, εκφράζεται δε ως ποσοστό του μέσου ετήσιου βάρους του ΗΗΕ που διατέθηκε σε κυκλοφορία κατά τα τρία προηγούμενα έτη στη χώρα. Ενώ, από το 2019 το ελάχιστο ποσοστό συλλογής ορίζεται σε 65% του μέσου ετήσιου βάρους των ΗΗΕ αντίστοιχα.
- ∞ Στόχοι ανάκτησης Βιομηχανικών Αποβλήτων 2020: Μη Επικίνδυνα απόβλητα: 20% - Επικίνδυνα απόβλητα: 45%
- ∞ Οι ποσοτικοί στόχοι σχετικά με τη διαχείριση των Οχημάτων Τέλους Κύκλου Ζωής (ΟΤΚΖ) είναι οι ακόλουθοι: ο επαναχρησιμοποίηση και ανάκτηση σε ποσοστό 95% ο επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση σε ποσοστό 85%.
- ∞ Στόχοι ανακύκλωσης και ανάκτησης για τα ΑΕΚΚ για το 2020: (70% συνολικά, 73% για τα αδρανή και 57% για τα λοιπά.

Οι σημειακές πηγές ρύπανσης (εγκαταστάσεις ΕΕΛ, διαρροές από ΧΑΔΑ, ΧΥΤΑ κ.α.) από «Ανθρωπογενείς Πιέσεις» περιγράφονται στην 1^η Αναθεώρηση του Σχεδίου Διαχείρισης ΛΑΠ του Υ.Δ. Αττικής.

Ο ΕΔΣΝΑ σε συνέχεια των διαχρονικών προσπαθειών, για την εξάλειψη της ανεξέλεγκτης διάθεσης αστικών αποβλήτων σε Χώρους Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) και παράλληλα με τις ενέργειες για την υλοποίηση σύγχρονων υποδομών ανάκτησης και διάθεσης, υλοποιεί έργα παύσης λειτουργίας και αποκατάστασης των εναπομεινάντων έντεκα (11) ΧΑΔΑ της Περιφέρειας. Βάσει της 2^{ης} Αναθεώρησης του ΠΕΣΔΑ Αττικής (2015), στις αρχές του 2015 εκ των συνολικά 29 μη αποκατεστημένων ΧΑΔΑ, εκ των οποίων οι 25 ήταν ενεργοί και οι 4 ανενεργοί. Οι ΧΑΔΑ Κυθήρων, Αντικυθήρων, Ύδρας, Νοτιοανατολικής Αττικής Κερατέας και Μεγάρων βρίσκονται σε διαδικασίες αποκατάστασης. Από τα 1,9 εκ. τόνους ΑΣΑ που παράγονται στην Αττική ετησίως, το 85% οδηγείται προς υγειονομική ταφή, το 10% προς ανακύκλωση (μπλε κάδος και έντυπο χαρτί) και το υπόλοιπο σε χωριστή συλλογή βιοαποβλήτων (κυρίως πράσινα).

Σχετικά με τον τομέα της ανακύκλωσης, σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση του Ελληνικού Οργανισμού Ανακύκλωσης 2015-2016 (2017), η Περιφέρεια φιλοξενεί 41 μονάδες επεξεργασίας

και ανακύκλωσης αποβλήτων, βάσει στοιχείων στο τέλος του έτους 2016. Αναλυτικότερα, υπάρχουν 4 Κέντρα Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ), 17 μονάδες για οχήματα στο τέλος κύκλου ζωής (ΟΤΚΖ), 2 μονάδες για ανακύκλωση ελαστικών, 3 μονάδες για απόβλητα ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ), 1 μονάδα για απόβλητα λιπαντικών ελαίων, 1 μονάδα για απόβλητα συσσωρευτών και 13 μονάδες για απόβλητα εκσκαφών, κατεδαφίσεων και κατασκευών.

Οι στόχοι σχεδιασμού της επαναχρησιμοποίησης – ανακύκλωσης για το 2020 στην Περιφέρεια Αττικής είναι 905.149 tn υλικών εκ των οποίων 680.767 tn θα αποτελούν τα ανακυκλώσιμα υλικά, ποσοστό 75,21% επί του συνόλου. Τα επιμέρους ποσοστά / υλικό είναι χαρτί – χαρτόνι 72,05%, γυαλί 70%, μέταλλα 96,45% και πλαστικά 78,02%. Στον παρακάτω πίνακα αποτυπώνονται οι στόχοι σχεδιασμού της διαχείρισης ανακυκλώσιμων υλικών.

Πίνακας 11: Ποσοτικοποίηση στόχων σχεδιασμού της διαχείρισης ανακυκλώσιμων υλικών (2020)

ΑΑ	Υλικό	Παραγωγή (α)	Ανακύκλωση (α)	Ποσοστό (%)
1	Χαρτί - Χαρτόνι	532.106	383.366	72,05%
2	Γυαλί	64.383	45.068	70,00%
3	Μέταλλα	62.489	60.273	96,45%
4	Πλαστικά	246.170	192.060	78,02%
Σύνολο		905.149	680.767	75,21%

Πηγή: ΠΕ.Σ.Δ.Α., ίδια επεξεργασία

Ειδικότερα για την ανακύκλωση, ο ΕΔΣΝΑ δραστηριοποιείται στον τομέα της ανακύκλωσης χαρτιού με το σύστημα Διαλογής στην Πηγή (ΔσΠ), εφαρμόζοντας πρόγραμμα συλλογής του έντυπου χαρτιού σε Δήμους της Περιφέρειας Αττικής. Για το σκοπό αυτό, διαθέτει κατάλληλο εξοπλισμό (ειδικού τύπου απορριμματοφόρα, μεταλλικούς κάδους ανακύκλωσης, συρμούς και container) και εξειδικευμένο προσωπικό.

Ως προς τις υποδομές ενέργειας, το δίκτυο ηλεκτροδότησης της ΔΕΗ, αποτελεί το βασικό δίκτυο εξυπηρέτησης καλύπτοντας το μεγαλύτερο μέρος των καταναλωτικών αναγκών. Στην Αττική υπάρχουν δύο σταθμοί παραγωγής ενέργειας της ΔΕΗ, ο σταθμός του Αγίου Γεωργίου στο Κερατσίνι και ο σταθμός του Λαυρίου, συνολικής παραγωγής 1.932 MW. Διαθέτει άφθονο δυναμικό Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και σημαντικές υφιστάμενες υποδομές ενέργειας, δικτύων μεταφοράς ενέργειας και ενεργοβόρου συγκοινωνιακού δικτύου, ενώ σημαντικός είναι και ο όγκος των αναξιοποίητων αποβλήτων. Η Αττική καταναλώνει περίπου το 34% της συνολικής ηλεκτρικής ενέργειας που καταναλώνεται στη χώρα, με κυρίαρχο καταναλωτή τον οικιακό τομέα (περίπου 46%). Επίσης, η συνολική κατανάλωση φυσικού αερίου στην Αττική αποτελεί ποσοστό 34% της συνολικής της επικράτειας, και μάλιστα βαίνει αυξανόμενη (το 2017 σημείωσε αύξηση σε ποσοστό σχεδόν 23%). Η συμβολή των ΑΠΕ στη συνολική δυναμικότητα των σταθμών ηλεκτροπαραγωγής είναι περιορισμένη, καθώς παράγονται 113,6 MW με χρήση αιολικής ενέργειας, 33,86 MW με βιομάζα και 0,63 MW με υδροδυναμική ενέργεια, ενώ σε χαμηλή παραγωγή είναι και η χρήση ηλιακής ενέργειας. Το δίκτυο του φυσικού αερίου επεκτείνεται διαρκώς καλύπτοντας όλο και περισσότερες περιοχές της ηπειρωτικής Αττικής, χωρίς ωστόσο να έχει διεισδύσει σε μεγάλο βαθμό στην οικιακή κατανάλωση. Σύμφωνα με το ενημερωτικό δελτίο (Ιουνίου του 2019) της ΛΑΓΗΕ, η παραγωγή ενέργειας από εγκατεστημένες μονάδες ΣΗΘΥΑ στην Περιφέρεια Αττικής ανέρχεται σε 34,82 MW για τον αντίστοιχο μήνα, ποσοστό 5% επί του συνόλου της χώρας.

Η Περιφέρεια Αττικής αντιμετωπίζει τα τελευταία χρόνια, ως αποτέλεσμα των επιπτώσεων κυρίως της κλιματικής αλλαγής αλλά και των ανθρωπογενών παρεμβάσεων, την αύξηση της συχνότητας εκδήλωσης ακραίων καιρικών φαινομένων που δημιουργούν σοβαρούς φυσικούς και περιβαλλοντικούς κινδύνους και καταστροφές. Οι πολιτικές που αποσκοπούν στη μείωση

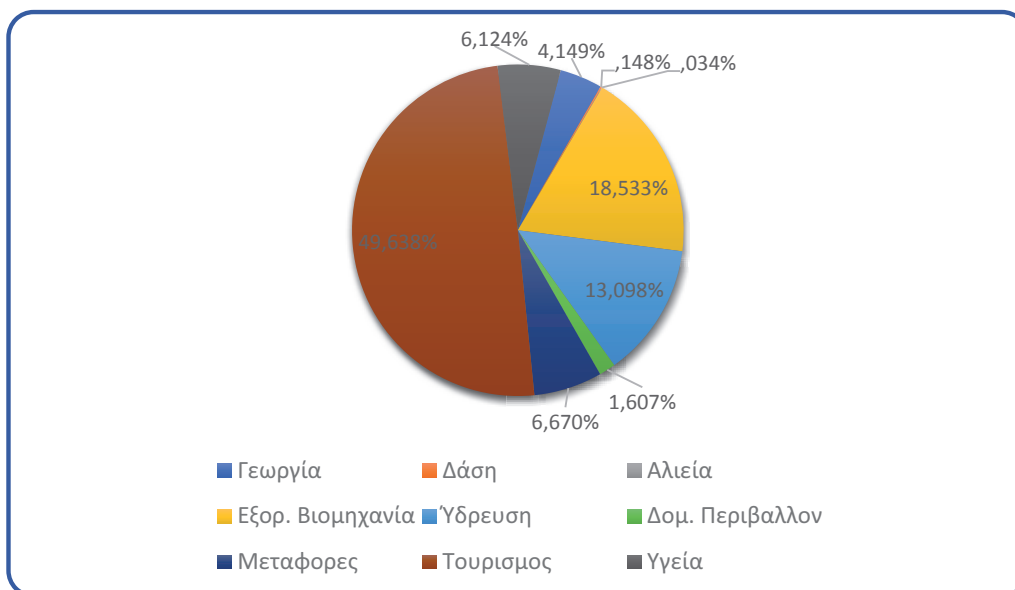
ζημιών από τις «υπολειμματικές» επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής περιγράφονται με τη γενική ονομασία «κλιματική προσαρμογή» («adaptation strategy» ή «adaptation policy»). Η διεθνής κοινότητα έχει θέσει ως ανεκτό κατώφλι αύξησης της μέσης θερμοκρασίας της ατμόσφαιρας του πλανήτη τους 2°C. Η σημαντικότερη πρόκληση για την πλειονότητα των μέτρων πολιτικής αφορά στην αποτελεσματική αντιμετώπιση της πολυπλοκότητας διαφόρων συνιστωσών (τεχνικές, διαχειριστικές, διοικητικές, θεσμικές, κοινωνικές), οι οποίες πρέπει να διευθετηθούν, με σκοπό την ομαλή υλοποίηση των συγκεκριμένων μέτρων πολιτικής. Η έλλειψη των απαραίτητων υποδομών αποτελεί σημαντική πρόκληση για την εφαρμογή δράσεων σε πολλά επίπεδα, όπως για παράδειγμα η έλλειψη των απαραίτητων υποδομών για την προώθηση του φυσικού αερίου στον τομέα των μεταφορών.

Το νέο Περιφερειακό σχέδιο Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΣΠΚΑ) της Αττικής αξιολογεί τους κλιματικούς κινδύνους, την αλληλεπίδραση του κλίματος με τους κοινωνικο-οικονομικούς παράγοντες, πώς τα επίπεδα κινδύνου μεταβάλλονται με τις δράσεις προσαρμογής, το μέγεθος των επιπτώσεων και θα ιεραρχήσει τις δράσεις που απαιτούνται για τις απειλές και τις ευκαιρίες, τη συνεργατική επίδραση των διαφόρων κινδύνων που δρουν από κοινού, τις αβεβαιότητες, τους περιορισμούς και τα επίπεδα εμπιστοσύνης που αφορούν τις αξιολογήσεις διαφόρων κινδύνων. Το ΠεΣΠΚΑ καλύπτει γεωγραφικά το σύνολο της Περιφέρειας Αττικής, μελετά τις ενδοπεριφερειακές διαφορές και εξετάζει τις συνέργειες με τις άλλες όμορες Περιφέρειες, ενώ στις δράσεις και μέτρα που προτείνει περιλαμβάνονται:

- ο Εργαλεία μέτρησης και παρακολούθησης περιβαλλοντικών παραμέτρων πρωτογενώς και δευτερογενώς
- ο Προμήθεια, εγκατάσταση οργάνων και εξοπλισμού, όπως : αισθητήρες, σταθμούς και όργανα μέτρησης όπου τα υπάρχοντα δεν επαρκούν (πχ μετεωρολογικός σταθμός σε υψόμετρο, ή αισθητήρες μέτρησης ροής και ταχύτητα νερού ρεμάτων, κ.α.),
- ο Συστήματα για την παρακολούθηση, αξιολόγηση και δημιουργία μοντέλων για την εξέλιξη των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής σε επιμέρους υψηλής σημαντικότητας τομείς και περιοχές
- ο Σύστημα έγκαιρης ειδοποίησης του σημαντικότερου κινδύνου (risk), κλπ. ▪ Προγραμματιστική διεπαφή εφαρμογών, εργαλεία λογισμικού ανοιχτού κώδικα, συνδρομητικές υπηρεσίες πρόσβασης δεδομένων.

Οι συνολικές εκτιμήσεις των ζημιών από την κλιματική αλλαγή, ανά οικονομική δραστηριότητα, καταδεικνύουν τον βαθμό τρωτότητας της κάθε Περιφέρειας στην κλιματική αλλαγή με βάση τη σχετική ένταση των οικονομικών δραστηριοτήτων τους. Τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για τις ζημιές στην Περιφέρεια Αττικής το 2014, ανά κλάδο δραστηριότητας κατατάσσουν πρώτο κλάδο αυτόν του τουρισμού, με ποσοστό 49,64%, δεύτερο την εξορυκτική βιομηχανία, με ποσοστό 18,53% και τρίτο την ύδρευση με 13,10%. Ακολουθούν οι κλάδοι των μεταφορών, της υγείας και της γεωργίας με ποσοστά 6,67%, 6,12% και 4,15%, αντίστοιχα. Η Περιφέρεια Αττικής καταλαμβάνει την μικρότερη τιμή (Τιμή 1) ως προς την τρωτότητα μεταξύ των δεκατριών περιφερειών της χώρας.

Σχήμα 7: Ζημιές ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια Αττικής

Πηγή: ΤτΕ, ΕΛΣΤΑΤ, ίδια επεξεργασία

Οι έως σήμερα προβλέψεις των βιομετεωρολογικών αναλύσεων και μελετών για την κλιματική αλλαγή ως προς τα πλημμυρικά φαινόμενα, καταγράφουν μεγάλες αβεβαιότητες για τη συσχέτιση παρά το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια παρατηρείται σημαντική αύξηση των καταστροφών από πλημμύρες. Τα αίτια αυτών φαίνεται να οφείλονται περισσότερο στην αύξηση της έκθεσης των ανθρώπων και των περιουσιών στις πλημμύρες. Στο πλαίσιο αυτό και εφαρμόζοντας την Οδηγία 2000/60/ΕΚ εκπονήθηκαν Σχέδια Διαχείρισης Υδατικών Διαμερισμάτων (Υ.Δ.) όπως αυτά ορίζονταν στην Απόφαση της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων (ΦΕΚ 1383/Β/02.09.2010 και ΦΕΚ 1572/28.09.2010), «Καθορισμός των Λεκανών Απορροής Ποταμών της χώρας και ορισμού των αρμόδιων Περιφερειών για τη διαχείριση και προστασία τους».

Με το ΦΕΚ 1004Β/2013 εγκρίθηκε το «Σχέδιο Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών των Υδατικών Διαμερισμάτων Αττικής, Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας, Βόρειας Πελοποννήσου, Ανατολικής Πελοποννήσου και Δυτικής Πελοποννήσου». Το Σχέδιο Διαχείρισης αποτελεί ταυτόχρονα το βασικό εργαλείο προγραμματισμού αλλά και τον κεντρικό μηχανισμό αναφοράς της χώρας προς την ΕΕ. Στο Σχέδιο Διαχείρισης Υ.Δ. καθορίζονται τα ρεαλιστικά μέτρα που πρόκειται να εφαρμοστούν προκειμένου να επιτευχθούν οι περιβαλλοντικοί στόχοι και οι στόχοι της Οδηγίας Πλαίσιο. Το Υ.Δ. Αττική αφορά σε έκταση 3.187 km² και περιλαμβάνει το σύνολο της Περιφέρειας Αττικής σε ποσοστό 74,9%, το τμήμα της Π.Ε. Κορινθίας που υπάγεται στη Στερεά Ελλάδα σε ποσοστό 12,9%, καθώς και μικρά τμήματα των Π.Ε. Βοιωτίας, ποσοστό 1,4% και Κυκλάδων (Αίγινα, Σαλαμίνα και Μακρόνησος). Οι ζώνες δυνητικά υψηλού κινδύνου πλημμύρας, είναι εννιά (9) με συνολική έκταση 675 km², ποσοστό 21,2% επί του συνόλου του Υ.Δ. Αττική⁴. Στο υπό έγκριση Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας περιγράφονται τα μέτρα προστασίας, τα μέτρα ετοιμότητας και τα μέτρα αποκατάστασης.

Σχήμα 8: Ζώνες δυνητικά υψηλού κινδύνου πλημμύρας του Υ.Δ. Αττική

Πηγή: ΣΜΠΕ, ίδια Επεξεργασία

Με την έγκριση της 1^{ης} Αναθεώρησης του Σχεδίου Διαχείρισης για το Υ.Δ. Αττικής (21/12/2017) σύμφωνα με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ, καθορίστηκε: α) το πρόγραμμα μέτρων διαχείρισης του Υ.Δ. το οποίο περιλαμβάνει επτά (7) κύρια θέματα και β) το πρόγραμμα βασικών και συμπληρωματικών έργων.

Επιπρόσθετα, στο Υδάτινο Διαμέρισμα γίνεται προσδιορισμός των νερών που υφίστανται νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης (ΚΥΑ 147070/2014 (Β' 3224) ΦΕΚ 3224/Β/02.12.2014). Οι υδάτινοι αποδέκτες που υφίστανται ή ενδέχεται να υποστούν νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης από τις χερσαίες περιοχές, χαρακτηρίζονται ως ευπρόσβλητες ζώνες και περιλαμβάνουν το υπόγειο ΥΣ Μεγάρων - Αλεποχωρίου, ενώ με την υπ' αρ. ΚΥΑ 190126/2013 (Β'983) ΦΕΚ 983/Β/23.04.2013 «Τροποποίηση του άρθρου 2 της 19652/1906/1999 κοινής υπουργικής απόφασης "Προσδιορισμός των νερών που υφίστανται νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης-Κατάλογος ευπρόσβλητων ζωνών, σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 2 αντίστοιχα του άρθρου 4 της υπ' αριθμ. 16190/1335/1997 κοινής υπουργικής απόφασης" (Β'519), όπως αυτή τροποποιήθηκε και ισχύει», προστέθηκαν στους υδάτινους αποδέκτες που υφίστανται ή ενδέχεται να υποστούν νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης τα υπόγεια ΥΣ του Μαραθώνα και τα επιφανειακά - υπόγεια ΥΣ της Μεσογαίας. Σημειώνεται ότι, στην 1η Αναθεώρηση του Σχεδίου Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Αττικής δεν προτάθηκε η προσθήκη κάποιας επιπλέον περιοχής.

Σύμφωνα με την επισκόπηση των ζητημάτων που έχουν προκύψει από τη διαβούλευση στο πλαίσιο της 2^{ης} Αναθεώρησης των Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών για το Υδατικό Διαμέρισμα της Αττικής (Ειδική Γραμματεία Υδάτων, 2019), τα σημαντικότερα ζητήματα διαχείρισης είναι τα ακόλουθα:

- ο Η επιβάρυνση της ποιοτικής (χημικής) κατάστασης όπως καταγράφηκε σε 6 ΥΥΣ και 2 υποσυστήματα, κυρίως λόγω έντονων ανθρωπογενών πιέσεων. Αφορά ΥΥΣ όπου αναπτύσσονται κύρια προσχωματικά πεδία με αυξημένη συγκέντρωση ρυπαντικών παραγόντων (βιομηχανία, γεωργία, αστικοποίηση).
- ο Η επιβάρυνση της ποσοτικής κατάστασης όπως καταγράφηκε σε 4 ΥΥΣ και 1 υποσύστημα, κυρίως λόγω έντονων ανθρωπογενών πιέσεων. Αφορά ΥΥΣ όπου αναπτύσσονται κυρίως εντός προσχωματικών πεδίων και οφείλονται σε μακροχρόνιες υπεραντλήσεις ποσοτήτων υπόγειων υδάτων από υδροληψίες.
- ο Η εντατικοποίηση της βιομηχανικής και βιοτεχνικής δραστηριότητας. Το πρόγραμμα μέτρων χρήζει άμεσης επανεκτίμησης και αναθεώρησης για περισσότερο οργανωμένη

διαχείριση των πιέσεων αυτών. Θετικό μέτρο προς την κατεύθυνση αυτή είναι η δημιουργία ηλεκτρονικού μητρώου για την καταγραφή του είδους των δυνητικών ρυπαντών και των ποσοτήτων που αποδεσμεύουν κάθε μορφής βιομηχανίες, μικρές μεγάλες, μεταποιητικές μονάδες τροφίμων, μέσα στα ΥΥΣ καθώς και στον αποδέκτη.

- ο Το πρόγραμμα διαχείρισης των λυμάτων σε οικισμούς της Αττικής, μέσω των δομών ΕΕΛ παραμένει ακόμα ανολοκλήρωτο. Σε αυτό το πρόβλημα έρχεται προσθετικά η συνεχής και άναρχη ανάπτυξη παραθεριστικών οικισμών χωρίς την ανάπτυξη δομών κατάλληλης περιβαλλοντικής προστασία.
- ο Η προτεραιοποίηση της μεθόδου επαναχρησιμοποίησης επεξεργασμένων λυμάτων τόσο ως μέθοδο τεχνητού εμπλουτισμού υπόγειων υδροφορέων αλλά και ως πόρος ο οποίος μπορεί να χρησιμοποιηθεί με στόχο την εξοικονόμηση αρδευτικού νερού. Η ολοκλήρωση της κατασκευής των ΕΕΛ συνεπάγεται την ταχεία αύξηση του αριθμού των συνδέσεων και συνακόλουθα τον προσδιορισμό των γεωργικών περιοχών που θα αξιοποιήσουν το νερό επαναχρησιμοποίησης.
- ο Επικαιροποίηση μητρώου ρύπανσης με δυνητικές ρυπογόνες δραστηριότητες όπως ελαιουργία, νεκροταφεία, χώροι σταβλισμού ζώων (πχ ιππικοί όμιλοι), πτηνοτροφεία, θερμοκηπιακές μονάδες.
- ο Χωρίς την ολοκλήρωση του Κτηματολογίου σε όλο το ΥΔ Αττικής, το καθεστώς καταγραφής των καλλιεργειών παραμένει προβληματικό, οπότε οι ελλείψεις πληροφορίες οδηγούν σε συμπληρωματικές ενέργειες για την καταγραφή ατομικών αρδευτικών υδροληψιών.
- ο Η αδυναμία των Υπηρεσιών παροχής ύδατος (κυρίως όσο αφορά τους Δήμους) να παρέχουν αξιόπιστα και πλήρη στοιχεία για την οικονομική ανάλυση.

Το Υ.Δ. Αττικής εξαιτίας της υψηλής συγκέντρωσης πληθυσμού, χαρακτηρίζεται από μεγάλες υδρευτικές ανάγκες, οι οποίες καλύπτονται από την μεταφορά σημαντικών ποσοτήτων νερού από τα Υ.Δ. Δυτικής και Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας. Η ύδρευση της Περιφέρειας πραγματοποιείται από ακατέργαστο νερό, κυρίως από επιφανειακούς υδάτινους πόρους (Μαραθώνας, Υλίκη, Μόρνος, Εύηνος) σε ποσοστό 99,20% και από πηγές υδροληψίας και υπόγειους υδάτινους πόρους με τη λειτουργία εκατό (100) γεωτρήσεων σε ποσοστό 0,8%.

Οι απολήψιμες ποσότητες για την κάλυψη των αναγκών ύδρευσης, άρδευσης, κτηνοτροφίας και βιομηχανίας εντός του Υ.Δ. Αττικής αποτιμώνται συνολικά σε 503.373.425 m³, από τα οποία το 82,7% (416.173.308 m³) αφορά στην κάλυψη υδρευτικών αναγκών. Ως προς τις λοιπές χρήσεις ύδατος στο Υ.Δ., η κατανάλωση σε νερό για άρδευση εκτιμάται σε 66.681.998 m³ (13,2%), για κτηνοτροφία σε 2.064.033 m³ (0,4%) και για βιομηχανικές χρήσεις σε 18.454.086 m³ (3,7%).

Πίνακας 12: SWOT Ανάλυση - Πράσινη Ανάπτυξη

Δυνατότητες και Ευκαιρίες	Προβλήματα και Απειλές
Δυνατότητες	Προβλήματα
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Συγκέντρωση μεγάλου αριθμού επιχειρήσεων που εξειδικεύονται στη διαχείριση των αποβλήτων αλλά και στην ενέργεια ➤ Ύπαρξη σημαντικού αριθμού υποδομών διαχείρισης αποβλήτων και ανακύκλωσης και εν εξελίξει κατασκευή νέων και επεκτάσεις 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Υψηλή κατανάλωση ενέργειας σε δημόσια κτήρια ➤ Χαμηλή ενσωμάτωση τεχνολογιών εξοικονόμησης ενέργειας, ανακύκλωσης και αξιοποίησης εναλλακτικών μορφών ενέργειας από τον ιδιωτικό τομέα ➤ Ενεργοβόρο κτιριακό απόθεμα της Περιφέρειας

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Έμφαση στην προώθηση δράσεων εξοικονόμησης ενέργειας ➤ Παραγόμενη ΣΗΘΥΑ (5%) ➤ Η ολοκλήρωση του Περιφερειακού Σχεδίου Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή και τα επιμέρους μέτρα που περιλαμβάνει ➤ Ύπαρξη Σχεδίου Διαχείρισης Υδάτινου Διαμερίσματος Αττικής (έγκριση 1ης Αναθεώρησης) ➤ Προτεραιότητες και Σχέδιο Δράσης από τη Διαβούλευση στο πλαίσιο της 2ης Αναθεώρησης των Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών για το Υδατικό Διαμέρισμα της Αττικής ➤ Οριοθέτηση υψηλών ζωνών επικινδυνότητας από πλημμυρικά φαινόμενα. ➤ Ύπαρξη εγκεκριμένου θεσμικού πλαισίου - 2η Αναθεώρηση ΠΕ.Σ.Δ.Α ➤ Έγκριση Τοπικών Σχεδίων Διαχείρισης Αποβλήτων ➤ Ανάπτυξη μηχανισμού παρακολούθησης των δράσεων του ΠΕ.Σ.Δ.Α ➤ Ύπαρξη σημαντικών υποδομών διαχείρισης αποβλήτων και λυμάτων ➤ Ύπαρξη σημαντικών υποδομών για την ανακύκλωση ➤ Ύπαρξη έργων για αποκαταστάσεις ΧΑΔΑ ➤ Ύπαρξη σημαντικών υποδομών για την ύδρευση της Αττικής /ικανοποιητική κάλυψη αναγκών ύδρευσης/ Επέκταση λειτουργίας ΕΥΔΑΠ στα νησιά. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Αυξημένος κίνδυνος από πλημμύρες στις ενδιά ζώνες υψηλού κινδύνου ➤ Κίνδυνοι από τεχνολογικά - βιομηχανικά ατυχήματα ➤ Κίνδυνος από πυρκαγιές ➤ Αυξανόμενες πιέσεις στις χρήσεις γης και στο φυσικό περιβάλλον λόγω της διεύθυνσης των αστικών λειτουργιών στην ύπαιθρο, της άναρχης δόμησης και της ελλιπούς χωροθέτησης παραγωγικών εγκαταστάσεων ➤ Έλλειψη μηχανισμού έγκαιρης διάγνωσης και εκτίμησης κινδύνου ενός φαινομένου με την χρήση ΤΠΕ ➤ Ελλείψεις στη συγκέντρωση και επεξεργασία λυμάτων για την κάλυψη του περιβαλλοντικού κεκτημένου ➤ Ελλείψεις σε υποδομές διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων ➤ Ανάγκες ύδρευσης σε οικισμούς που δεν έχουν πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας πόσιμο νερό ➤ Επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης στον αστικό χώρο ➤ Αντιδράσεις τοπικών κοινωνιών στην υλοποίηση των έργων διαχείρισης απορριμμάτων.
Ευκαιρίες	Απειλές
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Συμπαράγωγή ηλεκτρισμού και θερμότητας υψηλής αποδοτικότητας ➤ Δημιουργία νέων εγκαταστάσεων διαχείρισης αποβλήτων ➤ Ενεργειακή αναβάθμιση και εξοικονόμηση δαπάνης σε δημόσια κτήρια ➤ Περαιτέρω αξιοποίηση εναλλακτικών ΑΠΕ & εφαρμογή μεθόδων εξοικονόμησης ενέργειας ➤ Διείσδυση του φυσικού αερίου σε βιομηχανικές μονάδες & νοικοκυριά ➤ Η εφαρμογή της στρατηγικής και προώθηση δράσεων για την Κυκλική Οικονομία ➤ Παραγωγή ενέργειας από μονάδες επεξεργασίας λυμάτων και απορριμμάτων 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Αρνητικές επιπτώσεις της πανδημίας του κορωνοϊού ➤ Αβέβαιη η εξέλιξη αναφορικά με τη διαχείριση ενέργειας από τις φωτοβολταϊκές εγκαταστάσεις ➤ Επιβάρυνση εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα ➤ Τοπικές αντιδράσεις στη χωροθέτηση παραγωγικών δραστηριοτήτων (ΑΠΕ) ➤ Περιορισμός στην αξιοποίηση εναλλακτικών ΑΠΕ, λόγω μειωμένης δυνατότητας αποθήκευσης και μεταφοράς ενέργειας ➤ Υστέρηση προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή ➤ Αύξηση των ακραίων φαινομένων (συχνότητα και ένταση) - φυσικές απειλές πληθυσμού

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Η περαιτέρω προώθηση πολιτικών ανακύκλωσης ➤ Βάση δεδομένων – αποτύπωσης και παρακολούθησης σημειακών πηγών ρύπανσης / Δείκτες παρακολούθησης του ΠΕ.Σ.Δ.Α. ➤ Η αποκατάσταση των ΧΑΔΑ ➤ Περαιτέρω ανάπτυξη σχεδίων πολιτικής προστασίας ➤ Ευαισθητοποίηση των πολιτών και των φορέων για τη λήψη πρωτοβουλιών και μέτρων προστασίας του αστικού χώρου και του περιβάλλοντος 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Η μη διευθέτηση των ρεμάτων απορροής όμβριων υδάτων (πλημμυρικά φαινόμενα) ➤ Καθυστερήσεις σε ενίσχυση των υποδομών και εξοπλισμού της Πολιτικής Προστασίας. ➤ Κατακερματισμός αρμοδιοτήτων στα θέματα χωροταξίας και περιβάλλοντος με συχνές επικαλύψεις. ➤ Χρονοβόρες διαδικασίες έγκρισης, χρηματοδότησης, ωρίμανσης έργων ➤ Υποβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης στον αστικό χώρο ➤ Ελλιπής έμφαση για την αξιοποίηση των περιβαλλοντικών οικοσυστημάτων και προστασία τους από ανθρωπογενείς παρεμβάσεις
---	---

1.3.3 Κοινωνική Ανάπτυξη

Η Αττική παρά τη βελτίωση σε μια σειρά από αναπτυξιακούς δείκτες, βιώνει ακόμα τις επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης σε κοινωνικό επίπεδο, αναδεικνύοντας σημαντικές προκλήσεις για την προώθηση δράσεων για την υποστήριξη της δημιουργίας νέων θέσεων απασχόλησης, τη διατήρηση και βελτίωση των συνθηκών για τις υφιστάμενες και την ενίσχυση των δεξιοτήτων των εργαζομένων. Στο ίδιο πλαίσιο, σημαντική αναμένεται η επίδραση της πρόσφατης πανδημίας του κορωνοϊού στα επίπεδα και τη σύνθεση της απασχόλησης, λόγω της απότομης αναστολής ή επιβράδυνσης της πλειονότητας των παραγωγικών δραστηριοτήτων, έπειτα από την εφαρμογή μέτρων περιορισμού της νόσου. Υπό αυτό το πρίσμα, άγνωστες παραμένουν ακόμα οι κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις λόγω της πρόσφατης πανδημίας, είτε ως προς την έκταση τους, είτε ως προς την σύνθεση τους σε τοπικό επίπεδο εντός της Περιφέρειας. Οπωσδήποτε, αναμένονται να έχουν ιδιαίτερα αρνητική υφή, λαμβάνοντας υπόψη την πίεση που θα δεχθούν τα εισοδήματα των νοικοκυριών, σε σύνδεση με την κρίση στην επιχειρηματική δραστηριότητα, στην αυτοαπασχόληση και την γενικότερη πρόβλεψη για υψηλά συγκριτικά ποσοστά οικονομικής ύφεσης στη χώρα.

Σε γενικό πλαίσιο, δυνατά σημεία της Περιφέρειας είναι η ύπαρξη ικανού επιστημονικού ανθρώπινου δυναμικού, ο ικανοποιητικός αριθμός κοινωνικών δομών και ο μεγαλύτερος σε όλη τη χώρα αριθμός πιστοποιημένων φορέων κοινωνικής φροντίδας. Σημειώνονται επίσης, το αξιόλογο επίπεδο σε ιατροτεχνολογικό εξοπλισμό και το μεγάλο δίκτυο μονάδων Α-βάθμιας & Β-βάθμιας εκπαίδευσης. Ως αδύνατα σημεία καταγράφονται τα σημαντικά ποσοστά ανεργίας στους νέους σε συνδυασμό με τον μεγάλο αριθμό μακροχρόνια ανέργων, η ύπαρξη θυλάκων φτώχειας και περιορισμένης κοινωνικής ένταξης, ο μεγάλος αριθμός παλαιών κτιριακών υποδομών εκπαίδευσης και η έλλειψη αστικών κέντρων υγείας και πλήρως λειτουργικών Κέντρων Υγείας στα νησιά της Περιφέρειας.

Αναλυτικότερα, σε ότι αφορά την εξέλιξη του εργατικού δυναμικού και την απασχόληση, το εργατικό δυναμικό στη χώρα το 2016 ανερχόταν σε 4.804,5 χιλιάδες, που αντιστοιχεί στο 52,2% ως δείκτη οικονομικά ενεργών στη χώρα, το 2017 μειώθηκε στους 4.779,7 χιλιάδες, ενώ η μείωση συνεχίστηκε και το 2018 στους 4.743,0 χιλ. με το δείκτη οικονομικά ενεργών στο 51,9%. Παρόμοια τάση ακολούθησε και η Περιφέρεια Αττικής με 1.776,0 χιλ. εργατικό δυναμικό το 2016 (αντιστοιχεί σε 53,6% οικονομικά ενεργών στην Περιφέρεια) να φθάνει στις 1.720,7 χιλ. το 2018 (53% οικονομικά ενεργών). Παρατηρείται αυτή την περίοδο ότι ο δείκτης των οικονομικά ενεργών είναι υψηλότερος στην Αττική από αυτόν στη χώρα, ενώ το εργατικό δυναμικό της Περιφέρειας αποτελεί το 36,3% της χώρας.

Πίνακας 13: Στοιχεία απασχόλησης και ανεργίας στην Αττική και χώρα, 2016-2018 (σε χιλ.)

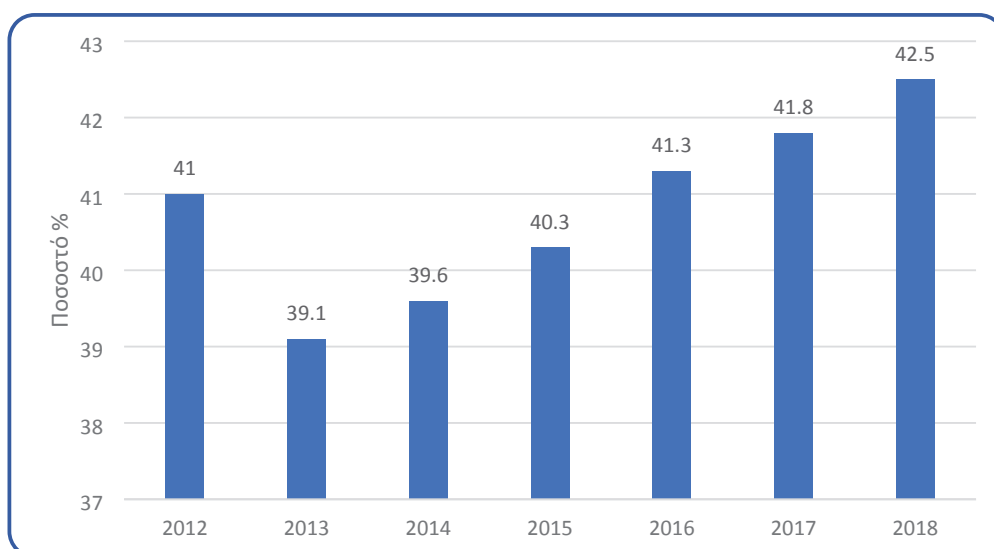
Ενότητα	2016			2017			2018		
	Εργατικό δυναμικό	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Εργατικό δυναμικό	Απασχολούμενοι	Άνεργοι	Εργατικό δυναμικό	Απασχολούμενοι	Άνεργοι
Αττική	1.766,0	1.360,3	405,8	1.742,1	1.366,0	376,1	1.720,7	1.378,5	342,2
Χώρα	4.804,5	3.673,6	1.130,9	4.779,7	3.752,7	1.027,0	4.743,0	3.828,0	915,0

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ίδια επεξεργασία

Σε ότι αφορά τους απασχολούμενους, η τάση είναι αντίστροφη και δείχνει διαχρονικά έστω και σε μικρή κλίμακα αυξητική, και συνδέεται αυτονόητα με την μείωση του αριθμού των ανέργων. Για την Περιφέρεια η απασχόληση αυξήθηκε από 1.360,3 χιλ. το 2016 στους 1.378,5 χιλ το 2018, προστέθηκαν δηλαδή 18.200 άτομα. Για τη χώρα η άνοδος στον αριθμό των απασχολούμενων ανήλθε στους 154,4 χιλιάδες από το 2016 στο 2018. Ανάλογα, οι άνεργοι στην Αττική μειώθηκαν από το 405,8 χιλ. το 2016 στους 342,2 χιλ. το 2018, μείωση δηλαδή κατά 15,7%, όταν για τα ίδια έτη η μεταβολή στη χώρα ήταν μεγαλύτερη και έφθασε το 19,1%.

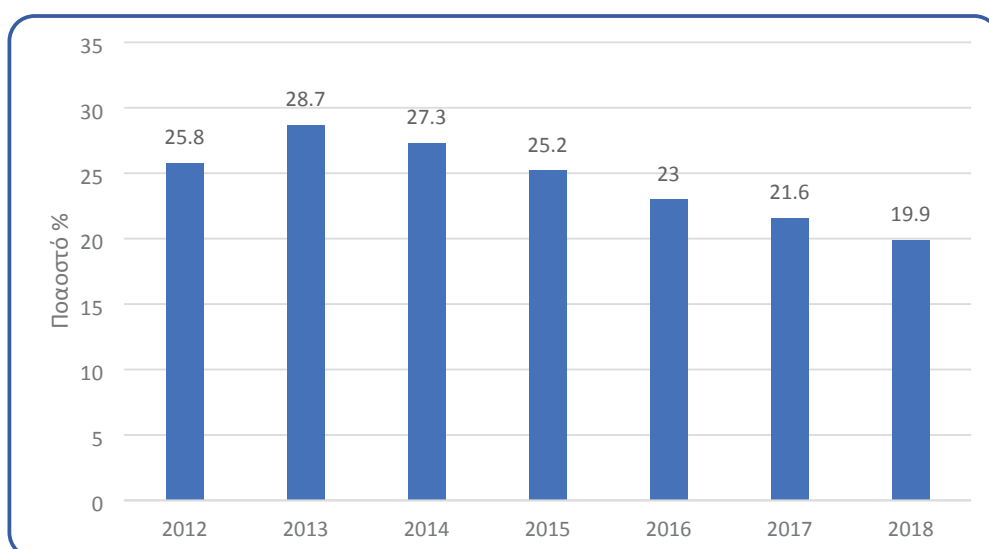
Το πλαίσιο απασχολησιμότητας στην Περιφέρεια Αττικής συμπληρώνεται διαχρονικά από τα δεδομένα στα παρακάτω Σχήματα, όπου παρουσιάζεται η εξέλιξη των δεικτών απασχόλησης και ανεργίας για την περίοδο 2012-2018. Ο δείκτης απασχόλησης δείχνει μια προσωρινή μείωση από 41% το 2012 στο 39,1% το 2013, τα έτη δηλαδή που βρίσκονται πιο κοντά στην απαρχή της οικονομικής κρίσης, ενώ το επίπεδο του 2012 επιτυγχάνεται εκ νέου το 2016 με το δείκτη στο 41,3%. Η τάση παρέμεινε ανοδική μέχρι τα πιο πρόσφατα στοιχεία του 2018 και το δείκτη στο 42,5%. Η θετική μεταβολή στο δείκτη απασχόλησης την περίοδο 2013 – 2018 αντιστοιχεί σε 3,4 μονάδες.

Σχήμα 9: Εξέλιξη Δείκτη απασχόλησης στην Αττική, 2012-2018

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία επεξεργασία

Σχήμα 10: Εξέλιξη Δείκτη Ανεργίας στην Αττική, 2012-2018

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία επεξεργασία

Όσον αφορά στο δείκτη ανεργίας για την Αττική, η εξέλιξη είναι αντιστρόφως ανάλογη και συμπληρώνει την ανωτέρω εικόνα που προκύπτει για την απασχόληση. Η ανεργία στην Περιφέρεια το 2012 πιάνει υψηλά επίπεδα στο 25,8% τα οποία ενισχύονται στο 28,7% το 2013, όταν για την χώρα το ίδιο έτος ισοδυναμεί με 27,5%. Το στοιχείο αυτό έρχεται να ενισχύσει το συμπέρασμα που έχει ήδη διατυπωθεί νωρίτερα στο παρόν κείμενο αξιολόγησης, ότι οι επιδράσεις της κρίσης παρουσιάστηκαν σαφώς δυσμενέστερες για την Αττική σε σχέση με τις υπόλοιπες Περιφέρειες. Εντούτοις, από το 2013 η πορεία του δείκτη δείχνει καθοδική μέχρι το 2018 που ανέρχεται στο 19,9%.

Στον παρακάτω Πίνακα παρουσιάζονται τα στατιστικά στοιχεία για τους ανέργους που είναι εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ ανά Περιφέρεια, όπως και η ποσοστιαία κατανομή κάθε Περιφέρειας στη χώρα, σε μέσους όρους για τα Α' εξάμηνα των ετών 2018 και 2019. Λόγω και του πληθυσμιακού μεγέθους της Αττικής, συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μερίδιο στη χώρα το 2008 με 35,49%, το οποίο ωστόσο μειώνεται το 2019 στο 34,88%. Οι Περιφέρειες που ακολουθούν στην κατανομή το 2019 είναι η Κεντρική Μακεδονία (20,24%), η Δυτική Ελλάδα (7,66%) και η

Θεσσαλία (6,99%). Την μικρότερη συμμετοχή εγγεγραμμένων ανέργων κατέχουν οι νησιωτικές κατά βάση περιοχές, δηλαδή τα Ιόνια νησιά (1,44%) και το Βόρειο Αιγαίο (1,60%). (ΟΑΕΔ, Έκθεση Α' Εξαμήνου 2019: Οι Εξελίξεις στο Σύνολο και τα Χαρακτηριστικά των Εγγεγραμμένων ανέργων)

Πίνακας 14: Άνεργοι ΟΑΕΔ ανά Περιφέρεια – Μέσος Όρος (Μ.Ο) Α εξαμήνου για τα έτη 2018 - 2019

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	Άνεργοι (Μ.Ο) Α εξαμήνου 2018	Κατανομή ανά Περιφέρεια 2018	Άνεργοι (Μ.Ο) Α εξαμήνου 2018	Κατανομή ανά Περιφέρεια 2019
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	47.731	5,58%	50.232	5,58%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	178.684	20,88%	182.291	20,24%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	27.141	3,17%	27.096	3,01%
ΗΠΕΙΡΟΣ	25.870	3,02%	25.611	2,84%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	61.756	7,22%	63.007	6,99%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	10.979	1,28%	12.953	1,44%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	65.287	7,63%	69.035	7,66%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	40.233	4,70%	41.857	4,65%
ΑΤΤΙΚΗ	303.735	35,49%	314.198	34,88%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	34.075	3,98%	37.440	4,16%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	13.140	1,54%	14.435	1,60%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	16.029	1,87%	22.114	2,45%
ΚΡΗΤΗ	31.151	3,64%	40.522	4,50%
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	855.809	100,00%	900.789	100,00%

Πηγή: ΟΑΕΔ – Ιδία επεξεργασία

Η Αττική φιλοξενεί συνολικά το 2017 το 24,7% των επιχειρήσεων στη χώρα, το 66,5% του εθνικού κύκλου εργασιών και το 46% των απασχολούμενων στις επιχειρήσεις. Σε όρους οικονομικά ενεργού πληθυσμού, στον παρακάτω Πίνακα αποτυπώνεται η εξέλιξη για την Περιφέρεια και τη χώρα για την περίοδο 2012-2018. Για τη χώρα αλλά και για την Αττική η τάση είναι σχετικά καθοδική, ενώ η ένταση φαίνεται να είναι υψηλότερη για την Περιφέρεια, μιας και το 2012 φιλοξενούσε το 38,18% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας και το 2018 το 36,3%, μειώθηκε δηλαδή η βαρύτητα κατά 1,88%.

Πίνακας 15: Εξέλιξη οικονομικά ενεργού πληθυσμού στην Αττική και χώρα (σε χιλιάδες), 2012-2018

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Σύνολο Χώρας	4882,4	4838,2	4802,8	4799,9	4799,5	4774,9	4738,6
Αττική	1864,1	1838,6	1822,9	1782,8	1764,7	1740,8	1720,3
% Αττικής/Χώρα	38,18	38,00	37,95	37,14	36,77	36,46	36,30

Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία

Αναλυτικότερα, στον παρακάτω Πίνακα παρουσιάζεται η κατανομή του οικονομικά ενεργού πληθυσμού στην Περιφέρεια Αττικής ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας για το έτος 2018. Το μεγαλύτερο μερίδιο απασχολείται στο χονδρικό, λιανικό εμπόριο, μεταφορές καταλύματα και εστίαση (32,2%), ακολουθεί ο τομέας της δημόσιας διοίκησης, άμυνας, υγείας, κοινωνικής ασφάλισης (24,4%), η μεταποίηση με 12,1% και οι επαγγελματικές, επιστημονικές, τεχνικές δραστηριότητες, διοικητικές, υποστηρικτικές υπηρεσίες με 11,6%. Επιβεβαιώνεται η κυριαρχία του τριτογενή κυρίως τομέα, με τον πρωτογενή τομέα να καταλαμβάνει μόλις το 1%.

Πίνακας 16: Κατανομή ενεργού οικονομικά πληθυσμού στην Αττική ανά τομέα δραστηριότητας, 2018

Τομείς οικονομικής δραστηριότητας NACE.2	Κατανομή (%)
Γεωργία, Δασοκομία, Αλιεία	1,0%
Μεταποίηση	12,1%
Κατασκευές	3,6%
Χονδρικό/λιανικό εμπόριο, μεταφορές, καταλύματα και εστίαση	32,2%
Πληροφορική και τηλεπικοινωνίες	5,2%
Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	4,1%
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	0,2%
Επαγγελματικές, επιστημονικές, τεχνικές δραστηριότητες, διοικητικές, υποστηρικτικές υπηρεσίες	11,6%
Δημόσια διοίκηση, άμυνα, υγεία, κοινωνική ασφάλιση	24,4%
Τέχνες, διασκέδαση ψυχαγωγία	5,6%
Σύνολο	100,0%

Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία

Η κοινωνική συνοχή και το επίπεδο των ανισοτήτων στην Περιφέρεια Αττικής έχει επηρεαστεί σημαντικά από τις διαμορφούμενες κοινωνικές συνθήκες και την εφαρμογή αυστηρών δημοσιονομικών μέτρων εξαιτίας της οικονομικής κρίσης. Η ταχύτητα αύξησης της μακροχρόνιας ανεργίας και των επιπέδων της φτώχειας, αναδεικνύει την Περιφέρεια ως υποκείμενη σε υψηλό κίνδυνο φτώχειας και αύξησης των φαινομένων κοινωνικού διαχωρισμού. Επιπρόσθετα, ο μεγάλος αριθμός μεταναστών και προσφύγων δημιουργεί νέες προκλήσεις για τη διαχείριση και υποστήριξη των εν λόγω ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων. Επιπλέον, άγνωστες παραμένουν ακόμα οι κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις λόγω της πρόσφατης πανδημίας του κορωνοϊού, είτε ως προς την έκταση τους, είτε ως προς την σύνθεση τους σε τοπικό επίπεδο εντός της Περιφέρειας. Οπωσδήποτε, αναμένονται να έχουν ιδιαίτερα αρνητική υφή, λαμβάνοντας υπόψη την πίεση που θα δεχθούν τα εισοδήματα των νοικοκυριών, σε σύνδεση με την κρίση στην επιχειρηματική δραστηριότητα, στην αυτοαπασχόληση και την γενικότερη πρόβλεψη για υψηλά συγκριτικά ποσοστά οικονομικής ύφεσης στη χώρα.

Με βάση τα στοιχεία της Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών έτους 2018 της ΕΛΣΤΑΤ, ο πληθυσμός που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό ανέρχεται στο 31,8% (3.348.500 άτομα) του πληθυσμού της χώρας, παρουσιάζοντας μείωση σε σχέση με το 2017 κατά 3,0 ποσοστιαίες μονάδες (3.701.800 άτομα που αντιστοιχούσαν στο 34,8% του πληθυσμού). Ειδικότερα:

- Ο κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικός αποκλεισμός είναι υψηλότερος στην περίπτωση των ατόμων ηλικίας 18-64 ετών (35,0%).
- Ο πληθυσμός ηλικίας 18-64 ετών που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό εκτιμάται ότι το 33,0% είναι Έλληνες και το 56,5% είναι αλλοδαποί που διαμένουν στην Ελλάδα.
- Από τους αλλοδαπούς που διαμένουν στην Ελλάδα, ηλικίας 18-64 ετών και βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό το 55,1% γεννήθηκαν σε άλλη χώρα, ενώ το 32,1% είναι αλλοδαποί που γεννήθηκαν και διαμένουν στην Ελλάδα.
- Το ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας αλλά διαβιεί σε νοικοκυριά χωρίς υλική στέρηση και χωρίς χαμηλή ένταση εργασίας ανέρχεται σε 8,5%.
- Το ποσοστό του πληθυσμού που ενώ δε βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας διαβιεί σε νοικοκυριά με υλική στέρηση αλλά χωρίς χαμηλή ένταση εργασίας ανέρχεται σε 8,3%.

- Το ποσοστό του πληθυσμού που δε βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας και διαβιεί σε νοικοκυριά χωρίς υλική στέρηση αλλά με χαμηλή ένταση εργασίας ανέρχεται σε 4,0%.
- Το κατώφλι της φτώχειας ανέρχεται στο ποσό των 4.718 ευρώ ετησίως ανά άτομο και σε 9.908 ευρώ για νοικοκυριά με δύο ενήλικες και δύο εξαρτώμενα παιδιά ηλικίας κάτω των 14 ετών και ορίζεται στο 60% του διάμεσου συνολικού ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών, το οποίο εκτιμήθηκε σε 7.863 ευρώ, ενώ το μέσο ετήσιο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών της χώρας εκτιμήθηκε σε 15.556 ευρώ.
- Το έτος 2018, το 18,5% του συνολικού πληθυσμού της χώρας ήταν σε κίνδυνο φτώχειας. Ο δείκτης αυτός που κατά το 2005 (με περίοδο αναφοράς εισοδήματος το 2004) ανερχόταν στο 19,6%, σημείωσε αυξητική πορεία έως το 2012 όπου εκτιμήθηκε στο 23,1% ενώ άρχισε να μειώνεται από το 2014.
- Τα νοικοκυριά που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας εκτιμώνται σε 763.174 σε σύνολο 4.125.263 νοικοκυριών και τα μέλη τους σε 1.954.400 στο σύνολο των 10.542.856 ατόμων του πληθυσμού της Χώρας.
- Ο κίνδυνος φτώχειας για παιδιά ηλικίας 0-17 ετών (παιδική φτώχεια) ανέρχεται σε 22,7% σημειώνοντας μείωση κατά 1,8 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2017, ενώ για τις ομάδες ηλικιών 18-64 ετών και 65 ετών και άνω ανέρχεται σε 19,8% και 11,6%, αντίστοιχα.
- Το ποσοστό κινδύνου φτώχειας κατά τα προηγούμενα έτη ήταν ελαφρώς υψηλότερο για τις γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες. Το 2014 και 2015 διαμορφώθηκε σε πολύ κοντινά επίπεδα, υψηλότερο κατά 0,2 και 0,3 ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα για τους άνδρες, ενώ με βάση τα στοιχεία του 2018, όπως συνέβη και το 2016 και το 2017, εμφανίζεται ίδιο μεταξύ ανδρών και γυναικών και ίδιο με το ποσοστό του συνολικού πληθυσμού (και για τα δύο φύλα), δηλαδή 18,5%.
- Επίσης, το ποσοστό κινδύνου φτώχειας για το συνολικό πληθυσμό (και κατά συνέπεια και για τα δύο φύλα) σημείωσε μείωση κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες το 2018 σε σχέση με το 2017.
- Ο κίνδυνος φτώχειας για άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών εκτιμάται σε 12,6% για τις γυναίκες και σε 10,4% για τους άνδρες.
- Ο κίνδυνος φτώχειας για άτομα ηλικίας άνω των 75 ετών εκτιμάται σε 11,0% ενώ για άτομα ηλικίας κάτω των 75 ετών σε 19,4%.
- Ο κίνδυνος φτώχειας για τις γυναίκες άνω των 75 ετών εκτιμάται σε 12,4% ενώ για τους άνδρες της αντίστοιχης ηλικιακής ομάδας εκτιμάται σε 9,1%.
- Ο κίνδυνος φτώχειας για τους διάφορους τύπους νοικοκυριών σημείωσε πτώση το 2018 σε σχέση με το 2017 με μόνη εξαίρεση την περίπτωση μονογονεϊκού νοικοκυριού με τουλάχιστον ένα εξαρτώμενο παιδί, όπου σημείωσε αύξηση κατά 2,3 ποσοστιαίες μονάδες (32,8%).

Στα στατιστικά στοιχεία των Λογαριασμών των Νοικοκυριών της ΕΛΣΤΑΤ αποτυπώνεται η κατανομή του πρωτογενούς και δευτερογενούς εισοδήματος των νοικοκυριών συνολικά ανά Περιφέρεια σε εκατομμύρια ευρώ, χωρίς να γίνεται αναγωγή ανά νοικοκυριό. Στον παρακάτω Πίνακα παρουσιάζεται η διαχρονική πορεία του εισοδήματος ανά κάτοικο (σε ευρώ) για την Αττική και τη χώρα για την περίοδο 2012 – 2017 με τα τελευταία διαθέσιμα δεδομένα της Eurostat.

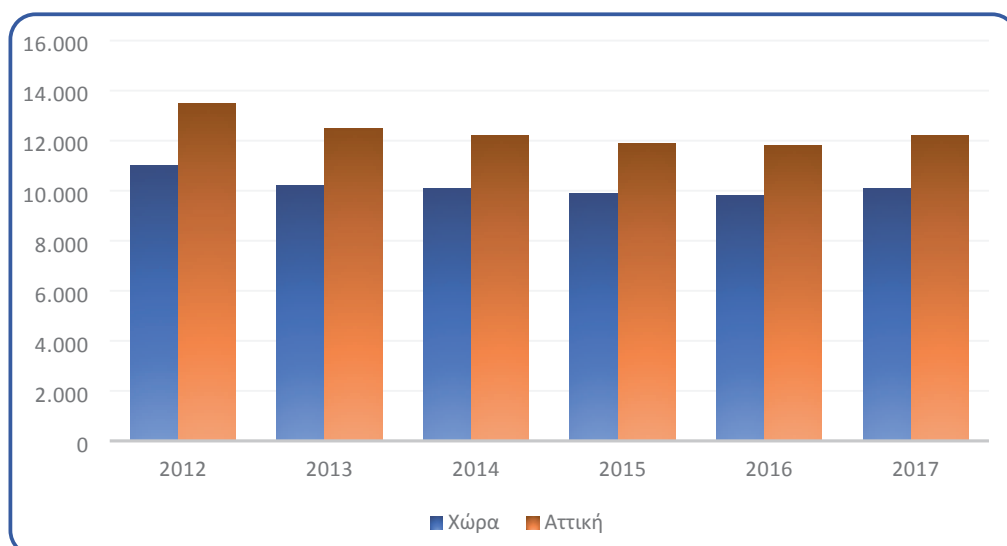
Πίνακας 17: Εξέλιξη Εισοδήματος ανά Κάτοικο 2012-2017 (σε ευρώ)

Εισόδημα/κάτοικο	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Σύνολο Χώρας	11.000	10.200	10.100	9.900	9.800	10.100
Ανατολική Μακεδονία	8.700	7.900	7.900	7.800	7.800	8.000
Κεντρική Μακεδονία	9.900	9.200	9.000	8.900	9.000	9.100
Δυτική Μακεδονία	10.700	10.000	9.800	9.600	9.200	9.400
Ήπειρος	9.800	9.000	8.600	8.400	8.300	8.700
Θεσσαλία	9.400	8.700	8.500	8.200	8.200	8.200
Ιονίων Νήσων	10.900	10.100	11.100	10.800	10.800	11.800
Δυτική Ελλάδα	8.600	8.000	7.800	7.600	7.600	7.800
Στερεά Ελλάδα	8.500	7.800	8.600	8.200	7.100	8.300
Πελοπόννησος	9.600	8.900	8.700	8.400	8.500	8.700
Αττική	13.500	12.500	12.200	11.900	11.800	12.200
Βόρειο Αιγαίο	10.400	9.700	9.200	9.100	9.100	9.100
Νότιο Αιγαίο	12.000	10.900	13.200	13.300	13.400	12.500
Κρήτη	9.200	8.600	9.200	9.000	9.100	9.300

Πηγή: Eurostat, Ιδία επεξεργασία

Παρατηρείται ότι το εισόδημα ανά κάτοικο στην Περιφέρεια παραμένει τα έτη αναφοράς πάνω από τον μέσο όρο της χώρας, έχοντας 12.200 ευρώ ανά κάτοικο το 2014, δείχνοντας κάμψη τα έτη 2015 και 2016 και φθάνοντας εκ νέου τα 12.200 ευρώ το 2017. Συνολικά όμως διαπιστώνεται μείωση του εισοδήματος με 1.300 ευρώ για την περίοδο 2012 – 2017, που αντιστοιχεί σε αρνητική μεταβολή 9,6%. Για τη χώρα ο εν λόγω δείκτης ανέρχεται στα 10.100 ευρώ ανά κάτοικο το 2017, ενώ η Αττική έρχεται δεύτερη σε επίδοση πίσω από την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου με 12.500 ευρώ. Ακολουθούν τα Ιόνια νησιά με 11.800 ευρώ ανά κάτοικο και η Δυτική Μακεδονία με 9.400 ευρώ ανά κάτοικο το 2017.

Σχήμα 11: Εισόδημα/ κάτοικο (ευρώ) Αττική – χώρα, 2012-2017

Πηγή: Eurostat, Ιδία επεξεργασία

Σημειώνεται ότι το κατώφλι της φτώχειας ανέρχεται στο ποσό των 4.500 ευρώ ετησίως ανά άτομο και σε 9.450 ευρώ για νοικοκυριά με δύο ενήλικες και δύο εξαρτώμενα παιδιά ηλικίας κάτω των 14 ετών και ορίζεται στο 60% της διάμεσου του συνολικού ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών, το οποίο εκτιμήθηκε σε 7.500 ευρώ, με το μέσο ετήσιο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών της χώρας να ανέρχεται σε 14.932 ευρώ.

Στο επίπεδο των Δομών Κοινωνικής Ένταξης, οι κατηγορίες και υποκατηγορίες αυτών, καλύπτουν όλο το φάσμα των βασικών αναγκών (κοινωνικά παντοπωλεία και φαρμακεία, παροχή συσσιτίου, κέντρα κοινότητας με παράρτημα ένταξης μεταναστών ή/και παράρτημα Ρομά, κέντρα ημερησίας φροντίδας ηλικιωμένων και κέντρα διημέρευσης – ημερήσιας φροντίδας). Επιπρόσθετα, λειτουργούν συμβουλευτικά κέντρα κακοποιημένων γυναικών και ξενώνες φιλοξενίας κακοποιημένων γυναικών. Τέλος, υλοποιούνται δράσεις εξειδικευμένης εκπαιδευτικής υποστήριξης για την ένταξη μαθητών με αναπηρία (σχολικά έτη 2016-2017, 2017-2018, 2018-2019, 2019-2020). Η Περιφέρεια Αττικής, μέσω της Ε.Υ.Δ.Ε.Π. Αττικής λειτουργεί την ηλεκτρονική πλατφόρμα «Δομές Κοινωνικής Ένταξης» (<http://www.socialattica.gr/>) με στόχο αφενός την ενημέρωση του κοινού για τις παρεχόμενες υπηρεσίες και αφετέρου την υποστήριξη των Τελικών Δικαιούχων.

Συνολικά εντοπίζονται 237 Δομές, που τις διαχειρίζονται 54 φορείς σε 64 ΟΤΑ. Ο μεγαλύτερος αριθμός Δομών βρίσκεται στην Π.Ε. Ανατολικής Αττικής με 43, έπειτα στον Κεντρικό Τομέα και στο Βόρειο Τομέα με 38 σε κάθε έναν. Ο Νότιος Τομέας έχει 27 Δομές και ο Δυτικός 29.

Η Περιφέρεια Αττικής αποτελεί τον τόπο συγκέντρωσης του κύριου όγκου των υπηρεσιών υγείας – πρόνοιας, καθώς και του ιατρικού προσωπικού. Η Αττική (μετά από τις ενοποιήσεις των νοσοκομείων στις οποίες προέβη το Υπουργείο Υγείας το 2013) συγκεντρώνει το 31% των νοσοκομειακών μονάδων της χώρας και το 40% του συνόλου των οργανικών κλινών, που διαθέτουν αυτές οι μονάδες. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι, τα δύο Ψυχιατρικά Νοσοκομεία της Περιφέρειας Αττικής (Δρομοκαΐτειο και Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής) διαθέτουν 900 κλίνες Μονάδων Ψυχοκοινωνικής Αποκατάστασης (ΜΨΑ), που αντιστοιχούν στο 39% του συνολικού αριθμού της χώρας. Επιπλέον, στην Περιφέρεια Αττικής λειτουργούν ογδόντα δύο (82) Δομές Υγείας, (1η ΥΠΕ με 43 και 2η ΥΠΕ με 39) οι οποίες καλύπτουν τις ανάγκες της Περιφέρειας, ενώ η σημασία τους εκτείνεται σε εθνικό επίπεδο, καθώς καλύπτουν και ανάγκες κατοίκων των όμορων Περιφερειών, αλλά και άλλων περιοχών της επικράτειας. Ως προς τη χωρική κατανομή των μεγάλων μονάδων παροχής υπηρεσιών υγείας επισημαίνονται ουσιαστικές ανισότητες. Οι περισσότερες μονάδες βρίσκονται στο λεκανοπέδιο, με μεγάλη συγκέντρωση στις κεντρικές και βορειοανατολικές περιοχές, με εξαίρεση το Θριάσιο Γενικό Νοσοκομείο Ελευσίνας. Ειδικά για τη νησιωτική Αττική, η πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας χαρακτηρίζεται από σοβαρά προβλήματα.

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για τα Κέντρα Υγείας στην Περιφέρεια και στη χώρα, παρατηρείται ότι ο αριθμός τους στην Αττική παραμένει σταθερός στα 17 την περίοδο 2013-2018 με αύξηση μίας θέσης σε κλίνες. Το ίδιο διάστημα τα Κέντρα υγείας στη χώρα μειώνονται κατά ένα και οι κλίνες κατά 63. Το 2018, στην Περιφέρεια χωροθετείται το 8,3% των Κέντρων υγείας και το 6,4% των αντίστοιχων κλινών στη χώρα, κατανομή που δείχνει μεν μικρή, ωστόσο πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το κυρίαρχο μέρος των υγειονομικών υπηρεσιών στην Περιφέρεια παρέχονται από τις μεγαλύτερες νοσοκομειακές μονάδες.

Πίνακας 18: Αριθμός Κέντρων Υγείας και Κλινών στην Αττική και χώρα, 2013-2018

	2013		2014		2015		2016		2017		2018	
	Κέντρα Υγείας	Κλίνες	Κέντρα Υγείας	Κλίνες	Κέντρα Υγείας	Κλίνες	Κέντρα Υγείας	Κλίνες	Κέντρα Υγείας	Κλίνες	Κέντρα Υγείας	Κλίνες
Χώρα	205	964	205	967	205	955	204	928	204	903	204	901

Αττική	17	57	17	57	17	57	17	57	17	59	17	58
--------	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία επεξεργασία

Στο πλαίσιο αυτό, σημειώνεται ότι στο πλαίσιο περιορισμού της πανδημίας του κορωνοϊού ανελήφθησαν μια σειρά από σημαντικά μέτρα ενίσχυσης του εξοπλισμού και των υποδομών του δημοσίου συστήματος υγείας στην κατεύθυνση της αύξησης των διαθέσιμων κλινών και συμπλήρωσης των κενών στον απαραίτητο υγειονομικό εξοπλισμό.

Οι δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση στη χώρα συγκαταλέγονται μεταξύ των χαμηλότερων στην ΕΕ. Βάσει της Έκθεσης Παρακολούθησης της Εκπαίδευσης και Κατάρτισης της Ε.Ε. για το έτος 2019, οι δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση ως μερίδιο του ΑΕΠ ανήλθαν σε 3,9 % το 2017 (μέσος όρος της ΕΕ: 4,6 %). Οι δαπάνες αυτές επί του συνόλου των δημόσιων δαπανών ανήλθαν για την Ελλάδα στο 8,2 % – ποσοστό μικρότερο από αυτό των περισσότερων άλλων χωρών της ΕΕ (μέσος όρος της ΕΕ: 10,2%). Σε πραγματικούς (προσαρμοσμένους με βάση τον πληθωρισμό) όρους, οι δαπάνες για την εκπαίδευση έχουν μειωθεί κατά 2,1 % από το 2016 και σωρευτικά κατά 14,3 % από το 2010. Η μεγαλύτερη μείωση (25,8%) αφορούσε την «ενδιάμεση ανάλωση», δηλαδή τα υλικά διδασκαλίας, τη θέρμανση και την ηλεκτρική ενέργεια. Ακολούθησαν οι «ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου» (-20,4%), π.χ. επενδύσεις σε υπολογιστές, κτίρια κ.λπ. Οι δαπάνες για τους μισθούς των εκπαιδευτικών μειώθηκαν κατά 12,5 %.

Η παροχή οικονομικά προσιτής και ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας για τα παιδιά ηλικίας έως 4 ετών είναι ανεπαρκής. Η συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα των παιδιών ηλικίας μεταξύ 4 ετών και ηλικίας έναρξης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης αυξήθηκε από 79,8% το 2016 σε 81,5% το 2017, αλλά εξακολουθεί να υπολείπεται πολύ του μέσου όρου της ΕΕ (95,4 %).

Επίσης, η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου έχει μειωθεί σε μεγάλο βαθμό στις αγροτικές περιοχές αλλά παραμένει σε υψηλά επίπεδα μεταξύ των ατόμων που έχουν γεννηθεί στο εξωτερικό. Το ποσοστό των νέων ηλικίας 18-24 ετών που εγκατέλειψαν πρόωρα το σχολείο, το οποίο ανήλθε σε 4,7 % το 2017, συγκαταλέγεται μεταξύ των χαμηλότερων στην ΕΕ (μέσος όρος: 10,6 %)

Επιπλέον, οι προοπτικές απασχόλησης έχουν βελτιωθεί για τους πρόσφατους αποφοίτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών με πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αυξήθηκε περαιτέρω το 2018, καθώς ανήλθε σε 44,3 % (έναντι 43,7 % το 2017). Υπερβαίνει τον μέσο όρο της ΕΕ (40,7 %) και τον εθνικό στόχο για το 2020 (40 %). Η κατεύθυνση της κινητικότητας των αποφοίτων είναι κυρίως προς το εξωτερικό. Το 2017 η κινητικότητα πτυχιούχων προς το εξωτερικό — το ποσοστό των αποφοίτων που λαμβάνουν τον τίτλο σπουδών τους στο εξωτερικό — ανερχόταν σε 12,1%, ποσοστό που υπερβαίνει κατά περισσότερο από τρεις φορές τον μέσο όρο της ΕΕ (3,6 %). Για τους αποφοίτους μεταπτυχιακού επιπέδου, το ποσοστό αυτό ήταν πέντε φορές υψηλότερο (25,8 % έναντι 5 % στην ΕΕ).

Σημειώνεται ότι το 2019, το Συμβούλιο της ΕΕ απηύθυνε ειδική σύσταση στην Ελλάδα στην οποία την καλούσε να προβεί σε επενδύσεις στην εκπαίδευση και στις δεξιότητες (Συμβούλιο της ΕΕ, 2019). Ο αριθμός των μαθητών σχολείου στην Ελλάδα ενδέχεται να μειωθεί σχεδόν κατά ένα πέμπτο εντός των επόμενων 20 ετών. Εκτιμάται ότι το ποσοστό των παιδιών ηλικίας 3-18 ετών θα συρρικνωθεί κατά 12 % έως το 2030 και σχεδόν κατά 20 % έως το 2040.

Πίνακας 19: Ποσοστό (%) αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ετών 25 έως 64), 2014 – 2019

Περιφέρειες	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Σύνολο Χώρας	28,1	29,1	30,2	31,0	31,7	31,9

Περιφέρειες	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ανατολική Μακεδονία	20,5	22,6	24,6	25,0	25,1	23,8
Κεντρική Μακεδονία	27,3	29,1	31,3	31,1	31,7	31,4
Δυτική Μακεδονία	22,3	21,9	21,8	24,5	26,0	27,1
Ήπειρος	24,6	25,8	28,2	30,0	33,8	31,8
Θεσσαλία	26,3	26,1	25,6	28,6	32,1	31,8
Ιόνια Νησιά	17,7	19,5	20,8	20,1	22,8	24,6
Δυτική Ελλάδα	22,6	22,9	22,7	23,8	21,9	20,6
Στερεά Ελλάδα	17,9	19,0	21,1	23,3	23,6	23,2
Πελοπόννησος	19,3	20,8	21,4	23,0	23,8	23,8
Αττική	36,3	37,0	38,0	38,4	39,3	40,2
Βόρειο Αιγαίο	25,3	22,9	25,6	24,2	24,5	26,9
Νότιο Αιγαίο	17,8	19,1	17,4	20,4	20,8	22,2
Κρήτη	22,0	24,1	26,8	27,9	26,6	26,3

Πηγή: Eurostat, Ιδία επεξεργασία

Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat και της Έκθεσης Παρακολούθησης της Εκπαίδευσης και Κατάρτισης της Ε.Ε. για το έτος 2019, προκύπτουν οι παρακάτω στατιστικές επισημάνσεις για την Περιφέρεια Αττικής:

- ∞ Το ποσοστό του πληθυσμού της Περιφέρειας ηλικίας 25 έως 64 ετών με τριτοβάθμια εκπαίδευση αυξήθηκε από το 2012 (33,4%) στο 40,2% το 2019, επιδόσεις μεγαλύτερες από την Ελλάδα, όπου ο αντίστοιχος δείκτης είναι 31,9% και από την ΕΕ-27 που ανέρχεται στο 31,6%. Η Αττική παρουσιάζει μεγαλύτερο σαφώς μεγαλύτερο μερίδιο ατόμων με τριτοβάθμια εκπαίδευση και μεταξύ των Περιφερειών, μιας και οι επόμενες σε επίδοση είναι η Θεσσαλία και η Ήπειρος με 31,8%, και η Κεντρική Μακεδονία με 31,4%. Το αντίστοιχο ποσοστό για την Περιφέρεια Αττικής το 2014 ήταν 36,3% και το 2016 στο 38%.

Πίνακας 20: Ποσοστό (%) νέων εκτός απασχόλησης/εκπαίδευσης/κατάρτισης NEET (ετών 18 έως 24), 2014 – 2019

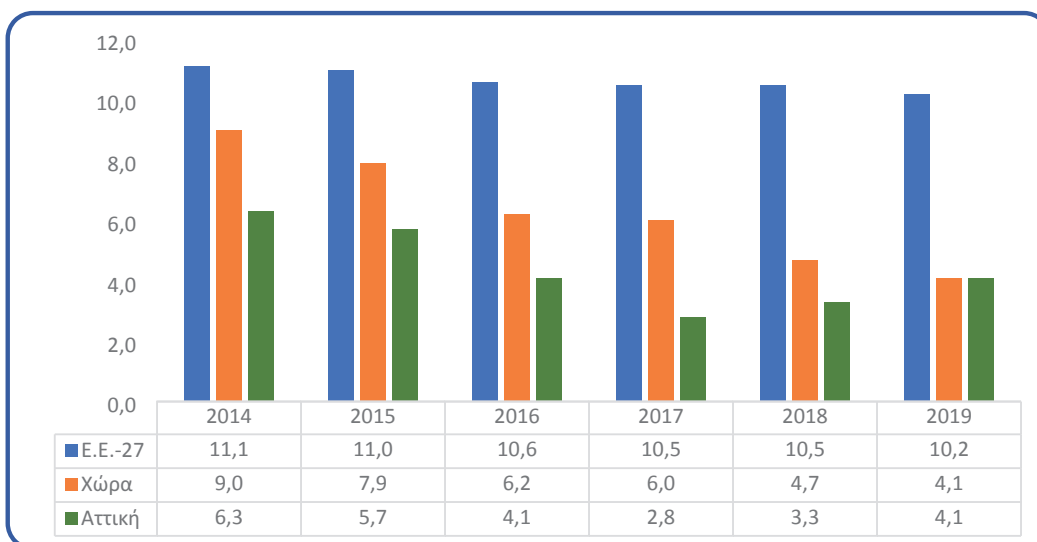
Περιφέρειες	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Σύνολο Χώρας	28,1	16,6	16,1	15,4	14,5	13,8
Ανατολική Μακεδονία	20,5	26,5	23,7	21,9	21,4	20,0
Κεντρική Μακεδονία	27,3	30,3	27,7	28,4	26,0	24,0
Δυτική Μακεδονία	22,3	24,5	21,4	18,1	18,5	17,0
Ήπειρος	24,6	24,7	24,1	27,5	32,1	30,0
Θεσσαλία	26,3	29,1	21,8	13,4	20,9	28,1
Ιόνια Νησιά	17,7	31,7	33,0	27,4	25,9	27,1
Δυτική Ελλάδα	22,6	31,4	38,0	32,0	34,1	31,3
Στερεά Ελλάδα	17,9	25,0	22,2	25,2	22,5	15,7
Πελοπόννησος	19,3	43,4	42,8	39,6	33,4	34,9
Αττική	36,3	39,8	35,4	36,5	36,3	30,7

Περιφέρειες	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Βόρειο Αιγαίο	25,3	23,0	18,4	17,3	17,0	16,5
Νότιο Αιγαίο	17,8	28,2	30,0	28,6	38,1	39,4
Κρήτη	22,0	25,2	37,4	33,1	29,5	21,6

Πηγή: Eurostat, ίδια επεξεργασία

- ∞ Το μερίδιο των νέων ανθρώπων (18 έως 24 ετών, NEET) που δεν εντάσσεται στην απασχόληση, εκπαίδευση και στην κατάρτιση, για την Αττική μειώθηκε δραστικά από το 24,7% το 2012 στο 13,8% το 2019. Παραμένει χαμηλότερο από το μέσο όρο της χώρας που είναι 17,9% το 2019, ωστόσο βρίσκεται ακόμα υψηλότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ-27 που είναι 13,2%. Μεταξύ των υπόλοιπων ελληνικών Περιφερειών διατηρεί την καλύτερη επίδοση, ακολουθούν για το 2019 η Δυτική Ελλάδα με ποσοστό 14,6% και η Κεντρική Μακεδονία με 14,8%. Για τον συγκεκριμένο δείκτη η Αττική εμφάνιζε το 2014 τιμή 23% και το 2016 τιμή 17,3%.
- ∞ Σε ότι αφορά το ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, η Περιφέρεια Αττικής επιδεικνύει σχετικά χαμηλά επίπεδα με 4,1% το 2019, μειωμένη σε σχέση με το 2014 (6,3%), χαμηλότερα σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (ΕΕ-27, 10,2%) το 2019, στα ίδια επίπεδα ωστόσο με τη χώρα το ίδιο έτος αναφοράς.

Σχήμα 12: Πρόωρη σχολική διαρροή στην Αττική – χώρα – ΕΕ.27 σε (%), 2014-2019

Πηγή: Eurostat, ίδια επεξεργασία

Αναφορικά με τις σχολικές μονάδες στην Περιφέρεια Αττικής, με βάση στοιχεία του data.gov.gr για το έτος 2018, λειτουργούν συνολικά 3.737 σχολικές μονάδες. Από αυτές, τα 1.132 είναι Νηπιαγωγεία (τα 1.100 ενιαίου τύπου και τα 32 ολοήμερα), τα 966 είναι Δημοτικά σχολεία (79 ολοήμερα), τα 445 είναι Γυμνάσια και τα 322 είναι γενικά Λύκεια. Τα επαγγελματικά Λύκεια και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης ανέρχονται σε 109, τα Σχολικά εργαστηριακά κέντρα ισούνται με 36, ενώ τα ιδιωτικά σχολεία συνολικά φθάνουν τα 720.

Πίνακας 21: SWOT Ανάλυση - Κοινωνική Ανάπτυξη

Δυνατότητες και Ευκαιρίες	Προβλήματα και Περιορισμοί
Δυνατότητες	Προβλήματα

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Το υψηλότερο εισόδημα ανά κάτοικο σε ΜΑΔ και 2η θέση σε εισόδημα/κάτοικο σε ευρώ ➤ Υψηλή συγκέντρωση απασχολούμενων και εξειδικευμένων ειδικοτήτων ➤ Αύξηση της απασχόλησης και μείωση της ανεργίας την τελευταία περίοδο ➤ Μείωση των μακροχρόνια ανέργων ➤ Ύπαρξη Εργαλείου Διάγνωσης των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας ➤ Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης ➤ Έντονη δραστηριότητα των ΟΤΑ & ΜΚΟ στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής ➤ Η ηλεκτρονική πλατφόρμα «Δομές Κοινωνικής Ένταξης» με οργανωμένη πληροφόρηση (http://www.socialattica.gr/) ➤ Η Δομή Social Network του Περιφερειακού Ταμείου Ανάπτυξης ➤ Ολοκληρωμένα Σχέδια για την στήριξη και ενσωμάτωση των Ρομά ➤ Ύπαρξη στοχευμένων εργαλείων και ψηφιακών δεδομένων για την on-going στατιστική ανάλυση - προφίλ της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού ➤ Στελέχωση των κοινωνικών δομών και κατάλληλα εξειδικευμένα προσωπικό ➤ Η έκτακτη και γρήγορη ενίσχυση του δημοσίου συστήματος υγείας για την αντιμετώπιση της πανδημίας ➤ Αύξηση του ποσοστού αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ➤ Χαμηλό ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης σχολείου ➤ Το μερίδιο των νέων ανθρώπων (18 έως 24 ετών, NEET) που δεν εντάσσεται στην απασχόληση, εκπαίδευση και στην κατάρτιση για την Αττική μειώθηκε ➤ Υψηλή συγκέντρωσή οργανισμών Ανώτατης εκπαίδευσης 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Έλλειψη προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων, των εργαζομένων και των εργοδοτών στις αλλαγές του οικονομικού περιβάλλοντος ➤ Αργή ενσωμάτωση σύγχρονων τρόπων λειτουργίας των επιχειρήσεων και μοντέλων διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού ➤ Μείωση της έντασης της επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας ως απόρροια της οικονομικής κρίσης ➤ Χαμηλή έμφαση στην δυναμική κατάρτιση και εκπαίδευση των εργαζομένων ➤ Ελλιπής σύνδεση των επιστημονικών κατευθύνσεων του ανθρώπινου δυναμικού με τους τομείς που έχουν ζήτηση στην αγορά ➤ Διαρροή ανθρώπινου δυναμικού στο εξωτερικό ➤ Σημαντικά ακόμα επίπεδα ανεργίας ➤ Μείωση του εισοδήματος υπό την επίδραση της οικονομικής κρίσης ➤ Ύπαρξη αυξημένων επιπέδων οριζόντιου και κάθετου κοινωνικού διαχωρισμού στην μητρόπολη της Αθήνας ➤ Ύπαρξη κοινωνικών αλλά και χωρικών θυλάκων με ενισχυμένα τα επίπεδα φτώχειας και ασθενή κοινωνική ένταξη ➤ Ανάγκη για περαιτέρω ενεργοποίηση των πολιτικών στήριξης και ένταξης για τους Ρομά. ➤ Περιορισμένη πρόσβαση στην απασχόληση και κοινωνικές υπηρεσίες για μειονεκτούντα άτομα και ευάλωτες ομάδες ➤ Ανάγκη για περαιτέρω ενεργοποίηση πολιτικών για υπηρεσίες ψυχικής υγείας και αντιμετώπιση εξαρτήσεων. ➤ Ανάγκη επιτάχυνσης του ψηφιακού εκσυγχρονισμού των σχολείων και των εκπαιδευτικών δομών γενικά ➤ Ανάγκη στοχευμένης στήριξης των εκπαιδευτικών δομών σε υποβαθμισμένες περιοχές ➤ Ανάγκη αναθεώρησης και διασφάλισης ποιότητας των προγραμμάτων κατάρτισης και δια βίου μάθησης ➤ Σημαντικό ακόμα το ποσοστό νέων ανθρώπων εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης
Ευκαιρίες	Απειλές

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Έμφαση στους τομείς αιχμής της 4ης Βιομηχανικής επανάστασης ➤ Αναθεώρηση και διασφάλιση της ποιότητας των προγραμμάτων κατάρτισης και δια βίου μάθησης με την αγορά εργασίας ➤ Σύνδεση επιχειρήσεων με το σύστημα Διάγνωσης Αναγκών της Αγοράς Εργασίας ➤ Αναβάθμιση του περιβάλλοντος εργασίας, του τρόπου λειτουργίας των επιχειρήσεων και διευκόλυνση της κινητικότητας των εργαζομένων ➤ Προώθηση εξειδικευμένων πολιτικών για την ένταξη των νέων από νωρίς στην απασχόληση και την απόκτηση εμπειρίας ➤ Αξιοποίηση των νέων ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας ➤ Διαρκή στήριξη και εκσυγχρονισμό του μοντέλου κοινωνικής προστασίας και ένταξης όλων των ευάλωτων ομάδων ➤ Αναγνώριση, καταγραφή των εθελοντικών σχημάτων και πρωτοβουλιών των τοπικών κοινωνιών και συνεργασία με τις δράσεις της αυτοδιοίκησης ➤ Η έμφαση στην προώθηση πολιτικών άμβλυνσης του κοινωνικού διαχωρισμού και των ανισοτήτων ➤ Αξιοποίηση της επιτάχυνσης της ενίσχυσης του συστήματος υγείας μέσα και από την προώθηση της τηλεφροντίδας και άλλων ψηφιακών εφαρμογών στην υγεία και πρόνοια ➤ Περαιτέρω στήριξη της Δευτεροβάθμιας και Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας ➤ Στήριξη των νέων ανθρώπων για τη διασφάλιση της ένταξης τους στην εκπαιδευτική διαδικασία ➤ Περαιτέρω μείωση της σχολικής διαρροής ➤ Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός εκπαιδευτικών υποδομών 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Δραστική μείωση του ρυθμού ανάπτυξης στη χώρα εξαιτίας των επιδράσεων της πανδημίας ➤ Κάμψη της απασχόλησης και της επιχειρηματικότητας εξαιτίας των επιδράσεων της πανδημίας ➤ Η μη αναστροφή της τάσης διαρροής επιστημονικού δυναμικού στο εξωτερικό ➤ Πιθανότητα αύξησης του πληθυσμού που διαβιεί κάτω ή/στο όριο της φτώχειας και ενίσχυσης των ανισοτήτων λόγω των επιπτώσεων της οικονομικής επιβράδυνσης από την πανδημία ➤ Η δυσκολία στη διαχείριση απότομα αυξημένων μεταναστευτικών ροών ➤ Η δυσκολία στη διαχείριση της απότομης ανάπτυξης χωρικών θυλάκων ασθενοῦς κοινωνικής ένταξης ➤ Οι επιδράσεις και αλλαγές στο εκπαιδευτικό σύστημα εξαιτίας των μέτρων αντιμετώπισης της πανδημίας
---	---

1.3.4 Ανάπτυξη Υποδομών

Η Περιφέρεια Αττικής διακρίνεται από μια ευρεία σειρά πλεονεκτημάτων στον τομέα της ανάπτυξης των Υποδομών, τα οποία συνδέονται με το γεγονός ότι είναι η Περιφέρεια με την μεγαλύτερη κρίσιμη μάζα ροών ατόμων και εμπορευμάτων, ως κεντρικός κόμβος μεταφορών και επικοινωνιών και με υψηλή συγκέντρωση υποδομών εθνικής και διεθνούς εμβέλειας. Τα πλεονεκτήματα αυτά, συμπληρώνονται με αδυναμίες που σχετίζονται με την υψηλή εξάρτηση στις οδικές μεταφορές, τα λειτουργικά προβλήματα υποδομών μιας μεγάλης μητρόπολης όπως η Αθήνα και με την έλλειψη έμφασης στην προώθηση ηπιότερων και φιλικότερων προς το

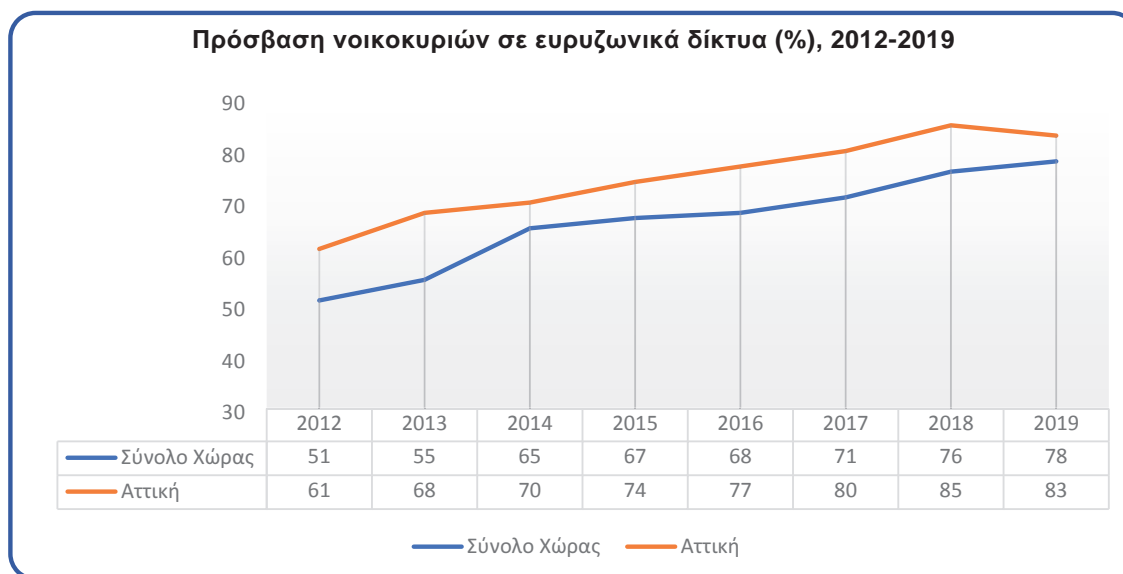

περιβάλλον τρόπων μεταφοράς στην πόλη και την περαιτέρω αξιοποίηση ψηφιακών εργαλείων στα μεταφορικά συστήματα.

Ιδιαίτερα σημαντικές έχουν αναδειχθεί, λόγω των τεχνολογικών εξελίξεων και της εξάπλωσης της πανδημίας, οι υποδομές ΤΠΕ. Κρίσιμη αποτελεί η περαιτέρω ανάπτυξη ευρυζωνικών δικτύων και των δικτύων κινητής επικοινωνίας πέμπτης γενιάς, όπως και η ανάπτυξη ευφυιών ενεργειακών δικτύων. Οι ΤΠΕ κατέχουν καίριο ρόλο στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας για την οικονομία της Περιφέρειας Αττικής, αλλά και για την εξυπηρέτηση των πολιτών, κυρίως εξαιτίας του μεγέθους της αγοράς και του έντονου ανταγωνισμού. Ο τομέας των ΤΠΕ αφορά σε συνιστώσες που έχουν να κάνουν τόσο με το βαθμό αξιοποίησης και ανάπτυξης εφαρμογών και υπηρεσιών ΤΠΕ από τις επιχειρήσεις, το ηλεκτρονικό εμπόριο, όσο και με το επίπεδο διείσδυσης στα νοικοκυριά και στις δραστηριότητες των φυσικών προσώπων.

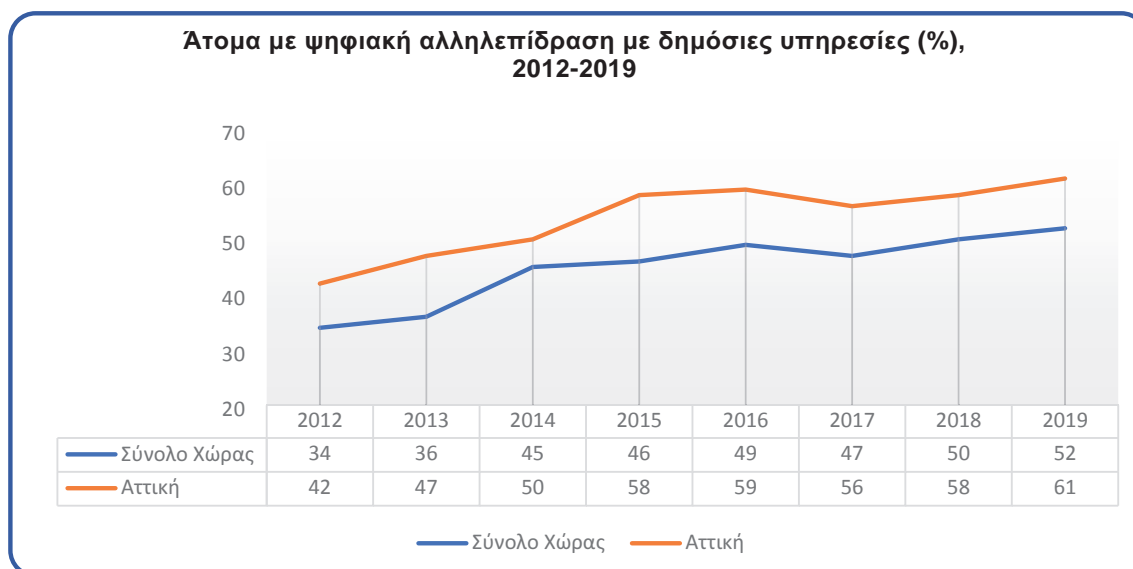
Σε εθνικό επίπεδο και σχετικά με την πορεία της ηλεκτρονικής αγοράς ηλεκτρονικών επικοινωνιών (*ΕΕΤΤ 2018, Επισκόπηση Αγορών, Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών και Ταχυδρομικών Υπηρεσιών 2018*), στο τέλος του 2018, ο αριθμός των αδειοδοτημένων παρόχων (ενεργών ή μη) στην αγορά ηλεκτρονικών επικοινωνιών ανήλθε σε 577 έναντι 541 στο τέλος του 2017. Το 48,5% των αδειοδοτημένων υπηρεσιών αφορούσε την παροχή ευρυζωνικής πρόσβασης/πρόσβασης στο Διαδίκτυο και τηλεφωνικών υπηρεσιών. Ο κύκλος εργασιών του κλάδου μειώθηκε στα 4,8 δισ. ευρώ, ενώ η συμβολή του στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) της Ελλάδας κυμάνθηκε στο 2,6% το 2018, σημειώνοντας μείωση σε σχέση με το 2017, δεδομένου ότι το ΑΕΠ παρουσίασε ετήσια αύξηση 2,5% έναντι της μείωσης κατά 1,8% του τηλεπικοινωνιακού κλάδου. Επισημαίνεται ότι για την περίοδο 2008-2018, η μεσοσταθμική μείωση για το ΑΕΠ είναι -2,4%, ενώ για τον τηλεπικοινωνιακό τζίρο είναι -5,3%, γεγονός που καταδεικνύει τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στον κλάδο. Ο αριθμός των εργαζομένων στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες ανήλθε στις 16,5 χιλ., μειωμένος κατά 3,2% σε σχέση με το 2017 (περίπου 17,1 χιλ.). Σε ότι αφορά το ηλεκτρονικό εμπόριο, δεν εντοπίζονται στοιχεία σε περιφερειακό επίπεδο. Σε εθνικό επίπεδο (Eurostat), το ποσοστό των επιχειρήσεων που δέχθηκε ηλεκτρονικά παραγγελίες το 2014 ανερχόταν στο 10% (ΕΕ 28, 18%), το 2018 ανήλθε στο 12% (ΕΕ 28, 20%) και το 2019 ήταν 11% (ΕΕ 28, 20%), ποσοστά δηλαδή που υπολείπονται σημαντικά από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Για την Περιφέρεια Αττικής, ο δείκτης της πρόσβασης των νοικοκυριών σε ευρυζωνικά δίκτυα για την περίοδο 2012-2019 δείχνει ανοδικός, αποδεικνύοντας τη γοργή ενσωμάτωση του πληθυσμού στη χρήση των δικτύων νέας τεχνολογίας, κατόπιν συνδυασμού ενεργειών τόσο του ιδιωτικού τομέα και των παρόχων ίντερνετ, όσο και των αποτελεσμάτων των διαχρονικών δημόσιων πολιτικών. Η πρόσβαση το 2012 ήταν στο ύψος του 61%, το 2015 στο 74% και το 2019 στο 83%. Ο δείκτης για την Αττική είναι σταθερά υψηλότερος από αυτόν της χώρας, παρουσιάζοντας μια σύγκλιση το τελευταίο έτος αναφοράς 2019, όπου η διαφορά μειώθηκε στις πέντε ποσοστιαίες μονάδες.

Σχήμα 13: Πρόσβαση νοικοκυριών σε ευρυζωνικά δίκτυα (%), 2012-2019

Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία

Το επίπεδο εκσυγχρονισμού των υπηρεσιών που παρέχουν οι δημόσιες δομές στους πολίτες, εκφράζεται εμμέσως από το δείκτη για το ποσοστό των ατόμων στην Περιφέρεια που έχει αλληλοεπιδράσει ψηφιακά με τις δημόσιες υπηρεσίες.

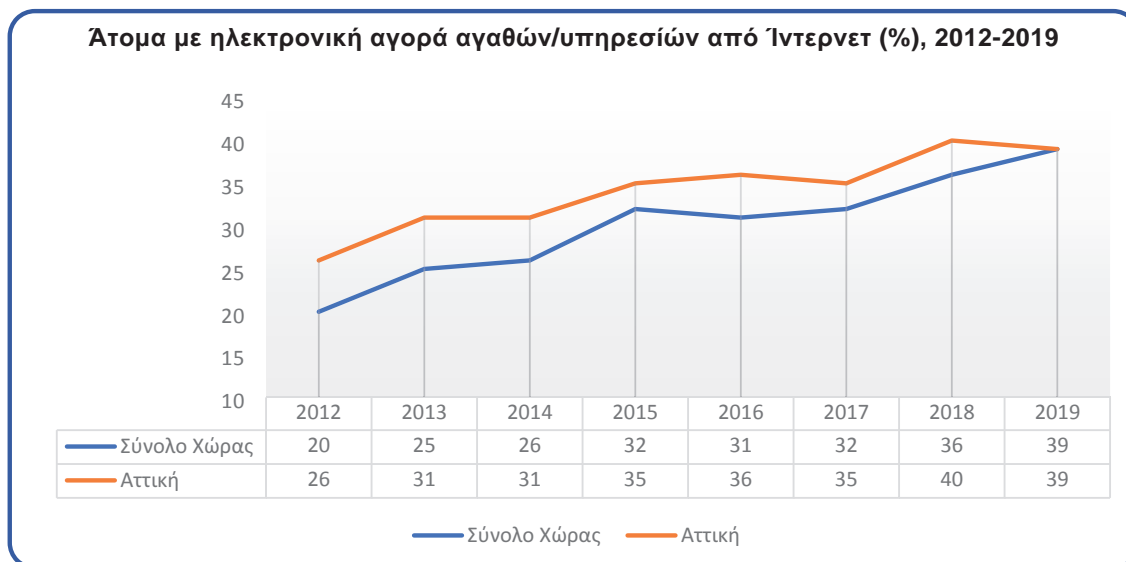
Σχήμα 14: Άτομα με ψηφιακή αλληλεπίδραση με δημόσιες υπηρεσίες (%), 2012-2019

Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία

Και στην περίπτωση αυτή, η Αττική παρουσιάζει καλύτερες επιδόσεις σε σχέση με αυτές της χώρας για την περίοδο 2012-2019, είτε επειδή οι δημοτικές και περιφερειακές της υπηρεσίες έχουν ενσωματώσει σε μεγαλύτερο βαθμό τη ψηφιοποίηση των υπηρεσιών και την εξ' αποστάσεως διάδραση, είτε συμπληρωματικά επειδή φιλοξενεί το κυρίαρχο μέρος των υπηρεσιών της κεντρικής κυβέρνησης, όπως τα Υπουργεία, στα οποία δοκιμάζονται συνήθως πρώτα οι μηχανογραφικές και ψηφιακές αναβαθμίσεις στη λειτουργία τους. Στην Περιφέρεια, το ποσοστό ψηφιακής αλληλεπίδρασης με της δημόσιες υπηρεσίες ήταν το 2012 στο 42%,

ανέβηκε το 2015 στο 58%, φθάνοντας το 2019 στο 61%, εννέα μονάδες πάνω από την τιμή για τη χώρα (52%).

Σχήμα 15: Άτομα με ηλεκτρονική αγορά αγαθών/ υπηρεσιών από Ίντερνετ (%), 2012-2019

Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία

Ο βαθμός ανάπτυξης του ηλεκτρονικού εμπορίου εκφράζεται εμμέσως από το δείκτη για το ποσοστό των ατόμων που προχώρησαν τους προηγούμενους 12 μήνες, για κάθε έτος αναφοράς, στην αγορά αγαθών και υπηρεσιών από το ίντερνετ. Στο παραπάνω Σχήμα απεικονίζεται η εν λόγω εξέλιξη για την Αττική και τη χώρα, για την περίοδο 2012-2019. Και σε αυτή την περίπτωση η τάση είναι αυξητική, όχι ωστόσο με τόσο έντονους ρυθμούς, μιας και για την Περιφέρεια ο δείκτης αυξήθηκε από το 26% (2012) στο 39% (2019), δηλαδή μόλις 13 ποσοστιαίες μονάδες. Μάλιστα η Αττική δείχνει να σημειώνει μικρή πτώση στο τελευταίο έτος ανάλυσης. Ο δείκτης για τη χώρα είναι διαχρονικά μικρότερος, μέχρι που φθάνει στα ίδια επίπεδα με την Περιφέρεια στο 30% το 2019. Τα ποσά που δαπάνησαν σε ΤΠΕ, οι ΜΜΕ της Περιφέρειας Αττικής, ανέρχονται σε 39% του συνόλου δαπανών. Οι κύριοι κλάδοι επιχειρηματικής δραστηριότητας που επένδυσαν σε ΤΠΕ είναι κατά σειρά ο κλάδος ενημέρωσης και επικοινωνίας με ποσοστό 65,2%, ο κλάδος χρηματοπιστωτικών και ασφαλιστικών δραστηριοτήτων με ποσοστό 54,5% και ο κλάδος των επαγγελματικών και επιστημονικών δραστηριοτήτων με ποσοστό 50,8%.

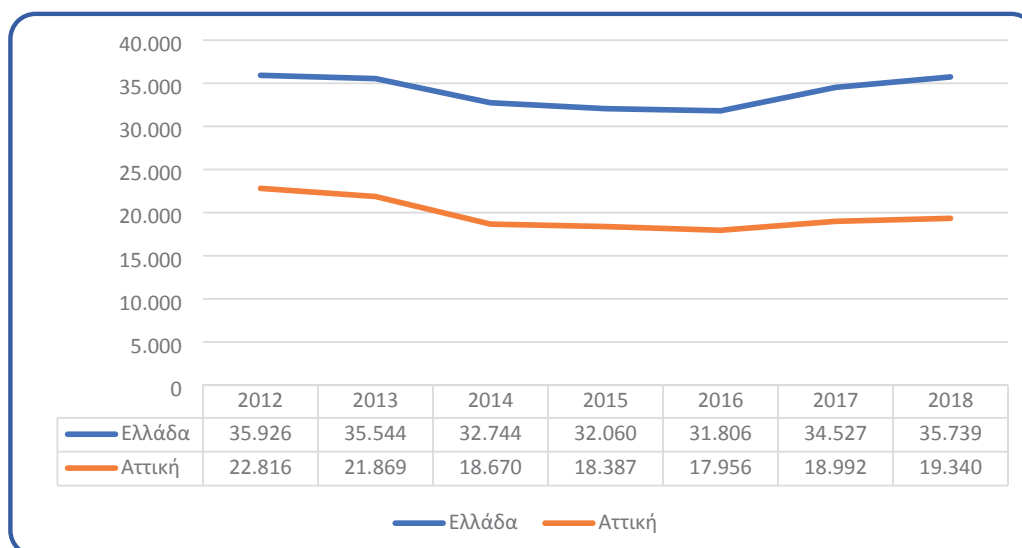
Η Αττική βρίσκεται στην 1η θέση μεταξύ των Περιφερειών της χώρας στη χρήση Η/Υ (57,3%) και στη χρήση του Διαδικτύου (57%). Η κάλυψη ADSL και η κάλυψη τηλεοπτικού δικτύου με πρωτόκολλο IpTv είναι σε ικανοποιητικό επίπεδο. Δεν ισχύει όμως το ίδιο και για το VDSL δίκτυο, όπου φαίνεται ότι δεν υπάρχει σε ικανοποιητικό βαθμό κάλυψη στην Αττική (ΕΕΤΤ). Η χρήση των ηλεκτρονικά διαθέσιμων δημόσιων υπηρεσιών παραμένει σε χαμηλά επίπεδα σε σχέση με την ΕΕ. Οι ΜΜΕ της Περιφέρειας που επένδυσαν σε ΤΠΕ περιορίζονται στο 39,8%, ενώ οι λειτουργικές δαπάνες των ΜΜΕ που αφορούσαν σε ΤΠΕ ήταν μόλις 14,5% των ετησίων δαπανών τους (2011). Τα χαμηλά αυτά ποσοστά συνεπάγονται χαμηλά επίπεδα ψηφιακής επιχειρηματικότητας, αφού μόνο το 5,8% των ΜΜΕ της Περιφέρειας δραστηριοποιούνται επιχειρηματικά μέσω του Διαδικτύου.

Σε ότι αφορά τις λιμενικές υποδομές, η κρουαζιέρα αποτελεί από τους πιο δυναμικούς τομείς του θαλάσσιου τουρισμού και έχει επιδείξει σημαντική άνοδο τα τελευταία χρόνια. Την πενταετία 2012 – 2016 σημειώθηκε μείωση των επιβατών κρουαζιέρας κατά 6% με την κίνηση να ανακάμπτει από το 2015 και μετά. Τα έτη 2012 και 2013 ο αριθμός των επιβατών κρουαζιέρας στη χώρα ανήλθε σε 5.500.000, ενώ το 2014 σημειώθηκε σημαντική πτώση κατά 13% (700.000 επιβάτες). Το 2015 ο αριθμός κινήσεων επιβατών κρουαζιέρας εμφάνισε αυξητικές τάσεις φτάνοντας το 2016 σε 5.204.231 επιβάτες κρουαζιέρας. Οι επιβάτες μειώθηκαν προσωρινά το 2017 στους 4.625.363, εντούτοις από το 2018 σημειώθηκε ανοδική πορεία μέχρι το 2019 που φθάνουν τους 5.537.500 επιβάτες σε σύνολο 3899 κρουαζιερόπλοιων. Η Περιφέρεια Αττικής διαθέτει δυο (2) από τους έξι (6) λιμένες αφετηρίας (home – ports) που δραστηριοποιούνται στην αγορά κρουαζιέρας. Πρόκειται για τους λιμένες Πειραιώς και Λαυρίου με 676 συνολικά προσεγγίσεις κρουαζιερόπλοιων το έτος 2016 και 622 το 2019. Τα πιο πρόσφατα στοιχεία της Ένωσης Λιμένων Ελλάδος δείχνουν ότι από το 2018 και έπειτα τα κρουαζιερόπλοια σταμάτησαν να αξιοποιούν το λιμάνι του Λαυρίου.

Το λιμάνι του Πειραιά είναι ο μεγαλύτερος κύριος λιμένας της χώρας (διακινεί >100.000 επιβάτες), ο 7ος μεγαλύτερος μεσογειακός λιμένας κρουαζιέρας, και ένας από τους πέντε μεσογειακούς λιμένες κρουαζιέρας με περισσότερες από 600 προσεγγίσεις κρουαζιερόπλοιων. Οι προσεγγίσεις κρουαζιερόπλοιων στο λιμάνι του Πειραιά ανήλθαν σε 622 το 2019. Υποδέχθηκε 1.094.135 επιβάτες κρουαζιέρας το 2016, αριθμό που αποτελεί το 21,1% των κινήσεων επιβατών κρουαζιέρας που επισκέφτηκαν την Ελλάδα, ο οποίος αυξήθηκε στους 1.098.091 επιβάτες το 2019, ήτοι το 19,8% των αφίξεων στη χώρα.

Επιπλέον, κατέχει την 1^η θέση στην Ευρώπη αναφορικά με τον όγκο της διακίνησης επιβατών, καθώς όταν συνυπολογίζεται στην ακτοπλοΐα, το σύνολο των κινήσεων επιβατών που πραγματοποιούνται ετησίως προσεγγίζει τα 20 εκ. επιβάτες. Ειδικότερα, βάσει και των στοιχείων στο παρακάτω Σχήμα, αν και από το 2012 ο όγκος της επιβατικής κίνησης στην ακτοπλοΐα παρουσίασε μια πτωτική τάση από 22.816 στις 17.956 επιβιβάσεις/αποβιβάσεις το 2016, έπειτα διαφαίνεται μια ανοδική πορεία φθάνοντας τις 19.340 κινήσεις επιβατών το 2018.

Σχήμα 16: Ακτοπλοϊκές επιβιβάσεις/ αποβιβάσεις στην Αττική και χώρα, 2012-2018

Πηγή: Eurostat – Ιδία επεξεργασία

Τέλος, ως προς την εποχικότητα της κρουαζιέρας, δηλαδή το σύνολο των επιβατών επιβίβασης προς το σύνολο των επιβατών αποβίβασης, κατέχει την μεγαλύτερη τάση στην ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου.

Η διαδικασία μεταβίβασης του πλειοψηφικού πακέτου μετοχών στην COSCO SHIPPING (Hong Kong Limited), ολοκληρώθηκε τον Αύγουστο του 2016. Συνδέεται άμεσα με την ενίσχυση της αξιοπιστίας της χώρας, στην προσπάθεια που καταβάλλεται προκειμένου να εδραιωθεί η θέση του Πειραιά ως κόμβου εμπορευματικών μεταφορών και κρουαζιέρας στην περιοχή της Μεσογείου και στον παγκόσμιο ναυτιλιακό χάρτη. Σημαντική αναμένεται εξάλλου και η ενίσχυση της απασχόλησης μέσω της υλοποίησης του επενδυτικού προγράμματος της ΟΛΠ Α.Ε.

Ως προς τις υποδομές ενέργειας, το δίκτυο ηλεκτροδότησης της ΔΕΗ, αποτελεί το βασικό δίκτυο εξυπηρέτησης καλύπτοντας το μεγαλύτερο μέρος των καταναλωτικών αναγκών. Στην Αττική υπάρχουν δύο σταθμοί παραγωγής ενέργειας της ΔΕΗ, ο σταθμός του Αγίου Γεωργίου στο Κερατσίνι και ο σταθμός του Λαυρίου, συνολικής παραγωγής 1.932 MW. Η συμβολή των ΑΠΕ στη συνολική δυναμικότητα των σταθμών ηλεκτροπαραγωγής είναι περιορισμένη, καθώς παράγονται 113,6 MW με χρήση αιολικής ενέργειας, 33,86 MW με βιομάζα και 0,63 MW με υδροδυναμική ενέργεια, ενώ σε χαμηλή παραγωγή είναι και η χρήση ηλιακής ενέργειας. Το δίκτυο του φυσικού αερίου επεκτείνεται διαρκώς καλύπτοντας όλο και περισσότερες περιοχές της ηπειρωτικής Αττικής, χωρίς ωστόσο να έχει διεισδύσει σε μεγάλο βαθμό στην οικιακή κατανάλωση. Σύμφωνα με το ενημερωτικό δελτίο (Ιουνίου του 2019) της ΛΑΓΗΕ, η παραγωγή ενέργειας από εγκατεστημένες μονάδες ΣΗΘΥΑ στην Περιφέρεια Αττικής ανέρχεται σε 34,82 MW για τον αντίστοιχο μήνα, ποσοστό 5% επί του συνόλου της χώρας. Η ενεργειακή κατανάλωση στην Αττική εμφανίζει έντονη εποχικότητα με αιχμή τους καλοκαιρινούς μήνες, λόγω προσέλευσης επισκεπτών αλλά και υψηλών συνήθως θερμοκρασιών. Δεδομένου ότι κύριο χαρακτηριστικό του Ελληνικού Συστήματος Ηλεκτρικής Ενέργειας είναι η μεγάλη συγκέντρωση σταθμών παραγωγής στο βόρειο τμήμα της χώρας (Δυτική Μακεδονία), ενώ το κύριο κέντρο κατανάλωσης βρίσκεται στο Νότιο (Περιοχή Αττικής και Πελοποννήσου), υπάρχει μεγάλη γεωγραφική ανισορροπία μεταξύ παραγωγής και κατανάλωσης, που έχει ως συνέπεια την εμφάνιση προβλημάτων ασφάλειας και κυρίως αστάθειας, και συνακόλουθων δυσχερειών στη διατήρηση ικανοποιητικών επιπέδων τάσεων στο Νότιο Σύστημα κατά τις ώρες υψηλού φορτίου.

Στο κρίσιμο πεδίο της οδικής ασφάλειας, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της Eurostat για τους τραυματισμούς στις οδικές μετακινήσεις για την περίοδο 2012 - 2018, διαφαίνεται μια μείωση των τραυματισμών στους δρόμους της Περιφέρειας Αττικής, από 8.074 το 2012 (51,6% στη χώρα) στους 6.607 το 2018 (50,2% στη χώρα). Σε ότι αφορά τα θανατηφόρα τροχαία, δείχνουν μια σταθερή μείωση στην Αττική από το 2012 (232, 23,5% στη χώρα) έως το 2017 (164), οπότε και αποτυπώνεται μια μικρή αύξηση στα 181, που αποτελούν το 25,8% των θανατηφόρων τροχαίων στη χώρα. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας, τα θανατηφόρα ατυχήματα που τα αίτια αναφέρονται σε πεζούς το 2012 ήταν 72, το 2014 ήταν 38, 2016 ήταν 95, το 2018 ήταν 63 και τέλος το 2019 ανερχόταν σε 44 θανατηφόρα συμβάντα.

Με βάση τις προβλέψεις του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Μεταφορών και την εφαρμογή του κατ' αναλογία στην Περιφέρεια Αττικής, οι βασικοί δείκτες και στόχοι διατυπώνονται ως ακολούθως: ο Ο αριθμός νεκρών από 6,9 άτομα ανά 100.000 (έτος 2017) θα πρέπει να μειωθεί σε 3,8 ανά 100.000 (2037). Το έτος 2027 θα πρέπει ποσοστό μικρότερο του 5% των οδών, του 50% των νησιωτικών λιμένων και 0% των σιδηροδρομικών γραμμών να είναι σε «κακή» κατάσταση. Το έτος 2027 θα πρέπει το 75% των λιμένων διεθνούς σημασίας να έχει καλή ή εξαιρετική οδική σύνδεση με την ενδοχώρα. Το κόστος μετακίνησης επιβατών από 0,10 €/χιλιόμετρο (2017) θα πρέπει να μειωθεί σε 0,05 €/χιλιόμετρο (2037).

Σχετικά με τις βιώσιμες και περισσότερο οικολογικές αστικές μεταφορές, Η ΣΤΑΣΥ ΑΕ, βάσει και των απολογιστικών στοιχείων του έτους 2018, αναφέρει συνολικά 272.816.988 επιβιβάσεις, που αντιστοιχούν σε 902.173 επιβιβάσεις ανά ημέρα. Υπό αυτό το πρίσμα, εκτιμάται μείωση 158.782 αυτοκινήτων που κυκλοφορούν ανά ημέρα, η οποία αντιστοιχεί σε 3.175.649

αυτοκινητοχιλιόμετρα εξοικονόμησης στην πόλη και 32,28 MWh/ημέρα εξοικονόμησης ενέργειας.

Το δίκτυο του ΤΡΑΜ της Αθήνας περιλαμβάνει δύο γραμμές και εκτελεί τα δρομολόγια Σύνταγμα-Βούλα, Σύνταγμα-Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας (ΣΕΦ) και Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας - Βούλα. Εκτείνεται σε μήκος 25,9 χλμ. (συμπεριλαμβανομένων και των 2,2 χλμ. Συνδετήριας γραμμής του αμαξοστασίου με την εμπορική γραμμή). Πρόκειται για επένδυση ύψους 340 εκατομμυρίων ευρώ και η χρηματοδότηση του έργου προήλθε κυρίως από επιδοτήσεις των Κοινοτικών Προγραμμάτων Στήριξης. Το Τραμ, ωστόσο, δεν συνδέεται αποτελεσματικά με την υπόλοιπη κυκλοφορία, αν και διαθέτει εκτεταμένο δίκτυο και χρειάζεται παρεμβάσεις επέκτασης και βελτίωσης. Το τραμ της Αθήνας είναι ένα αρθρωτό όχημα αμφίδρομης κατεύθυνσης και έχει τη δυνατότητα ζεύξης δύο οχημάτων σε λειτουργία συρμού. Η μεταφορική του ικανότητα είναι 56 καθήμενοι επιβάτες, συμπεριλαμβανομένων των ειδικά διαμορφωμένων θέσεων για τα άτομα με ειδικές ανάγκες και πάνω από 200 όρθιοι επιβάτες. Παρέχει θέρμανση, εξαερισμό, κλιματισμό, τόσο στο χώρο των επιβατών, όσο και στις καμπίνες των οδηγών, τα οποία ρυθμίζονται εποχιακά. Σήμερα διατίθενται 35 τραμ.

Σχετικά με τα στατιστικά στοιχεία που αφορούν στις επιβιβάσεις στα δρομολόγια του Τραμ (ΣΤΑΣΥ ΑΕ. 2018, *Συνοπτικές οικονομικές καταστάσεις και Έκθεση*), το 2015 ανέρχονταν σε 14.482.000 επιβιβάσεις σε 2.263 παραγόμενα οχηματοχιλιόμετρα, το 2016 σε 13.722.000 επιβιβάσεις σε 2.237 οχηματοχιλιόμετρα, το 2017 προέκυψαν 13.787.000 επιβιβάσεις σε 2.260 οχηματοχιλιόμετρα και τέλος το 2018 αντιστοιχούν 13.589.000 επιβιβάσεις σε 2.188 οχηματοχιλιόμετρα. Παρατηρείται συνολικά μια μείωση των επιβιβάσεων στο Τραμ την περίοδο 2015-2018 της τάξης του 6,2%.

Σημειώνεται ότι ο τροχιόδρομος του Τραμ κατασκευάστηκε με προδιαγραφές που ελαχιστοποιούν την ηχητική ρύπανση. Το επίπεδο δονήσεων και θορύβου παρακολουθείται μέσω σταθμών μέτρησης κατά μήκος του δικτύου και εποπτεύεται από την Πολυτεχνική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Όσον αφορά στις επεκτάσεις του δικτύου, αυτές αναδεικνύουν τον Πειραιά σε σημαντικό Συγκοινωνιακό Κέντρο, συνενώνοντας λειτουργικά δύο γραμμές Μετρό (Γραμμή 1 και Γραμμή 3), το Λιμάνι, τον Προαστιακό Σιδηρόδρομο και το Τραμ. Εκτός από την συγκοινωνιακή εξυπηρέτηση οι περιοχές του Πειραιά ωφελούνται σημαντικά, καθώς το Τραμ συμβάλλει ουσιαστικά στην αναβάθμιση της περιοχής διέλευσης με τον εμπλουτισμό του πρασίνου σε υφιστάμενα πάρκα, με τη φύτευση νέων δένδρων και θάμνων, καθώς και με τη δημιουργία νέων χώρων πρασίνου.

Σημαντικό ρόλο στον περιορισμό της τελικής κατανάλωσης ενέργειας στη βιομηχανία και στα νοικοκυριά, διαδραματίζει η χρήση του φυσικού αερίου. Ο εφοδιασμός της Ελληνικής αγοράς φυσικού αερίου γίνεται κατά κύριο λόγο μέσω Ρωσίας, Αλγερίας και Τουρκίας από εταιρείες που κατέχουν Άδεια Προμήθειας. Το φυσικό αέριο εισάγεται σε αέρια μορφή και μεταφέρεται μέσω αγωγών υψηλής πίεσης του Εθνικού Συστήματος Μεταφοράς Φυσικού Αερίου ή σε υγροποιημένη μορφή μέσω δεξαμενόπλοιων. Αρμόδιος για τη μεταφορά του φυσικού αερίου είναι ο Διαχειριστής Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου (ΔΕΣΦΑ) Α.Ε.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία της ΕΔΑ Αττικής, το δίκτυο διανομής τροφοδοτείται με φυσικό αέριο από το δίκτυο μεταφοράς του ΔΕΣΦΑ από πέντε (5) σημεία εισόδου στην Αττική. Η διακίνηση του φυσικού αερίου στην περιοχή της Αττικής πραγματοποιείται μέσα από τα δίκτυα μέσης και χαμηλής πίεσης. Το δίκτυο μέσης πίεσης αριθμεί 330 χιλιόμετρα αγωγών μέσης πίεσης, χαλύβδινοι σωλήνες με ονομαστική πίεση λειτουργίας 19bar ή 10bar, στους οποίους συνδέονται μεγάλοι βιομηχανικοί καταναλωτές καθώς και οι σταθμοί διανομής που τροφοδοτούν τα δίκτυα χαμηλής πίεσης. Το δίκτυο χαμηλής πίεσης αριθμεί περίπου 3.270 χιλιόμετρα αγωγών χαμηλής πίεσης μέσω του οποίου εξυπηρετούνται οικιακές, εμπορικές και βιομηχανικές χρήσεις. Το δίκτυο χαμηλής πίεσης αποτελείται από περίπου 2.770 χιλιόμετρα με ονομαστική πίεση λειτουργίας 4bar και υλικό κατασκευής πολυαιθυλένιο καθώς και από 500

χιλιόμετρα παλαιού δικτύου - με ονομαστική πίεση λειτουργίας 23 mbar και υλικό κατασκευής πολυαιθυλένιο ή χυτοσίδηρο - που συναντάται κυρίως στην περιοχή του κέντρου της Αθήνας και σταδιακά αντικαθίσταται.

Μέσω του δικτύου διανομής χαμηλής πίεσης η ΕΔΑ Αττικής τροφοδοτεί περίπου 135.000 σημεία παράδοσης (τελικά σημεία κατανάλωσης αερίου), εξυπηρετώντας συνολικά σχεδόν 385.000 τελικούς πελάτες - οικιακούς καταναλωτές (κεντρική θέρμανση ή αυτόνομη θέρμανση), εμπορικούς καταναλωτές (επαγγελματίες και μεγάλοι εμπορικοί πχ. νοσοκομεία, ξενοδοχεία), βιομηχανικούς πελάτες και πελάτες με κλιματισμό φυσικού αερίου. Η συνολική διανεμηθείσα ποσότητα φυσικού αερίου στο δίκτυο διανομής της ΕΔΑ Αττικής για το 2019 ανήλθε στις 3.981.246 MWH.

Πίνακας 22:SWOT Ανάλυση - Ανάπτυξη Υποδομών

Δυνατότητες και Ευκαιρίες	Προβλήματα και Απειλές
Δυνατότητες	Προβλήματα
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Διαθέτει προνομιακή γεωγραφική θέση, σημείο διασύνδεσης νησιωτικών περιφερειών με τις ηπειρωτικές περιφέρειες, είναι στο κέντρο της χώρας και έχει εύκολη διασύνδεση σαν σημείο/ εισόδου εξόδου ΕΕ και τρίτων χωρών ➤ Συνιστά έναν κεντρικό κόμβο σε επίπεδο μεταφορών και επικοινωνιών, ενώ συγκεντρώνει χρήσεις και υποδομές εθνικής και διεθνούς εμβέλειας ➤ Ύπαρξη σύγχρονου δικτύου Μέσων Μαζικής Μεταφοράς σταθερής τροχιάς ➤ Σιδηροδρομική Σύνδεση λιμανιού Πειραιά και Αεροδρομίου Ελευθέριος Βενιζέλος ➤ Καθημερινά δρομολόγια block trains από το σταθμό εμπορευματοκιβωτίων της PCT S.A.στο Πειραιά προς τα Dry Ports της Κεντρικής Ευρώπης. ➤ Πολύ καλό οδικό δίκτυο οδών Ταχείας κυκλοφορίας με σύγχρονες υποδομές ➤ Αύξηση επιβατικής κίνησης στην ακτοπλοΐα ➤ Υψηλή δυναμική στον κλάδο της κρουαζιέρας ➤ Διεθνές Αεροδρόμιο στα Σπάτα ➤ Συγκεντρώνει όλες οι μεγάλες εταιρείες τηλεπικοινωνιών και πληροφορικής αλλά και πολλές μικρότερες στο χώρο των ΤΠΕ ➤ Το λιμάνι του Πειραιά ως σημαντικός μεταφορικός κόμβος στην νότια Ευρώπη με δυναμικό πρόγραμμα επενδύσεων ➤ Εφαρμογή νέων τεχνολογιών ΤΠΕ σε σύγχρονες υποδομές Logistics, καθώς μεγάλο μέρος των Logistics Centers συγκεντρώνονται στην Περιφέρεια Αττικής ➤ Επέκταση του δικτύου φυσικού αερίου 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ελλείψεις σε υποδομές εξυπηρέτησης κρουαζιερόπλοιων ➤ Εποχικότητα στην επιβατική κίνηση της κρουαζιέρας ➤ Ελλείψεις στα επίπεδα ασφάλειας στο οδικό δίκτυο ➤ Ύπαρξη περιοχών που δεν καλύπτονται από Μέσα Μαζικής Μεταφοράς σταθερής τροχιάς ➤ Η αυξημένη κίνηση οχημάτων (βαρέων και ΙΧ./ υπερτοπικοί οδικοί άξονες) ➤ Ανάγκη περαιτέρω μείωσης των τροχαίων ατυχημάτων και συμβάντων με παρασύρσεις πεζών ➤ Υψηλή εξάρτηση από οδικές μεταφορές. ➤ Μικρή πρόοδος στην αξιοποίηση των ΑΠΕ στην Αττική ➤ Καθυστερήσεις στους χρόνους υλοποίησης των επενδύσεων. ➤ Ανεπαρκής προσβασιμότητα στα άτομα με αναπηρία και με μειωμένη κινητικότητα. ➤ Ανεπαρκής αξιοποίηση προηγμένων τεχνολογιών και εφαρμογών έρευνας και καινοτομίας. ➤ Ανεπαρκής εκμετάλλευση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ➤ Πεπαλαιωμένος στόλος Αστικών Λεωφορείων ➤ Ανάγκη προώθησης άλλων μορφών ενέργειας στην Περιφέρεια, πιο οικονομικών, με μικρότερη επιβάρυνση στο περιβάλλον, ανάγκη μείωσης της εξάρτησης στο πετρέλαιο ➤ Έλλειψη σχεδιασμού και υλοποίησης ολοκληρωμένων Σχεδίων Βιώσιμης

Ευκαιρίες	ΑστικήςΚινητικότητας Απειλές
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Δημιουργία ενός συνεκτικού και σύγχρονου συστήματος Μέσων Μαζικής Μεταφοράς ➤ Η δημιουργία ενός ασφαλέστερου οδικού δικτύου για την Περιφέρεια με τον μεγαλύτερο πληθυσμό στη χώρα ➤ Ο Πειραιάς αποτελεί πύλη εμπορευμάτων για χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης με ισχυρή στρατηγική θέση. Με τη βελτίωση των λιμένων, του οδικού δικτύου, τουδικτύου σταθερής τροχιάς αλλά και της ανάπτυξης dry ports και ελεύθερων ζωνώνεμπορίου, δίνεται η δυνατότητα στην Περιφέρεια να μετατραπεί σε σημαντικό κέντρο του παγκόσμιου εμπορίου. ➤ Οι αλματώδεις εξελίξεις στον τεχνολογικό τομέα και ειδικά στον τομέα της πληροφορικής επιτρέπουν την παροχή νέων βελτιωμένων υπηρεσιών π.χ. ευφυή συστήματα μεταφορών. ➤ Υλοποίηση στρατηγικής επένδυσης στο Ελληνικό καθώς και τα έργα στο παραλιακό μέτωπο και στη Μαρίνα Αλίμου δημιουργούν ανάγκες και ευκαιρίες για νέες υποδομές ➤ Υιοθέτηση συστημάτων μεταφοράς φιλικών προς το περιβάλλον με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα. Αυξανόμενη υιοθέτηση από τους πολίτες ήπιων μέσων μεταφοράς π.χ. ποδήλατο, περπάτημα ➤ Προώθηση της ενεργειακής απόδοσης της χρήσης ΑΠΕ και της συμπαραγωγής και προώθηση χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στις αστικές περιοχές . 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Η διατήρηση για μεγάλο χρονικό διάστημα της παγκόσμιας ύφεσης ➤ Πολιτική αστάθεια στην νοτιοανατολική Μεσόγειο ➤ Τα περιοριστικά μέτρα στις διεθνείς μεταφορές λόγω της πανδημίας. Αύξηση του ανταγωνισμού από άλλα Μεσογειακά λιμάνια τουριστικού ενδιαφέροντος ή με ρόλο μεταφορικού κόμβου ➤ Απουσία ολοκληρωμένου σχεδίου αξιοποίησης και σύνδεσης των επιβατικών ροών με τους υπόλοιπους τομείς της οικονομίας της Αττικής

1.3.5 Ενίσχυση εξωστρέφειας

Η Περιφέρεια Αττικής αποτελεί τον ισχυρότερο εκφραστή της διαμόρφωσης του ανταγωνιστικού περιβάλλοντος της χώρας, από πλευράς επιχειρηματικότητας, υποδομών, μεταφορών, χρηματοοικονομικών και εμπορικών δραστηριοτήτων, παραγωγικής διάρθρωσης, επενδύσεων καινοτομίας και τεχνολογίας, καταλαμβάνοντας την 1^η θέση μεταξύ των Περιφερειών στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Ωστόσο, ως ευρωπαϊκή Μητρόπολη δεν αξιοποιεί στο βαθμό που θα μπορούσε, το δυναμισμό της για την προσέλκυση επενδύσεων και εγκατάσταση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

Ως προς την κλαδική διάρθρωση της οικονομίας, τόσο σε επίπεδο χώρας όσο και στην Περιφέρεια Αττικής, καταγράφεται σημαντική συνεισφορά του εμπορίου/τουρισμού στη συνολική Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ). Εκτός από το εμπόριο, άλλοι σημαντικοί κλάδοι του τομέα των υπηρεσιών, είναι αυτός των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, των μεταφορών και των ΤΠΕ, της υγείας και των κοινωνικών υπηρεσιών. Αυτή η υψηλή συγκέντρωση των υπηρεσιών οδηγείται περαιτέρω από το γεγονός ότι τα κεντρικά γραφεία των περισσότερων επιχειρήσεων

στην Ελλάδα βρίσκονται στην Αττική, για λόγους εγγύτητας προς την δημόσια διοίκηση και τα κέντρα λήψης αποφάσεων, αλλά και λόγω της υψηλής συγκέντρωσης της έρευνας και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

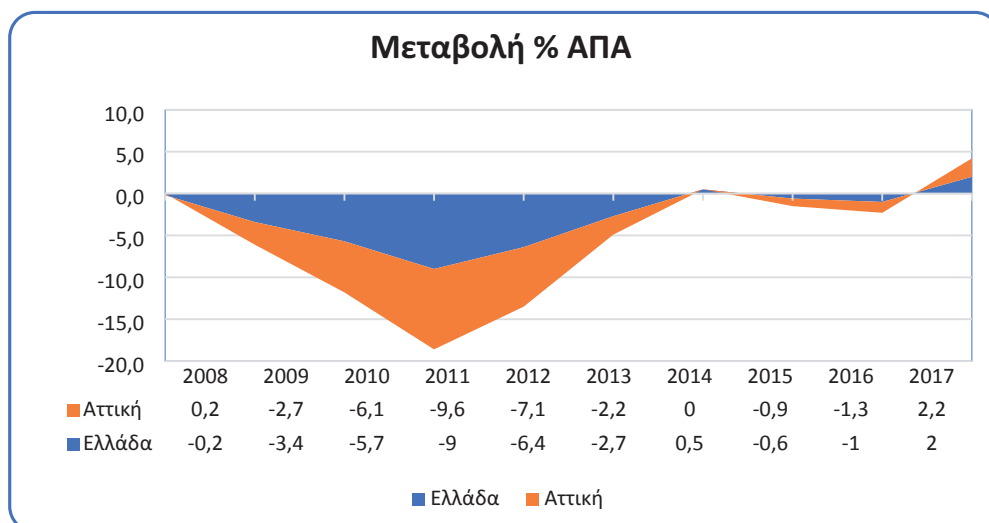
Στη μελέτη του ΙΕΕΣ του ΣΕΒΕ αποτυπώνεται ότι το 50,6% των εξαγωγών και το 68,2% των εισαγωγών προέρχεται από την Περιφέρεια Αττικής, όπου οι εξαγωγές διέγραψαν άνοδο κατά 20,1%, (2,8 δις. ευρώ) στο διάστημα 2017-2018. Βάσει των πιο πρόσφατων στοιχείων του Συνδέσμου Εξαγωγέων (ΣΕΒΕ, 2019), το 2018 αποτέλεσε μία χρονιά-σταθμό για τις ελληνικές εξαγωγές, καθώς για πρώτη φορά ξεπεράστηκε το φράγμα των €33 δις., επιτυγχάνοντας παράλληλα και βελτίωση της εξαγωγικής επίδοσης (εξαγωγές αγαθών ως % ΑΕΠ) από 16,0% το 2017, σε 17,9% το 2018. Οι ελληνικές εξαγωγές ανήλθαν σε €33,1 δις. το 2018 έναντι €28,5 δις. το 2017, καταγράφοντας αύξηση κατά 16,1%, δηλαδή €4,6 δις., με τις εισαγωγές της χώρας να παρουσιάζουν επίσης άνοδο κατά 9,5%, δηλαδή €4,7 δις. και να διαμορφώνονται στο ποσό-ρεκόρ των €53,8 δις.

Η υψηλή εξάρτηση από την Περιφέρεια Αττικής αποτυπώθηκε για ακόμη μία χρονιά στη μελέτη του ΙΕΕΣ του ΣΕΒΕ με το 50,6% των εξαγωγών και το 68,2% των εισαγωγών να προέρχεται από την εν λόγω περιφέρεια. Πιο συγκεκριμένα, οι εξαγωγές της Περιφέρειας Αττικής διέγραψαν σημαντική άνοδο κατά 20,1%, δηλαδή €2,8 δις. στο διάστημα 2017-2018, ενώ σε συνδυασμό με τη μικρότερη αύξηση των εισαγωγών κατά €2,4 δις., δηλαδή 7,1%, η περιφέρεια κατάφερε να ελαττώσει το εμπορικό της έλλειμμα κατά €384,5 εκατ., ωστόσο αυτό παρέμεινε σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα και συγκεκριμένα σε €20,0 δις., σε αντίστοιχο επίπεδο με το συνολικό έλλειμμα της χώρας.

Σημαντικό μερίδιο στις ελληνικές εξαγωγές και συγκεκριμένα 16,0% κατέχει η Περιφέρεια Πελοποννήσου για το 2018, η οποία ξεπέρασε την περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, καταγράφοντας ενίσχυση εξαγωγών κατά 22,8%. Ωστόσο, η Πελοπόννησος χαρακτηρίζεται από την υψηλή εξάρτηση από τα πετρελαιοειδή καθώς αν εξαιρέσουμε αυτόν τον κλάδο, το μερίδιο στο σύνολο των εξαγωγών διαμορφώνεται σε 4,0%, κατακτώντας την 5^η θέση στη σχετική λίστα. Ενίσχυση εξαγωγών κατά 5,7% σημείωσε η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας στο διάστημα 2017-2018 με τις εξαγωγές να διαμορφώνονται σε €4,9 δις. το 2018 και το αντίστοιχο μερίδιο να διαμορφώνεται σε 14,9%, ενώ μεγαλύτερη συμμετοχή έχει η περιφέρεια στις εισαγωγές της χώρας και συγκεκριμένα 11,9%. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι τρεις πρώτες περιφέρειες συγκεντρώνουν το 81,5% των ελληνικών εξαγωγών. Τη σημαντικότερη ποσοστιαία ενίσχυση εξαγωγών κατά 26,5%, δηλαδή €301,8 εκατ. παρουσίασε η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας με τις εξαγωγές να διαμορφώνονται σε €1,4 δις. για πρώτη φορά στην ιστορία, ενώ παράλληλα κατάφερε να μειώσει το εμπορικό της έλλειμμα κατά €281,4 εκατ., δηλαδή 63,9% με αποτέλεσμα αυτό να διαμορφωθεί σε €158,6 εκατ., καθώς οι εισαγωγές κατέγραψαν ισχνή αύξηση κατά €20,5 εκατ. Σε κλαδικό επίπεδο, η συνεισφορά των πετρελαιοειδών ξεπερνά το 1/3 στο σύνολο των εξαγωγών με μερίδιο 34,7%, με τις περιφέρειες Αττικής και Πελοποννήσου να εξάγουν το 88,3% του κλάδου. Με 16,0% μερίδιο ακολουθούν τα τρόφιμα με τις περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Αττικής, Θεσσαλίας και Πελοποννήσου να συγκεντρώνουν το 69,0% του κλάδου.

Η Περιφέρεια Αττικής αποτελεί το κυρίαρχο οικονομικό κέντρο της χώρας, καθώς συγκεντρώνει περίπου το 48% της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας για όλη τη χώρα. Σχετικά με τις διαχρονικές μεταβολές της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ), στο παρακάτω Σχήμα παρατίθεται η εξέλιξη συγκριτικά την περίοδο 2008-2017, μεταξύ της Περιφέρειας Αττικής και της χώρας. Η γενική τάση είναι παρόμοια, με αρνητικές μεταβολές από το 2009 έως το 2014, οπότε και εντοπίζεται μια προσωρινή σταθεροποίηση, έπειτα τα έτη 2015 και 2016 συνεχίζεται η σμίκρυνση των μεγεθών της ΑΠΑ μέχρι το 2017 όπου εμφανίζονται θετικές μεταβολές της τάξης του 2%. Συνολικά, η Αττική δείχνει μεγαλύτερες πτωτικές τάσεις σε σχέση με τη χώρα, ενώ οι μεγαλύτερες ποσοστιαίες μειώσεις αντιστοιχούν στην περίοδο 2010-2012.

Σχήμα 17: Εξέλιξη μεταβολής της ΑΠΑ (%) στην Αττική, 2008-2017

Πηγή: Eurostat, Ιδία επεξεργασία

Η μοναδική πολιτιστική κληρονομιά της Αττικής αποτελεί εδώ και χρόνια έναν από τους βασικούς άξονες ανάπτυξης και προβολής της Περιφέρειας. Η πολιτιστική ταυτότητα της Αθήνας εμπλουτίζεται με την ανάδειξη του πολιτισμού ως βασικού άξονα ενίσχυσης της διεθνούς ακτινοβολίας της. Στον Αττικό χώρο υπάρχουν και προσφέρονται στους επισκέπτες Ιστορικά Μνημεία διεθνούς ακτινοβολίας, Πολιτιστικά δρώμενα (φεστιβάλ, γιορτές, έθιμα), Τέχνη, συλλογές, γκαλερί έως και εφαρμοσμένες τέχνες (κοσμήματα, μόδα και σύγχρονα έργα τέχνης). Στους πολιτιστικούς πόρους περιλαμβάνονται ακόμη όλα τα μνημεία της κλασικής, της βυζαντινής και της νεότερης περιόδου, οι αστικοί (Αναφιώτικα-Πλάκα) και παραδοσιακοί οικισμοί (στα νησιά του Σαρωνικού) και οι εγκαταστάσεις με ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον, τα Μουσεία, οι βιβλιοθήκες καθώς και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις που οργανώνονται σε όλη την Περιφέρεια (θεατρικές και μουσικές σκηνές). Στην Αττική βρίσκονται μνημεία παγκόσμιας ακτινοβολίας (π.χ. Παρθενώνας, ναός του Ποσειδώνα, ναός της Αφαίας, Αρχαιολογικός χώρος Ελευσίνας), το αρχαία θέατρο του Ηρώδου Αττικού των οποίων η αξία έχει συμπληρωθεί με σύγχρονα πολιτιστικά έργα όπως το Νέο Μουσείο της Ακρόπολης, καθώς και έργα ανάπτυξης όπως η ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων της Αθήνας.

Συνδυάζοντας το κλασικό με το σύγχρονο και συνιστώντας αναπόσπαστο τμήμα της ιστορικής και πολιτιστικής εξέλιξης της Ελλάδας, η Αττική προσφέρει στους ενδιαφερόμενους ποικιλία μοναδικών πολιτιστικών αξιοθέατων, όπως αρχαιολογικούς χώρους, μοντέρνα μνημεία, νεοκλασικά κτίρια, μουσεία, πινακοθήκες και καλλιτεχνικά δρώμενα. Η πλειονότητα αυτών βρίσκονται στο Δήμο της Αθήνας και σε περιοχές που εκτείνονται γύρω από τον Ιερό Βράχο της Ακρόπολης σε συνδυασμό με το εμπορικό τρίγωνο, όπως αυτό ορίζεται από τις πλατείες Μοναστηρακίου, Ομόνοιας και Συντάγματος.

Το πολιτιστικό απόθεμα που συσσωρεύεται στην ευρύτερη περιοχή του ιστορικού κέντρου, καθιστά τη ζώνη αυτή το επίκεντρο της εμπορικής και τουριστικής δραστηριότητας της σύγχρονης Αθήνας, και μεταξύ άλλων περιλαμβάνει:

- τον περίπατο που ενώνει τους Στύλους του Ολυμπίου Διός, την Ακρόπολη και το Νέο Μουσείο της, το μνημείο Φιλοπάππου, την Αρχαία και Ρωμαϊκή Αγορά και τον Κεραμεικό
- πληθώρα αξιοθέατων όπως το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, το Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης, το Λουτρό των Αέρηδων, το Μουσείο Βούρου-Ευταξία της Πόλεως των Αθηνών, το Μουσείο Κανελλοπούλου κ.α.

- πάνω από 20 εκκλησίες που συνιστούν τις χριστιανικές κοινότητες της Αθήνας και μεταδίδουν την ιστορική, χριστιανική και πολιτιστική κουλτούρα από τα Βυζαντινά χρόνια ως και σήμερα
- υποδομές αναψυχής όπως η Τεχνόπολη, το Πολιτιστικό Κέντρο Μουσείου Μπενάκη, το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού κ.α.
- παραδοσιακές γειτονιές, αγορές και χώρους εστίασης.

Ο αριθμός των επισκεπτών σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους της Περιφέρειας Αττικής σημείωσε σημαντική αύξηση κατά την περίοδο 2012-2019. Από το 2013 έως το 2019, η αύξηση των επισκεπτών στους πολιτιστικούς χώρους της Περιφέρειας ανήλθε στο 82%, ποσοστό που αντιστοιχεί σε άνοδο 3.687.860 επισκεπτών. Η θεαματική αύξηση επετεύχθη περισσότερο κατά τα έτη 2014 - 2015, και 2017-2018, ενώ το 2016 και το τελευταίο έτος αναφοράς 2019, εμφανίζεται μία μικρή μείωση, με τις προβλέψεις βέβαια για τα επόμενα έτη να είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικές. Όμως, συγκρίνοντας τα στοιχεία επισκεψιμότητας με αυτά αντίστοιχων ευρωπαϊκών προορισμών τα στοιχεία δεν είναι ενθαρρυντικά.

Πίνακας 23: Επισκέπτες σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους στην Περιφέρεια Αττικής, 2012-2019

Κατηγορία	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Μουσεία	1.660.555	1.743.523	2.162.221	2.295.545	2.155.754	2.518.113	2.733.790	2.483.662
Αρχαιολογικοί χώροι	2.318.243	2.772.044	3.618.412	4.145.093	3.960.512	4.910.124	5.611.977	5.719.765
Σύνολο	3.978.798	4.515.567	5.780.633	6.440.638	6.116.266	7.428.237	8.345.767	8.203.427

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ίδια Επεξεργασία

Εξετάζοντας αναλυτικότερα τα στοιχεία του αριθμού των επισκεπτών σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους στη χώρα, όπως και τις εισπράξεις, για τα δύο τελευταία έτη αναφοράς 2018 και 2019, στο γενικό σύνολο των επισκεπτών έχουμε θετική μεταβολή της τάξης του 4,7%. Σε ότι αφορά την Αττική, αρνητική μεταβολή παρουσιάζουν το μουσείο Ακρόπολης (-10,8%) και το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο (-3,2%). Ωστόσο, αξιοσημείωτη αύξηση έδειξαν οι επισκέπτες στον αρχαιολογικό χώρο της Ακρόπολης (12,2%). Σε εθνικό επίπεδο, ο αριθμός επισκεπτών με εισιτήριο ανέβηκε από το 2019 στο 2019 κατά 5,9% με την μεγαλύτερη μεταβολή να προέρχεται από τους αρχαιολογικούς χώρους (7,1%). Η σχετική τάση καταδεικνύει ενδεχομένως την αναγκαιότητα επίσπευσης και ενίσχυσης των πολιτικών στήριξης και ανανέωσης κυρίως των μεγάλων μουσείων στη χώρα και στην Περιφέρεια. Σε ότι αφορά τις εισπράξεις, αυτές παρουσιάζουν συνολικά αύξηση κατά 13,4%, κάτι που καταδεικνύει τη δυναμική που ενέχει η αξιοποίηση του πολιτιστικού αποθέματος στην κατεύθυνση διεκδίκησης μεγαλύτερων εσόδων μέσα από την υλοποίηση δράσεων marketing και ανάδειξης.

Στην Περιφέρεια Αττικής έχουν πραγματοποιηθεί εμβληματικές επενδύσεις στον τομέα του πολιτισμού τα τελευταία έτη που συμβάλλουν στην αύξηση των επισκεπτών. Ειδικότερα, το Μουσείο της Ακρόπολης στην οκταετή λειτουργία του έχει φιλοξενήσει πάνω από 14.000.000 εκατ. επισκέπτες. Για το χρονικό διάστημα από τον Ιούνιο του 2016 έως τον Μάιο του 2017 έχει φιλοξενήσει 1.475.022 επισκέπτες από τους οποίους το 76% αφορά μεμονωμένους επισκέπτες και 24% επισκέπτες σε ομάδες⁵. Επίσης ολοκληρώθηκε η ανακατασκευή του χώρου που φιλοξενεί το Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (ΕΜΣΤ) από πόρους του Ε.Π. Αττική «2007 – 2013». Μέσα στο έτος του 2018 δέχθηκε 1.774.304 επισκέπτες και το 2019 άλλα 1.579.711 άτομα.

Σημαντική επένδυση στο χώρο του Πολιτισμού, αποτελεί το Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος (ΚΠΙΣΝ). Ο συνολικός προϋπολογισμός του έργου ανήλθε σε €630 εκ. ευρώ και περιλαμβάνει τις νέες εγκαταστάσεις της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος, της Εθνικής

Λυρικής Σκηνής, καθώς και το Πάρκο Σταύρος Νιάρχος. Το ΚΠΙΣΝ αποτελεί μοχλό σημαντικής βραχυπρόθεσμης και μεσοπρόθεσμης οικονομικής ανάπτυξης με άμεση και μακροχρόνια συνεισφορά του στην ελληνική οικονομία. Το 75% των €596 εκατομμυρίων της συνολικής δωρεάς από το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος έχει δαπανηθεί στην Ελλάδα. Επιπλέον, η άμεση αλλά και ευρύτερη συνεισφορά στην οικονομία κατά την περίοδο της κατασκευής δημιούργησε περισσότερες από 13.000 θέσεις εργασίας, προσέθεσε €1,1 δις στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της χώρας (0,2% του ΑΕΠ ετησίως) και συνεισέφερε €57 εκ. σε φορολογικά έσοδα. Με την ολοκλήρωση του έργου και την έναρξη της λειτουργίας του, το ΚΠΙΣΝ αναμένεται να προσφέρει €140 εκ. ετησίως στο ΑΕΠ, να δημιουργήσει 2.300 θέσεις πλήρους απασχόλησης και να συνεισφέρει €19 εκ. σε ετήσια φορολογικά έσοδα⁶. Στις αρχές του 2017 παραδόθηκε το ΚΠΙΣΝ και επίσημα στην ελληνική πολιτεία και μέχρι το τέλος του εν λόγω έτους δέχθηκε πάνω από 3 εκ. επισκέπτες και φιλοξένησε 3.500 δωρεάν εκδηλώσεις.

Επιπρόσθετα, σημαντικές επενδυτικές δραστηριότητες βρίσκονται σε εξέλιξη ή αναμένονται με πυρήνα προσέλκυσης το παραλιακό μέτωπο της Αττικής στα νότια προάστια, όπου κυριαρχεί το μεγάλο επενδυτικό έργο του Ελληνικού. Το έργο αποτελεί ένα πρότυπο μοντέλο αστικής ανάπτυξης, το οποίο θα συνδυάζει τη φυσική ομορφιά της περιοχής, με κτίρια τοπόσημα μοναδικής αρχιτεκτονικής σχεδίασης. Ο αιεφόρος σχεδιασμός που προσεγγίζει το έργο, θα παρέχει παγκόσμιας εμβέλειας υπηρεσίες και υποδομές, ενώ θα αναβαθμίσει την ποιότητα ζωής των πολιτών της Αττικής. Η επένδυση περιλαμβάνει οικιστικές αναπτύξεις, ξενοδοχειακές μονάδες, εμπορικές δραστηριότητες, χώρους οικογενειακής απασχόλησης – διασκέδασης, μουσεία, κέντρα πολιτισμού, κέντρα υγείας και ευεξίας, αθλητικές εγκαταστάσεις και χώρους αναψυχής, ένα πρότυπο επιχειρηματικό πάρκο εκπαίδευσης, έρευνας και επιχειρηματικότητας, όπως επίσης και την πλήρη διαμόρφωση της ήδη υπάρχουσας μαρίνας καθώς και την αναβάθμιση και ανάδειξη ολόκληρου του παραλιακού μετώπου, που μαζί με το πάρκο αναμένεται αποτελέσουν τον μεγαλύτερο πόλο έλξης του έργου (ΚΠΙΣΝ: Κόμβος Βιωσιμότητας, Απολογισμός 2017).

Στον τουρισμό, η Αττική αποτελεί ήδη διεθνώς αναγνωρισμένο τουριστικό προορισμό, λόγω των ιστορικών και πολιτιστικών μνημείων που διαθέτει. Το βασικό «brandname» είναι η Αθήνα και τα μνημεία της. Η εξέλιξη του τουρισμού στην Αττική ήταν αρνητική για την περίοδο 2008-2012 με αποτέλεσμα τη διακοπή της λειτουργίας μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων, ιδιαίτερα στο κέντρο της Αθήνας, ενώ εμφανίστηκε ανάκαμψη από το 2013.

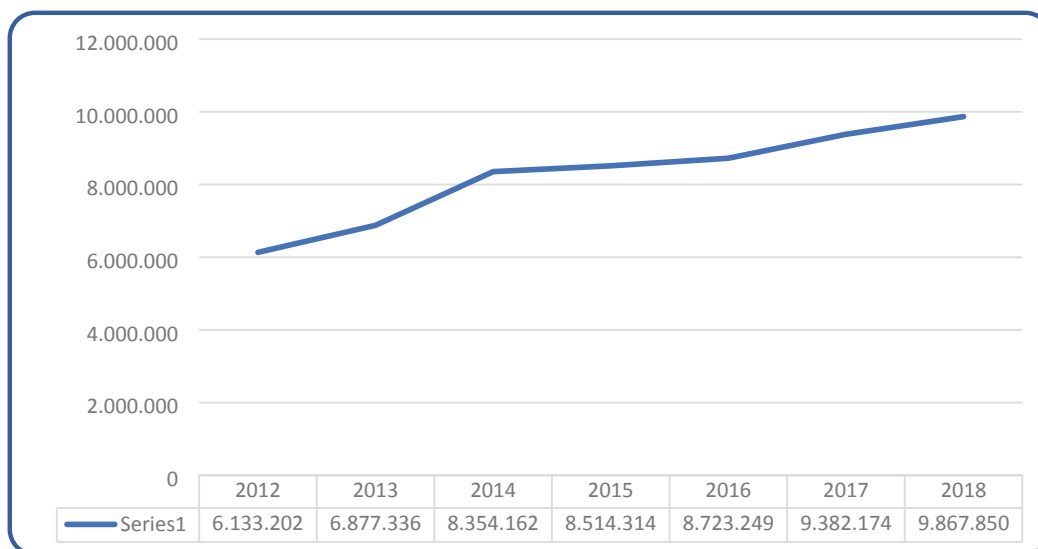
Πίνακας 24: Αφίξεις σε τουριστικά καταλύματα στην Αττική - χώρα, 2012 - 2018

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Σύνολο Χώρας	18.212.022	20.115.254	21.829.470	23.099.844	24.996.038	26.135.918	28.718.094
Αττική	2.809.603	3.239.356	3.875.198	4.062.476	3.997.116	4.387.799	4.563.020

Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία

Η ανωτέρω εξέλιξη εκφράζεται από την διαχρονική εξέλιξη (2012-2018) των αφίξεων σε τουριστικά καταλύματα, συμπεριλαμβανομένων των κάμπινγκ και άλλων οργανωμένων χώρων τουριστικής στέγασης. Η ανάκαμψη από το 2012 (2.809.603 αφίξεις) συνεχίστηκε μέχρι το 2015 (4.062.476 αφίξεις), οπότε και σημειώθηκε μια μικρή πτώση το 2016, και επανήλθε με άνοδο μέχρι το 2018 φθάνοντας τις 4.563.020 αφίξεις. Η θετική μεταβολή μεταξύ 2012 και 2018 ήταν σημαντική, και αναδεικνύει την ισχυροποίηση της ελκυστικότητας της Αττικής ως τουριστικού προορισμού και κυμαίνεται στο 62,4%. Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι το 2012 η Περιφέρεια υποδέχτηκε το 15,4% των αφίξεων της χώρας, ενώ το 2018 αυξήθηκε το μερίδιο στο 16%.

Σχήμα18: Διανυκτερεύσεις σε τουριστικά καταλύματα στην Αττική, 2012-2018

Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία

Η εικόνα για την εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος συμπληρώνεται από την εξέταση και των διανυκτερεύσεων την ίδια χρονική περίοδο ανάλυσης, διότι σημασία δεν έχει μόνο το μέγεθος των αφίξεων, αλλά και το πόσες νύκτες διαμένουν οι τουρίστες στην Περιφέρεια, καθιερώνοντας περισσότερο το ρόλο της ως αποκλειστικού τουριστικού προορισμού, και όχι μόνο ως την πρώτη στάση εισόδου (για τους τουρίστες από εξωτερικό) για την μετάβαση στα νησιά ή σε άλλες περιοχές της χώρας. Και σε αυτή την περίπτωση η τάση είναι σταθερά αυξητική φθάνοντας τις 9.867.850 διανυκτερεύσεις το 2018, δηλαδή θετική μεταβολή της τάξης του 60,9%, ωστόσο λίγο μικρότερη από την ποσοστιαία αύξηση στις αφίξεις. Σε ότι αφορά την εξέλιξη της δυναμικότητας φιλοξενίας των τουριστικών καταλυμάτων στην Αττική (Eurostat), ο δείκτης έχει σημειώσει αύξηση από 73.949 κλίνες το 2012 στις 77.012 κλίνες το 2018. Ο βαθμός πληρότητας των τουριστικών κλινών ήταν 33,6% το 2012, σημαντικά χαμηλότερος από αυτόν της χώρας (43,2%), ωστόσο παρουσίασε αξιοσημείωτη αύξηση στο 51,8% το 2018, προσεγγίζοντας το επίπεδο πληρότητας της χώρας (53,6%).

Μοναδικό και ισχυρό χαρακτηριστικό συγκριτικό πλεονέκτημα της Περιφέρειας σε σχέση με αντίστοιχους αστικούς προορισμούς παγκοσμίως, είναι η εγγύτητα με το αστικό περιβάλλον διαθέσιμων και καθαρών (βλ. μπλε σημαίες) ακτών, αλλά και του συμπλέγματος των νησιών του Σαρωνικού και άλλων νησιώτικων προορισμών που προσδίδει πολλαπλές δυνατότητες ανάπτυξης θαλάσσιων τουριστικών και αθλητικών δραστηριοτήτων. Σημαντική είναι επίσης η πρόκληση του καταδυτικού τουρισμού που μπορεί να κερδηθεί μέσα από τη δρομολόγηση σε συνεργασία με το υπουργείο Πολιτισμού και τους δήμους Λαυρεωτικής και Μαραθώνα, του καταδυτικού πάρκου με αρχαία ναυάγια στον ευρύτερο χώρο του Ευβοϊκού κόλπου. Επιπρόσθετα, δεν πρέπει να παραλειφθούν οι σημαντικές τουριστικές, συνεδριακές, αθλητικές και πολιτιστικές υποδομές που διαθέτει αλλά και οι ορεινοί όγκοι (Πάρνηθα, Υμηττός, Πεντέλη, Ελικώνας, Κύθηρα) που προσφέρονται για εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως η ορειβασία, η πεζοπορία και γενικότερα οι δραστηριότητες υπαίθρου. Τα εξαιρετικά τοπικά γεωργικά προϊόντα και τα επισκέψιμα οινοποία της Αττικής με έμφαση στις εξαιρετικές ποικιλίες κρασιών της (π.χ σαββατιανό) δίνουν επίσης δυναμική ανάπτυξης στην γαστρονομία (δεύτερο βασικό λόγο επιλογής επίσκεψης) και την διασύνδεση του τουρισμού με τη γεωργική παραγωγή της. Η Αττική δηλαδή, έχει όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που μπορούν να την καταστήσουν ως προορισμό ολιγόημερων διακοπών (short break 3-5 ημέρες), εμπλουτίζοντας το υπάρχον μοντέλο στο οποίο έχει στηριχτεί μέχρι σήμερα, δηλαδή του Σαββατοκύριακου αστικού προορισμού (city break).

Σε γενικό πλαίσιο, η επιχειρηματικότητα κυριαρχείται από τομείς χαμηλής-μεσαίας τεχνολογίας, όπως η βιομηχανία τροφίμων, τα μεταλλικά προϊόντα, χημικά - φαρμακευτικά προϊόντα, τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και τα ναυπηγεία. Δυναμικές και αναπτυσσόμενες βιομηχανίες όπως των ΤΠΕ, της μικροηλεκτρονικής και των σχετικών εφαρμογών δείχνουν ένα σημαντικό ρόλο για το μέλλον.

Στο επίπεδο της αγροτικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια Αττικής, σε αντίθεση με το σύνολο της χώρας, ο πρωτογενής τομέας στην Περιφέρεια παρουσιάζει σημαντικό δυναμισμό ο οποίος οφείλεται μεταξύ άλλων στην αυξημένη παραγωγικότητα της εργασίας (διπλάσια από ότι στις άλλες περιφέρειες), στην εγγύτητα με το ισχυρό καταναλωτικό κέντρο του πολεοδομικού συγκροτήματος, στο είδος των παραγόμενων προϊόντων, στο σχετικά μεγάλο γεωργικό κλήρο και στη χρήση σύγχρονων μεθόδων εκμηχάνισης της παραγωγής. Η θέση του αγροτικού τομέα στην οικονομία της Αττικής είναι σημαντική, τόσο από άποψη συμμετοχής του κλάδου στο περιφερειακό ΑΕΠ, αλλά και από πλευράς ποσοστού απασχόλησης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της περιοχής. Παρά την οικονομική κρίση που οδήγησε σε μείωση της απασχόλησης στους περισσότερους παραγωγικούς κλάδους, στον αγροτικό τομέα καταγράφεται σχετική αύξηση του αριθμού των απασχολούμενων από το τέλος του 2008, λόγω του σημαντικού αριθμού νεοεισερχομένων στον κλάδο, αλλά και λόγω μετακινήσεων εργαζομένων από άλλους τομείς της περιφερειακής οικονομίας. Οι γεωργικές δραστηριότητες εντοπίζονται κυρίως στην περιοχή του Μαραθώνα, στον Αυλώνα, στα Μέγαρα, στα νησιά και στην Επαρχία Τροιζηνίας και σε ζώνες όπου δεν αναπτύσσονται ασύμβατες με την εν λόγω δραστηριότητα χρήσεις γης, ενώ ως δυναμικοί κλάδοι καταγράφονται η ανθοκομία, τα κηπευτικά, οι αμπελοκαλλιέργειες και τα αλιευτικά προϊόντα και οι υδατοκαλλιέργειες. Στη Δυτική Αττική συγκεντρώνονται μονάδες θερμοκηπίων έντασης κεφαλαίου και σημαντικό κομμάτι της πρωτογενούς παραγωγής αποτελεί η αμπελοαγωγή, η ελαιοκομία και η λαχανοκομία. Στην Ανατολική Αττική επίσης σημαντικό κομμάτι του πρωτογενούς τομέα αποτελούν η αμπελοαγωγή, η ελαιοκομία, οι θερμοκηπιακές, οι κηπευτικές και οι δενδρώδεις καλλιέργειες και τα φυτά μεγάλης καλλιέργειας. Στην Νησιωτική περιοχή τέλος, παράγονται ελαιόλαδο, σταφύλι/κρασί, φιστίκια κελυφωτά (ΠΟΠ φιστίκι Αιγίνης), παξιμάδια Κυθήρων, κηπευτικά, ανθοκομικά, αρωματικά.

Τα βασικά χαρακτηριστικά της κτηνοτροφίας στην Περιφέρεια Αττικής είναι τα εξής: Υπάρχει σημαντικός αριθμός μονάδων πτηνοτροφίας και σταβλισμένης κτηνοτροφίας. Η Αττική ανήκει στην υψηλότερη κλάση πυκνότητας ζωικού κεφαλαίου βοσκής (>2,0), με την πυκνότητα να είναι στις 4,3 ΜΖΚ/ha βοσκήσιμης έκτασης. Στην Αττική δεν ασκείται εκτατική κτηνοτροφία⁵⁵. Σημαντική συγκέντρωση κτηνοτροφικών μονάδων παρατηρείται στη Δυτική Αττική. Ο επαγγελματικός αλιευτικός στόλος στην Περιφέρεια Αττικής, αποτελεί περίπου το 10% του αντίστοιχου στόλου σε πανελλαδικό επίπεδο, περιλαμβάνει κυρίως μικρά σκάφη, παράκτιας αλιείας, ενώ υπάρχουν και κάποια σκάφη μέσης και υπερπόντιας αλιείας.

Το μέγεθος της βιομηχανίας στην περιφέρεια Αττικής είναι υψηλό (το μεγαλύτερο μέρος της ελληνικής βιομηχανίας είναι εγκατεστημένο στην Περιφέρεια Αττικής), με ισχυρά διακλαδικά συμπλέγματα και οικονομίες συγκέντρωσης, εμφανίζει εντούτοις τις γενικότερες αδυναμίες της ελληνικής βιομηχανίας (π.χ. υστέρηση στην αξιοποίηση των ΤΠΕ, έλλειψη οργανωμένων υποδοχέων, μειωμένη προσέλκυση επενδύσεων κ.λ.π.), και επιπλέον μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων μικρού και μέσου μεγέθους σε φθίνοντες βιομηχανικούς κλάδους. Ο μεταποιητικός τομέας στην Αττική κυριαρχείται από τομείς "χαμηλής-μεσαίας τεχνολογίας", όπως η βιομηχανία τροφίμων-ποτών, τα μεταλλικά προϊόντα, τα χημικά-φαρμακευτικά προϊόντα, τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και τα ναυπηγεία, όπου η αύξηση της παραγωγικότητας βασίζεται κυρίως στην απόκτηση νέας τεχνολογίας και την υποκατάσταση της εργασίας με αυτήν, αλλά η ανταγωνιστικότητα αφορά σε μεγάλο βαθμό την καινοτομία προϊόντος. Την ίδια στιγμή αναπτυσσόμενες βιομηχανίες είναι οι ΤΠΕ, η μικροηλεκτρονική και οι σχετικές τους εφαρμογές. Στην Αττική έχουν θεσμοθετηθεί περίπου 113 παραγωγικές ζώνες οι

οποίες περιλαμβάνουν τα ΒΙΠΑ- ΒΙΟΠΑ, τα Επιχειρηματικά Πάρκα, και τις ΒΙΠΕ. Η συνολική έκταση που καταλαμβάνουν οι υφιστάμενες θεσμοθετημένες ζώνες οι οποίες αποτελούν τους κύριους υποδοχείς παραγωγικών δραστηριοτήτων ανέρχεται στα περίπου 60 χιλιάδες στρέμματα. Το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών των εκτάσεων συγκεντρώνεται στο Θριάσιο Πεδίο και στο Λεκανοπέδιο Αττικής, με τη μισή του Λεκανοπεδίου να καταλαμβάνει ο Ελαιώνας.

Πίνακας 25:SWOT Ανάλυση - Ενίσχυση Εξωστρέφειας

Δυνατότητες και Ευκαιρίες	Προβλήματα και Απειλές
Δυνατότητες	Προβλήματα
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Η Περιφέρεια Αττικής αποτελεί το κυρίαρχο οικονομικό κέντρο της χώρας ➤ Είναι Μητροπολιτική Περιφέρεια, παίζοντας σημαντικό ρόλο και στη οικονομική – εμπορική δικτύωση όλης της χώρας με τον κόσμο αλλά και στην συνολική επιχειρηματική εικόνα της χώρας στο εξωτερικό ➤ Υψηλή συγκέντρωση επιχειρήσεων - κυριαρχία τριτογενή τομέα ➤ Σημαντική δραστηριότητα στους τομείς: χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, μεταφορές – logistics, φαρμακοβιομηχανία, βιομηχανία τροφίμων, πετρελαιοειδή, ΤΠΕ, υγεία και κοινωνικές υπηρεσίες και αναψυχή – τουρισμός πολιτισμός ➤ Σημαντική εξαγωγική πύλη ➤ Υψηλός αριθμός - συγκέντρωση απασχολούμενων με υψηλά επίπεδα εξειδίκευσης και κατάρτισης ➤ Διεθνώς αναγνωρισμένος τουριστικός προορισμός ➤ Πολιτιστικό απόθεμα - συγκέντρωση μουσειακών και πολιτιστικών χώρων ➤ Ύπαρξη οικονομίων κλίμακας σε ομοειδείς παραγωγικές δραστηριότητες ➤ Αύξηση στην τουριστική κίνηση και των επενδύσεων στον τομέα του πολιτισμού ➤ Δυνατότητες για μεγαλύτερη ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπως του Ιατρικού Τουρισμού ➤ Δυναμικός αγροτικός τομέας ➤ Ισχυρός τομέας βιομηχανίας και μεταποίησης με οικονομίες συγκέντρωσης 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ανάγκη ενίσχυσης της εξωστρέφειας και δικτύωσης των επιχειρήσεων ➤ Ανάγκη σύνδεσης της νέας επιχειρηματικότητας με τους αναπτυξιακούς τομείς αιχμής ➤ Ανεπαρκής αξιοποίηση του πολιτιστικού πλούτου της Αττικής ➤ Ανάγκη εμπλουτισμού και οργάνωσης του βαθμού διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος ➤ Ανάγκη ενίσχυσης και οργάνωσης των τουριστικών υποδομών και αποθέματος στην Αττική ➤ Μεγάλος αριθμός μικρών και μεγάλων επιχειρήσεων σε φθίνοντες κλάδους επιχειρηματικότητας. ➤ Συρρίκνωση του κλάδου της μεταποίησης με χαμηλή ανταγωνιστικότητα ➤ Διάσπαρτη χωροθέτηση των μεταποιητικών μονάδων – αδυναμία προσέλκυσης μεταποιητικών δραστηριοτήτων στις υφιστάμενες θεσμοθετημένες ζώνες υποδοχής ➤ Ανάγκη ενίσχυσης της αλυσίδας αξίας της παραγωγής σε όλα τα στάδια της. ➤ Χαμηλός βαθμός συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων σε ομοειδείς κλάδους
Ευκαιρίες	Απειλές

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στον τουρισμό/πολιτισμό και στις δημιουργικές βιομηχανίες ➤ Διαφοροποίηση τουριστικού προϊόντος και ανάπτυξη της βιομηχανίας της εμπειρίας με ανάδειξη και του πολιτιστικού πλούτου ➤ Εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό ➤ Προώθηση των συνεργατικών σχηματισμών μεταξύ επιχειρήσεων με έμφαση στην εξωστρέφεια ➤ Η αξιοποίηση των χρηματοδοτικών εργαλείων και της καινοτομίας με βάση το τοπικό κοινωνικό κεφάλαιο ➤ Ισχυρή ύπαρξη βιομηχανίας τροφίμων-ποτών και χημικών/φαρμακευτικών προϊόντων ➤ Η προτεραιότητα στη διατήρηση και ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματος και με τη χρήση νέων τεχνολογιών ➤ Ενδιαφέρον μεγάλων επιχειρήσεων του εξωτερικού για επιχειρηματική δραστηριότητα και συνεργασίες κυρίως στους κλάδους των logistics, στον τουρισμό αλλά και στους κλάδους των ΤΠΕ, της μικροηλεκτρονικής και των σχετικών εφαρμογών δείχνουν ένα σημαντικό πεδίο επενδύσεων για το μέλλον ➤ Δυνατότητα διασύνδεσης νεοφυούς επιχειρηματικότητας (start up) με clusters στον κλάδο των ΤΠΕ για την παραγωγή προϊόντων/υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξία 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Δραστική μείωση του ρυθμού ανάπτυξης στη χώρα εξαιτίας των επιδράσεων της πανδημίας ➤ Αποδυνάμωση του επιχειρηματικού ιστού ΜΜΕ λόγω επιμήκυνσης και έντασης της οικονομικής κρίσης ➤ Μείωση του ρόλου και της συμμετοχής της Περιφέρειας συνολική οικονομική δραστηριότητα της χώρας, που μπορεί να δημιουργήσει συνθήκες αναπτυξιακού χάσματος ➤ Οι περιορισμοί στις διεθνείς ροές αλλά και στην τουριστική κίνηση λόγω της πανδημίας ➤ Χαμηλός βαθμός διασύνδεσης τουριστικής δραστηριότητας με κλάδους της τοπικής οικονομίας
--	---

1.3.6 Συμπεράσματα – Κρίσιμα Σημεία

Χαρακτηριστικό της Περιφέρειας Αττικής είναι η ύπαρξη του πρώτου μητροπολιτικού κέντρου της χώρας και η γεωγραφική της θέση που χαρακτηρίζεται από την κεντροβαρικότητα της έναντι των υφιστάμενων και υπό δημιουργία αναπτυξιακών υποδομών της χώρας. Η «μητροπολιτική» λειτουργία του αστικού κέντρου της Αθήνας σε εθνική κλίμακα στηρίζεται στα καταλυτικά για όλη τη χώρα μεγέθη της μεταποίησης, των υπηρεσιών και των σχετικών μεγάλων υποδομών.

Η Αθήνα, αποτελεί το κύριο κέντρο διοικητικών υπηρεσιών ως Πρωτεύουσα και κέντρο παροχής προηγμένων υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις, είναι ισχυρός διαμετακομιστικός σταθμός εμπορευμάτων και συγκοινωνιακός κόμβος διεθνούς επιρροής. Η Περιφέρεια εμφανίζει τις τελευταίες δεκαετίες έντονες τάσεις διεύρυνσης και προαστιοποίησης, αλλά και οικιστικής πύκνωσης του «μητροπολιτικού πυρήνα» (Πολεοδομικό Συγκρότημα Πρωτευούσης). Παράλληλα, εμφανίζονται τάσεις μεγέθυνσης του δικτύου οικισμών της εξωαστικής ενδοχώρας του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Πρωτευούσης (ΠΣΠ), καθώς και έντονη ανάπτυξη των παραλιακών περιοχών, με κινητήρια δύναμη (driver) την οικιστική και τουριστική ανάπτυξη και συνδυασμό αυτών για την επίτευξη εξωστρέφειας (τουριστικές κατοικίες), δυνατότητες συνδυασμού τουρισμού-πολιτισμού (mega-events, προσέλκυση Ξένων Άμεσων Επενδύσεων (ΞΑΕ)) κ.λπ.

Η Περιφέρεια Αττικής ασκεί «αναπτυξιακές επιρροές», οι οποίες εκτείνονται πέραν των ορίων που καλύπτουν θεσμοθετημένα σχέδια και διοικητικά όρια, ακόμη και σε όλο τον εθνικό χώρο. Πιο άμεση όμως είναι η επιρροή στο «ζωτικό» (γεωγραφικό, οικονομικό και διοικητικό) χώρο στις όμορες και κοντινές ενότητες της Αττικής, όπου παρατηρούνται ακόμη και καθημερινές μετακινήσεις μεταξύ τόπων κατοικίας και εργασίας, όπως και μια αναπτυξιακή αλληλεξάρτηση σε σχέση με την Αθήνα. Οι ενότητες αυτές είναι η Κορινθία, η Αρκαδία, η Αργολίδα, η Βοιωτία, μέρος της Φθιώτιδας και της Εύβοιας και τα νησιά των Κυκλάδων, που αποτελούν όχι μόνο περιοχές παραθερισμού των Αθηναίων, αλλά και πεδία άσκησης επιχειρηματικών ή άλλων δραστηριοτήτων. Η οικονομία της Περιφέρειας Αττικής είναι σε μεγάλο βαθμό εξωστρεφής, δεδομένου ότι μεγάλο τμήμα της μεταποιητικής παραγωγής, καθώς και οι υπηρεσίες του τριτογενή τομέα (π.χ. τουρισμός) απευθύνονται στις διεθνείς αγορές και κυρίως τις ευρωπαϊκές, καθιστώντας την Αθήνα μια από τις πιο σημαντικές περιφερειακές μητροπόλεις του ευρωπαϊκού χώρου.

Ο διεθνής ρόλος της Αττικής ως Περιφέρεια και της Αθήνας ως μητρόπολη και πρωτεύουσα, ήταν πάντα και παραμένει άρρηκτα συνδεδεμένος με τη θέση της Ελλάδας στο διεθνές πλαίσιο (ευρωπαϊκό και παγκόσμιο). Υπό αυτό το πρίσμα, η θέση και ο ρόλος της Αττικής / Αθήνας στο διεθνή χώρο, εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, χαρακτηρίζονται «αντιφατικά». Από τη μια πλευρά, η Αττική / Αθήνα, λόγω της βαρύνουσας θέσης που κατέχει στο οικονομικό περιβάλλον της χώρας, είναι η Περιφέρεια που μπορεί να συμβάλει περισσότερο από κάθε άλλη περιοχή στην οικονομική της ανάκαμψη (έξοδο από την κρίση), εφόσον αξιοποιηθούν σωστά τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα. Από την άλλη, ωστόσο, η κρίση που πλήττει τα τελευταία χρόνια την Ελλάδα επηρεάζει δυσμενώς πρωτίστως την Αττική / Αθήνα, επηρεάζοντας την σχετική θέση και την εξέλιξη στο σύστημα των ευρωπαϊκών και διεθνών μητροπόλεων.

Τα βασικά στοιχεία της ανάλυσης SWOT για την Περιφέρειας Αττικής συνδέονται με ένα σύνθετο μωσαϊκό σημαντικά θετικών αναπτυξιακών χαρακτηριστικών με ανοδική πορεία την τελευταία περίοδο, που αναδεικνύουν την αναπτυξιακή δυναμική της Αττικής και το ρόλο της ως ένα μητροπολιτικό κέντρο με διεθνή εμβέλεια, χαρακτηριστικά, ωστόσο, που συναντούν ως τροχοπέδη μια σειρά από αρνητικά σημεία ή αδυναμίες. Αυτά εν πολλοίς σχετίζονται με χρόνιες διαρθρωτικές συνιστώσες του κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος της Αττικής, αλλά και της χώρας γενικά, όπως και με τα 'απόνερα' της πρόσφατης οικονομικής κρίσης. Στο πλαίσιο αυτό, κυριαρχεί μια πλειάδα ευκαιριών που απορρέει, τόσο από το εθνικό όσο και από το διεθνές γίνεσθαι, παράλληλα όμως με απειλές που προκύπτουν κυρίως από το εξωτερικό μακροοικονομικό περιβάλλον, από τα ελλειπή αποτελέσματα της διαχρονικής εφαρμογής πολιτικών, αλλά και από την περίπτωση μη ολοκλήρωσης των σχεδιαζόμενων δράσεων και απορρόφησης των διαθέσιμων πόρων. Ως οριζόντιος παράγοντας στην σχετική ανάλυση, επιβλήθηκε πρόσφατα και πρέπει να ληφθεί υπόψη στον σχεδιασμό του ΠΠΑ, συνδέεται με την ανάγκη άμεσης αντιμετώπισης των αρνητικών συνεπειών που επιφέρει η επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας και του lockdown, λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού, είτε όσον αφορά στην απασχόληση, στην επιχειρηματικότητα, είτε στις κοινωνικές συνθήκες γενικά.

1.4 ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

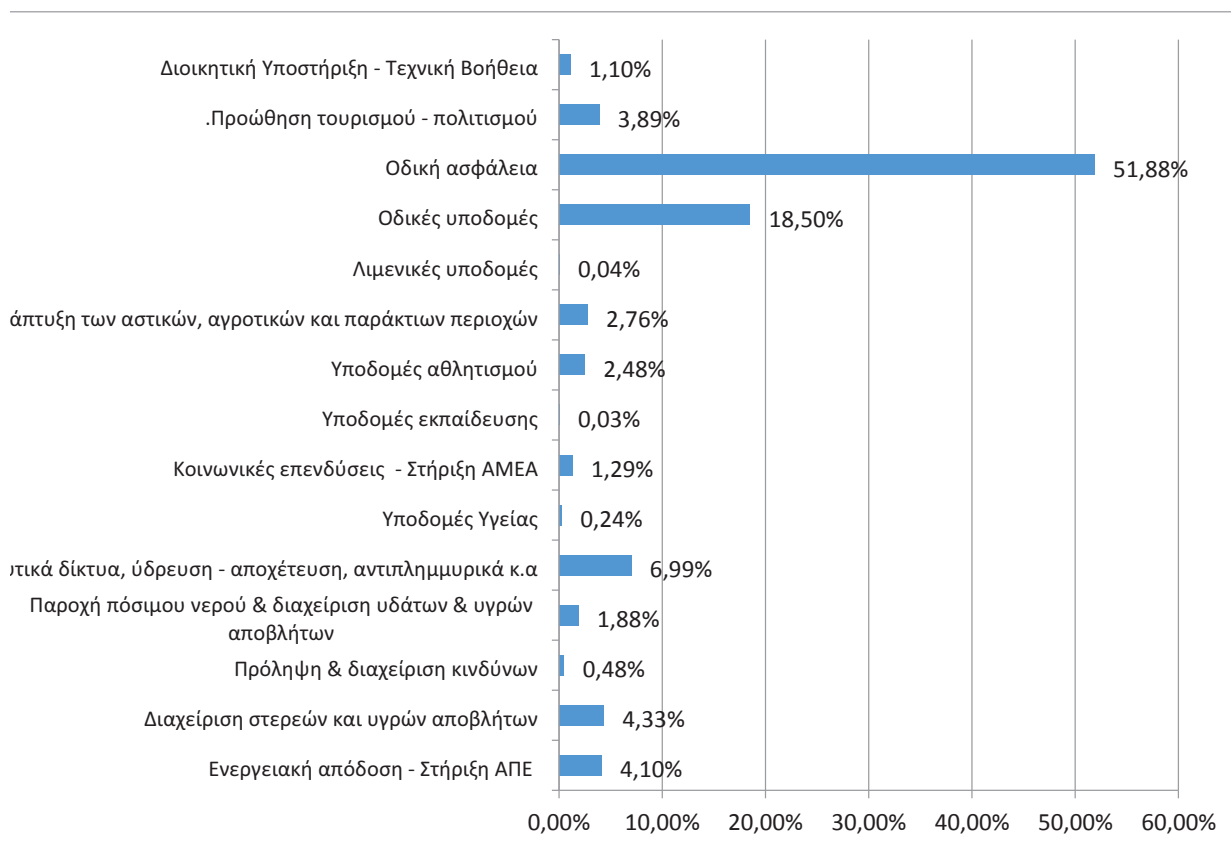
1.4.1 Υλοποιούμενα και σε εξέλιξη Έργα από Εθνικούς Πόρους

Σύμφωνα με τα αναλυτικά στοιχεία παρακολούθησης της πορείας υλοποίησης των Έργων του ΠΔΕ της Περιφέρειας ανά τομέα παρέμβασης μέχρι τον Δεκέμβριο του 2020 αποτυπώνονται υλοποιούμενα και σε εξέλιξη έργα συνολικού ύψους 804.767.038,97 €.

Πίνακας 26: Κόστος υλοποιούμενων και σε εξέλιξη έργων ανά τομέα παρέμβασης

ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΠΟΣΟ
Ενεργειακή απόδοση - Στήριξη ΑΠΕ	33.000.000,00 €
Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	34.864.851,78 €
Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων	3.854.116,36 €
Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων & υγρών αποβλήτων	15.123.511,27 €
Υποδομές προστασίας περιβάλλοντος (αρδευτικά δίκτυα, ύδρευση - αποχέτευση, αντιπλημμυρικά κλπ)	56.228.457,71 €
Υποδομές Υγείας	1.961.046,11 €
Κοινωνικές επενδύσεις - Στήριξη ΑΜΕΑ	10.413.241,30 €
Υποδομές εκπαίδευσης	250.000,00 €
Υποδομές αθλητισμού	19.984.731,76 €
Ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών	22.203.605,30 €
Λιμενικές υποδομές	314.136,60 €
Οδικές υποδομές	148.857.666,77 €
Οδική ασφάλεια	417.501.212,55 €
.Πρωώθηση τουρισμού - πολιτισμού	31.327.609,12 €
Διοικητική Υποστήριξη - Τεχνική Βοήθεια	8.882.852,34 €
ΣΥΝΟΛΟ	804.767.038,97 €

Το μεγαλύτερο μέρος των έργων και κατά συνέπεια το μεγαλύτερο κόστος αφορά σε έργα συγκοινωνιακών υποδομών βελτίωσης της οδικής ασφάλειας με τον προϋπολογισμό των έργων να ανέρχονται σε 417.501.212,55 €, ποσοστό δηλαδή 51,88 % του συνόλου των έργων. Ακολουθούν με 148.857.666,77 € ή ποσοστό 18,50% τα έργα των οδικών υποδομών, τα έργα ανάπτυξης υποδομών για την προστασία του περιβάλλοντος όπως αυτά της άρδευσης και τα αντιπλημμυρικά με 56.228.457,71 € ή ποσοστό 6,99%, τα έργα διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων 34.864.851,78 ή ποσοστό 4,33% και τα έργα για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κτιρίων καθώς και συμπαραγωγής ΑΠΕ με 33.000.000,00 € ή ποσοστό 4,10%.

Σχήμα 19: Ποσοστιαία κατανομή των έργων του ΠΔΕ ανά τομέα παρέμβασης

1.4.2 Υλοποιούμενα και σε εξέλιξη Έργα από συγχρηματοδοτούμενους Πόρους

Σύμφωνα με τα αναλυτικά στοιχεία παρακολούθησης της πορείας υλοποίησης των συγχρηματοδοτούμενων έργων του ΕΣΠΑ 2014-2020 της Περιφέρειας ανά πεδίο παρέμβασης, αποτυπώνονται υλοποιούμενα και σε εξέλιξη ενταγμένα έργα συνολικής δημοσίας δαπάνης **1.608.471.513,36 €**

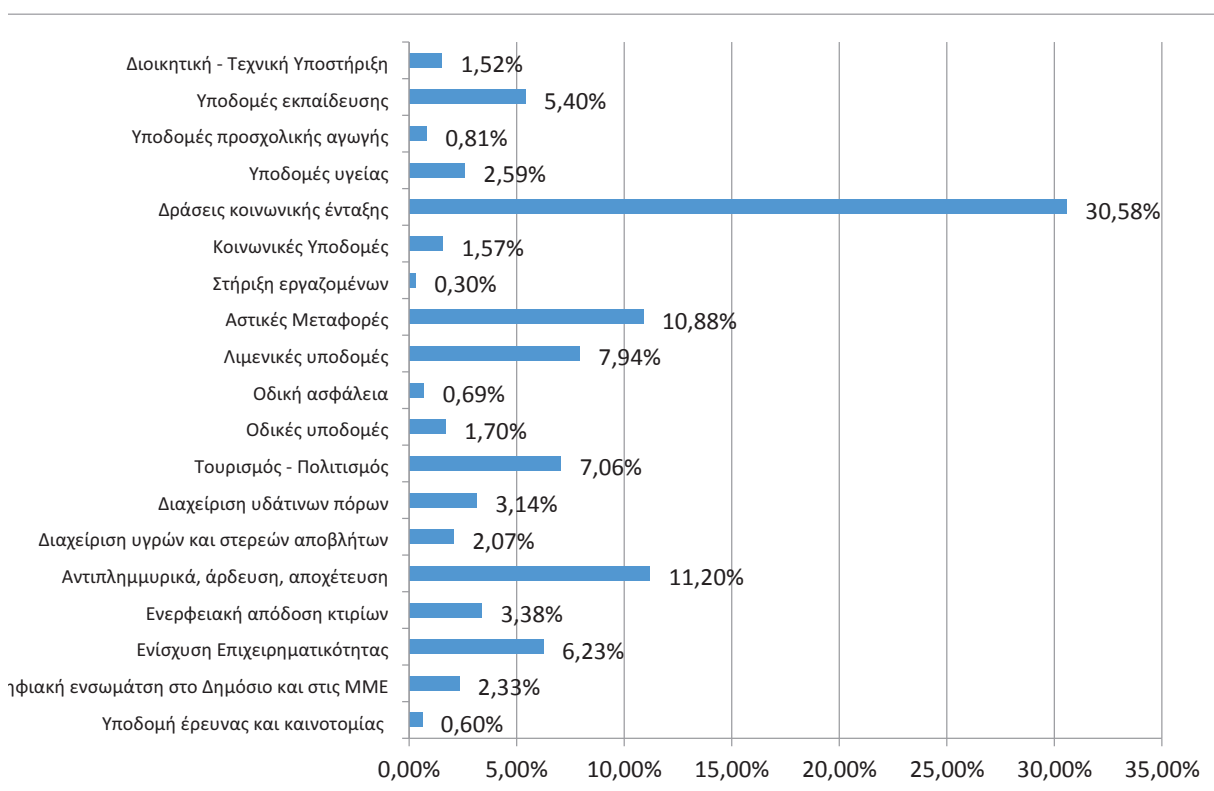
Πίνακας 27: Συνολική δημόσια δαπάνη ενταγμένων έργων ανά πεδίο παρέμβασης

ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΠΟΣΟ
Υποδομή έρευνας και καινοτομίας	9.725.200,00 €
Ψηφιακή ενσωμάτωση στο Δημόσιο και στις ΜΜΕ	37.405.755,94 €
Ενίσχυση Επιχειρηματικότητας	100.260.379,50 €
Ενεργειακή απόδοση κτιρίων	54.396.165,77 €
Προστασία του περιβάλλοντος (αντιπλημμυρικά, άρδευση, αποχέτευση)	180.185.056,22 €
Διαχείριση υγρών και στερεών αποβλήτων	33.300.045,57 €
Διαχείριση υδάτινων πόρων	50.427.392,26 €
Τουρισμός - Πολιτισμός	113.590.013,31 €
Οδικές υποδομές	27393938,50 €
Οδική ασφάλεια	11.044.844,72 €
Λιμενικές υποδομές	127.663.415 €
Αστικές Μεταφορές	175.067.206,15 €

Στήριξη εργαζομένων	4.829.000,00 €
Κοινωνικές Υποδομές	25.298.688,14 €
Δράσεις κοινωνικής ένταξης	491.901.101,79 €
Υποδομές υγείας	41.624.226,72 €
Υποδομές προσχολικής αγωγής	13.045.087,39 €
Υποδομές εκπαίδευσης	86.798.959,59 €
Διοικητική - Τεχνική Υποστήριξη	24.515.036,52 €
Σύνολο	1.608.471.513,36€

Το μεγαλύτερο μέρος των έργων και κατά συνέπεια το μεγαλύτερο κόστος αφορά στις δράσεις κοινωνικής ένταξης οι οποίες ανέρχονται σε 491.901.101,79 €, ποσοστό δηλαδή 30,58 % του συνόλου των έργων. Ακολουθούν με 180.185.056,22 € ή ποσοστό 11,20% τα έργα για την προστασία του περιβάλλοντος όπως αυτά της άρδευσης και τα αντιπλημμυρικά, τα έργα βελτίωσης των αστικών (πράσινων) μεταφορών με 175.067.206,15€ ή ποσοστό 10,88 %, τα έργα λιμενικών υποδομών του Λιμένα Πειραιά με 127.663.415 € ή ποσοστό 7,94 % και τα έργα βελτίωσης των υποδομών πολιτισμού και ενίσχυσης του τουρισμού με 113.590.013,31€ ή ποσοστό 7,06 %.

Σχήμα 20: Ποσοστιαία κατανομή των συγχρηματοδοτούμενων πόρων ανά τομέα παρέμβασης

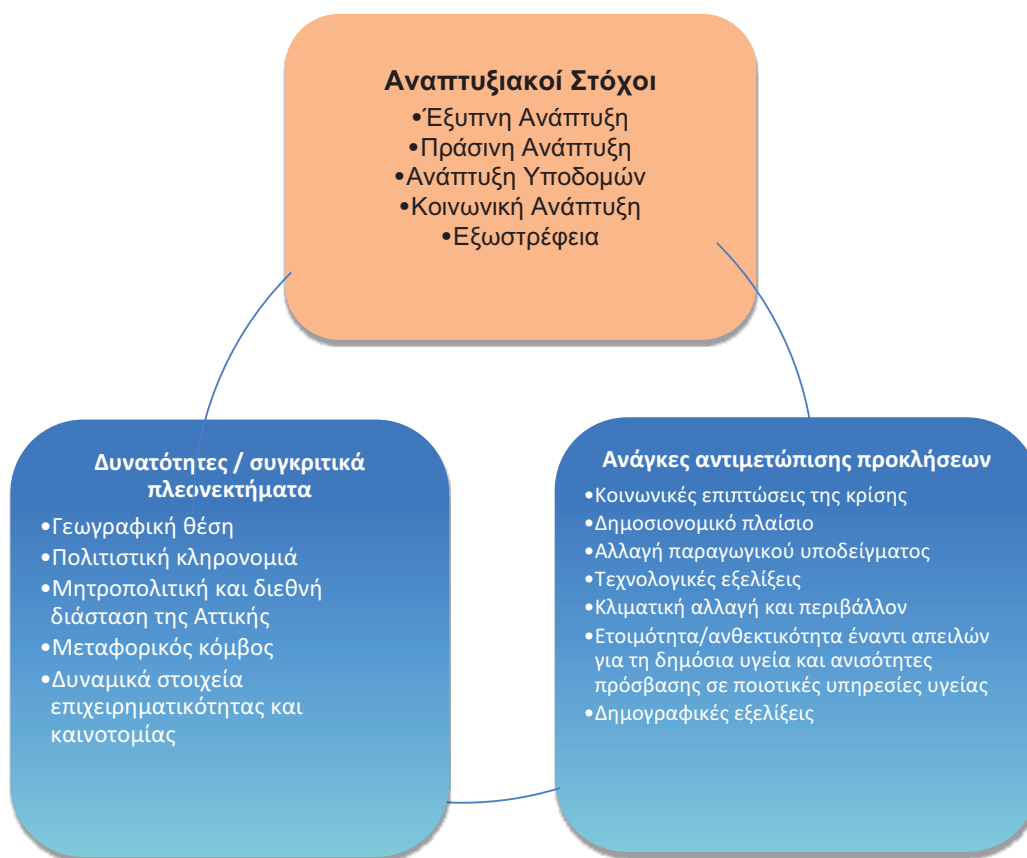

2 Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2021 – 2025

Η υλοποίηση των δημόσιων επενδύσεων καταγράφεται άμεσα στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) και στο απόθεμα του παραγωγικού κεφαλαίου της χώρας, αλλά υπό τις κατάλληλες συνθήκες μπορεί να έχει και καταλυτικό ρόλο στην πραγματοποίηση ιδιωτικών επενδύσεων και τη στήριξη της ευρύτερης οικονομικής δραστηριότητας. Δημόσιες επενδύσεις που δεν στρεβλώνουν τα κίνητρα της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, αλλά εντάσσονται σε ένα ολοκληρωμένο σύστημα που θέτει στρατηγικούς στόχους, ιεραρχεί τις αναπτυξιακές προτεραιότητες, παρακολουθεί, ελέγχει και αξιολογεί τις επενδυτικές παρεμβάσεις έναντι μετρήσιμων στόχων, δημιουργούν τη δομή πάνω στην οποία δομείται ο παραγωγικός ιστός της οικονομίας.

Η αντιμετώπιση των μεγάλων προκλήσεων και η πληρέστερη αξιοποίηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων απαιτούν την αποτελεσματικότερη δυνατή κινητοποίηση όλων των διαθέσιμων πόρων, ιδιωτικών και δημόσιων, από εγχώριες πηγές και από το εξωτερικό. Για τη μέγιστη δυνατή κινητοποίηση ιδιωτικών πόρων, απαιτείται η συνέχιση της προσπάθειας δομικής αναδιάρθρωσης του παραγωγικού υποδείγματος της χώρας. Ταυτόχρονα, πολύ σημαντικό αναπτυξιακό μοχλό αποτελεί η αποτελεσματική κινητοποίηση των εθνικών δημόσιων πόρων για την υλοποίηση επενδύσεων.

Σχήμα 21: Αναπτυξιακοί στόχοι, δυνατότητες και προκλήσεις

Σε αυτό το πλαίσιο, περιγράφονται στη συνέχεια το όραμα και η στρατηγική της Περιφέρειας Αττικής, ανά τομέα παρέμβασης, που συνίσταται σε γενικούς Αναπτυξιακούς Στόχους και εξειδικεύεται σε Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους, για να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις

υφιστάμενες και μακροπρόθεσμες προκλήσεις. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την διάρθρωση της στρατηγικής στις επιμέρους αναπτυξιακές προτεραιότητες.

2.1 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ COVID-19 ΚΑΙ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

Καθώς εξελίσσονται η υγειονομική και οικονομική κρίση (IOBE, 2020), γίνονται σταδιακά περισσότερο σαφείς οι κύριες πλευρές του προβλήματος. Πρώτον, παρά τις προσπάθειες σε παγκόσμιο επίπεδο, το υγειονομικό πρόβλημα δεν εξαλείφεται εύκολα, απαιτεί επιμονή στην αντιμετώπισή του και συντονισμό ανάμεσα στα κράτη. Αναμένεται να περιοριστεί, αλλά σταδιακά και σε βάθος μηνών ανάλογα και με τη σχετική επιστημονική πρόοδο. Δεύτερον, οι επιπτώσεις σε όλες τις οικονομίες αποδεικνύονται ήδη βαριές. Πέρα από το άμεσο πλήγμα στη δυνατότητα κατανάλωσης και παραγωγής, η χαμηλή ορατότητα για τους επόμενους μήνες μειώνει τη διάθεση για επενδύσεις, ενώ ιδιαίτερα σημαντικό είναι το πλήγμα στο διεθνές εμπόριο. Οι εκτιμήσεις για ύφεση τη φετινή χρονιά σε όλες τις μεγάλες οικονομίες και παγκοσμίως αναθεωρούνται προς το χειρότερο.

Όπως είναι αναμενόμενο, το οικονομικό κλίμα στη χώρα, και όσον αφορά την καταναλωτική εμπιστοσύνη και όσον αφορά τις επιχειρηματικές προσδοκίες, δείχνει ισχυρή επιδείνωση τους τελευταίους τρεις μήνες, η οποία είναι περισσότερο σταδιακή από αυτή στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπου μετά από εντονότερη αρχική επιδείνωση καταγράφηκε τον τελευταίο μήνα σχετική βελτίωση. Αυτή η εξέλιξη μπορεί να υποδηλώνει πως η ύφεση στην ελληνική οικονομία θα εξελιχθεί περισσότερο αργά από ό,τι σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες που στηρίζονται σχετικά περισσότερο στις εξαγωγές προϊόντων στην παγκόσμια αγορά, ενώ η δική μας οικονομία διασυνδέεται στενότερα με την παγκόσμια κυρίως μέσω τουρισμού και μεταφορών. Κατά την τελευταία διετία και με τη λήξη του τρίτου προγράμματος, η ελληνική οικονομία κινήθηκε σταδιακά προς ισχυρότερη μεγέθυνση, υψηλότερη για εκείνο το διάστημα από αυτή πολλών άλλων οικονομιών της Ευρωζώνης. Η πανδημία COVID-19 ανέτρεψε βίαια αυτή τη δυναμική, οδηγώντας την σε ύφεση όπως και το σύνολο της παγκόσμιας οικονομίας. Παρά την αυξημένη δυσκολία που εμφανίζεται πλέον στις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, όπως και στις επενδύσεις από το εξωτερικό, αποτελεί κυρίαρχη ανάγκη να αντιστραφεί η ύφεση το συντομότερο και να δρομολογηθεί ισχυρή ανάπτυξη μεσοπρόθεσμα. Θετικό στοιχείο αποτελεί η συνεχιζόμενη πρόσβαση της οικονομίας, μέσα στην κρίση, στις διεθνείς αγορές με σχετικά χαμηλό κόστος χρηματοδότησης. Όμως, τα δημοσιονομικά ελλείματα δεν μπορούν να είναι υψηλά μεσοπρόθεσμα, δεδομένου του υψηλού δημόσιου χρέους και του Ευρωπαϊκού πλαισίου που έχει συμφωνηθεί.

Το επόμενο χρονικό διάστημα θα είναι κρίσιμο, ο άξονας του μετασχηματισμού είναι γνωστός: η παραγωγική και τεχνολογική αναβάθμιση της οικονομίας, με βασικά χαρακτηριστικά τη μετατόπιση της οικονομικής δραστηριότητας σε κλάδους παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών υψηλής τεχνολογίας και εντάσεως γνώσεων, και ο περιορισμός της εξάρτησης της εγχώριας παραγωγής από τις εισαγωγές για την ενδυνάμωση της αυτάρκειας της οικονομίας. Η πανδημία COVID-19 ανέδειξε ότι το μέλλον της παγκόσμιας πολιτικής οικονομίας είναι η ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση της εγχώριας αλυσίδας προστιθέμενης αξίας.

2.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

2.2.1 Το Όραμα για την Περιφέρεια Αττικής

Το όραμα της στρατηγικής της Περιφέρειας Αττικής για την περίοδο 2021-2025 καταγράφεται ως εξής:

ΟΡΑΜΑ ΠΠΑ ΑΤΤΙΚΗΣ:

‘Η αναβάθμιση της Περιφέρειας Αττικής, στην κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική της διάσταση, ως μια δυναμική Περιφέρεια με αυξημένο εθνικό και διεθνή ρόλο, με βασικούς αναπτυξιακούς καταλύτες την πολιτιστική της ταυτότητα, την παραγωγή και ενσωμάτωση καινοτομίας, την νέα επιχειρηματικότητα και το τοπικό παραγωγικό και κοινωνικό κεφάλαιο.

Το αναπτυξιακό όραμα της Περιφέρειας Αττικής συνίσταται στην ανταπόκριση στις απειλές, στην αξιοποίηση των ευκαιριών που της παρουσιάζονται και στην περαιτέρω ανάπτυξη των δυνατοτήτων της. Για την προσέγγιση του οράματος η Περιφέρεια Αττικής καλείται στο τέλος της περιόδου 2021-2025 να έχει προωθήσει τα παρακάτω:

1. Να συνδυάζει καταλλήλως την αναπτυξιακή συνεισφορά όλων των παραγωγικών τομέων, να ενσωματώνει την συμβολή τους στη συνολική ανταγωνιστικότητα, να αυξήσει την εξωστρέφεια και την ενσωμάτωση καινοτομίας και να έχει επιτύχει σε σημαντικό βαθμό την ομογενοποίηση του οικονομικού και κοινωνικού της χώρου.
2. Να έχει επιτύχει ένα αξιόλογο επίπεδο διατηρησιμότητας της ανάπτυξης και να έχει ενσωματώσει τις απαιτήσεις της πράσινης ανάπτυξης στην οικονομική δραστηριότητα και στη χρήση του χώρου.
3. Να συνδυάζει με επιτυχία και στο καταλληλότερο μίγμα, τον στρατηγικό ρόλο των περιφερειακών μηχανισμών, τη συνεχή επέκταση της επιχειρηματικότητας, την παραγωγική κινητοποίηση των ενδογενών χρηματοδοτικών πόρων και την προσέλκυση εξωτερικών επενδύσεων και δραστηριοτήτων υψηλής έντασης γνώσης, στην κατεύθυνση της έξυπνης ανάπτυξης.
4. Να διασφαλίσει την προστασία του φυσικού και αστικού περιβάλλοντος και την περαιτέρω ανάδειξη του υψηλής αξίας πολιτιστικού αποθέματος με έξυπνους τρόπους, σε διασύνδεση με τους παραγωγικούς τομείς.
5. Να ενισχύσει το πλέγμα προστασίας του κοινωνικού της ιστού στους τομείς της απασχόλησης, της υγείας, της εκπαίδευσης και της κοινωνικής ένταξης.

Κατευθυντήριες Αρχές για τον σχεδιασμό της στρατηγικής της Περιφέρειας Αττικής αποτελούν:

- ✧ Η Αξιοποίηση όλων των τοπικών πόρων και δυνατοτήτων
- ✧ Ο Σεβασμός των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης.
- ✧ Η Υιοθέτηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων.
- ✧ Η Ισόρροπη ανάπτυξη των Περιφερειακών Ενοτήτων.
- ✧ Η Προώθηση της ενεργούς συμμετοχής των πολιτών.
- ✧ Η Ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας με τοπικούς φορείς.

2.2.2 Ανάλυση Στρατηγικής ανά Αναπτυξιακό Στόχο

Η στρατηγική της Περιφέρειας Αττικής για την περίοδο 2021-2025 περιλαμβάνει τους ακόλουθους επιμέρους Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους ανά Αναπτυξιακό Στόχο του ΠΠΑ:

► Έξυπνη Ανάπτυξη

Η Αττική αποτελεί ουσιαστικά το επίκεντρο της ερευνητικής δραστηριότητας στη χώρα, συγκεντρώνοντας την πλειονότητα των ακαδημαϊκών και ερευνητικών οργανισμών και εξειδικευμένου επιστημονικού ανθρώπινου δυναμικού. Η κουλτούρα συνεργασίας της έρευνας με τις παραγωγικές δραστηριότητες έχει αυξηθεί, ωστόσο χρήζει οπωσδήποτε εκτεταμένης ενίσχυσης. Οι ευρωπαϊκοί δείκτες ανταγωνιστικότητας για την Περιφέρεια, στην καινοτομία και την τεχνολογική ετοιμότητα βρίσκονται σε αρνητικά πεδία, οπότε η στήριξη του ερευνητικού και επιχειρηματικού οικοσυστήματος με φορείς αναφοράς για την μεταφορά τεχνογνωσίας και την ενίσχυση της σύνδεσης των καινοτομικών αποτελεσμάτων με τις ανάγκες της αγοράς, κρίνεται αναγκαία. Η διαρροή πολύτιμου ανθρώπινου δυναμικού παραμένει σημαντική, οπότε η συνέχιση της χρηματοδότησης των υποδομών έρευνας και τεχνολογίας, όπως και η ενθάρρυνση της κάθετης σύνδεσης της έρευνας με τους τομείς εξειδίκευσης της περιοχής, θα συνέβαλλαν σε μεγάλο βαθμό.

Όσον αφορά τις ΤΠΕ, πλεονέκτημα αποτελεί και η ύπαρξη σειράς ερευνητικών ινστιτούτων και ακαδημαϊκών τμημάτων σε ζητήματα ΤΠΕ στην Αττική, όπως και οι αυξανόμενες δυνατότητες εξυπηρέτησης από ευρυζωνικά δίκτυα. Το επίπεδο αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών και ψηφιακών υπηρεσιών, τόσο στην εσωτερική λειτουργία της δημόσιας διοίκησης, όσο και στην αλληλεπίδραση με τους πολίτες και επιχειρήσεις, χαρακτηρίζεται διαχρονικά χαμηλό, αν και αξιοσημείωτη είναι η πρόσφατη έμφαση που δόθηκε εξαιτίας των μέτρων για την αντιμετώπιση της πανδημίας, στην ενίσχυση ανάπτυξης και χρήσης ψηφιακών εφαρμογών στο δημόσιο τομέα. Ο βαθμός αξιοποίησης των ΤΠΕ από επιχειρήσεις έχει ακόμα μεγάλες δυνατότητες επέκτασης, ενώ παράλληλα αναδεικνύεται η ανάγκη ενίσχυσης των ψηφιακών ικανοτήτων των απασχολούμενων. Η οριζόντια σημασία της αξιοποίησης των ψηφιακών τεχνολογιών καθίσταται κρίσιμη και για την ανάδειξη του πολιτιστικού και τουριστικού αποθέματος της Περιφέρειας, όπως και για την βελτίωση των αστικών λειτουργιών, μέσα από την προώθηση της έννοιας 'έξυπνη πόλη' για την μητρόπολη της Αθήνας.

Το μερίδιο επιχειρηματικότητας έντασης γνώσης είναι υψηλό, ωστόσο διατηρούνται ζητήματα που αντιστοιχούν στην έλλειψη ρευστότητας, στη χαμηλή ανταγωνιστικότητα και στο χαμηλό βαθμό συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων σε ομοειδείς κλάδους. Στην κατεύθυνση αυτή, κρίσιμη αξιολογείται η εκμετάλλευση της δυνατότητας ανάπτυξης οικονομιών κλίμακας και συνεργατικών σχηματισμών, όπως και η περαιτέρω σύνδεση της ερευνητικής δραστηριότητας με τις ανάγκες της αγοράς και την παραγωγή καινοτομίας.

Υπό το πρίσμα προσέγγισης του περιεχομένου του στόχου της Έξυπνης Ανάπτυξης, η Περιφέρεια Αττικής υιοθετεί στον σχεδιασμό της, τους παρακάτω Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους:

ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

- I. Προώθηση της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης και ενίσχυση των δεσμών συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων και των ακαδημαϊκών/ερευνητικών ιδρυμάτων για την παραγωγή καινοτομίας*
- II. Στήριξη των επιχειρηματικότητας και ενίσχυση της καινοτομικής δραστηριότητας*
- III. Προώθηση του ψηφιακού μετασχηματισμού του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και αναβάθμιση των ψηφιακών δεξιοτήτων*

► Πράσινη Ανάπτυξη:

Αυξανόμενη είναι η έμφαση στην προώθηση δράσεων εξοικονόμησης ενέργειας, πολιτική που καθίσταται αναγκαία, λαμβάνοντας υπόψη ότι η Αττική φιλοξενεί μεγάλο αριθμό παλαιάς τεχνολογίας και ενεργοβόρων δημόσιων κτιρίων. Η ανάγκη για περαιτέρω ενίσχυση της ανακύκλωσης και των εναλλακτικών μορφών ενέργειας αναδεικνύεται παράλληλα ως προτεραιότητα, παράλληλα η περαιτέρω υιοθέτησή και εφαρμογή των αρχών της κυκλικής οικονομίας. Ο σχεδιασμός και η εγκατάσταση νέων παραγωγικών δραστηριοτήτων ΑΠΕ καλείται να συνοδεύεται με τις πρότερες απαραίτητες διαδικασίες διαβούλευσης με την τοπική κοινωνία και τα υπόλοιπα ενδιαφερόμενα μέρη, ώστε να επιτυγχάνεται ο μεγαλύτερος δυνατός βαθμός συναίνεσης.

Το Περιφερειακό Σχέδιο για την Κλιματική Αλλαγή που καθορίζει της αναγκαίες παρεμβάσεις σε επίπεδο Περιφέρειας βρίσκεται σε τελικό στάδιο και καθίσταται επείγον ο σχεδιασμός και η προώθηση των σχετικών μέτρων. Επίσης, έχουν καταγραφεί οι προτεραιότητες και το Σχέδιο Δράσης από τη Διαβούλευση στο πλαίσιο της 2ης Αναθεώρησης των Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών για το Υδατικό Διαμέρισμα της Αττικής. Οι κίνδυνοι και οι φυσικές καταστροφές, όπως έχουν δείξει και τα πρόσφατα γεγονότα πλημμυρών και πυρκαγιών στην Αττική, εμφανίζονται απρόσμενα και με μεγάλες αρνητικές συνέπειες σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, οπότε η ευαισθητοποίηση των πολιτών και των φορέων για τη λήψη πρωτοβουλιών και μέτρων προστασίας του αστικού χώρου και του περιβάλλοντος, όπως και η ανάδειξη και ενίσχυση της πολιτικής προστασίας και των συστημάτων πρόληψης και διαχείρισης κινδύνων, φέρουν υψηλή βαρύτητα. Το πεδίο αυτό αφορά σε δράσεις και έργα επιδίωξης της αποτελεσματικής προστασίας, ορθολογικής διαχείρισης και διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας του φυσικού τοπίου και της εν γένει φυσικής κληρονομιάς της Περιφέρειας Αττικής, ώστε να διατηρηθεί η ποιότητα ζωής για τους κατοίκους, αλλά και να ενισχυθεί η ελκυστικότητα της περιοχής για τουριστική επισκεψιμότητα και επιχειρηματικές πρωτοβουλίες.

Αξιοσημείωτες παραμένουν ακόμα οι ελλείψεις στις υποδομές για τη συγκέντρωση και επεξεργασία λυμάτων για την κάλυψη του περιβαλλοντικού κεκτημένου. Και σε αυτή την περίπτωση, η ενθάρρυνση πολιτικών για την κυκλική οικονομία αποτελεί σημαντική ευκαιρία, όπως και οι εναλλακτικές μέθοδοι παραγωγής ενέργειας, αξιοποιώντας τα αστικά απόβλητα. Στην κατεύθυνση αυτή, έμφαση πρέπει να δοθεί στην προώθηση της αξιοποίησης επιχειρηματικών ιδεών με πράσινο πρόσημο, ώστε να συμπληρωθεί το πλαίσιο ανάδειξης, προστασίας και αξιοποίησης της φυσικής κληρονομιάς. Αφορά σε δράσεις και έργα επιδίωξης της αποτελεσματικής προστασίας, ορθολογικής διαχείρισης και διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας του φυσικού τοπίου και της εν γένει φυσικής κληρονομιάς της Περιφέρειας Αττικής.

Υπό το πρίσμα προσέγγισης του περιεχομένου του στόχου της Πράσινης Ανάπτυξης, η Περιφέρεια Αττικής υιοθετεί στον σχεδιασμό της, τους παρακάτω Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους:

ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

- I. Προώθηση των αρχών και εφαρμογών της κυκλικής οικονομίας*
- II. Προστασία και ανάδειξη των περιβαλλοντικών πόρων και της φυσικής κληρονομιάς*
- III. Ανάπτυξη υποδομών και συστημάτων προστασίας και πρόληψης*
- IV. Προώθηση της πράσινης επιχειρηματικότητας και του ενεργειακού μετασχηματισμού*
- V. Μετάβαση σε πράσινη πόλη*

► Κοινωνική Ανάπτυξη

Η Αττική καταγράφει τις καλύτερες επιδόσεις στη χώρα στα επίπεδα εισοδήματος και αύξηση της απασχόλησης με παράλληλη μείωση της ανεργίας την τελευταία περίοδο. Το απόθεμα εργατικού δυναμικού με επιστημονική και τεχνική εξειδίκευση είναι υψηλό, εντούτοις η ανεργία παραμένει ακόμα σε σημαντικά επίπεδα με εμφανή τα σημάδια χαμηλής έντασης της επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας, ως απόρροια της οικονομικής κρίσης και των διαχρονικών διαρθρωτικών πολιτικών. Εντοπίζονται μια σειρά αναγκών που έχουν να κάνουν με την προσαρμοστικότητα των επιχειρήσεων, των εργαζομένων και των εργοδοτών στις σύγχρονες συνθήκες, την ενίσχυση του προσανατολισμού της απασχόλησης στους τομείς αναπτυξιακής εξειδίκευσης της Αττικής και την έμφαση στην δυναμική κατάρτιση και εκπαίδευση των εργαζομένων. Η σύνδεση των επιστημονικών κατευθύνσεων του ανθρώπινου δυναμικού με τους τομείς που έχουν ζήτηση στην αγορά χαρακτηρίζεται ακόμα ελλιπής, με τον μηχανισμό διάγνωσης αναγκών να καλείται να αναλάβει έναν πιο ενεργό ρόλο, δεδομένης και της υφιστάμενης διαχρονικής τάσης διαρροής ανθρώπινου δυναμικού στο εξωτερικό.

Πέρα από τους τομείς της εξειδίκευσης στην Περιφέρεια, χρήσιμη κρίνεται η ανάπτυξη της απασχόλησης στους τομείς αιχμής της 4ης Βιομηχανικής επανάστασης, όπως και η διασφάλιση της ποιότητας των προγραμμάτων κατάρτισης και δια βίου μάθησης. Ως απειλή στην απασχόληση, εμφανίζεται η δραστική μείωση του ρυθμού ανάπτυξης στη χώρα που συνδέεται και με μια πιθανή μείωση της κατανάλωσης και ζήτησης για υπηρεσίες και αγαθών, εξαιτίας των επιδράσεων της πανδημίας. Απαραίτητες είναι λοιπόν οι δράσεις τόνωσης της απασχόλησης και κατάρτισης των εργαζομένων. Συνεπώς, η αξιοποίηση των νέων ευρωπαϊκών και εθνικών πολιτικών, αλλά και των πόρων του ΠΠΑ, για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας, αλλά και η διεύρυνση των εργαλείων για την ενίσχυση της απασχόλησης και της επιχειρηματικότητας, αξιολογούνται ως προτεραιότητα πολιτικής. Η Περιφέρεια Αττικής έχει να επιδείξει μια σειρά από θετικές δράσεις και εργαλεία, όπως το Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης και την σχετική ηλεκτρονική πλατφόρμα «Δομές Κοινωνικής Ένταξης» με οργανωμένη πληροφόρηση και παρακολούθηση, τη Δομή Social Network του Περιφερειακού Ταμείου Ανάπτυξης και σε γενικό πλαίσιο φορείς με έντονη δραστηριότητα σε ζητήματα κοινωνικής πολιτικής. Επίσης, υπάρχει ποικιλία στοχευμένων δράσεων που έχει σχεδιαστεί και προωθείται για την στήριξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων.

Εντούτοις, τα επίπεδα ανεργίας και μακροχρόνιας ανεργίας, είναι ακόμα σημαντικά, με φαινόμενα οριζόντιου και κοινωνικού διαχωρισμού, τα οποία εκκολάπτουν κλαδικούς, αλλά και χωρικούς θύλακες φτώχειας στην μητρόπολη της Αθήνας. Η διασφάλιση της ευρείας πρόσβασης σε κοινωνικές υπηρεσίες από μειονεκτούντα άτομα και ευάλωτες κοινωνικές ομάδες αποτελεί προτεραιότητα, με την περαιτέρω ενεργοποίηση πολιτικών ευρείας κοινωνικής στήριξης. Στο πλαίσιο αυτό, χρήσιμη είναι η αναγνώριση, καταγραφή των εθελοντικών

σχημάτων και πρωτοβουλιών των τοπικών κοινωνιών και καλλιέργεια συνεργασίας με τις δράσεις της αυτοδιοίκησης, ενώ ευκαιρία αποτελεί η πρόσφατη επιτάχυνση της ενίσχυσης του συστήματος υγείας, μέσα και από την προώθηση της τηλεφροντίδας και άλλων ψηφιακών εφαρμογών στην υγεία και πρόνοια, στο πλαίσιο των μέτρων για την πανδημία από τα αρμόδια Υπουργεία. Στο πλαίσιο αυτό, η ανάγκη για ενίσχυση της υγείας οφείλει να αποτελεί διαρκή επιδίωξη. Πολύτιμη χαρακτηρίζεται η συμμετοχή των φορέων της αγοράς και της κοινωνίας των πολιτών σε διαδικασίες διαβούλευσης και συνεργασίας για τον εντοπισμό των αναγκών, ιδιαίτερα υπό το πρίσμα της αξιοποίησης των νέων ευρωπαϊκών και εθνικών πλαισίων στήριξης στο πλαίσιο αντιμετώπισης των επιπτώσεων της πανδημίας.

Επιπλέον, διαπιστώνονται ως θετικά χαρακτηριστικά η αύξηση του ποσοστού αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Περιφέρεια, η συγκριτικά χαμηλή πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου και η μείωση του μεριδίου των νέων ανθρώπων (18 έως 24 ετών, NEET) που δεν εντάσσεται στην απασχόληση, εκπαίδευση και στην κατάρτιση. Ωστόσο, για τους δύο τελευταίους δείκτες προκύπτει η ανάγκη περαιτέρω μείωσης τους. Παράλληλα, έντονες είναι οι ανάγκες για επιτάχυνση του ψηφιακού εκσυγχρονισμού των σχολείων και των εκπαιδευτικών δομών γενικά, όπως και για στοχευμένη στήριξη των εκπαιδευτικών δομών σε υποβαθμισμένες περιοχές της Αττικής. Η κρισιμότητα του γενικότερου στόχου για την αύξηση συνολικά του πληθυσμού που εξυπηρετείται από εκπαιδευτικές υποδομές, παραμένει επίκαιρη.

Υπό το πρίσμα προσέγγισης του περιεχομένου του στόχου της Κοινωνικής Ανάπτυξης, η Περιφέρεια Αττικής υιοθετεί στον σχεδιασμό της, τους παρακάτω Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους:

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

- I. Αναβάθμιση των υποδομών και του εξοπλισμού υγείας*
- II. Ενίσχυση της απασχόλησης και στήριξη του ανθρώπινου δυναμικού*
- III. Στήριξη και περαιτέρω ενσωμάτωση των ευπαθών ομάδων και άμβλυση των κοινωνικών ανισοτήτων*
- IV. Ενίσχυση των κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών*

► Ανάπτυξη υποδομών

Η στρατηγική του ΠΠΑ στον τομέα αυτό, αφορά αρχικά σε έργα επέκτασης των υποδομών ΤΠΕ. Οι εν λόγω υποδομές διαπερνούν οριζόντια, ως βασική προϋπόθεση, τη διευκόλυνση της προσέγγισης των στόχων και υλοποίησης δράσεων των επιμέρους Αναπτυξιακών στόχων της στρατηγικής του ΠΠΑ Αττικής. Επίσης, προτεραιότητα πολιτικής αποτελούν δράσεις και έργα για τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας, τόσο στην λειτουργία του παραγωγικού περιβάλλοντος, όσο και στη λειτουργία των δημόσιων οργανισμών της Περιφέρειας, αποσκοπώντας στην εξοικονόμηση ενέργειας και στην μείωση της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης. Το μέγεθος του αστικού ιστού της μητρόπολης της Αθήνας, καθώς και η παλαιότητα ενός μεγάλου μέρους του οικιστικού αποθέματος, συμβάλλουν στην μεγάλη κατανάλωση ενέργειας για θέρμανση/ψύξη, ενώ επιπρόσθετα η συγκέντρωση ενεργοβόρων μεταποιητικών, αλλά και λοιπών μεγάλης ηλικίας επιχειρηματικών μονάδων, μεγεθύνει περαιτέρω την κατανάλωση ενέργειας. Η διαστάσεις του φυσικού αερίου, των ΑΠΕ και άλλων εναλλακτικών μεθόδων, αναδεικνύονται σε αναπτυξιακές προτεραιότητες για τον εκσυγχρονισμό των ενεργειακών υποδομών.

Στην τομή των δικτύων ΤΠΕ και των ενεργειακών δικτύων βρίσκονται και τα έργα για την ανάπτυξη ευφυών δικτύων, τα οποία, εκτός από ηλεκτρική ενέργεια, μεταφέρουν και δεδομένα σε πραγματικό χρόνο για τη χρήση ενέργειας από τους καταναλωτές και για την κατάσταση του

δικτύου. Προτεραιότητα αποτελούν επιπλέον, δράσεις και έργα προώθησης της βιώσιμης αστικής κινητικότητας, λαμβάνοντας υπόψη κατά προτεραιότητα τις κατευθύνσεις των ΣΒΑΚ των Δήμων, για τα οποία όμως θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ένα γόνιμο και συνδυαστικό πλέγμα δράσεων αποφεύγοντας τις επικαλύψεις. Οι παρεμβάσεις οφείλουν να εστιάζουν στην αναβάθμιση του δικτύου μέσω μεταφοράς, στη βελτίωση της προσβασιμότητας στην μητροπολιτική περιοχή, στην ενσωμάτωση ψηφιακών εργαλείων, στη διεύρυνση των χώρων στάθμευσης και σε σημειακές αναπλάσεις, στη βάση της ενίσχυσης της αστικής καθημερινής λειτουργίας στην Περιφέρεια.

Η λογική της προώθησης της έννοιας 'έξυπνη πόλη' αποτελεί κρίσιμη παράμετρο, αξιοποιώντας εργαλεία και εφαρμογές που παρέχουν οι ΤΠΕ. Στο πλαίσιο αυτό, κρίσιμο ζητούμενο σε μια Περιφέρεια με έντονες και πυκνές ροές οχημάτων και ατόμων, παραμένει διαχρονικά η ενίσχυση της οδικής ασφάλειας. Στο κομμάτι των εμπορικών ροών, σε συμπληρωματικότητα με τους πόρους των ΕΔΕΤ και ιδιωτικούς πόρους, δύναται να προωθηθούν έργα και επενδύσεις για τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό των οδικών και λιμενικών υποδομών, όπου οριζόντιο συστατικό οφείλει να αποτελεί η ψηφιοποίηση των μεταφορών και των υποδομών της εφοδιαστικής αλυσίδας. Η επιλογή της δημιουργίας υδατοδρομίων αποτελεί μια κατάλληλη επιλογή για την περαιτέρω προώθηση της πολυτροπικής κινητικότητας και την διεύρυνση της σύνδεσης της Αττικής με την υπόλοιπη χώρα.

Υπό το πρίσμα προσέγγισης του περιεχομένου του στόχου της Ανάπτυξης Υποδομών, η Περιφέρεια Αττικής υιοθετεί στον σχεδιασμό της, τους παρακάτω Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους:

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ

- I. Επέκταση των υποδομών ΤΠΕ*
- II. Ανάπτυξη, βελτίωση, εκσυγχρονισμός ενεργειακών δικτύων και υποδομών*
- III. Αναβάθμιση των οδικών υποδομών και αύξηση της οδικής ασφάλειας*
- IV. Εκσυγχρονισμός των μεταφορικών υποδομών και της εφοδιαστικής αλυσίδας*
- V. Προώθηση της πολυτροπικής και βιώσιμης αστικής κινητικότητας*

► Ενίσχυση εξωστρέφειας

Η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της εξωστρέφειας της Περιφέρειας Αττικής φέρει υψηλή βαρύτητα, μιας και αποτελεί την ατμομηχανή της οικονομικής δραστηριότητας στη χώρα. Η κατάσταση των επιχειρήσεων ακολουθεί τις θετικές και αρνητικές τάσεις της Περιφέρειας σε σχέση με την εξέλιξη των μεγεθών του μακροοικονομικού περιβάλλοντος.

Σημαντικά στοιχεία αποτελούν τα ισχυρά αναπτυξιακά πλεονεκτήματα της Αττικής, όπως ο τουρισμός, ο πολιτισμός, το υψηλό επίπεδο ανθρώπινου δυναμικού κτλ, ενώ ο ευρωπαϊκός δείκτης ανταγωνιστικότητας για την επιχειρηματική αποδοτικότητα έχει θετικό πρόσημο. Η μοναδική πολιτιστική κληρονομιά της Αττικής αποτελεί εδώ και χρόνια έναν από τους βασικούς άξονες ανάπτυξης και προβολής της Περιφέρειας. Η πολιτιστική ταυτότητα της Αθήνας εμπλουτίζεται με την ανάδειξη του πολιτισμού ως βασικού άξονα ενίσχυσης της διεθνούς ακτινοβολίας της. Η ενίσχυση των δημιουργικών βιομηχανιών στον τομέα του πολιτισμού και σε σύνδεση με τον τουρισμό, αλλά και η ανάδειξη του πολιτιστικού πλούτου με τη χρήση νέων τεχνολογιών, χαρακτηρίζονται ως στρατηγικές ευκαιρίες. Αντίστοιχα, προτεραιότητες αποτελούν η προστασία, η ανάδειξη και η προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς της Αττικής και ειδικότερα η αναβάθμιση της προβολής μνημείων και αρχαιολογικών χώρων, όπως και ο εκσυγχρονισμός πολιτιστικών κέντρων.

Επίσης, ισχυρό χαρακτηριστικό συγκριτικό πλεονέκτημα της Περιφέρειας σε σχέση με αντίστοιχους αστικούς προορισμούς παγκοσμίως, είναι η εγγύτητα με το αστικό περιβάλλον διαθέσιμων και καθαρών (βλ. μπλε σημαίες) ακτών, αλλά και του συμπλέγματος των νησιών του Σαρωνικού και άλλων νησιώτικων προορισμών που προσδίδει πολλαπλές δυνατότητες ανάπτυξης θαλάσσιων τουριστικών και αθλητικών δραστηριοτήτων. Σημαντική είναι επίσης η πρόκληση και η προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπως του καταδυτικού τουρισμού που μπορεί να κερδηθεί μέσα από τη δρομολόγηση σε συνεργασία με το υπουργείο Πολιτισμού και τους δήμους Λαυρεωτικής και Μαραθώνα, του καταδυτικού πάρκου με αρχαία ναυάγια στον ευρύτερο χώρο του Ευβοϊκού κόλπου.

Επιπρόσθετα, δεν πρέπει να παραλειφθούν οι σημαντικές τουριστικές, συνεδριακές, αθλητικές και πολιτιστικές υποδομές που διαθέτει αλλά και οι ορεινοί όγκοι (Πάρνηθα, Υμηττός, Πεντέλη, Ελικώνας, Κύθηρα) που προσφέρονται για εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όπως η ορειβασία, η πεζοπορία και γενικότερα οι δραστηριότητες υπαίθρου. Τα εξαιρετικά τοπικά γεωργικά προϊόντα και τα επισκέψιμα οινοποίια της Αττικής με έμφαση στις εξαιρετικές ποικιλίες κρασιών της (π.χ σαββατιανό) δίνουν επίσης δυναμική ανάπτυξης στην γαστρονομία (δεύτερο βασικό λόγο επιλογής επίσκεψης) και τη διασύνδεση του τουρισμού με τη γεωργική παραγωγή της. Η Αττική δηλαδή, έχει όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που μπορούν να την καταστήσουν ως προορισμό ολιγοήμερων διακοπών (short break 3-5 ημέρες), εμπλουτίζοντας το υπάρχον μοντέλο στο οποίο έχει στηριχτεί μέχρι σήμερα, δηλαδή του Σαββατοκύριακου αστικού προορισμού (city break). Σε γενικές γραμμές, υπάρχουν σημαντικά περιθώρια διασφάλισης των κατάλληλων υποδομών για την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Η επιχειρηματικότητα κυριαρχείται από τομείς χαμηλής-μεσαίας τεχνολογίας, όπως η βιομηχανία τροφίμων, τα μεταλλικά προϊόντα, χημικά - φαρμακευτικά προϊόντα, τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και τα ναυπηγεία. Δυναμικές και αναπτυσσόμενες βιομηχανίες όπως των ΤΠΕ, της μικροηλεκτρονικής και των σχετικών εφαρμογών δείχνουν ένα σημαντικό ρόλο για το μέλλον. Για την προώθηση των ανωτέρω συγκριτικών πλεονεκτημάτων και ευκαιριών θα πρέπει να υιοθετηθούν δράσεις για προωθητικές ενέργειες και δικτύωσης σε διεθνές επίπεδο.

Υπό το πρίσμα προσέγγισης του περιεχομένου του στόχου της Ενίσχυσης Εξωστρέφειας, η Περιφέρεια Αττικής υιοθετεί στον σχεδιασμό της, τους παρακάτω Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους:

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ

- I. Προώθηση και εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος***
- II. Προστασία και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και των υποδομών πολιτισμού***
- III. Στήριξη των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών και προώθηση του σύγχρονου πολιτισμού***
- IV. Ενίσχυση της εξωστρέφειας της Περιφέρειας και των επιχειρήσεων στις εθνικές και διεθνείς αγορές***

Σημειώνεται, ότι το χρηματοδοτικό πλαίσιο του ΠΠΑ και τα πλεονεκτήματα που το συνοδεύουν, σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό και με την προσαύξηση της δυνατότητας της Περιφέρειας να υλοποιήσει μια σειρά από απαραίτητες, αλλά και εξειδικευμένες μελέτες οι οποίες θα λειτουργήσουν προπαρασκευαστικά για την υλοποίηση έργων και δράσεων και από άλλες χρηματοδοτικές πηγές, στην κατεύθυνση της συνέργειας και συμπληρωματικότητας των

περιφερειακών πρωτοβουλιών, καλύπτοντας με αυτή την προσέγγιση το σύνολο των καταγεγραμμένων αναγκών και προκλήσεων.

Ιδιαίτερα, μέριμνα λαμβάνεται στην προώθηση έργων και δράσεων συμπληρωματικά και χωρίς επικαλύψεις, με παράλληλα χρηματοδοτικά πλαίσια, όπως το ΠΕΠ και τα Τομεακά προγράμματα του ΕΣΠΑ, το πρόγραμμα Αντώνης Τρίτσης και το Ταμείο Ανάκαμψης. Επιπρόσθετα, αναφέρεται ότι στην Στρατηγική του ΠΠΑ της Αττικής προστίθεται έκτος Άξονας Προτεραιότητας, που αφορά στην υλοποίηση έργων Τεχνικής Βοήθειας. Οι κατηγορίες δράσεων του Άξονα αναλύονται σε επόμενη ενότητα.

2.2.3 Ειδικό Στόχοι του ΠΠΑ

Βάσει της πρότερης ανάλυσης στο πλαίσιο παρουσίασης της Στρατηγικής του ΠΠΑ Αττικής ανά Γενικό Αναπτυξιακό Στόχο, προκύπτουν οι παρακάτω Ειδικό Στόχοι, οι οποίοι παρουσιάζονται στον παρακάτω Πίνακα.

Πίνακας 28: Γενικοί και Ειδικό Αναπτυξιακό Στόχοι της Στρατηγικής ΠΠΑ Αττικής

Γενικό Αναπτυξιακό Στόχοι	Ειδικό Στόχοι
1. Έξυπνη Ανάπτυξη	1.1 Προώθηση της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης και ενίσχυση των δεσμών συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων και των ακαδημαϊκών/ερευνητικών ιδρυμάτων για την παραγωγή καινοτομίας
	1.2 Στήριξη των επιχειρηματικότητας και ενίσχυση της καινοτομικής δραστηριότητας
	1.3 Προώθηση του ψηφιακού μετασχηματισμού του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και αναβάθμιση των ψηφιακών δεξιοτήτων
2. Πράσινη Ανάπτυξη	2.1 Προώθηση των αρχών και εφαρμογών της κυκλικής οικονομίας
	2.2 Προστασία και ανάδειξη των περιβαλλοντικών πόρων και της φυσικής κληρονομιάς
	2.3 Ανάπτυξη υποδομών και συστημάτων προστασίας και πρόληψης
	2.4 Προώθηση της πράσινης επιχειρηματικότητας και του ενεργειακού μετασχηματισμού
	2.5 Μετάβαση σε πράσινη πόλη
3. Κοινωνική Ανάπτυξη	3.1 Αναβάθμιση των υποδομών και του εξοπλισμού υγείας
	3.2 Ενίσχυση της απασχόλησης και στήριξη του ανθρώπινου δυναμικού
	3.3 Στήριξη και περαιτέρω ενσωμάτωση των ευπαθών ομάδων και άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων
	3.4 Ενίσχυση των κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών
4. Ανάπτυξη υποδομών	4.1 Επέκταση των υποδομών ΤΠΕ
	4.2 Ανάπτυξη, βελτίωση, εκσυγχρονισμός ενεργειακών δικτύων και υποδομών

Γενικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι	Ειδικοί Στόχοι
	4.3 Αναβάθμιση των οδικών υποδομών και αύξηση της οδικής ασφάλειας
	4.4 Εκσυγχρονισμός των μεταφορικών υποδομών και της εφοδιαστικής αλυσίδας
	4.5 Προώθηση της πολυτροπικής και βιώσιμης αστικής κινητικότητας
5. Ενίσχυση εξωστρέφειας	5.1 Προώθηση και εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος
	5.2 Προστασία και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και των υποδομών πολιτισμού
	5.3 Στήριξη των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών και προώθηση του σύγχρονου πολιτισμού
	5.4 Ενίσχυση της εξωστρέφειας της Περιφέρειας και των επιχειρήσεων στις εθνικές και διεθνείς αγορές
6. Υποστήριξη του Προγράμματος	

Πηγή: ίδια Επεξεργασία

2.3 ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΠΠΑ

Η διάρθρωση της στρατηγικής της Περιφέρειας Αττικής για την περίοδο 2021-2025, ανά Αναπτυξιακό Στόχο, έχει ως ακολούθως:

► Έξυπνη Ανάπτυξη :

Οι Προτεραιότητες στον παρόντα Αναπτυξιακό στόχο της Περιφέρειας Αττικής αντιστοιχίζονται με τις ακόλουθες προτεραιότητες του ΕΠΑ:

- > 1.1 Δημιουργία επιλεγμένων κεντρικών ερευνητικών κέντρων και προγραμμάτων σε τομείς αιχμής
- > 1.2 Δημιουργία ερευνητικής τεχνογνωσίας και λύσεων ΤΠΕ στον δημόσιο τομέα
- > 1.3 Προώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις
- > 1.4 Συστάδες ανάπτυξης
- > 1.5 Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα
- > 1.6 Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση
- > 1.7 Ηλεκτρονική υγεία (e-health)
- > 1.10 Έξυπνες πόλεις
- > 1.11 Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη

► Πράσινη Ανάπτυξη:

Οι Προτεραιότητες στον παρόντα Στόχο Ανάπτυξης του ΠΠΑ της Περιφέρειας Αττικής αντιστοιχίζονται με τις ακόλουθες προτεραιότητες του ΕΠΑ:

- > 2.1 Ενεργειακή απόδοση
- > 2.2 Στήριξη ΑΠΕ – συμπαραγωγή

- > 2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων
- > 2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων
- > 2.6 Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων & υγρών αποβλήτων
- > 2.7 Πράσινη επιχειρηματικότητα
- > 2.8 Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων
- > 2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος
- > 2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς
- > 2.11 Πράσινες πόλεις

► Κοινωνική Ανάπτυξη

Οι Προτεραιότητες στον παρόντα Στόχο Ανάπτυξης του ΠΠΑ της Περιφέρειας Αττικής αντιστοιχίζονται με τις ακόλουθες προτεραιότητες του ΕΠΑ:

- > 3.1 Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός
- > 3.2 Τόνωση των πολιτικών απασχόλησης
- > 3.3 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό
- > 3.4 Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης ΑΜΕΑ
- > 3.5 Κοινωνικές επενδύσεις
- > 3.7 Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων
- > 3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης
- > 3.11 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στην εκπαίδευση.
- > 3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού
- > 3.14 Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών - στήριξη τοπικών πρωτοβουλιών

► Ανάπτυξη υποδομών

Οι Προτεραιότητες στον παρόντα Στόχο Ανάπτυξης του ΠΠΑ της Περιφέρειας Αττικής αντιστοιχίζονται με τις ακόλουθες προτεραιότητες του ΕΠΑ:

- > 4.1 Υποδομές ΤΠΕ
- > 4.2 Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές
- > 4.3 Λιμενικές υποδομές
- > 4.5 Οδικές υποδομές
- > 4.8 Οδική ασφάλεια
- > 4.9 Ψηφιοποίηση μεταφορών
- > 4.10 Πολυτροπική και αστική κινητικότητα
- > 4.11 Επενδύσεις στην Εφοδιαστική αλυσίδα

► Ενίσχυση εξωστρέφειας

Οι Προτεραιότητες στον παρόντα Στόχο Ανάπτυξης του ΠΠΑ της Περιφέρειας Αττικής αντιστοιχίζονται με τις ακόλουθες προτεραιότητες του ΕΠΑ:

- > 5.1 Προώθηση τουρισμού με έμφαση στις ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές
- > 5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού
- > 5.3 Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος
- > 5.4 Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς
- > 5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα
- > 5.6 Υποδομές και δράσεις σύγχρονου πολιτισμού
- > 5.7 Πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες
- > 5.8 Ενίσχυση των επιχειρήσεων για αύξηση της εξωστρέφειας στις εθνικές και διεθνείς αγορές
- > 5.11 Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό

► **Υποστήριξη Προγράμματος**

Οι Προτεραιότητες στον παρόντα Στόχο Ανάπτυξης του ΠΠΑ της Περιφέρειας Αττικής αντιστοιχίζονται με τις ακόλουθες προτεραιότητες του ΕΠΑ:

- ✓ 6.1 Διοικητική Υποστήριξη
- ✓ 6.2 Τεχνική Βοήθεια

Πίνακας 29: Πίνακας διάρθρωσης της Στρατηγικής του ΠΠΑ Αττικής

Αναπτυξιακοί Στόχοι ΠΠΑ	Ειδικό Στόχοι ΠΠΑ	Αξονες Προτεραιότητας του ΠΠΑ
ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	<p>I. Προώθηση της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης και ενίσχυση των δεσμών συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων και των ακαδημαϊκών/ερευνητικών ιδρυμάτων για την παραγωγή καινοτομίας</p> <p>II. Στήριξη των επιχειρηματικότητας και ενίσχυση της καινοτομικής δραστηριότητας</p> <p>III. Προώθηση του ψηφιακού μετασχηματισμού του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και αναβάθμιση των ψηφιακών δεξιοτήτων</p>	<p>1.1 Δημιουργία επιλεγμένων κεντρικών ερευνητικών κέντρων και προγραμμάτων σε τομείς αιχμής</p> <p>1.2 Δημιουργία ερευνητικής τεχνολογίας και λύσεων ΤΠΕ στον δημόσιο τομέα</p> <p>1.3 Προώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις</p> <p>1.4 Συστάδες ανάπτυξης</p> <p>1.5 Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα</p> <p>1.6 Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση</p> <p>1.7 Ηλεκτρονική υγεία (e-health)</p> <p>1.10 Έξυπνες πόλεις</p> <p>1.11 Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη</p>
ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	<p>I. Προώθηση των αρχών και εφαρμογών της κυκλικής οικονομίας</p> <p>II. Προστασία και ανάδειξη των περιβαλλοντικών πόρων και της φυσικής κληρονομιάς</p> <p>III. Ανάπτυξη υποδομών και συστημάτων προστασίας και πρόληψης</p>	<p>2.1 Ενεργειακή απόδοση</p> <p>2.2 Στήριξη ΑΠΕ – συμπαράγωγή</p> <p>2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων</p> <p>2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων</p> <p>2.6 Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων & υγρών αποβλήτων</p>

Αναπτυξιακοί Στόχοι ΠΠΑ	Ειδικό Στόχοι ΠΠΑ	Άξονες Προτεραιότητας του ΠΠΑ
	<p>IV. Προώθηση της πράσινης επιχειρηματικότητας και του ενεργειακού μετασχηματισμού</p> <p>V. Μετάβαση σε πράσινη πόλη</p>	<p>2.7 Πράσινη επιχειρηματικότητα</p> <p>2.8 Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων</p> <p>2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος</p> <p>2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς</p> <p>2.11 Πράσινες πόλεις</p>
<p>ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ</p>	<p>I. Αναβάθμιση των υποδομών και του εξοπλισμού υγείας</p> <p>II. Ενίσχυση της απασχόλησης και στήριξη του ανθρώπινου δυναμικού</p> <p>III. Στήριξη και περαιτέρω ενσωμάτωση των ευπαθών ομάδων και άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων</p> <p>IV. Ενίσχυση των κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών</p>	<p>3.1 Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός</p> <p>3.2 Τόνωση των πολιτικών απασχόλησης</p> <p>3.3 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό</p> <p>3.4 Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης ΑΜΕΑ</p> <p>3.5 Κοινωνικές επενδύσεις</p> <p>3.7 Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων</p> <p>3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης</p> <p>3.11 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στην εκπαίδευση.</p> <p>3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού</p> <p>3.14 Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών -στήριξη τοπικών πρωτοβουλιών</p>
<p>ΑΝΑΠΤΥΞΗ</p>	<p>I. Επέκταση των υποδομών ΤΠΕ</p>	<p>4.1 Υποδομές ΤΠΕ</p>

Αναπτυξιακοί Στόχοι ΠΠΑ	Ειδικό Στόχοι ΠΠΑ	Άξονες Προτεραιότητας του ΠΠΑ
<p>ΥΠΟΔΟΜΩΝ</p> <p>ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ</p>	<p>II. Ανάπτυξη, βελτίωση, εκσυγχρονισμός ενεργειακών δικτύων και υποδομών</p> <p>III. Αναβάθμιση των οδικών υποδομών και αύξηση της οδικής ασφάλειας</p> <p>IV. Εκσυγχρονισμός των μεταφορικών υποδομών και της εφοδιαστικής αλυσίδας</p> <p>V. Προώθηση της πολυτροπικής και βιώσιμης αστικής κινητικότητας</p>	<p>4.2 Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές</p> <p>4.3 Λιμενικές υποδομές</p> <p>4.5 Οδικές υποδομές</p> <p>4.8 Οδική ασφάλεια</p> <p>4.9 Ψηφιοποίηση μεταφορών</p> <p>4.10 Πολυτροπική και αστική κινητικότητα</p> <p>4.11 Επενδύσεις στην Εφοδιαστική αλυσίδα</p> <p>5.1 Προώθηση τουρισμού με έμφαση στις ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές</p> <p>5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού</p> <p>5.3 Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος</p> <p>5.4 Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς</p> <p>5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα</p> <p>5.6 Υποδομές και δράσεις σύγχρονου πολιτισμού</p> <p>5.7 Πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες</p> <p>5.8 Ενίσχυση των επιχειρήσεων για αύξηση της εξωστρέφειας στις εθνικές και διεθνείς αγορές</p> <p>5.11 Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό</p>

Αναπτυξιακοί Στόχοι ΠΠΑ	Ειδικό Στόχοι ΠΠΑ	Άξονες Προτεραιότητας του ΠΠΑ
ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ		
		6.1 Διοικητική Υποστήριξη
		6.2 Τεχνική Βοήθεια

2.3.1 Κατηγορίες Έργων και Δράσεων του ΠΠΑ

► ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Στον ακόλουθο Πίνακα αποτυπώνονται οι δράσεις και τα έργα στον Αναπτυξιακό Στόχο της Έξυπνης Ανάπτυξης. Το σύνολο των περιγραφόμενων δράσεων αποτελούν τις προτεινόμενες δέσμες δράσεων και έργων του Αναπτυξιακού Στόχου ανά επιλεγμένο Άξονα Προτεραιότητας της στρατηγικής.

Πίνακας 30: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Έξυπνη Ανάπτυξη

A/A	ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΠΑ / ΔΡΑΣΕΙΣ
1.1	1.1 Δημιουργία επιλεγμένων κεντρικών ερευνητικών κέντρων και προγραμμάτων σε τομείς αιχμής
1.1.1	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΕ ΤΟΜΕΙΣ ΑΙΧΜΗΣ
1.1.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ
1.2	1.2 Δημιουργία ερευνητικής τεχνογνωσίας και λύσεων ΤΠΕ στον δημόσιο τομέα
1.2.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΓΝΩΣΙΑΣ ΚΑΙ ΛΥΣΕΩΝ ΤΠΕ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ
1.3	1.3 Προώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις
1.3.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΑΠΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
1.3.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
1.3.3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ
1.3.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ
1.4	1.4 Συστάδες ανάπτυξης
1.4.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΣΥΣΤΑΔΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
1.5	1.5 Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα
1.5.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ
1.5.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
1.6	1.6 Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση
1.6.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΕΣΩ ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗΣ
1.8	1.7 Ηλεκτρονική υγεία (e-health)

1.8.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ
1.8.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ
1.10	1.10 Έξυπνες πόλεις
1.10.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΞΥΠΝΗΣ ΠΟΛΗΣ
1.10.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΞΥΠΝΗΣ ΠΟΛΗΣ
1.11	1.11 Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη
1.11.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

► ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Στον ακόλουθο Πίνακα αποτυπώνονται οι δράσεις και τα έργα στον Αναπτυξιακό Στόχο της Πράσινης Ανάπτυξης. Το σύνολο των περιγραφόμενων δράσεων αποτελούν τις προτεινόμενες δέσμες δράσεων και έργων του Αναπτυξιακού Στόχου ανά επιλεγμένο Άξονα Προτεραιότητας της στρατηγικής.

Πίνακας 31: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Πράσινη Ανάπτυξη

Α/Α	ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΠΑ / ΔΡΑΣΕΙΣ
2.1	2.1 Ενεργειακή απόδοση
2.1.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΧΩΡΩΝ
2.1.2	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΦΩΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ ΟΔΙΚΟΥ ΦΩΤΙΣΜΟΥ ΝΕΑΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ LED, ΣΕ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΦΩΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ, ΣΤΟΥΣ ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΥΣ ΑΞΟΝΕΣ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΑΟΔ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
2.1.3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΕ
2.1.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΕ
2.1.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΧΩΡΩΝ
2.2	2.2 Στήριξη ΑΠΕ – συμπαραγωγή
2.2.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΕ
2.2.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΕΡΓΑ ΑΠΕ
2.3	2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων
2.3.1	ΈΡΓΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ - ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΒΙΟ.ΚΑ.

2.3.2	ΈΡΓΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ - ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΧΥΤΑ
2.3.3	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΣΥΛΛΟΓΗΣ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ή/ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΦΡΩΣΗΣ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ ΝΕΚΡΩΝ ΖΩΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΧΕΘΕΝΤΩΝ ΟΣΤΡΑΚΩΝ ΚΑΙ ΛΗΨΗ ΔΕΙΓΜΑΤΩΝ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΟΥ ΙΣΤΟΥ ΑΠΟ ΝΕΚΡΑ ΒΟΟΕΙΔΗ ΚΑΙ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΑ
2.3.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΈΡΓΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ - ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΒΙΟ.ΚΑ.
2.3.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΈΡΓΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ - ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΧΥΤΑ
2.4	2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων
2.4.1	ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΣΤΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΝΤΟΝΩΝ ΚΑΙΡΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ (ΠΛΗΜΜΥΡΕΣ, ΧΙΟΝΟΠΤΩΣΕΙΣ, ΚΑΤΟΛΙΣΘΗΣΕΙΣ, ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ, ΚΛΠ)
2.4.2	ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΠΙΣΚΕΥΗΣ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΜΗΧ. ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ Δ/ΝΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΕ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΠΟΥ ΕΚΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΜΕ ΙΔΙΑ ΜΕΣΑ
2.4.3	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΤΟΛΙΣΘΗΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΑΝΩΝ
2.4.4	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΝΑΧΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΡΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΩΝ ΠΟΤΑΜΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΩΝ
2.4.5	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ, ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΓΚΑΙΡΗΣ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΠΥΡΚΑΓΙΑΣ
2.4.6	ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
2.4.7	ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΚΟΥΝΟΥΠΙΩΝ
2.4.8	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΙΑΒΡΩΜΕΝΩΝ ΑΚΤΩΝ
2.4.9	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΔΕΞΑΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΠΥΡΟΣΒΕΣΗΣ
2.4.10	ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ ΣΕ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ Π.Ε. ΝΗΣΩΝ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ Ν.4280/2014
2.6	2.6 Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων & υγρών αποβλήτων
2.6.1	ΈΡΓΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΠΟΣΙΜΟΥ ΝΕΡΟΥ
2.6.2	ΔΙΚΤΥΑ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΟΜΒΡΙΩΝ
2.6.3	ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΠΟΣΙΜΟΥ ΝΕΡΟΥ & ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΔΑΤΩΝ & ΥΓΡΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ
2.7	2.7 Πράσινη επιχειρηματικότητα

2.7.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
2.7.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΥΚΛΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
2.7.3	ΜΕΛΕΤΕΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
2.8	2.8 Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων
2.8.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΔΙΕΡΓΑΣΙΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΑΠΟΔΟΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΠΟΡΩΝ
2.8.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΔΙΕΡΓΑΣΙΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΑΠΟΔΟΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΠΟΡΩΝ
2.9	2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος (μικρά φράγματα, αρδευτικά δίκτυα, ύδρευση - αποχέτευση, αντιπλημμυρικά κλπ)
2.9.1	ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ
2.9.2	ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΡΕΜΑΤΩΝ
2.9.3	ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ-ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ-ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΡΕΑΤΙΩΝ ΥΔΡΟΣΥΛΛΟΓΗΣ ΚΑΙ ΑΓΩΓΩΝ ΟΜΒΡΙΩΝ-ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΖΗΜΙΩΝ ΑΠΟ ΠΛΗΜΜΥΡΕΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ.
2.9.4	ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ - ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΠΑΡΑΛΙΩΝ
2.9.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (ΜΙΚΡΑ ΦΡΑΓΜΑΤΑ, ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ, ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ, ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΚΛΠ)
2.10	2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς
2.10.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ, ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ
2.10.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ, ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ
2.11	2.11 Πράσινες πόλεις
2.11.1	ΑΣΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ
2.11.2	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΕΠΙΣΚΕΥΗ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ
2.11.3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΠΟΛΗΣ
2.11.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΣΤΙΚΩΝ ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΝ
2.11.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ, ΕΠΙΣΚΕΥΗΣ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ

2.11.6	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΠΟΛΗΣ
--------	--

► ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Στον ακόλουθο Πίνακα αποτυπώνονται οι δράσεις και τα έργα στον Αναπτυξιακό Στόχο της Κοινωνικής Ανάπτυξης. Το σύνολο των περιγραφόμενων δράσεων αποτελούν τις προτεινόμενες δέσμες δράσεων και έργων του Αναπτυξιακού Στόχου ανά επιλεγμένο Άξονα Προτεραιότητας της στρατηγικής.

Πίνακας 32: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Κοινωνική Ανάπτυξη

A/A	ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ
3.1	3.1 Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός
3.1.1	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΕΠΙΣΚΕΥΗ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΥΓΕΙΑΣ
3.1.2	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΙΑΤΡΙΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ
3.2	3.2 Τόνωση των πολιτικών απασχόλησης
3.2.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ (ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ, ΜΙΚΡΟΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΑΝΕΡΓΩΝ ΚΛΠ.)
3.3	3.3 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό
3.3.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΕΥΠΑΘΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ (ΑΡ. 1 ΠΑΡ. 4 Ν. 4019/2011) ΣΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ
3.4	3.4 Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης ΑΜΕΑ
3.4.1	ΕΡΓΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΑΜΕΑ (υπό εξέλιξη)
3.5	3.5 Κοινωνικές επενδύσεις
3.5.1	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ (ΠΧ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ, ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ)
3.7	3.7 Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων
3.3.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ
3.8	3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης
3.8.1	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΒΑΘΜΙΔΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (υπό εξέλιξη)
3.11	3.11 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στην εκπαίδευση.

3.11.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΕΥΠΑΘΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ (ΑΡ. 1 ΠΑΡ. 4 Ν. 4019/2011) ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.
3.13	3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού
3.13.1	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
3.13.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
3.14	3.14 Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών - στήριξη τοπικών πρωτοβουλιών
3.14.1	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΕΝΙΚΩΝ - ΕΙΔΙΚΩΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ

► ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ

Στον ακόλουθο Πίνακα αποτυπώνονται οι δράσεις και τα έργα στον Αναπτυξιακό Στόχο της Ανάπτυξης Υποδομών. Το σύνολο των περιγραφόμενων δράσεων αποτελούν τις προτεινόμενες δέσμες δράσεων και έργων του Αναπτυξιακού Στόχου ανά επιλεγμένο Άξονα Προτεραιότητα της στρατηγικής.

Πίνακας 33: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Ανάπτυξη Υποδομών

Α/Α	ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΠΑ / ΔΡΑΣΕΙΣ
4.1	4.1 Υποδομές ΤΠΕ
4.1.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΤΠΕ
4.1.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΤΠΕ
4.2	4.2 Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές
4.2.1	ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ
4.2.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ
4.3	4.3 Λιμενικές υποδομές
4.3.1	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΕΠΕΚΤΑΣΗ, ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΛΙΜΕΝΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΜΑΡΙΝΩΝ
4.3.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΛΙΜΕΝΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ
4.5	4.5 Οδικές υποδομές
4.5.1	ΟΔΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ
4.5.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΟΔΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ
4.8	4.8 Οδική ασφάλεια

4.8.1	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ
4.8.2	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ
4.8.3	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΖΗΜΙΩΝ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ
4.8.4	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΥ & ΦΩΤΕΙΝΗΣ ΣΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
4.8.5	ΛΟΙΠΑ ΕΡΓΑ ΟΔΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ
4.8.6	ΜΕΛΕΤΕΣ ΕΡΓΩΝ ΟΔΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ
4.9	4.9 Ψηφιοποίηση μεταφορών
4.9.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ
4.9.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ
4.10	4.10 Πολυτροπική και αστική κινητικότητα
4.10.1	ΕΡΓΑ ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
4.10.2	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ
4.10.3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
4.10.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
4.11	4.11 Επενδύσεις στην Εφοδιαστική αλυσίδα
4.11.1	ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΕΦΟΔΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΛΥΣΙΔΑΣ
4.11.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΕΦΟΔΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΛΥΣΙΔΑΣ

► ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ

Στον ακόλουθο Πίνακα αποτυπώνονται οι δράσεις και τα έργα στον Αναπτυξιακό Στόχο της Ενίσχυσης Εξωστρέφειας. Το σύνολο των περιγραφόμενων δράσεων αποτελούν τις προτεινόμενες δέσμες δράσεων και έργων του Αναπτυξιακού Στόχου ανά επιλεγμένο Άξονα Προτεραιότητα της στρατηγικής.

Πίνακας 34: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Ενίσχυση Εξωστρέφειας

Α/Α	ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ
5.1	5.1 Προώθηση τουρισμού με έμφαση στις ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές
5.1.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΙΣ ΑΝΕΡΧΟΜΕΝΕΣ ΚΑΙ ΜΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ
5.2	5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού

5.2.1	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ-ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ
5.2.2	ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ CITY BREAK
5.2.3	ΕΡΓΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
5.2.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
5.3	5.3 Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος
5.3.1	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΩΝ
5.3.2	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΙΕΡΩΝ ΝΑΩΝ ΚΑΙ ΙΕΡΩΝ ΜΟΝΩΝ
5.3.3	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΠΩΝ ΚΑΙ ΚΤΙΡΙΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
5.3.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΜΝΗΜΕΙΩΝ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
5.4	5.4 Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς
5.4.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
5.4.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
5.4.3	ΕΡΓΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
5.4.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
5.5	5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα
5.5.1	ΜΟΥΣΕΙΑ (ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ- ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ-ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ)
5.5.2	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ (ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ- ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ-ΑΝΑΔΕΙΞΗ)
5.5.3	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΜΟΥΣΕΙΑ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ
5.6	5.6 Υποδομές και δράσεις σύγχρονου πολιτισμού
5.6.1	ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
5.6.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
5.7	5.7 Πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες
5.7.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ
5.8	5.8 Ενίσχυση των επιχειρήσεων για αύξηση της εξωστρέφειας στις εθνικές και διεθνείς αγορές

5.8.1	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ ΣΤΙΣ ΕΘΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΑΓΟΡΕΣ
5.11	5.11 Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό
5.11.1	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ
5.11.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

2.3.2 Τεκμηρίωση της ανάγκης χρηματοδότησης από το ΕΠΑ

Ο σχεδιασμός της στρατηγικής του ΠΠΑ της Αττικής και η πρόταση για επιμέρους δέσμες δράσεων, λαμβάνει υπόψη το σύνολο των έργων που είτε υλοποιούνται, είτε έχουν εγκριθεί, ή βρίσκονται στο διαχρονικό σχεδιασμό της Περιφέρειας, εξετάζοντας και λαμβάνοντας υπόψη τις συνέργειες και τις συμπληρωματικότητες για την κάλυψη των αποτυπωμένων αναγκών, με τις δράσεις που προωθούνται στο πλαίσιο του ΠΕΠ Αττικής 2014-2020, όπως και με αυτές που χρηματοδοτούνται από ιδίους πόρους της περιφερειακής αρχής. Στο πλαίσιο αυτό, λαμβάνοντας υπόψη τις ανωτέρω συνέργειες, παρακάτω παρατίθενται οι επιμέρους πτυχές τεκμηρίωσης της χρηματοδότησης των προτεινόμενων δράσεων από το ΠΠΑ σε σύνδεση με τις ανάγκες και ελλείψεις που έχουν διαπιστωθεί ανά Αναπτυξιακό Στόχο.

Οι χρηματοδοτικές δράσεις του ΠΠΑ στους Αναπτυξιακούς Στόχους καλούνται να συμπληρώσουν, αλλά και να επεκτείνουν με περισσότερους πόρους τις σχετικές δράσεις στο πλαίσιο του ΠΕΠ, προσδίδοντας περισσότερη ευελιξία και ταχύτητα, με παράλληλο γνώμονα την συμπερίληψη περισσότερων δικαιούχων και κατηγοριών έργων που δεν είναι εφικτό να χρηματοδοτηθούν βάσει των κανόνων επιλεξιμότητας και αιρεσιμότητας του ΕΣΠΑ (π.χ. αρδευτικά έργα, τοπική οδοποιία κ.α.), όπως και για έργα που η υλοποίηση απαιτεί μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από την περίοδο επιλεξιμότητας στο ΕΣΠΑ ή έργα των οποίων η αναγκαιότητα προκύπτει από έκτακτες καταστάσεις.

► Έξυπνη Ανάπτυξη

Η ανάγκη αξιοποίησης της χρηματοδότησης του ΠΠΑ για τον Αναπτυξιακό Στόχο Έξυπνη Ανάπτυξη, προκύπτει από τις ανάγκες, ελλείψεις και προκλήσεις που έχουν εντοπιστεί στην ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης. Ειδικότερα, αφορούν στη βελτίωση ελλειμματικών αναπτυξιακών παραμέτρων, όπως η υστέρηση στους δείκτες Ε&Α σε σχέση με την ΕΕ., οι αρνητικοί δείκτες στην καινοτομία και τεχνολογική ετοιμότητα, η ανάγκη σύνδεσης της ερευνητικής δραστηριότητας με τις ανάγκες της αγοράς και την παραγωγή αξιοποιήσιμης καινοτομίας, ο χαμηλός βαθμός συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων σε ομοειδείς κλάδους, η υστέρηση στην αξιοποίηση των ΤΠΕ από τις επιχειρήσεις, η υστέρηση των επιχειρήσεων να αξιοποιήσουν και να ενσωματώσουν την έρευνα και τεχνολογία στην παραγωγική διαδικασία, το έλλειμμα αξιοποίησης των δυνατοτήτων από την παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών από τις ΜΜΕ, το χαμηλό επίπεδο χρήσης των ΤΠΕ σε δημόσιες υπηρεσίες, το μακρύ χρονικό διάστημα προσέλκυσης επιχειρήσεων υψηλής έντασης γνώσης, η διαρροή ανθρώπινου δυναμικού αλλά και η ανάγκη ενίσχυσης των ψηφιακών ικανοτήτων των απασχολούμενων. Βάσει και της τρέχουσας υγειονομικής και οικονομικής κρίσης, οριζόντια συνιστώσα αποτελεί η άμβλυση των αρνητικών επιπτώσεων των χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων της Περιφέρειας, όπως και αυτών που πρόσφατα αναδύονται από τα μέτρα αντιμετώπισης της επιδημίας COVID-19.

► Πράσινη Ανάπτυξη:

Η ανάγκη αξιοποίησης της χρηματοδότησης του ΠΠΑ για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Πράσινη Ανάπτυξη, προκύπτει από τις ανάγκες, ελλείψεις και προκλήσεις που έχουν εντοπιστεί στην ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης. Αναλυτικότερα, αφορούν στη βελτίωση ελλειμματικών αναπτυξιακών παραμέτρων, όπως η υψηλή κατανάλωση ενέργειας σε δημόσια κτήρια, η χαμηλή ενσωμάτωση τεχνολογιών εξοικονόμησης ενέργειας, ανακύκλωσης και αξιοποίησης εναλλακτικών μορφών ενέργειας από τον ιδιωτικό τομέα, ο αυξημένος κίνδυνος από φυσικές καταστροφές, οι κίνδυνοι από τεχνολογικά - βιομηχανικά ατυχήματα, οι αυξανόμενες πιέσεις στις χρήσεις γης και στο φυσικό περιβάλλον λόγω της διεύθυνσης των αστικών λειτουργιών στην ύπαιθρο, της άναρχης δόμησης και της ελλιπούς χωροθέτησης παραγωγικών εγκαταστάσεων, η ανάγκη ενίσχυσης του μηχανισμού έγκαιρης διάγνωσης και εκτίμησης κινδύνου ενός φαινομένου με την χρήση ΤΠΕ, οι ελλείψεις στη συγκέντρωση και επεξεργασία λυμάτων και αντίστοιχα σε υποδομές διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων, οι ανάγκες ύδρευσης σε οικισμούς που δεν έχουν πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας πόσιμο νερό και τέλος γενικότερα η προσέγγιση του διαρκή στόχου της αναβάθμισης των συνθηκών διαβίωσης και καθημερινότητας στον μητροπολιτικό αστικό χώρο της Αττικής. Βάσει και της τρέχουσας υγειονομικής και οικονομικής κρίσης, οριζόντια συνιστώσα αποτελεί η άμβλυση των αρνητικών επιπτώσεων των χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων της Περιφέρειας, όπως και αυτών που πρόσφατα αναδύονται από τα μέτρα αντιμετώπισης της επιδημίας COVID-19.

► Κοινωνική Ανάπτυξη

Η ανάγκη αξιοποίησης της χρηματοδότησης του ΠΠΑ για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Κοινωνική Ανάπτυξη, προκύπτει από τις ανάγκες, ελλείψεις και προκλήσεις που έχουν εντοπιστεί στην ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης. Αναλυτικότερα, αφορούν στη βελτίωση ελλειμματικών αναπτυξιακών παραμέτρων, όπως τα σημαντικά ακόμα επίπεδα ανεργίας, η μείωση του εισοδήματος τα τελευταία χρόνια, η διαρροή ανθρώπινου δυναμικού στο εξωτερικό, η μείωση της έντασης της επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας, η διαρκής ανάγκη για τόνωση της απασχόλησης, η έλλειψη προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων, των εργαζομένων και των εργοδοτών στις αλλαγές του οικονομικού περιβάλλοντος, η χαμηλή έμφαση στην δυναμική κατάρτιση και εκπαίδευση των εργαζομένων, η ελλιπής σύνδεση των επιστημονικών κατευθύνσεων του ανθρώπινου δυναμικού με τους τομείς που έχουν ζήτηση στην αγορά, η ύπαρξη αυξημένων επιπέδων οριζόντιου και κάθετου κοινωνικού διαχωρισμού στην μητρόπολη της Αθήνας, η ύπαρξη κοινωνικών αλλά και χωρικών θυλάκων με ενισχυμένα τα επίπεδα φτώχειας και ασθενή κοινωνική ένταξη, η περιορισμένη πρόσβαση στην απασχόληση και κοινωνικές υπηρεσίες για μειονεκτούντα άτομα και ευάλωτες ομάδες, η ανάγκη επιτάχυνσης του ψηφιακού εκσυγχρονισμού των σχολείων και των εκπαιδευτικών δομών γενικά, αλλά και η μείωση του ποσοστού νέων ανθρώπων που βρίσκονται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης. Βάσει και της τρέχουσας υγειονομικής και οικονομικής κρίσης, οριζόντια συνιστώσα αποτελεί η άμβλυση των αρνητικών επιπτώσεων των χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων της Περιφέρειας, όπως και αυτών που πρόσφατα αναδύονται από τα μέτρα αντιμετώπισης της επιδημίας COVID-19.

► Ανάπτυξη Υποδομών

Η ανάγκη αξιοποίησης της χρηματοδότησης του ΠΠΑ για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Ανάπτυξη Υποδομών, προκύπτει από τις ανάγκες, ελλείψεις και προκλήσεις που έχουν εντοπιστεί στην ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης. Αναλυτικότερα, αφορούν στη βελτίωση ελλειμματικών αναπτυξιακών παραμέτρων, όπως η υψηλή εξάρτηση από οδικές μεταφορές, η μικρή πρόοδος στην αξιοποίηση των ΑΠΕ στην Αττική, η ανεπαρκής προσβασιμότητα στα άτομα με αναπηρία και με μειωμένη κινητικότητα, οι ελλείψεις στα επίπεδα ασφάλειας στο οδικό δίκτυο, η ανάγκη

εισαγωγής νέων τεχνολογιών και ψηφιακών εργαλείων στις μεταφορές και στην εφοδιαστική αλυσίδα, ο πεπαλαιωμένος στόλος των οχημάτων των ΜΜΜ, η περαιτέρω αξιοποίηση της μεγάλης επιβατικής και εμπορευματικής πύλης του λιμανιού του Πειραιά, η υιοθέτηση συστημάτων μεταφοράς φιλικών προς το περιβάλλον με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, η αυξανόμενη χρήση από τους πολίτες ήπιων μέσων μεταφοράς π.χ. ποδήλατο, περπάτημα, η ανάγκη προώθησης εναλλακτικών μορφών ενέργειας με μικρότερη επιβάρυνση στο περιβάλλον, οι ελλείψεις σε υποδομές εξυπηρέτησης κρουαζιερόπλοιων σε σύνδεση με την προώθηση σχεδίου αξιοποίησης και σύνδεσης των επιβατικών ροών με τους υπόλοιπους τομείς της οικονομίας της Αττικής και τέλος η ρεαλιστική υλοποίηση μέτρων και παρεμβάσεων για τη βιώσιμη αστική κινητικότητα, παρεμβάσεις οι οποίες αναμένεται να βελτιώσουν σε υψηλό βαθμό και πολλαπλασιαστικά την ελκυστικότητα διαβίωσης στον αστικό χώρο, αλλά και να διασφαλίσουν μια ποιοτική καθημερινότητα για τους κατοίκους. Βάσει και της τρέχουσας υγειονομικής και οικονομικής κρίσης, οριζόντια συνιστώσα αποτελεί η άμβλυνση των αρνητικών επιπτώσεων των χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων της Περιφέρειας, όπως και αυτών που πρόσφατα αναδύονται από τα μέτρα αντιμετώπισης της επιδημίας COVID-19.

► Ενίσχυση Εξωστρέφειας

Η ανάγκη αξιοποίησης της χρηματοδότησης του ΠΠΑ για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Ενίσχυση Εξωστρέφειας, προκύπτει από τις ανάγκες, ελλείψεις και προκλήσεις που έχουν εντοπιστεί στην ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης. Αναλυτικότερα, αφορούν στη βελτίωση ελλειμματικών αναπτυξιακών παραμέτρων, όπως η ανάγκη ενίσχυσης της εξωστρέφειας και δικτύωσης των επιχειρήσεων, η ανάγκη σύνδεσης της νέας επιχειρηματικότητας με τους αναπτυξιακούς τομείς αιχμής, οι δυνατότητες περαιτέρω αξιοποίησης του πολιτιστικού πλούτου της Αττικής, η ανάγκη εμπλουτισμού και οργάνωσης του βαθμού διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος, η ανάγκη ενίσχυσης και οργάνωσης των τουριστικών υποδομών και αποθέματος στην Αττική, η συρρίκνωση του κλάδου της μεταποίησης η οποία επιδεικνύει με χαμηλή ανταγωνιστικότητα, η αδυναμία προσέλκυσης μεταποιητικών δραστηριοτήτων στις υφιστάμενες θεσμοθετημένες ζώνες υποδοχής, η ανάγκη ενίσχυσης της αλυσίδας αξίας της παραγωγής σε όλα τα στάδια της, ο χαμηλός βαθμός συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων σε ομοειδείς κλάδους ώστε να αυξήσουν την εξωστρέφεια τους οργανωμένα, η γενική αποδυνάμωση του επιχειρηματικού ιστού ΜΜΕ λόγω επιμήκυνσης και έντασης της οικονομικής κρίσης αλλά και των επιπτώσεων της πανδημίας και τέλος ο χαμηλός βαθμός διασύνδεσης τουριστικής δραστηριότητας με κλάδους της τοπικής οικονομίας. Βάσει και της τρέχουσας υγειονομικής και οικονομικής κρίσης, οριζόντια συνιστώσα αποτελεί η άμβλυνση των αρνητικών επιπτώσεων των χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων της Περιφέρειας, όπως και αυτών που πρόσφατα αναδύονται από τα μέτρα αντιμετώπισης της επιδημίας COVID-19.

Σε αυτό το σημείο κρίνεται κατάλληλο να αναφερθούν ενδεικτικά οι κατηγορίες δράσεων που εξαιρούνται από τη δυνατότητα χρηματοδότησης στο υπό σχεδιασμό νέο ΕΣΠΑ 2021-2027, για τα Ταμεία ΕΤΠΑ, ΤΑ, ΕΚΤ+ και ΤΔΜ, σύμφωνα και με τη 2^η Εγκύκλιο του σχεδιασμού των Προγραμμάτων 2021-2027 του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων. Η εν λόγω παράθεση ενισχύει την τεκμηρίωση για την αναγκαιότητα χρηματοδότησης μιας σειράς έργων και δράσεων από το ΠΠΑ, τα οποία δεν θα δύναται να καλυφθούν από το ΠΕΠ Αττικής 2021-2027 ή τα επόμενα Τομεακά Προγράμματα.

ΕΤΠΑ και ΤΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 6 του σχεδίου του Κανονισμού ΕΤΠΑ/ ΤΣ, τα συγκεκριμένα Ταμεία δεν μπορούν να χρηματοδοτήσουν:

- Την κατασκευή αεροδρομίων. Εξαίρεση αποτελούν οι δράσεις για την ενίσχυση της ασφάλειας και της μετρίαση των περιβαλλοντικών επιδράσεων στα υφιστάμενα αεροδρόμια.
- Επενδύσεις σε ΧΥΤΥ/ΧΥΤΑ (landfills) με εξαίρεση τον παροπλισμό τους, την μετατροπή τους και αύξηση της ασφάλειας των υφιστάμενων, με την προϋπόθεση ότι δεν αυξάνεται η δυναμικότητά τους.
- Επενδύσεις για την αύξηση της δυναμικότητας των εγκαταστάσεων εναπομεινάντων αποβλήτων.
- Επενδύσεις για την παραγωγή, επεξεργασία, αποθήκευση και διανομή ορυκτών καυσίμων (φυσικό αέριο), με εξαίρεση στις περιπτώσεις που αντικαθιστούν θέρμανση με τη χρήση του άνθρακα.
- Προμήθεια σιδηροδρομικού τροχαίου υλικού. Εξαίρεση αποτελεί η περίπτωση που ο φορέας που έχει αναλάβει τον σιδηρόδρομο στην περίπτωση της πλήρους ιδιωτικοποίησης είναι νεοσύστατη επιχείρηση.
- Τον παροπλισμό ή την κατασκευή πυρηνικών σταθμών ηλεκτροπαραγωγής.
- Τις επενδύσεις για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από δραστηριότητες που απαριθμούνται στο Παράρτημα Ι της οδηγίας 2003/87/ΕΚ5 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.
- Την παρασκευή, επεξεργασία και εμπορία καπνού και προϊόντων καπνού.
- Τις προβληματικές επιχειρήσεις, όπως ορίζονται στο άρθρο 2 σημείο 18 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 651/2014 της Επιτροπής, εκτός αν επιτραπεί βάσει των εφαρμοστέων κανόνων της Ένωσης για τις κρατικές ενισχύσεις ή για την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών. Επιπλέον, το Ταμείο Συνοχής δεν στηρίζει τις επενδύσεις στη στέγαση, εκτός εάν σχετίζονται με την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης ή τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

ΕΚΤ+

Σύμφωνα με το άρθρο 14 του Κανονισμού για το ΕΚΤ+, οι κάτωθι κατηγορίες δαπανών δεν είναι επιλέξιμες:

- Η αγορά γης, ακινήτων και η υλοποίηση υποδομών.
- Η αγορά επίπλωσης, εξοπλισμού και οχημάτων, εκτός αν είναι απαραίτητη για την επίτευξη του στόχου της πράξης, ή αν αυτά τα είδη αποσβήνονται πλήρως, ή η αγορά τους συνιστά την πιο οικονομική επιλογή.

ΤΔΜ

Σύμφωνα με το άρθρο 5 του σχεδίου του Κανονισμού ΤΔΜ, το συγκεκριμένο Ταμείο δεν μπορεί να χρηματοδοτήσει:

- Τον παροπλισμό ή την κατασκευή πυρηνικών σταθμών ηλεκτροπαραγωγής.
- Την παρασκευή, επεξεργασία και εμπορία καπνού και προϊόντων καπνού.
- Τις προβληματικές επιχειρήσεις, όπως ορίζονται στο άρθρο 2 σημείο 18 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 651/2014 της Επιτροπής, εκτός αν επιτραπεί βάσει των εφαρμοστέων κανόνων της Ένωσης για τις κρατικές ενισχύσεις.

- Επενδύσεις για την παραγωγή, επεξεργασία, αποθήκευση και διανομή ορυκτών καυσίμων (φυσικό αέριο), με εξαίρεση στις περιπτώσεις που αντικαθιστούν θέρμανση με τη χρήση του άνθρακα.

Επιπλέον, το Ταμείο Συνοχής δεν στηρίζει τις επενδύσεις στη στέγαση, εκτός εάν σχετίζονται με την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης ή τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

2.3.3 Καθεστώς Ενίσχυσης

Κατά την κατάρτιση και την υλοποίηση δράσεων και πράξεων κρατικών ενισχύσεων εφαρμόζεται η παράγραφος Β' του άρθρου πρώτου του ν. 4152/2013 (Α' 107). Οι προκηρύξεις και οι προσκλήσεις που αφορούν δράσεις και πράξεις κρατικών ενισχύσεων που χρηματοδοτούνται από το ΕΠΑ εκδίδονται από τον αρμόδιο Υπουργό ή Περιφερειάρχη, ύστερα από σύμφωνη γνώμη του Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ, η οποία αφορά την εναρμόνιση με τις προδιαγραφές του Πληροφοριακού Συστήματος Κρατικών Ενισχύσεων (ΠΣΚΕ) του άρθρου 57 του ν. 4314/2014, εφόσον η χρήση του προβλέπεται από την απόφαση της παραγράφου Γ' του άρθρου 129 του παρόντος. Στις προκηρύξεις και στις προσκλήσεις ορίζονται οι δικαιούχοι των ενισχύσεων, οι επιλέξιμες δαπάνες, οι προϋποθέσεις και τα κριτήρια υπαγωγής, οι προθεσμίες και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

Προβλέπεται η δυνατότητα να πιστοποιούνται οι δαπάνες των επί μέρους δράσεων και πράξεων κρατικών ενισχύσεων από ορκωτούς λογιστές, οι οποίοι υποβάλλουν σχετική βεβαίωση για τη νομιμότητα και την κανονικότητα διενέργειας των δαπανών, την ορθή λογιστική καταχώριση και την εξόφλησή τους, καθώς και για το ότι οι δαπάνες πραγματοποιήθηκαν εντός της επιλέξιμης περιόδου, ότι αφορούν στο εγκεκριμένο έργο, ότι τηρήθηκαν οι όροι της απόφασης χορήγησης της ενίσχυσης και ότι υπάρχουν επαρκή δικαιολογητικά. Ο ορκωτός λογιστής επιλέγεται από τον δικαιούχο και η δαπάνη για την αμοιβή του είναι επιλέξιμη στο οικείο πρόγραμμα και μέχρι τρεις (3) μήνες μετά από τη λήξη του έργου.

Οι προκηρύξεις των κρατικών ενισχύσεων αναρτώνται στο Πρόγραμμα «Διαύγεια» σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3861/2010 (Α' 112), καθώς και σε διαδικτυακό χώρο του ΕΠΑ, ενώ παράλληλα αξιοποιούνται όλες οι διαθέσιμες μορφές δημοσιοποίησης που κρίνονται απαραίτητες για τη διασφάλιση της ενημέρωσης των δυνητικών δικαιούχων και της διαφάνειας.

Οι φορείς που χορηγούν σύμφωνα με την παράγραφο 1 κρατικές ενισχύσεις ή σσωνος σημασίας χρησιμοποιούν υποχρεωτικά το Πληροφοριακό Σύστημα Σώρευσης Κρατικών Ενισχύσεων Ήσσωνος Σημασίας (ΠΣΣΚΕΗΣ) του άρθρου 57 Α του ν. 4314/2014, το οποίο προστέθηκε με την παράγραφο 2 του άρθρου 23 του ν. 4605/2019 (Α' 52).

Με απόφαση του αρμόδιου Περιφερειάρχη μπορεί να ανατίθενται στην αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία με την επωνυμία «Ενδιάμεσος Φορέας Επιχειρησιακών Προγραμμάτων Ανταγωνιστικότητας και Επιχειρηματικότητας» (δ.τ. ΕΦΕΠΑΕ) καθήκοντα διαχείρισης δράσεων κρατικών ενισχύσεων χρηματοδοτούμενων από το ΕΠΑ.

Για τις ανάγκες αξιολόγησης των προτάσεων δράσεων κρατικών ενισχύσεων: α) συστήνεται από κάθε αρμόδιο φορέα Μητρώο Αξιολογητών, με απόφαση Περιφερειάρχη, η οποία καθορίζει, μεταξύ άλλων, τη διαδικασία σύστασης και τήρησης του Μητρώου, τις ειδικότητες, τα ειδικά προσόντα, τα δικαιολογητικά και τη διαδικασία επιλογής των αξιολογητών και εγγραφής τους στο Μητρώο, καθώς και τις ανατιθέμενες σε αυτούς αρμοδιότητες και τους όρους συμμετοχής τους στα προβλεπόμενα στάδια της αξιολόγησης ή β) χρησιμοποιείται το Μητρώο Αξιολογητών του Ενδιάμεσου Φορέα Επιχειρησιακών Προγραμμάτων Ανταγωνιστικότητας και Επιχειρηματικότητας (ΕΦΕΠΑΕ) ή γ) χρησιμοποιείται άλλο υφιστάμενο Μητρώο. Το ύψος της καταβαλλόμενης στους αξιολογητές αποζημίωσης καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και Επενδύσεων και Οικονομικών και δεν μπορεί να υπερβαίνει τα όρια των παραγράφων 1, 2 και 3 του άρθρου 21 του ν. 4354/2015, όπως αυτό τροποποιήθηκε με

την παράγραφο 1 του άρθρου 52 του ν. 4369/2016 και την παράγραφο 5 του άρθρου 35 του ν. 4484/2017.

2.3.4 Δείκτες Εκρών του Προγράμματος

Για την μέτρηση και παρακολούθηση της συμβολής των έργων και των δράσεων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του ΠΠΑ Αττικής παρουσιάζονται συγκεκριμένοι δείκτες εκρών που δύναται να αξιοποιηθούν ανάλογα με τα χαρακτηριστικά των έργων. Οι δείκτες που επιλέγονται αντλούνται από τον πυρήνα των δεικτών του ΕΣΠΑ 2021-2027, όπου για την επόμενη προγραμματική περίοδο η Επιτροπή σε συνεργασία με τα κράτη μέλη προέβησαν στην κατάρτιση ενός προτύπου κοινών δεικτών για την απλούστευση των διαδικασιών και την αύξηση της αποτελεσματικότητας της μέτρησης των στόχων. Η επιλογή αυτή των δεικτών και η εναρμόνιση της μέτρησης των δεικτών με το αντίστοιχο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Αττικής θα έχει ως αποτέλεσμα την καλύτερη πληροφόρηση σε σχέση με τις επιδόσεις των Προγραμμάτων, την μεγαλύτερη αξιοπιστία των δεικτών καθώς και τη δυνατότητα ενιαίας αντιμετώπισης των κρίσιμων ζητημάτων για την Περιφέρεια και τον καλύτερο σχεδιασμό των απαιτούμενων παρεμβάσεων και πολιτικών.

Για όλους τους δείκτες εκρών θα υπάρχουν αντίστοιχα Δελτία Ταυτότητας Δείκτη (ΔΤΔ) όπου θα προσδιορίζονται τα χαρακτηριστικά των δεικτών συμπεριλαμβανομένου του τρόπου μέτρησής τους.

Οι υπηρεσίες θα έχουν τη δυνατότητα περαιτέρω εξειδίκευσης και ορισμού της μεθοδολογίας μέτρησης κάθε δείκτη, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο. Επίσης, για τις περιπτώσεις όπου υλοποιούνται δράσεις για τις οποίες δεν καλύπτονται από αντίστοιχους δείκτες, θα χρησιμοποιούνται πρόσθετοι δείκτες εκρών ανάλογα με τη φύση των έργων.

Στον επόμενο Πίνακα παρουσιάζονται οι προτεινόμενοι δείκτες εκρών που επιλέγονται και θα εξυπηρετήσουν τον Αναπτυξιακό Στόχο "Εξυπνη Ανάπτυξη" του ΠΠΑ.

Πίνακας 35: Δείκτες εκρών για τον Αναπτυξιακό Στόχο "Εξυπνη Ανάπτυξη"

Δείκτες Εκρών ανά Αναπτυξιακό Στόχο και Άξονα Προτεραιότητα του ΠΠΑ 2021-2025					
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΠΑ/ ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΠΑ		ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ		ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΩΝ	
1	ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	1.1.	Δημιουργία επιλεγμένων κεντρικών ερευνητικών κέντρων και προγραμμάτων σε τομείς αιχμής	SO033	Ερευνητικές Υποδομές που ενισχύονται
		1.2.	Δημιουργία ερευνητικής τεχνογνωσίας και λύσεων ΤΠΕ στον δημόσιο τομέα	7903	Αριθμός ψηφιακών υπηρεσιών που δημιουργούνται / αναβαθμίζονται
				O0301	Πλήθος ΤΠΕ εφαρμογών που αναπτύσσονται
		1.3.	Πρώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις	SO026	Επιχειρηματικά συνεργατικά δίκτυα
				T1203	Επιχειρήσεις που ενισχύθηκαν για να υιοθετήσουν καινοτομίες υποστηριζόμενες από ΤΠΕ
1.4.	Συστάδες ανάπτυξης	6703	Αριθμός συνεργατικών σχημάτων (clusters) και δικτύων που δημιουργούνται		

	1.5.	Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα (αυτοματοποίηση της παραγωγής, αξιοποίηση της συνδεσιμότητας και των μεγάλων όγκων δεδομένων, διαδίκτυο των πραγμάτων, cloud computing κλπ)	SO013	Περιοχές ενδιαφέροντος όπου ενισχύεται η οικονομική δραστηριότητα
	1.6.	Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση (ηλεκτρονική διακυβέρνηση, ηλεκτρονικές δημόσιες συμβάσεις, ηλεκτρονική ένταξη, ηλεκτρονική μάθηση, κλπ)	CO22	Αριθμός έργων που αφορούν δημόσιες διοικήσεις ή δημόσιες υπηρεσίες σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο
	1.7.	Ηλεκτρονική υγεία (e-health)	11210	Αριθμός ατόμων που ωφελούνται από υπηρεσίες τηλεϊατρικής - τηλεφροντίδας
	1.10.	Έξυπνες πόλεις	SO023	Ευφυή συστήματα μεταφορών
	1.11.	Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη	CO10	Πρόσθετα νοικοκυριά με πρόσβαση σε ευζωνικά δίκτυα με ταχύτητα τουλάχιστον 30 mbps

Στον παρακάτω Πίνακα παρουσιάζονται οι προτεινόμενοι δείκτες εκρών που επιλέγονται και θα εξυπηρετήσουν τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Πράσινη Ανάπτυξη' του ΠΠΑ.

Πίνακας 36: Δείκτες εκρών για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Πράσινη Ανάπτυξη'

Δείκτες Εκρών ανά Αναπτυξιακό Στόχο και Προτεραιότητα του ΠΠΑ 2021-2025					
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΠΑ/ ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΠΑ		ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ		ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΩΝ	
2	ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	2.1.	Ενεργειακή απόδοση	CO32	Ενεργειακή απόδοση: Μείωση της ετήσιας κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας των δημόσιων κτιρίων
				O0308	Πλήθος δημόσιων κτιρίων που υποστηρίζονται για την ενεργειακή αναβάθμισή τους
		2.2.	Στήριξη ΑΠΕ – συμπαρογωγή	CO30	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: Πρόσθετη δυναμικότητα παραγωγής ανανεώσιμης ενέργειας
		2.3.	Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	CO19	Επεξεργασία λυμάτων: Πρόσθετος πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη επεξεργασία λυμάτων
				T1812	Εξυπηρετούμενος πληθυσμός από έργα διαχείρισης στερεών αποβλήτων
		2.4.	Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων	CO20	Πρόληψη και διαχείριση κινδύνων: Πληθυσμός που ωφελείται από αντιπλημμυρικά μέτρα
				CO21	Πρόληψη και διαχείριση κινδύνων: Πληθυσμός που ωφελείται από μέτρα δασικής πυροπροστασίας
				8704	Συστήματα αξιολόγησης και παραγωγής πληροφοριών για τις επιπτώσεις από την κλιματική αλλαγή

			8714	Αριθμός Δράσεων για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής (πυρκαγιές, πλημμύρες, σεισμοί, κ.λπ.)
			8713	Φορείς Πολιτικής Προστασίας που ενισχύονται
			2106	Έργα προστασίας ακτών
			CO22	Αποκατάσταση του εδάφους: Συνολική επιφάνεια αποκατεστημένου εδάφους
		2.6. Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων & υγρών αποβλήτων	CO18	Ύδρευση: Πρόσθετος πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένες υπηρεσίες ύδρευσης
			T2104	Κατασκευή – βελτίωση – αναβάθμιση δικτύου ύδρευσης
			2108	Παρεμβάσεις εφαρμογής Σχεδίου Διαχείρισης Λεκανών Απορροής
		2.7. Πράσινη επιχειρηματικότητα	6301	Αριθμός επιχειρήσεων που ωφελούνται από δράσεις ενίσχυσης επιχειρηματικότητας, στο πλαίσιο υλοποίησης στρατηγικών ΟΧΕ-BAA
		2.8. Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων	CO1.8	Αριθ. έργων για την αντικατάσταση ή τον εκσυγχρονισμό των κινητήρων
		2.9. Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος (μικρά φράγματα, αρδευτικά δίκτυα, ύδρευση - αποχέτευση, αντιπλημμυρικά κλπ)	CO23	Φύση και βιοποικιλότητα: Επιφάνεια οικοτόπων που λαμβάνουν ενίσχυση για να αποκτήσουν καλύτερο καθεστώς διατήρησης
			2107	Προγράμματα Παρακολούθησης ορθής λειτουργίας ΕΕΛ
		2.10. Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς (βιοποικιλότητα, περιοχές Natura κλπ)	9101	Αναβάθμιση, προστασία και ανάδειξη χώρων φυσικής κληρονομιάς
		2.11. Πράσινες πόλεις	CO38	Αστική ανάπτυξη: Δημιουργία ή ανάπτυξη υπαίθριων χώρων σε αστικές περιοχές
			CO39	Αστική ανάπτυξη: Ανέγερση ή ανακαίνιση δημόσιων ή εμπορικών κτιρίων σε αστικές περιοχές
			9003	Παρεμβάσεις βελτίωσης της αστικής κινητικότητας

Στον επόμενο Πίνακα παρουσιάζονται οι προτεινόμενοι δείκτες εκρών που επιλέγονται και θα εξυπηρετήσουν τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Κοινωνική Ανάπτυξη' του ΠΠΑ.

Πίνακας 37: Δείκτες εκρών για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Κοινωνική Ανάπτυξη'

Δείκτες Εκρών ανά Αναπτυξιακό Στόχο και Προτεραιότητα του ΠΠΑ 2021-2025				
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΠΑ ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΠΑ		ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ		ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΩΝ
3	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	3.1.	Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός	T1626 Μονάδες υγείας που βελτιώνονται

		CO36	Υγεία: Πληθυσμός που καλύπτεται από βελτιωμένες υπηρεσίες υγείας
		CV2	Κόστος ιατρικού εξοπλισμού για την αντιμετώπιση του COVID-19
3.2.	Τόνωση των πολιτικών απασχόλησης (προγράμματα επιχειρηματικής κατάρτισης, μικροπιστώσεις για επιχειρηματικά σχέδια ανέργων κλπ.)	CO46	Αγορά εργασίας και κατάρτιση: Αριθμός συμμετεχόντων σε κοινά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης για την υποστήριξη της απασχόλησης των νέων, των εκπαιδευτικών ευκαιριών και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης σε διασυνοριακό επίπεδο.
		10902	Άνεργοι ωφελούμενοι από ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης
3.3.	Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό	T1268	Άτομα ευπαθών κοινωνικών ομάδων (όπως ορίζονται από την ισχύουσα Νομοθεσία) και άτομα που πλήττονται από τη φτώχεια
3.4.	Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης ΑΜΕΑ	11505	Αριθμός δράσεων υποστήριξης ΑΜΕΑ
3.5.	Κοινωνικές επενδύσεις (πχ στήριξη της οικογένειας, ενίσχυση προσχολικής αγωγής)	CO35	Παιδική μέριμνα και εκπαίδευση: Δυναμικότητα ενισχυόμενων υποδομών παιδικής μέριμνας ή εκπαίδευσης
		11214	Αριθμός ωφελούμενων από δομές παροχής υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας και προστασίας
3.7.	Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων	10201	Αριθμός ωφελούμενων που καταρτίζονται
3.8.	Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης (μετάβαση σε αποκεντρωμένο σύστημα μεγαλύτερων και λιγότερων μονάδων, ενίσχυση ψηφιακών και λοιπών υποδομών, επιμόρφωση εκπαιδευτικών κλπ.)	5101	Αίθουσες διδασκαλίας προσχολικής, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που κατασκευάζονται - βελτιώνονται
		5102	Αριθμός Σχολικών Μονάδων που εξοπλίζονται
3.11	Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στην εκπαίδευση.	11101	Αριθμός συμμετεχόντων που πλήττονται από τη φτώχεια και λοιπών μειονεκτούντων (άτομα με εισόδημα κάτω από το όριο της φτώχειας, φυλακισμένοι/αποφυλακισμένοι/ανήλικοι παραβάτες, άστεγοι, μετανάστες, απεξαρτημένα άτομα/άτομα υπό απεξάρτηση)
3.13	Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού	T2213	Μήκος δικτύου ποδηλατόδρομων / μονοπατιών
3.14	Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών -στήριξη τοπικών πρωτοβουλιών	T1028	Αριθμός σχεδίων Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης

Στον επόμενο Πίνακα παρουσιάζονται οι προτεινόμενοι δείκτες εκροών που επιλέγονται και θα εξυπηρετήσουν τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Ανάπτυξη Υποδομών' του ΠΠΑ.

Πίνακας 38: Δείκτες εκροών για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Ανάπτυξη Υποδομών'

Δείκτες Εκρών ανά Αναπτυξιακό Στόχο και Προτεραιότητα του ΠΠΑ 2021-2025					
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΠΑ/ ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΠΑ		ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ		ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΩΝ	
4	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	4.1.	Υποδομές ΤΠΕ	4602	Πρόσθετες επιχειρήσεις με ευρυζωνική πρόσβαση με ταχύτητα μεγαλύτερη των 100 Mbps
		4.2.	Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές	501	Μήκος καλωδίων ηλεκτρικής ενέργειας (εναέριων και υπόγειων)
				701	Μήκος νέου δικτύου φυσικού αερίου, μέσης και χαμηλής πίεσης
		4.3.	Λιμενικές υποδομές	3901	Αριθμός λιμένων των οποίων αναπτύσσονται οι υποδομές
				T2709	Αριθμός λιμενικών υποδομών που βελτιώνονται
		4.5.	Οδικές υποδομές	CO13	Οδικό δίκτυο: Συνολικό μήκος νέων οδών
				CO13a	Οδικό δίκτυο: Συνολικό μήκος νέων οδών, εκ των οποίων: ΔΕΔ-Μ
				CO14	Οδικό δίκτυο: Συνολικό μήκος ανακατασκευασμένων ή αναβαθμισμένων οδών
				CO14a	Οδικό δίκτυο: Συνολικό μήκος ανακατασκευασμένων ή αναβαθμισμένων οδών, εκ των οποίων: ΔΕΔ-Μ
		4.8.	Οδική ασφάλεια	3402	Ενέργειες οδικής ασφάλειας
				3403	Έργα πρόληψης και διαχείρισης κινδύνου μετακινήσεων και μεταφορών
		4.9.	Ψηφιοποίηση μεταφορών	O0303	Έργα που ενσωματώνουν ΤΠΕ στις μεταφορές
4.10	Πολυτροπική και αστική κινητικότητα	4301	Σχέδια βιώσιμης αστικής κινητικότητας		
		4303	Ανοιχτοί χώροι στάθμευσης που δημιουργούνται		
4.11	Επενδύσεις στην Εφοδιαστική αλυσίδα	O0303	Έργα που ενσωματώνουν ΤΠΕ στις μεταφορές		

Στον επόμενο Πίνακα παρουσιάζονται οι προτεινόμενοι δείκτες εκρών που επιλέγονται και θα εξυπηρετήσουν τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Ενίσχυση Εξωστρέφειας' του ΠΠΑ.

Πίνακας 39: Δείκτες εκρών για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Ενίσχυση Εξωστρέφειας'

Δείκτες Εκρών ανά Αναπτυξιακό Στόχο και Προτεραιότητα του ΠΠΑ 2021-2025

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΠΑ/ ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΠΑ		ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΣ		ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΩΩΝ	
5	ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	5.1.	Πρώθηση τουρισμού με έμφαση στις ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές	12306	Προβολή σε Εθνικά και Διεθνή ΜΜΕ (αριθμός ΜΜΕ)
				12307	Συμμετοχή σε Διεθνείς Τουριστικές Εκθέσεις
		5.2.	Πρώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού (health & wellness, city break, αγροτουρισμός, ορειβατικός τουρισμός κλπ.)	CO09	Αειφόρος Τουρισμός: Αύξηση του αναμενόμενου αριθμού επισκέψεων σε ενισχυόμενες τοποθεσίες πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και πόλους έλξης επισκεπτών
				12306	Προβολή σε Εθνικά και Διεθνή ΜΜΕ (αριθμός ΜΜΕ)
		5.3.	Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος	9402	Μνημεία Αρχαιολογικοί χώροι που αναδεικνύονται αναβαθμίζονται
				9404	Αναβάθμιση, προστασία και ανάδειξη χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς
		5.4.	Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς	9405	Δράσεις αξιοποίησης και ανάδειξης φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς
		5.5.	Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα	9401	Κτίρια που αποκαθίστανται / αναδεικνύονται
		5.6.	Υποδομές και δράσεις σύγχρονου πολιτισμού	T2708	Αριθμός πολιτιστικών και καλλιτεχνικών θεσμών που ενισχύονται
		5.7.	Πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες	T2708	Αριθμός πολιτιστικών και καλλιτεχνικών θεσμών που ενισχύονται
		5.8.	Ενίσχυση των επιχειρήσεων για αύξηση της εξωστρέφειας στις εθνικές και διεθνείς αγορές	6602	Εργαλεία προώθησης της εξωστρέφειας ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών στους 9 στρατηγικούς τομείς της χώρας
5.11	Πρώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό (συμμετοχή σε εκθέσεις, εμπορικές αποστολές κλπ.)	12306	Προβολή σε Εθνικά και Διεθνή ΜΜΕ (αριθμός ΜΜΕ)		

Σε ότι αφορά τον Άξονα της Τεχνικής Βοήθειας, ως δείκτες εκροής για την πορεία υλοποίησης του άξονα προτείνονται οι παρακάτω:

Πίνακας 40: Δείκτες εκροών για τον Άξονα 'Υποστήριξη του Προγράμματος'

Δείκτες Εκροών ανά Αναπτυξιακό Στόχο και Προτεραιότητα του ΠΠΑ 2021-2025					
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΠΑ/ ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΠΑ		ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΣ		ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΩΩΝ	
6	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	6.1.	Διοικητική Υποστήριξη	12103	Υποστηρικτικά εργαλεία για την οργάνωση/διαχείριση που δημιουργούνται ή αναβαθμίζονται
				12105	Δικαιούχοι, φορείς που υποστηρίζονται
		6.2.	Τεχνική Βοήθεια	12201	Μελέτες, εμπειρογνώμοσυνες, έρευνες, αξιολογήσεις
				12305	Αριθμός εκδηλώσεων (ενέργειες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης)

2.3.5 Δυνητικοί Δικαιούχοι

Στον παρακάτω Πίνακα αποτυπώνονται οι δυνητικοί δικαιούχοι, σύμφωνα με τις προτεινόμενες δέσμες δράσεων που προτείνονται στο παρόν ΠΠΑ για την Αττική, βάσει της στόχευσης των δράσεων των Αναπτυξιακών Στόχων.

Πίνακας 41: Πίνακας Δυνητικών Δικαιούχων

Αναπτυξιακός Στόχος	Δυνητικοί Δικαιούχοι
Έξυπνη Ανάπτυξη	Επιχειρήσεις
	Ακαδημαϊκά/ ερευνητικά ιδρύματα και ινστιτούτα
	Περιφέρεια/ Δήμοι
Πράσινη Ανάπτυξη	Περιφέρεια/ Δήμοι
	Δημόσιοι φορείς ή/και Οργανισμοί εξυπηρέτησης δημοσίου συμφέροντος
	Επιχειρήσεις
	Ακαδημαϊκά/ ερευνητικά ιδρύματα και ινστιτούτα
Κοινωνική Ανάπτυξη	Μονάδες Υγείας
	Επιχειρήσεις
	Μονάδες εκπαίδευσης
	Περιφέρεια/ Δήμοι
	Ακαδημαϊκά/ ερευνητικά ιδρύματα και ινστιτούτα
	Δημόσιοι φορείς ή/και Οργανισμοί εξυπηρέτησης δημοσίου συμφέροντος
Ανάπτυξη Υποδομών	Επιχειρήσεις
	Ακαδημαϊκά/ ερευνητικά ιδρύματα και ινστιτούτα
	Περιφέρεια/ Δήμοι
	Δημόσιοι φορείς ή/και Οργανισμοί εξυπηρέτησης δημοσίου συμφέροντος
	Μονάδες Υγείας και Εκπαίδευσης
Ενίσχυση Εξωστρέφειας	Επιχειρήσεις
	Ακαδημαϊκά/ ερευνητικά ιδρύματα και ινστιτούτα
	Δημόσιοι φορείς ή/και Οργανισμοί εξυπηρέτησης δημοσίου συμφέροντος
	Περιφέρεια/ Δήμοι

Πηγή: ίδια Επεξεργασία

2.4 ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΣΤΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΤΟΥ ΕΠΑ

Στην ενότητα αυτή, μέσω του παρακάτω συνδυαστικού Πίνακα, αποτυπώνεται η συμβολή των επιλεγμένων Δεικτών επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων στο πλαίσιο του ΠΠΑ Αττικής, όπως

αντλήθηκαν από το πλέγμα των Δεικτών του ΕΠΑ 2021-2025, δείχνοντας σε ποιους δείκτες του εθνικού προγράμματος συμβάλλουν οι γενικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι και οι Ειδικό Αναπτυξιακοί Στόχοι του περιφερειακού προγράμματος.

Πίνακας 42: Συμβολή των Αναπτυξιακών Στόχων και Ειδικών Αναπτυξιακών Στόχων του ΠΠΑ στους Δείκτες του ΕΠΑ

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Ειδικό Αναπτυξιακό Στόχοι	Επιλεγμένοι Δείκτες στο ΠΠΑ
ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	I. Προώθηση της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης και ενίσχυση των δεσμών συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων και των ακαδημαϊκών/ερευνητικών ιδρυμάτων για την παραγωγή καινοτομίας II. Στήριξη των επιχειρηματικότητας και ενίσχυση της καινοτομικής δραστηριότητας III. Προώθηση του ψηφιακού μετασχηματισμού του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και αναβάθμιση των ψηφιακών δεξιοτήτων	Χρήστες ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (% των ατόμων)
		Κάλυψη ευρυζωνικών επικοινωνιών υπερυψηλής ταχύτητας 1 Gbps (% των σχολείων, μεταφορικών κόμβων, δημόσιων υπηρεσιών)
		Βασικές ψηφιακές δεξιότητες (% των ατόμων)
		Ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες - Υποδείκτης DESI ¹
		Απασχόληση στη βιομηχανία υψηλής, μέσης-υψηλής τεχνολογίας και σε υπηρεσίες έντασης γνώσης (% της συνολικής απασχόλησης)
		Αριθμός αιτήσεων για πατέντα - Συγκριτική Κατάταξη με μ.ό. ΕΕ στον Ευρωπαϊκό Δείκτη Καινοτομίας
		Υπολογιστικό νέφος Cloud (% των επιχειρήσεων)
ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	I. Προώθηση των αρχών και εφαρμογών της κυκλικής οικονομίας II. Προστασία και ανάδειξη των περιβαλλοντικών πόρων και της φυσικής κληρονομιάς III. Ανάπτυξη υποδομών και συστημάτων προστασίας και πρόληψης IV. Προώθηση της πράσινης επιχειρηματικότητας και του ενεργειακού μετασχηματισμού V. Μετάβαση σε πράσινη πόλη	Ενεργειακή ανακαίνιση του συνολικού εμβαδού της θερμικής ζώνης των κτιρίων της κεντρικής δημόσιας διοίκησης
		Ανακαίνιση και αντικατάσταση κτιρίων κατοικίας με νέα σχεδόν μηδενικής ενεργειακής κατανάλωσης
		Μερίδιο ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας
		Μείωση της ενεργειακής ένδειας
		Ποσοστό κυκλικής χρήσης των υλικών

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Ειδικό Αναπτυξιακό Στόχοι	Επιλεγμένοι Δείκτες στο ΠΠΑ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	I. Αναβάθμιση των υποδομών και του εξοπλισμού υγείας II. Ενίσχυση της απασχόλησης και στήριξη του ανθρώπινου δυναμικού III. Στήριξη και περαιτέρω ενσωμάτωση των ευπαθών ομάδων και άμβλυση των κοινωνικών ανισοτήτων IV. Ενίσχυση των κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών	Σύνολο νοσοκομειακών κλινών, ανά 1000 κατοίκους
		Αριθμός μονάδων Μαγνητικής Τομογραφίας (MRI), εντός και εκτός νοσοκομείων, ανά εκατομμύριο κατοίκων
		Αριθμός σαρωτών Αξονικής Τομογραφίας (CT) εντός και εκτός νοσοκομείων, ανά εκατομμύριο κατοίκων
		Συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση και άλλες υπηρεσίες για παιδιά κάτω των 3 ετών, ως ποσοστό του πληθυσμού της αντίστοιχης ηλικιακής ομάδας
		Συμμετοχή στην επίσημη παιδική μέριμνα ή εκπαίδευση παιδιών κάτω των 3 ετών που διαβιούν σε συνθήκες κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE)
		Ποσοστό απασχόλησης ατόμων 25-34 ετών, με ανώτερη δευτεροβάθμια ή μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση
		Ποσοστό απασχόλησης πρόσφατων αποφοίτων, % του πληθυσμού ηλικίας 20-34
		Ποσοστό συμμετοχής ενηλίκων σε δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση
		Ποσοστό σχολείων με γρήγορη σύνδεση σε ίντερνετ υψηλής ταχύτητας (1GB)
		Ποσοστό ατόμων με (και χωρίς) περιορισμό δραστηριότητας/αναπηρία, ηλικίας 30-34 ετών, που έχει ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση κατά φύλο και σοβαρότητα αναπηρίας
Ποσοστό πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης στον πληθυσμό των ατόμων με (και χωρίς) περιορισμό δραστηριότητας/αναπηρία ηλικίας 18-29 ετών κατά φύλο και σοβαρότητα αναπηρίας		
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	I. Επέκταση των υποδομών ΤΠΕ	Κάλυψη σε οπτικές ίνες έως το κτίριο
	II. Ανάπτυξη, βελτίωση, εκσυγχρονισμός ενεργειακών δικτύων και υποδομών	Ετοιμότητα δικτύου 5G
	III. Αναβάθμιση των οδικών υποδομών και αύξηση της οδικής ασφάλειας	Χιλιόμετρα αυτοκινητόδρομων ανά εκατ. κατοίκους
	IV. Εκσυγχρονισμός των μεταφορικών υποδομών και της εφοδιαστικής αλυσίδας	Εμπορευματικές Οδικές Μεταφορές (δισεκ. τόνο-χλμ)
	V. Προώθηση της πολυτροπικής και βιώσιμης αστικής κινητικότητας	Μετακινήσεις με λεωφορεία και τρένα στο σύνολο των επιβατικών μεταφορών
		Δείκτης ποιότητας λιμενικών υποδομών

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Ειδικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι	Επιλεγμένοι Δείκτες στο ΠΠΑ
ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ	I. Προώθηση και εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος	Αρχαιολογικοί χώροι που λειτουργούν με διευρυμένο ωράριο, ως % του συνόλου
	II. Προστασία και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς και των υποδομών πολιτισμού	% του συνόλου των μουσείων με δυνατότητες ψηφιακής ξενάγησης
	III. Στήριξη των πολιτιστικών και δημιουργικών βιομηχανιών και προώθηση του σύγχρονου πολιτισμού	% του συνόλου των μουσείων & αρχαιολογικών χώρων με εφαρμογή του ηλεκτρονικού εισιτηρίου
	IV. Ενίσχυση της εξωστρέφειας της Περιφέρειας και των επιχειρήσεων στις εθνικές και διεθνείς αγορές	Αύξηση αφίξεων από ΗΠΑ, Καναδά, Κίνα, Μέση Ανατολή σε σχέση με το 2019
		Αύξηση εξαγωγών προϊόντων ΠΟΠ και ΠΓΕ σε σχέση με το 2019
		Αύξηση του αριθμού των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων με διεθνώς αναγνωρισμένη πιστοποίηση σε σχέση με το 2019
		Προστιθέμενη αξία που παράγεται από τον τομέα της Βιομηχανίας ως % του ΑΕΠ

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

3 ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η Τεχνική Βοήθεια στο πλαίσιο του ΕΠΑ αναφέρεται στην υλοποίηση ενεργειών που αφορούν ιδίως τον προγραμματισμό, τον σχεδιασμό, την προετοιμασία, τη διαχείριση, την παρακολούθηση, την αξιολόγηση, τη δημοσιότητα, την εφαρμογή και τον έλεγχο των προγραμμάτων, καθώς και δραστηριότητες για την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας της Υπηρεσίας Συντονισμού, των Υπηρεσιών Διαχείρισης και των δικαιούχων για την υλοποίηση των προγραμμάτων.

Οι δράσεις τεχνικής βοήθειας έχουν ιδιαίτερη σημασία για την 1^η προγραμματική περίοδο του ΕΠΑ, όπου η εξαρχής διαμόρφωση και εφαρμογή νέων ρυθμιστικών πλαισίων, διαδικασιών και συστημάτων διαχείρισης, αναμένεται να προκαλέσει για τις υπηρεσίες διαχείρισης του ΕΠΑ και των ΠΠΑ, σε πρώτη φάση ανάγκες προσαρμογής και πιθανό νέα αντικείμενα εργασιών. Στο πλαίσιο αυτό είναι εύλογο να δημιουργηθούν σημαντικές απαιτήσεις πχ κατάλληλης στελέχωσης, αναζήτησης εξειδικευμένης γνώσης, εξοπλισμού, ανάπτυξης εργαλείων οργάνωσης της διαχείρισης, δημοσιότητας, ενημέρωσης καθώς και εκπαίδευσης στελεχών, έτσι ώστε όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς να ανταπεξέλθουν στις νέες προκλήσεις. Στα παραπάνω προστίθεται και η ανάγκη στήριξης των δυνητικών δικαιούχων των δράσεων / έργων, με στόχο και αυτοί να βελτιώσουν την οργανωτική τους αποτελεσματικότητα, αναφορικά με την υλοποίηση των έργων.

Σημειώνεται ότι με την τροποποίηση του άρθρου 139 του ν. 4635/2019, με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων εγκρίνεται πρόγραμμα ενεργειών Τεχνικής Βοήθειας μεταβατικής περιόδου για την κατάρτιση του Ε.Π.Α. και των προγραμμάτων του και την υποστήριξη έργων του εθνικού σκέλους, με δικαιούχο τη Δι.Δι.Ε.Π. και με περίοδο επιλεξιμότητας δαπανών που αρχίζει από την έναρξη ισχύος του παρόντος και λήγει ένα (1) έτος μετά την έναρξη της πρώτης προγραμματικής περιόδου. Με την εν λόγω απόφαση καθορίζεται ο προϋπολογισμός του προγράμματος, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο έκτο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 134, και μπορεί να προσδιορίζονται και άλλοι δικαιούχοι των ενεργειών. Κατά την κατάρτιση και εφαρμογή του προγράμματος ενεργειών Τεχνικής Βοήθειας μεταβατικής περιόδου, δύναται να λαμβάνεται μέριμνα για την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας των ΟΤΑ α' και β' βαθμού.

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει τις αναγκαίες ενέργειες που αφορούν: α) στην κατάρτιση, την ενημέρωση, τον σχεδιασμό και την έναρξη της υλοποίησης του Ε.Π.Α. και των προγραμμάτων του, β) στην υποστήριξη της υλοποίησης των Ειδικών Προγραμμάτων του άρθρου 110 του ν. 4497/2017 και γ) στην πραγματοποίηση των επιτόπιων επιθεωρήσεων της υποπαρ. 3 της παρ. Β' του άρθρου 129 του παρόντος. Η υλοποίηση του προγράμματος γίνεται σύμφωνα με τις παρ. 1-7 του άρθρου 119, την παρ. 8 του άρθρου 200 και το άρθρο 329 του ν. 4412/2016 (Α' 147) και με ανάλογη εφαρμογή: α) της υπό στοιχεία 23451/ΕΥΣΣΑ 493/24.2.2017 απόφασης του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομίας και Ανάπτυξης, χωρίς διάκριση υποπρογραμμάτων και χωρίς περιορισμό στον προϋπολογισμό κάθε κατηγορίας και β) της απόφασης της παρ. 8 του άρθρου 48 του ν. 4314/2014 (Α' 265).

3.1 ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΘΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΘΟΥΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΤΟΥ ΠΠΑ

Στον παρακάτω Πίνακα αποτυπώνονται οι δράσεις που δύναται να περιληφθούν στον έκτο Άξονα του ΠΠΑ Αττικής και αφορούν στην Τεχνική Βοήθεια, ώστε να υποστηριχθεί τεχνικά και διοικητικά η υλοποίηση των Ειδικών Αναπτυξιακών Στόχων του προγράμματος.

Πίνακας 43: Πίνακας Δράσεων που θα χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο της Τεχνικής Βοήθειας του ΠΠΑ

Δράσεις στο πλαίσιο της Τεχνικής Βοήθειας	
Οριζόντιες κατηγορίες Δράσεων Τεχνικής Βοήθειας	
Ανάπτυξη συστημάτων και εργαλείων οργάνωσης της διαχείρισης	<i>Ενδεικτικά: Διαμόρφωση ειδικών θεσμικών / μεθοδολογικών / διαχειριστικών εργαλείων, ανάπτυξη / επέκταση συστημάτων πληροφορικής / διεπαφών / βάσεων δεδομένων</i>
Υποστήριξη της υλοποίησης του ΠΠΑ	<i>Ενδεικτικά: προμήθεια υλικοτεχνικού εξοπλισμού, αγορά ή/ και ανάπτυξη λογισμικού, δαπάνες μετακινήσεων, δαπάνες εμπειρογνομόνων, εξασφάλιση εξωτερικών συμβουλευτικών υπηρεσιών και συμβούλων τεχνικής υποστήριξης κατά προτίμηση σε εξειδικευμένα θέματα, ανάπτυξη και διάχυση μεθόδων οργάνωσης, παραγωγή εκπαιδευτικών πακέτων, οργάνωση ή /και συμμετοχή σε συνέδρια, ημερίδες, συναντήσεις εργασίας, εκδηλώσεις, σεμινάρια, κλπ. Στις ενδεικτικές δράσεις υποστήριξης της υλοποίησης του ΠΠΑ του περιλαμβάνεται επίσης η στήριξη της επάρκειας των δυνητικών δικαιούχων</i>
Διενέργεια Επιθεωρήσεων – Πιστοποιήσεων	<i>Ενδεικτικά: Παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης για την πραγματοποίηση επιθεωρήσεων επαλήθευσης της υλοποίησης των δημοσίων έργων υποδομής (περιλαμβανομένης και της ποιότητας), που υλοποιούνται στο πλαίσιο των προγραμμάτων, διενέργεια επιτόπιων επιθεωρήσεων /πιστοποιήσεων.</i>
Πληροφόρηση και Δημοσιότητα	<i>Ενδεικτικά: παροχή πληροφόρησης και πρόσβασης για όλα τα Προγράμματα, συμπεριλαμβανομένων πληροφοριών σχετικών με την εξέλιξη της υλοποίησης τους, ενημέρωση των δυνητικών δικαιούχων σχετικά με ευκαιρίες χρηματοδότησης στο πλαίσιο των Προγραμμάτων, τήρηση των υποχρεώσεων δημοσιότητας που προβλέπονται από την ισχύουσα νομοθεσία (ενδεικτικά, δημοσίευση προσκλήσεων – προκηρύξεων).</i>

Πηγή : ίδια Επεξεργασία

4 ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Σε περιφερειακό επίπεδο, η κατανομή των πόρων στο ΠΠΑ λαμβάνει υπόψη την υφιστάμενη κατανομή με βάση των προϋπολογισμό των ενταγμένων έργων, τις πραγματοποιήσεις για το 2019 και τις εκτιμήσεις για το ανεκτέλεστο υπόλοιπο έργων στο τέλος του 2020, το ΜΠΔΣ 2020-2023, καθώς και τη βαρύτητα που έχουν σε κάθε Περιφέρεια έξι κοινωνικοοικονομικοί δείκτες – πληθυσμός, αριθμός ανέργων, κατά κεφαλήν ΑΕΠ, κίνδυνος φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, χάσμα ευκαιριών στους νέους και χάσμα εκπαίδευσης – με απώτερο στόχο την εξομάλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, βάσει της κατανομής του ΕΠΑ 2021-2025, για το ΠΠΑ της Αττικής κατανέμονται 404 εκ.€, πόροι από αποτελούν το 4,04% του ΕΠΑ και το 17,98% των συνολικών πόρων ΠΠΑ.

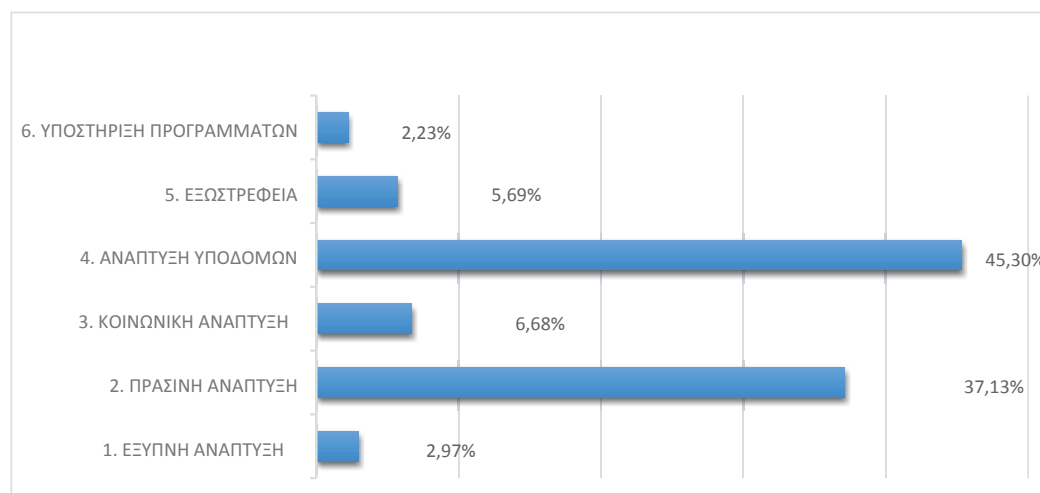
Ο προϋπολογισμός του ΠΠΑ Αττικής και η συνοπτική του κατανομή στους Αναπτυξιακούς Στόχους της Στρατηγικής, όπως αντλούνται από το ΕΠΑ, αποτυπώνεται στον ακόλουθο Πίνακα.

Πίνακας 44: Πίνακας Κατανομής Προϋπολογισμού του Προγράμματος σε Αναπτυξιακούς Στόχους

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ (σε ευρώ)	Συμβολή (%) στο ΠΠΑ
1	ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	12.000.000,00	2,97%
2	ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	150.000.000,00	37,13%
3	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	27.000.000,00	6,68%
4	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	183.000.000,00	45,30%
5	ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	23.000.000,00	5,69%
6	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	9.000.000,00	2,23%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΠΑ		404.000.000,00	100,00%

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Σχήμα 22: Ποσοστιαία κατανομή Προϋπολογισμού του Προγράμματος σε Αναπτυξιακούς Στόχους

Η ανάλυση του προϋπολογισμού του ΠΠΑ Αττικής και η κατανομή του στους γενικούς Αναπτυξιακούς Στόχους της Στρατηγικής και επιμέρους Άξονες Προτεραιότητας, όπως έχουν επιλεγεί και αντλούνται από το ΕΠΑ, αποτυπώνεται στον ακόλουθο Πίνακα.

Πίνακας 45: Πίνακας Κατανομής Προϋπολογισμού του Προγράμματος

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ (σε ευρώ)					
Α/Α3	ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ1 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΠΠΑ/ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΠΑ / ΔΡΑΣΕΙΣ	ΕΤΗ					
	ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Α ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	2021	2022	2023	2024	2025	ΣΥΝΟΛΟ
1	1. ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	1.300.000,00	6.375.000,00	2.275.000,00	1.025.000,00	1.025.000,00	12.000.000,00
1.1	1.1 Δημιουργία επιλεγμένων κεντρικών ερευνητικών κέντρων και προγραμμάτων σε τομείς αιχμής	250.000,00	1.250.000,00	0,00	0,00	0,00	1.500.000,00
1.1.1	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΕ ΤΟΜΕΙΣ ΑΙΧΜΗΣ						

1.1.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ						
1.2	1.2 Δημιουργία ερευνητικής τεχνογνωσίας και λύσεων ΤΠΕ στον δημόσιο τομέα	100.000,00	100.000,00	100.000,00	100.000,00	100.000,00	500.000,00
1.2.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΓΝΩΣΙΑΣ ΚΑΙ ΛΥΣΕΩΝ ΤΠΕ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ						
1.3	1.3 Προώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις	150.000,00	1.000.000,00	200.000,00	200.000,00	200.000,00	1.750.000,00
1.3.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΑΠΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ						
1.3.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ						
1.3.3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ						
1.3.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ						
1.4	1.4 Συστάδες ανάπτυξης	150.000,00	1.000.000,00	150.000,00	100.000,00	100.000,00	1.500.000,00
1.4.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΣΥΣΤΑΔΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ						
1.5	1.5 Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα	200.000,00	700.000,00	700.000,00	200.000,00	200.000,00	2.000.000,00
1.5.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ						
1.5.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ						
1.6	1.6 Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση	50.000,00	225.000,00	175.000,00	25.000,00	25.000,00	500.000,00

1.6.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΕΣΩ ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗΣ						
1.8	1.7 Ηλεκτρονική υγεία (e-health)	50.000,00	500.000,00	100.000,00	50.000,00	50.000,00	750.000,00
1.8.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ						
1.8.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ						
1.10	1.10 Έξυπνες πόλεις	250.000,00	1.250.000,00	500.000,00	250.000,00	250.000,00	2.500.000,00
1.10.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΕΞΥΠΝΗΣ ΠΟΛΗΣ						
1.10.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΣΤΗΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΞΥΠΝΗΣ ΠΟΛΗΣ						
1.11	1.11 Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη	100.000,00	350.000,00	350.000,00	100.000,00	100.000,00	1.000.000,00
1.11.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ						
2	2. ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	97.450.000,00	24.850.000,00	11.950.000,00	7.875.000,00	7.875.000,00	150.000.000,00
2.1	2.1 Ενεργειακή απόδοση	4.000.000,00	500.000,00	300.000,00	100.000,00	100.000,00	5.000.000,00
2.1.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΧΩΡΩΝ						
2.1.2	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΦΩΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ ΟΔΙΚΟΥ ΦΩΤΙΣΜΟΥ ΝΕΑΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ LED, ΣΕ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΦΩΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ, ΣΤΟΥΣ ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΥΣ ΑΞΟΝΕΣ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΑΟΔ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ						
2.1.3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΕ						

2.1.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΕ						
2.1.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΧΩΡΩΝ						
2.2	<i>2.2 Στήριξη ΑΠΕ – συμπαράγωγή</i>	100.000,00	100.000,00	100.000,00	100.000,00	100.000,00	500.000,00
2.2.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΕ						
2.2.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΕΡΓΑ ΑΠΕ						
2.3	<i>2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων</i>	21.500.000,00	500.000,00	0,00	0,00	0,00	22.000.000,00
2.3.1	ΈΡΓΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ - ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΒΙΟ.ΚΑ.						
2.3.2	ΈΡΓΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ - ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΧΥΤΑ						
2.3.3	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΣΥΛΛΟΓΗΣ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ή/ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΦΡΩΣΗΣ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ ΝΕΚΡΩΝ ΖΩΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΧΕΘΕΝΤΩΝ ΟΣΤΡΑΚΩΝ ΚΑΙ ΛΗΨΗ ΔΕΙΓΜΑΤΩΝ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΟΥ ΙΣΤΟΥ ΑΠΟ ΝΕΚΡΑ ΒΟΟΕΙΔΗ ΚΑΙ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΑ						
2.3.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΈΡΓΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ - ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΒΙΟ.ΚΑ.						
2.3.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΈΡΓΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ - ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΧΥΤΑ						
2.4	<i>2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων</i>	5.500.000,00	3.500.000,00	3.000.000,00	1.500.000,00	1.500.000,00	15.000.000,00
2.4.1	ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΣΤΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΝΤΟΝΩΝ ΚΑΙΡΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ (ΠΛΗΜΜΥΡΕΣ, ΧΙΟΝΟΠΤΩΣΕΙΣ,						

	ΚΑΤΟΛΙΣΘΗΣΕΙΣ, ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ, ΚΛΠ)						
2.4.2	ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΠΙΣΚΕΥΗΣ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΜΗΧ. ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΣΕ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ Δ/ΝΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΕ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΠΟΥ ΕΚΤΕΛΟΥΝΤΑΙ ΜΕ ΙΔΙΑ ΜΕΣΑ						
2.4.3	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΤΟΛΙΣΘΗΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΑΝΩΝ						
2.4.4	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΝΑΧΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΡΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΩΝ ΠΟΤΑΜΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΩΝ						
2.4.5	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ, ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΓΚΑΙΡΗΣ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΠΥΡΚΑΓΙΑΣ						
2.4.6	ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ						
2.4.7	ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΚΟΥΝΟΥΠΙΩΝ						
2.4.8	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΙΑΒΡΩΜΕΝΩΝ ΑΚΤΩΝ						
2.4.9	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΔΕΞΑΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΠΥΡΟΣΒΕΣΗΣ						
2.4.10	ΑΝΑΔΑΣΩΣΕΙΣ ΣΕ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ Π.Ε. ΝΗΣΩΝ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ Ν.4280/2014						
2.6	2.6 Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων & υγρών αποβλήτων	24.000.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	24.000.000,00
2.6.1	ΈΡΓΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΠΟΣΙΜΟΥ ΝΕΡΟΥ						

2.6.2	ΔΙΚΤΥΑ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΟΜΒΡΙΩΝ						
2.6.3	ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΠΟΣΙΜΟΥ ΝΕΡΟΥ & ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΔΑΤΩΝ & ΥΓΡΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ						
2.7	<i>2.7 Πράσινη επιχειρηματικότητα</i>	150.000,00	150.000,00	150.000,00	525.000,00	525.000,00	1.500.000,00
2.7.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ						
2.7.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΥΚΛΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ						
2.7.3	ΜΕΛΕΤΕΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ						
2.8	<i>2.8 Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων</i>	100.000,00	100.000,00	100.000,00	350.000,00	350.000,00	1.000.000,00
2.8.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΔΙΕΡΓΑΣΙΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΑΠΟΔΟΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΠΟΡΩΝ						
2.8.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΔΙΕΡΓΑΣΙΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΑΠΟΔΟΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΠΟΡΩΝ						
2.9	<i>2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος (μικρά φράγματα, αρδευτικά δίκτυα, ύδρευση - αποχέτευση, αντιπλημμυρικά κλπ)</i>	30.000.000,00	18.000.000,00	7.000.000,00	5.000.000,00	5.000.000,00	65.000.000,00
2.9.1	ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ						
2.9.2	ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΡΕΜΑΤΩΝ						
2.9.3	ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ-ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ-ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΦΡΕΑΤΙΩΝ ΥΔΡΟΣΥΛΛΟΓΗΣ ΚΑΙ ΑΓΩΓΩΝ ΟΜΒΡΙΩΝ-ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΖΗΜΙΩΝ ΑΠΟ ΠΛΗΜΜΥΡΕΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ.						
2.9.4	ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ -						

	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΠΑΡΑΛΙΩΝ						
2.9.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (ΜΙΚΡΑ ΦΡΑΓΜΑΤΑ, ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ, ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ, ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΚΛΠ)						
2.10	<i>2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς</i>	100.000,00	500.000,00	300.000,00	50.000,00	50.000,00	1.000.000,00
2.10.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ, ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ						
2.10.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ, ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ						
2.11	<i>2.11 Πράσινες πόλεις</i>	12.000.000,00	1.500.000,00	1.000.000,00	250.000,00	250.000,00	15.000.000,00
2.11.1	ΑΣΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ						
2.11.2	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΕΠΙΣΚΕΥΗ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ						
2.11.3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΠΟΛΗΣ						
2.11.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΣΤΙΚΩΝ ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΝ						
2.11.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ, ΕΠΙΣΚΕΥΗΣ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ						
2.11.6	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΠΟΛΗΣ						
3	3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	17.200.000,00	5.450.000,00	1.450.000,00	1.450.000,00	1.450.000,00	27.000.000,00
3.1	<i>3.1 Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός</i>	875.000,00	875.000,00	250.000,00	250.000,00	250.000,00	2.500.000,00

3.1.1	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΕΠΙΣΚΕΥΗ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΥΓΕΙΑΣ						
3.1.2	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΙΑΤΡΙΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ						
3.2	<i>3.2 Τόνωση των πολιτικών απασχόλησης</i>	700.000,00	700.000,00	200.000,00	200.000,00	200.000,00	2.000.000,00
3.2.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ (ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ, ΜΙΚΡΟΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ ΑΝΕΡΓΩΝ ΚΛΠ.)						
3.3	<i>3.3 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό</i>	262.500,00	262.500,00	75.000,00	75.000,00	75.000,00	750.000,00
3.3.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΕΥΠΑΘΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ (ΑΡ. 1 ΠΑΡ. 4 Ν. 4019/2011) ΣΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ						
3.4	<i>3.4 Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης ΑΜΕΑ</i>	525.000,00	525.000,00	150.000,00	150.000,00	150.000,00	1.500.000,00
3.4.1	ΕΡΓΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΑΜΕΑ						
3.5	<i>3.5 Κοινωνικές επενδύσεις</i>	10.500.000,00	500.000,00	0,00	0,00	0,00	11.000.000,00
3.5.1	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ (ΠΧ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ, ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ)						
3.7	<i>3.7 Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων</i>	350.000,00	350.000,00	100.000,00	100.000,00	100.000,00	1.000.000,00
3.3.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ						
3.8	<i>3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών</i>	1.225.000,00	1.225.000,00	350.000,00	350.000,00	350.000,00	3.500.000,00

	<i>όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης</i>						
3.8.1	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΒΑΘΜΙΔΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ						
3.11	<i>3.11 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στην εκπαίδευση.</i>	87.500,00	87.500,00	25.000,00	25.000,00	25.000,00	250.000,00
3.11.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΕΥΠΑΘΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ (ΑΡ. 1 ΠΑΡ. 4 Ν. 4019/2011) ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.						
3.13	<i>3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού</i>	2.500.000,00	750.000,00	250.000,00	250.000,00	250.000,00	4.000.000,00
3.13.1	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ						
3.13.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ						
3.14	<i>3.14 Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών</i>	175.000,00	175.000,00	50.000,00	50.000,00	50.000,00	500.000,00
3.14.1	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΕΝΙΚΩΝ - ΕΙΔΙΚΩΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ						
4	4. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	141.300.000,00	18.300.000,00	6.800.000,00	8.300.000,00	8.300.000,00	183.000.000,00
4.1	<i>4.1 Υποδομές ΤΠΕ</i>	100.000,00	100.000,00	100.000,00	350.000,00	350.000,00	1.000.000,00
4.1.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΤΠΕ						
4.1.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΤΠΕ						
4.2	<i>4.2 Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές</i>	100.000,00	100.000,00	100.000,00	350.000,00	350.000,00	1.000.000,00
4.2.1	ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ						
4.2.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ						
4.3	<i>4.3 Λιμενικές υποδομές</i>	700.000,00	700.000,00	200.000,00	200.000,00	200.000,00	2.000.000,00

4.3.1	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΕΠΕΚΤΑΣΗ, ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΛΙΜΕΝΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΜΑΡΙΝΩΝ						
4.3.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΛΙΜΕΝΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ						
4.5	<i>4.5 Οδικές υποδομές</i>	25.000.000,00	15.000.000,00	5.000.000,00	5.000.000,00	5.000.000,00	55.000.000,00
4.5.1	ΟΔΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ						
4.5.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΟΔΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ						
4.8	<i>4.8 Οδική ασφάλεια</i>	115.000.000,00	2.000.000,00	1.000.000,00	1.000.000,00	1.000.000,00	120.000.000,00
4.8.1	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ						
4.8.2	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ						
4.8.3	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΖΗΜΙΩΝ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ						
4.8.4	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΥ & ΦΩΤΕΙΝΗΣ ΣΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ						
4.8.5	ΛΟΙΠΑ ΕΡΓΑ ΟΔΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ						
4.8.6	ΜΕΛΕΤΕΣ ΕΡΓΩΝ ΟΔΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ						
4.9	<i>4.9 Ψηφιοποίηση μεταφορών</i>	75.000,00	75.000,00	75.000,00	262.500,00	262.500,00	750.000,00
4.11.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ						
4.11.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ						
4.10	<i>4.10 Πολυτροπική και αστική κινητικότητα</i>	250.000,00	250.000,00	250.000,00	875.000,00	875.000,00	2.500.000,00
4.10.1	ΕΡΓΑ ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ						
4.10.2	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΩΝ						

	ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ						
4.10.3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ						
4.10.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ						
4.11	<i>4.11 Επενδύσεις στην Εφοδιαστική αλυσίδα</i>	75.000,00	75.000,00	75.000,00	262.500,00	262.500,00	750.000,00
4.11.1	ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΕΦΟΔΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΛΥΣΙΔΑΣ						
4.11.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΕΦΟΔΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΛΥΣΙΔΑΣ						
5	5. ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	15.790.000,00	3.490.000,00	1.540.000,00	1.090.000,00	1.090.000,00	23.000.000,00
5.1	<i>5.1 Προώθηση τουρισμού με έμφαση στις ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές</i>	9.100.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	9.100.000,00
5.1.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΙΣ ΑΝΕΡΧΟΜΕΝΕΣ ΚΑΙ ΜΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ						
5.2	<i>5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού</i>	315.000,00	315.000,00	90.000,00	90.000,00	90.000,00	900.000,00
5.2.1	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ-ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ						
5.2.2	ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ CITY BREAK						
5.2.3	ΕΡΓΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ						
5.2.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ						
5.3	<i>5.3 Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού</i>	1.050.000,00	1.050.000,00	300.000,00	300.000,00	300.000,00	3.000.000,00

	<i>ενδιαφέροντος</i>						
5.3.1	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΩΝ						
5.3.2	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΙΕΡΩΝ ΝΑΩΝ ΚΑΙ ΙΕΡΩΝ ΜΟΝΩΝ						
5.3.3	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΠΩΝ ΚΑΙ ΚΤΙΡΙΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ						
5.3.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΜΝΗΜΕΙΩΝ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ						
5.4	<i>5.4 Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς</i>	500.000,00	500.000,00	300.000,00	100.000,00	100.000,00	1.500.000,00
5.4.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ						
5.4.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ						
5.4.3	ΕΡΓΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ						
5.4.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ						
5.5	<i>5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα</i>	200.000,00	1.000.000,00	600.000,00	100.000,00	100.000,00	2.000.000,00
5.5.1	ΜΟΥΣΕΙΑ (ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ-ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ-ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ)						
5.5.2	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ (ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ- ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ-ΑΝΑΔΕΙΞΗ)						

5.5.3	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΜΟΥΣΕΙΑ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ						
5.6	<i>5.6 Υποδομές και δράσεις σύγχρονου πολιτισμού</i>	525.000,00	525.000,00	150.000,00	150.000,00	150.000,00	1.500.000,00
5.6.1	ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ						
5.6.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ						
5.7	<i>5.7 Πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες</i>	50.000,00	50.000,00	50.000,00	175.000,00	175.000,00	500.000,00
5.7.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ						
5.8	<i>5.8 Ενίσχυση των επιχειρήσεων για αύξηση της εξωστρέφειας στις εθνικές και διεθνείς αγορές</i>	4.000.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4.000.000,00
5.8.1	ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ ΣΤΙΣ ΕΘΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΑΓΟΡΕΣ						
5.11	<i>5.11 Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό</i>	50.000,00	50.000,00	50.000,00	175.000,00	175.000,00	500.000,00
5.11.1	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ						
5.11.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ						
6	6. ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	3.960.000,00	3.535.000,00	985.000,00	260.000,00	260.000,00	9.000.000,00
6.1	<i>6.1 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ</i>	2.960.000,00	3.037.000,00	885.000,00	160.000,00	160.000,00	7.202.000,00
6.1.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ						
6.1.2	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΕΝΔΙΑΜΕΣΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ						
6.1.2	ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΚΤΟΣ ΕΔΡΑΣ ΚΙΝΗΣΗΣ						

	ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΑΜΟΙΒΕΣ ΓΙΑ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ						
6.1.3	ΠΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 1% (ΤΟΥ ΑΡ. 192 & 1 ΤΟΥ Ν. 3852/2010)						
6.2	6.2 ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ	1.000.000,00	498.000,00	100.000,00	100.000,00	100.000,00	1.798.000,00
6.2.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ						
6.2.2	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ						
6.2.3	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΠΑ						
6.2.4	ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΕΩΝ – ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΕΩΝ						
6.2.5	ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ						
ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ Α		277.000.000,00	62.000.000,00	25.000.000,00	20.000.000,00	20.000.000,00	404.000.000,00
ΣΥΝΟΛΟ ΠΠΑ							404.000.000,00

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

Οι πόροι του ΕΠΑ κατανέμονται σε τρεις βασικές διαστάσεις – κατά έτος, στο σύνολο των τομέων και των περιφερειών και μεταξύ των τομεακών και περιφερειακών προγραμμάτων. Ως προς την κατανομή κατά έτος, παρότι η εφαρμοσμένη πρακτική πολυετών προγραμμάτων (όπως το ΕΣΠΑ 2014-2020) επιτάσσει οι πόροι να κατανέμονται ισόποσα στα έτη, με πρόβλεψη για την επίδραση του πληθωρισμού, στο ΕΠΑ 2021-2025, με δεδομένη την ανάγκη αντιμετώπισης των οικονομικών επιπτώσεων της πρόσφατης κρίσης και των νέων προκλήσεων λόγω της πανδημίας, καθώς επίσης και τη συνέχιση της χρηματοδότησης των υφιστάμενων έργων, επιθυμητή είναι η εμπροσθοβαρής εκτέλεση του προγράμματος, με αυξημένο προϋπολογισμό στα πρώτα δύο έτη.

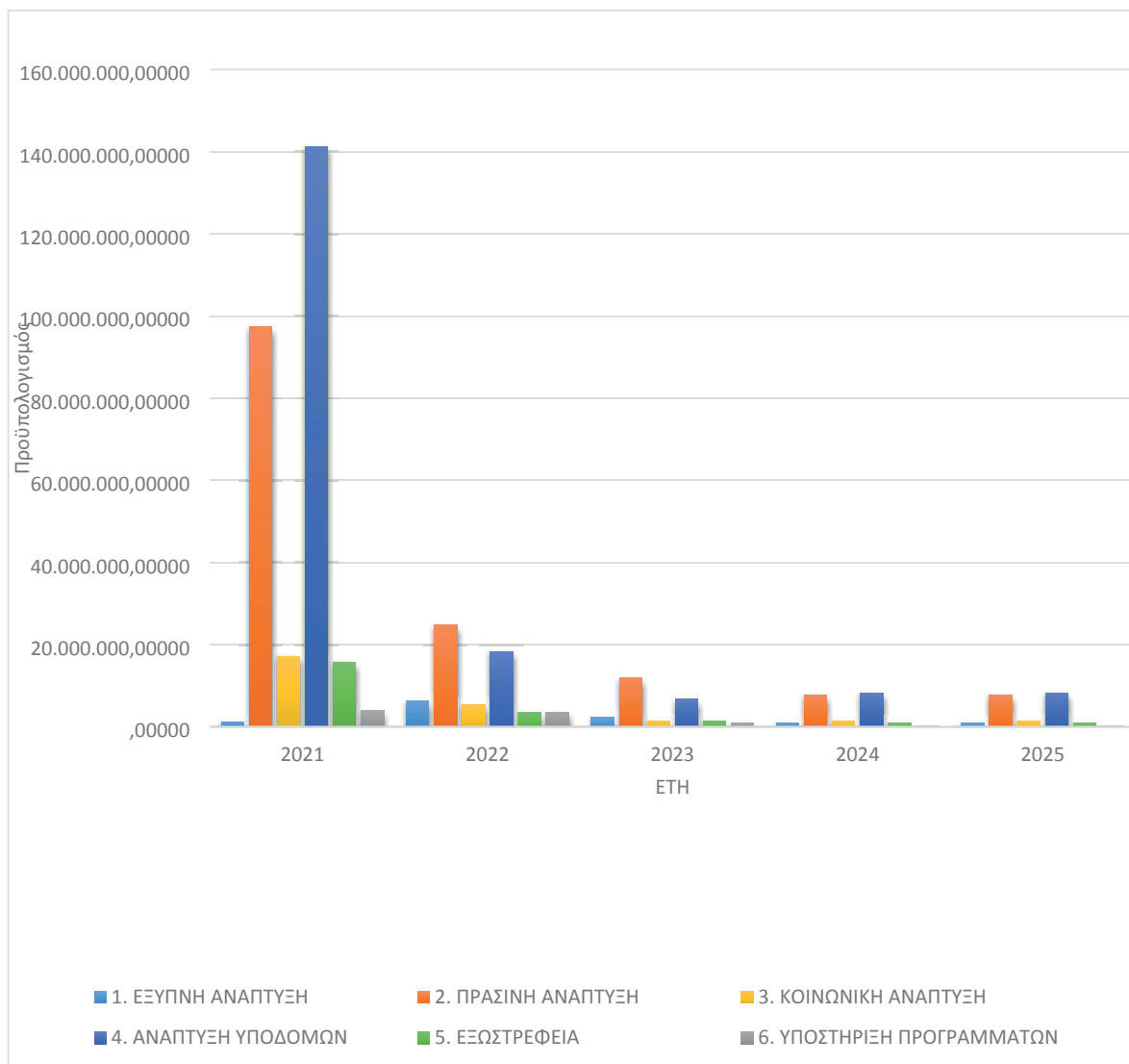
Ειδικά στην 1η προγραμματική περίοδο του ΕΠΑ, ο κάθε φορέας έχει τη δυνατότητα να ανακαταλείπει χρονικά τον προϋπολογισμό που του αναλογεί βάσει των αναγκών του, καθώς αναγνωρίζεται η ιδιαιτερότητα αυτής της περιόδου που προκύπτει από την ύπαρξη των υφιστάμενων έργων – μελετών από την πρότερη κατάσταση του Εθνικού ΠΔΕ.

Το ΠΠΑ Αττικής σχεδιάζεται λαμβάνοντας υπόψη τις αυξημένες ανάγκες που προκύπτουν από την ύπαρξη των υφιστάμενων έργων – μελετών από την πρότερη κατάσταση του Εθνικού ΠΔΕ, συνυπολογίζοντας τις ανάγκες για την ένταξη των ώριμων προς ένταξη έργων και το γεγονός ότι η πλειοψηφία των έργων που αφορούν επαναλαμβανόμενες δράσεις θα ενταχθούν από το πρώτο έτος του προγράμματος με ορίζοντα ολοκλήρωσης το πέρας της προγραμματικής περιόδου κατανέμει το μεγαλύτερο ποσοστό του προϋπολογισμού του προγράμματος στο

πρώτο έτος (68,56%) υλοποίησής του. Αναλυτικά για το έτος 2021 προβλέπεται ποσοστό 68,56%, για το 2022 ποσοστό 15,35%, για το 2023 ποσοστό 6,19%, για το 2024 ποσοστό 4,95% και για το 2025 ποσοστό 4,95%.

Η κατανομή του προϋπολογισμού ανά αναπτυξιακό στόχο στα πέντε έτη του προγράμματος αποτυπώνεται στο ακόλουθο σχήμα.

Σχήμα 23: Κατανομή Προϋπολογισμού του ΠΠΑ σε Αναπτυξιακούς Στόχους και Έτη

Πίνακας 46: Χρονοδιάγραμμα του Προγράμματος

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ								
Α/Α	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΠΠΑ/	Προϋπολογισμός /Ετήσιο Ποσοστό Υλοποίησης	ΕΤΗ					ΣΥΝΟΛΟ
			2021	2022	2023	2024	2025	
1	1. ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	Προϋπολογισμός	1.300.000,00	6.375.000,00	2.275.000,00	1.025.000,00	1.025.000,00	12.000.000,00
		Ετήσιο Ποσοστό Υλοποίησης	10,83%	53,13%	18,96%	8,54%	8,54%	100,00%
2	2. ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	Προϋπολογισμός	97.450.000,00	24.850.000,00	11.950.000,00	7.875.000,00	7.875.000,00	150.000.000,00
		Ετήσιο Ποσοστό Υλοποίησης	64,97%	16,57%	7,97%	5,25%	5,25%	100,00%
3	3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	Προϋπολογισμός	17.200.000,00	5.450.000,00	1.450.000,00	1.450.000,00	1.450.000,00	27.000.000,00
		Ετήσιο Ποσοστό Υλοποίησης	63,70%	20,19%	5,37%	5,37%	5,37%	100,00%
4	4. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	Προϋπολογισμός	141.300.000,00	18.300.000,00	6.800.000,00	8.300.000,00	8.300.000,00	183.000.000,00
		Ετήσιο Ποσοστό Υλοποίησης	77,21%	10,00%	3,72%	4,54%	4,54%	100,00%
5	5. ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	Προϋπολογισμός	15.790.000,00	3.490.000,00	1.540.000,00	1.090.000,00	1.090.000,00	23.000.000,00
		Ετήσιο Ποσοστό Υλοποίησης	68,65%	15,17%	6,70%	4,74%	4,74%	100,00%
6	6. ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	Προϋπολογισμός	3.960.000,00	3.535.000,00	985.000,00	260.000,00	260.000,00	9.000.000,00
		Ετήσιο Ποσοστό Υλοποίησης	44,00%	39,28%	10,94%	2,89%	2,89%	100,00%

5 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

5.1 ΣΥΜΒΑΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΕ ΤΟ ΕΠΑ

Σύμφωνα με τη διάρθρωση της Στρατηγικής που παρουσιάζεται στο 2^ο Κεφάλαιο, το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΠΠΑ) της Αττικής περιλαμβάνει εικοσιένα (21) Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους, οι οποίοι εξειδικεύονται από σαράντα τέσσερις (44) Προτεραιότητες πολιτικής, όπως αντλούνται από τους πέντε Αναπτυξιακούς Στόχους του ΕΠΑ 2021-2025.

Στον Πίνακα που ακολουθεί εξετάζεται ο βαθμός συμβατότητας των Προτεραιοτήτων του Προγράμματος σε σχέση με τους Ειδικούς Στόχους για κάθε Πυλώνα του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ) 2021 – 2025. Στην πρώτη κάθετη στήλη απαριθμούνται οι Προτεραιότητες του ΠΠΑ, οι οποίες οριζόντια βαθμολογούνται ανάλογα με τη συσχέτιση τους με τους Ειδικούς Στόχους του Εθνικού Προγράμματος. Η κλίμακα βαθμολόγησης είναι από 1 έως 3, όπου 1 χαμηλή συσχέτιση, 2 μέση συσχέτιση και 3 υψηλή συσχέτιση. Η βαθμολόγηση γίνεται μόνο για τις Προτεραιότητες που περιλαμβάνονται στο ΠΠΑ. Για τους Άξονες του ΕΠΑ όπου δεν υπάρχουν δράσεις η βαθμολογία παίρνει τιμή 0. Η συσχέτιση υπολογίζεται σε επίπεδο Προτεραιοτήτων και σε επίπεδο Ειδικών Στόχων και φανερώνει το βαθμό κάλυψης του συνόλου των αναπτυξιακών αναγκών ανά πυλώνα του ΕΠΑ που ικανοποιούνται από το ΠΠΑ.

Πίνακας 47: Συσχέτιση των Αξόνων Προτεραιότητας του ΠΠΑ με τους Ειδικούς Στόχους του ΕΠΑ για τον Αναπτυξιακό Στόχο της Έξυπνης Ανάπτυξης

Έξυπνη Ανάπτυξη / Προτεραιότητες ΠΠΑ	Ειδικό στόχο ΕΠΑ			Συμβατότητα ΠΠΑ		
	Έρευνα και ανάπτυξη	Ψηφιακός μετασχηματισμός	Καινοτομία και επιχειρηματικότητα	Σύνολο	Μέγιστη συσχέτιση στο ΕΠΑ	Βαθμός Συσχέτισης
Δημιουργία επιλεγμένων κεντρικών ερευνητικών κέντρων και προγραμμάτων σε τομείς αιχμής	3	2	1	6	6	1
Δημιουργία ερευνητικής τεχνογνωσίας και λύσεων ΤΠΕ στον δημόσιο τομέα	2	3	1	6	6	1
Πρώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις	1	2	3	6	6	1
Συστάδες ανάπτυξης	1	2	3	6	6	1
Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα		1	3	4	4	1
Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση		3		3	3	1
Ηλεκτρονική υγεία (e-health)		3	1	4	4	1
Ψηφιακή διασύνδεση μονάδων δημόσιας διοίκησης				0	4	0

Εκσυγχρονισμός του δικαστικού συστήματος				0	3	0
Έξυπνες πόλεις	1	3	2	6	6	1
Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη		3	2	5	5	1
			Σύνολο	46	53	86,79%

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Για τον Αναπτυξιακό Στόχο που αφορά στην Έξυπνη Ανάπτυξη, από τον πίνακα ανάλυσης προκύπτει ότι ο βαθμός συμβατότητας του Προγράμματος σε σχέση με τις Προτεραιότητες του ΕΠΑ που εξυπηρετούνται ανέρχεται στο 86,79%. Το ποσοστό προκύπτει από τιμές συσχέτισης και θεωρείται ιδιαίτερα ικανοποιητικό.

Πίνακας 48: Συσχέτιση των Αξόνων Προτεραιότητας του ΠΠΑ με τους Ειδικούς Στόχους του ΕΠΑ για τον Αναπτυξιακό Στόχο της Πράσινης Ανάπτυξης

Πράσινη Ανάπτυξη / Προτεραιότητες ΠΠΑ	Ειδικό στόχοι ΕΠΑ			Συμβατότητα ΠΠΑ		
	Μετάβαση σε κυκλική οικονομία	Προστασία του περιβάλλοντος	Αντιμετώπιση κλιματικής αλλαγής	Σύνολο	Μέγιστη συσχέτιση στο ΕΠΑ	Βαθμός Συσχέτισης
Ενεργειακή απόδοση	1	1	3	5	5	1
Στήριξη ΑΠΕ – συμπαραγωγή	2	3	1	6	6	1
Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων		3	3	5	6	1
Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος		3	3	6	6	1
Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων		3	2	5	5	1
Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	3	2	1	6	6	1
Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων	3	3	2	8	8	1
Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς		3		3	3	1
Πράσινη επιχειρηματικότητα	3	3	3	9	9	1
Πράσινες πόλεις	2	3	2	7	8	1
			Σύνολο	60	62	95,71%

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Για τον Αναπτυξιακό Στόχο που αφορά στην Πράσινη Ανάπτυξη, από τον πίνακα ανάλυσης προκύπτει ότι ο βαθμός συμβατότητας του Προγράμματος σε σχέση με τις Προτεραιότητες του ΕΠΑ που εξυπηρετούνται ανέρχεται στο 95,71%. Το ποσοστό προκύπτει από τιμές συσχέτισης και θεωρείται ιδιαίτερα υψηλό.

Πίνακας 49: Συσχέτιση των Αξόνων Προτεραιότητας του ΠΠΑ με τους Ειδικούς Στόχους του ΕΠΑ για τον Αναπτυξιακό Στόχο της Κοινωνικής Ανάπτυξης

Κοινωνική Ανάπτυξη	Ειδικό στόχοι ΕΠΑ	Συμβατότητα ΠΠΑ
--------------------	-------------------	-----------------

/ Προτεραιότητες ΠΠΑ	Υγεία και αθλητισμός	Απασχόληση	Παιδεία	Κοινωνική συνοχή	Σύνολο	Μέγιστη συσχέτιση στο ΕΠΑ	Βαθμός Συσχέτισης	
Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός	3			3	6	6	1	
Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού	3			1	4	4	1	
Τόνωση των πολιτικών απασχόλησης		3		2	5	5	1	
Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτιση εργαζομένων		3	1	3	7	7	1	
Ενσωμάτωση ευπαθών ομάδων πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό		3		2	5	5	1	
Κοινωνικές επενδύσεις (στήριξη της οικογένειας, ενίσχυση προσχολικής αγωγής)	3		3	3	9	9	0	
Ενσωμάτωση ευπαθών ομάδων πληθυσμού στην εκπαίδευση			3	2	5	5	1	
Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της ένταξης των ατόμων με αναπηρία		2	2	3	7	7	1	
Αντιμετώπιση ανισοτήτων στις απομακρυσμένες και νησιωτικές περιοχές					0	7	1	
Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών	2	2		3	7	9	1	
Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης		1	3	3	7	7	1	
Πρότυπες μονάδες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης επαγγελματικής κατεύθυνσης					0	5	0	
Διεθνοποίηση των ΑΕΙ					0	3	0	
Προσέλκυση καταρτισμένων Ελλήνων από το εξωτερικό (brain gain)					0	4	0	
Ασφάλεια, προστασία και δικαιοσύνη					0	3	0	
					Σύνολο	62	86	72,09%

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Για τον Αναπτυξιακό Στόχο που αφορά την Κοινωνική Ανάπτυξη, από τον πίνακα ανάλυσης προκύπτει ότι ο βαθμός συμβατότητας του Προγράμματος σε σχέση με τις Προτεραιότητες του ΕΠΑ που εξυπηρετούνται ανέρχεται στο 72,09%. Το ποσοστό προκύπτει από τιμές συσχέτισης και θεωρείται ικανοποιητικό.

Πίνακας 50: Συσχέτιση των Αξόνων Προτεραιότητας του ΠΠΑ με τους Ειδικούς Στόχους του ΕΠΑ για τον Αναπτυξιακό Στόχο της Ανάπτυξης Υποδομών

Ανάπτυξη Υποδομών / Προτεραιότητες ΠΠΑ	Ειδικό στόχοι			Συμβατότητα ΠΠΑ		
	Δίκτυα	Μεταφορές	Εφοδιαστική αλυσίδα	Σύνολο	Μέγιστη συσχέτιση στο ΕΠΑ	Βαθμός Συσχέτισης
Υποδομές ΤΠΕ	3	2	2	7	7	1
Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές	3			3	3	1

Λιμενικές υποδομές		3	2	5	5	1
Σιδηροδρομικό δίκτυο				0	3	0
Οδικές υποδομές		3	2	5	5	1
Υποδομές αερομεταφορών				0	3	0
Υδατοδρόμια				0	3	0
Οδική ασφάλεια		3	2	5	5	1
Ψηφιοποίηση μεταφορών	3	3	3	9	9	1
Πολυτροπική και αστική κινητικότητα		3	2	5	5	1
Επενδύσεις στην εφοδιαστική αλυσίδα	2	2	3	7	7	1
Σύνολο				46	55	83,63%

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Για τον Αναπτυξιακό Στόχο που αφορά την Ανάπτυξη Υποδομών, από τον πίνακα ανάλυσης προκύπτει ότι ο βαθμός συμβατότητας του Προγράμματος σε σχέση με τις Προτεραιότητες του ΕΠΑ που εξυπηρετούνται ανέρχεται στο 83,63%. Το ποσοστό προκύπτει από τιμές συσχέτισης και θεωρείται ιδιαίτερα ικανοποιητικό.

Πίνακας 51: Συσχέτιση των Αξόνων Προτεραιότητας του ΠΠΑ με τους Ειδικούς Στόχους του ΕΠΑ για τον Αναπτυξιακό Στόχο της Εξωστρέφειας

Εξωστρέφεια / Προτεραιότητες ΠΠΑ	Ειδικό στόχοι ΕΠΑ			Συμβατότητα ΠΠΑ		
	Πολιτισμός	Τουρισμός	Αγροδ/κός τομέας	Σύνολο	Μέγιστη συσχέτιση στο ΕΠΑ	Βαθμός Συσχέτισης
Προώθηση τουρισμού με έμφαση στις ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές	2	3	2	7	7	1
Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού	2	3	2	7	7	1
Ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος	3	3		6	6	1
Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς	3	3		6	6	1
Μουσεία και πολιτιστικά κέντρα	3	3		6	6	1
Υποδομές και δράσεις σύγχρονου πολιτισμού	3	3		6	6	1
Πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες	3	3		6	6	1
Ενίσχυση των επιχειρήσεων για αύξηση της εξωστρέφειας στις εθνικές και διεθνείς αγορές	2	2	3	7	7	1
Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό	2	1	3	6	8	1

Ανάπτυξη και προώθηση προϊόντων με ΠΟΠ και ΠΓΕ				0	3	0
Δημιουργία και προώθηση εθνικού εμπορικού σήματος				0	6	0
Προώθηση έρευνας και ανάπτυξης των εγχώριων ορυκτών πρώτων υλών				0	3	0
			Σύνολο	57	71	80,28%

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Για τον Αναπτυξιακό Στόχο που αφορά την Εξωστρέφεια, από τον πίνακα ανάλυσης προκύπτει ότι ο βαθμός συμβατότητας του Προγράμματος σε σχέση με τις Προτεραιότητες του ΕΠΑ που εξυπηρετούνται ανέρχεται στο 80,28%. Το ποσοστό προκύπτει από τιμές συσχέτισης και θεωρείται αρκετά ικανοποιητικό.

5.2 ΣΥΜΒΑΤΟΤΗΤΑ ΜΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ

Ο σχεδιασμός της Περιφερειακής Πολιτικής της Αττικής για την περίοδο 2014-2020 λαμβάνει υπόψη μία σειρά ευρύτερους παράγοντες του εθνικού και ευρωπαϊκού πλαισίου, οι οποίοι περιλαμβάνουν το ευρύτερο μακροοικονομικό περιβάλλον της χώρας καθώς και μια σειρά από πολιτικοοικονομικές και θεσμικές εξελίξεις που το προσδιορίζουν, όπως αυτές εξελίσσονται στο εθνικό και το κοινοτικό περιβάλλον. Τέτοιες εξελίξεις αποτελούν η έξοδος της χώρας από τα προγράμματα στήριξης και η είσοδος της στον θεσμό του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, οι δεσμεύσεις και οι μεταμνημονιακές υποχρεώσεις της, οι κατευθυντήριες γραμμές για το νέο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι νέοι στόχοι πολιτικής των Ταμείων και η εγκεκριμένη Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική της χώρας.

Η Αναπτυξιακή Στρατηγική “Εθνική Στρατηγική για τη Βιώσιμη και Δίκαιη Ανάπτυξη 2030”, όπως αυτή εγκρίθηκε στο Eurogroup της 27ης Απριλίου 2018 αποσκοπεί στη μετάβαση σε ένα δίκαιο, βιώσιμο και χωρίς αποκλεισμούς αναπτυξιακό πρότυπο, με όρους κοινωνικής και περιφερειακής συνοχής, μέσα από την έγκαιρη και αποτελεσματική υλοποίηση ενός πλέγματος μεταρρυθμίσεων και πολιτικών για την ενίσχυση του μακροπρόθεσμου αναπτυξιακού δυναμικού της Ελλάδας, την τόνωση των επενδύσεων, την υποστήριξη της καινοτόμου και εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας, τη δημιουργία νέων και ποιοτικών θέσεων εργασίας, καθώς και την αναβάθμιση του Κράτους Πρόνοιας. Η Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική στηρίζεται στους εξής άξονες παρέμβασης:

- Δημοσιονομική Σταθερότητα: Δημοσιονομική σταθερότητα, με σταθερή ανάπτυξη άνω του 2%, και ανθεκτικότητα στις εξωτερικές κρίσεις.
- Βιώσιμη ανάπτυξη: Κύριοι στόχοι είναι η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, η αύξηση της εξαγωγικής δραστηριότητας, η προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, η δημιουργία περισσότερων και ποιοτικότερων θέσεων εργασίας, η βελτίωση της παραγωγικότητας και της καινοτομίας σε βασικούς κλάδους, η ενίσχυση των start – ups και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
- Ποιοτικές και Προσβάσιμες Υποδομές για την Ανάπτυξη. Θα αναπτυχθούν στρατηγικές για τον τομέα της ενέργειας, των μεταφορών και των εφοδιαστικών αλυσίδων, της ψηφιακής οικονομίας, της διαχείρισης των περιουσιακών στοιχείων του δημοσίου, της διαχείρισης των υδάτων, της προώθησης των διασυνοριακών αναπτυξιακών πρωτοβουλιών και υποδομών κλπ.

- Δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης μέσω της ποιοτικής εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς, της κοινωνικής προστασίας, της καθολικής υγειονομικής περίθαλψης, της κοινωνικής και πράσινης οικονομίας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της περιφερειακής και εδαφικής συνοχής και της ενίσχυσης του αναπτυξιακού ρόλου των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, της συμπερίληψης της Νέας Γενιάς και της Πολιτικής για το Παιδί.

Περαιτέρω, οι Συστάσεις της Επιτροπής για την Ελλάδα στο πλαίσιο του Εαρινού Εξαμήνου (Ιούλιος 2020) συνθέτουν ένα αναλυτικό πλαίσιο που προσδιορίζει το σύνολο σχεδόν των επιμέρους διαστάσεων του περιφερειακού προγραμματισμού. Στον πυρήνα των Συστάσεων για την Ελλάδα βρίσκονται η ανάγκη ώστε η χώρα να επιτύχει βιώσιμη οικονομική ανάκαμψη και να αντιμετωπίσει τις υπερβολικές μακροοικονομικές ανισοροπίες, συνεχίζοντας και ολοκληρώνοντας τις μεταρρυθμίσεις σύμφωνα με τις μεταπρογραμματικές δεσμεύσεις που αναλήφθηκαν στο πλαίσιο της Ευρωζώνης στις 22 Ιουνίου 2018 και να επικεντρώσει την επενδυτική οικονομική πολιτική στους τομείς των βιώσιμων μεταφορών και της εφοδιαστικής, της περιβαλλοντικής προστασίας, της ενεργειακής απόδοσης, των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και των έργων διασύνδεσης, των ψηφιακών τεχνολογιών, της έρευνας και ανάπτυξης, της εκπαίδευσης, των δεξιοτήτων, της απασχολησιμότητας, της υγείας και της ανάπλασης των αστικών περιοχών, λαμβάνοντας υπόψη τις περιφερειακές ανισότητες και την ανάγκη διασφάλισης της κοινωνικής ένταξης.

Οι συστάσεις εξειδικεύονται σε μία σειρά τομείς, οι οποίοι επηρεάζουν άμεσα τον σχεδιασμό της στρατηγικής της Περιφέρειας για την προγραμματική περίοδο 2014-2020. Συνοπτικά, οι συστάσεις αυτές περιλαμβάνουν:

- Ενίσχυση των μεταρρυθμίσεων που βελτιώνουν το επιχειρηματικό περιβάλλον και την ποιότητα των θεσμών, με στόχο την ενίσχυση των επενδύσεων και την προσέλκυση επιχειρήσεων. Ειδικότερα η αύξηση των επενδύσεων που ενισχύουν την ανάπτυξη θα συμβάλει καθοριστικά στη στήριξη πιο μακροπρόθεσμης ανάπτυξης και στη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων.
- Αύξηση των επενδύσεων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση για τη βελτίωση της παραγωγικότητας και της μακροπρόθεσμης ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς στην Ελλάδα, καθώς και για την άρση των αναπτυξιακών φραγμών σε καινοτόμους τομείς. Η προώθηση της ποιοτικής και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευσης και κατάρτισης, με μεγαλύτερη συσχέτιση μεταξύ της εκπαίδευσης και των αναγκών της αγοράς εργασίας, η βελτίωση της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και η αύξηση της συμμετοχής στη διά βίου μάθηση είναι σημαντικές για τη στήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης.
- Παρεμβάσεις για τη βελτίωση των προοπτικών απασχόλησης, στην προώθηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας και στην ενίσχυση των συνθηκών για τη δημιουργία θέσεων εργασίας, με έμφαση στους νέους και τις γυναίκες και αντιμετώπιση της μακροχρόνιας ανεργίας.
- Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές και υψηλής ποιότητας κοινωνικές υπηρεσίες χωρίς αποκλεισμούς, καθώς και στην ανάπτυξη κέντρων ημερήσιας φροντίδας. Η στήριξη των απόρων και η προώθηση της κοινωνικής ένταξης των παιδιών που κινδυνεύουν από τη φτώχεια, των ατόμων με αναπηρία, των μεταναστών και των προσφύγων, με παράλληλη μέριμνα για την εξομάλυνση των γεωγραφικών ανισοτήτων, θα βελτιώσουν την κοινωνική ένταξη στην Ελλάδα.

- Συνέχιση των επενδύσεων στον τομέα της πρωτοβάθμιας ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.
- Απαιτούνται νέες επενδύσεις για την αύξηση των πολυτροπικών μεταφορών και την προώθηση της περιφερειακής ολοκλήρωσης και της αστικής ανάπτυξης. Ανάγκη μείωσης της εξάρτησης των μεταφορών από το πετρέλαιο, μείωσης του κόστους μεταφοράς, βελτίωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών και των προτύπων ασφαλείας και αύξησης της διείσδυσης των ευφυών συστημάτων μεταφορών.
- Η επεξεργασία των στερεών αποβλήτων και των αστικών και βιομηχανικών λυμάτων είναι ο κυριότερος τομέας στον οποίο απαιτούνται πρόσθετες επενδύσεις προκειμένου να ευθυγραμμιστούν τα πρότυπα περιβαλλοντικής προστασίας της χώρας με εκείνα της υπόλοιπης ΕΕ. Οι επενδύσεις πρέπει να επιδιώκουν τον περιορισμό της υγειονομικής ταφή και της μηχανικής-βιολογικής επεξεργασίας και να ενισχύουν σύγχρονες τεχνικές. Επιπλέον είναι αναγκαία η αύξηση του ποσοστού ανακύκλωσης των αστικών αποβλήτων, ενώ απαιτούνται επίσης επενδύσεις για τη βελτίωση της επεξεργασίας των υδάτων, την καταπολέμηση της αλάτωσης των υπόγειων υδάτων, καθώς και μέτρα στήριξης για την πρόληψη των πλημμυρών και την αποκατάσταση της φυσικής ροής των ποταμών.
- Βελτίωση των ενεργειακών υποδομών για τη μείωση του ενεργειακού κόστους για τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά και την αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Η περαιτέρω ανάπτυξη των εμπορικών υποδομών φυσικού αερίου θα συμβάλει στην ανάπτυξη της αγοράς.
- Επενδύσεις για τον ψηφιακό μετασχηματισμό της οικονομίας και της κοινωνίας. Η χώρα πρέπει ιδίως να επενδύσει στην τεχνολογία της πληροφορίας και της επικοινωνίας, προκειμένου να καλύψει την αποεπένδυση που παρατηρήθηκε κατά τη διάρκεια της κρίσης. Παράλληλα απαιτείται βελτίωση της ευρυζωνικής συνδεσιμότητας υψηλότερης ταχύτητας για την υποστήριξη των δυναμικών επιχειρήσεων με εξαγωγικό προσανατολισμό. Η έλλειψη ψηφιακών δεξιοτήτων στο σύνολο του πληθυσμού αποτελεί τροχοπέδη για την εξεύρεση εργασίας και εμποδίζει την ανάπτυξη καινοτόμων επιχειρήσεων.
- Συστήνονται ανανεωμένες στρατηγικές «έξυπνης εξειδίκευσης» σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, καθώς και πρόσθετα μέτρα για την αντιμετώπιση των πλέον πιεστικών αδυναμιών του συστήματος έρευνας και καινοτομίας, για την τόνωση των επενδύσεων στην έρευνα και την ανάπτυξη με γνώμονα την αγορά, οι οποίες παραμένουν χαμηλές και επηρεάζουν αρνητικά το αναπτυξιακό δυναμικό της Ελλάδας.
- Ζήτημα διατομεακού χαρακτήρα αποτελούν οι επενδύσεις για την ανάπλαση των υποβαθμισμένων αστικών, νησιωτικών και ορεινών περιοχών οι οποίες είναι απαραίτητες για την αντιμετώπιση της απώλειας και της υποβάθμισης της ποιότητας του φυσικού και ανθρώπινου κεφαλαίου της χώρας κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης. Η βιώσιμη ανάπλαση μειονεκτουσών και/ή αποβιομηχανοποιημένων περιοχών στα τρία μεγαλύτερα αστικά κέντρα της χώρας και στα κυριότερα περιφερειακά αστικά κέντρα, μεταξύ των οποίων η Χαλκίδα είναι μια μεσοπρόθεσμη προτεραιότητα. Στις πιο μακροπρόθεσμες προτεραιότητες περιλαμβάνονται η ανάπτυξη βιώσιμων παραγωγικών δραστηριοτήτων, η αναβάθμιση των συστημάτων κινητικότητας και ασφάλειας, η ενεργειακή απόδοση και οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η περιβαλλοντική προστασία και η βελτίωση της ανθεκτικότητας σε φυσικούς κινδύνους και κοινωνικοοικονομικές κρίσεις.

Στο πλαίσιο των ανωτέρω στρατηγικών στόχων και κατευθύνσεων της Περιφέρειας Αττικής για την επόμενη προγραμματική περίοδο, στις ενότητες που ακολουθούν εξετάζεται η συμβατότητα του ΠΠΑ της Περιφέρειας σε σχέση με:

- Την Στρατηγική «Ευρώπη 2020».
- Το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας
- Το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (2020)
- Την Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Αττικής (RIS3)
- Τις Εθνικές Στρατηγικές

Η Στρατηγική «Ευρώπη 2020»

Η Στρατηγική «Ευρώπη 2020» χρησιμεύει ως πλαίσιο αναφοράς για δραστηριότητες που αναλαμβάνονται σε ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό, έχουν θεσπιστεί οι κάτωθι στόχοι με χρονικό ορίζοντα το 2020:

- ✓ Απασχόληση: Να απασχολείται το 75% των ατόμων ηλικίας 20–64 ετών
- ✓ Έρευνα και Ανάπτυξη (E&A): Να επενδύεται το 3% του ΑΕΠ της ΕΕ στην E&A
- ✓ Κλιματική αλλαγή και ενέργεια: να μειωθούν οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου κατά 20% σε σχέση με τα επίπεδα του 1990. Το 20% της ενέργειας να προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές. Να αυξηθεί η ενεργειακή απόδοση κατά 20%.
- ✓ Εκπαίδευση: Να μειωθεί κάτω από 10% το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο. Τουλάχιστον το 40% των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών να έχουν ολοκληρώσει την ανώτατη εκπαίδευση.
- ✓ Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός: Να μειωθεί κατά τουλάχιστον 20 εκατομμύρια ο αριθμός των ατόμων που βρίσκονται ή κινδυνεύουν να βρεθούν σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Για την αξιολόγηση της συμβατότητας των Αναπτυξιακών Στόχων και των επιμέρους προτεραιοτήτων του ΠΠΑ με τους στόχους της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», υιοθετείται ο επόμενος Πίνακας όπου βαθμολογούνται οι ανάγκες σε σχέση με τους πέντε (5) βασικούς στόχους της Στρατηγικής. Η κλίμακα βαθμολόγησης είναι από 1 έως 3, όπου 1 μηδενική ή χαμηλή συνάφεια, 2 μέση συνάφεια και 3 υψηλή συνάφεια. Η Τιμή Συνάφειας υπολογίζεται σε επίπεδο Προτεραιοτήτων του ΠΠΑ και σε επίπεδο των στόχων της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

Πίνακας 52: Πίνακας συμβατότητας Αξόνων Προτεραιότητας του ΠΠΑ με τους Στόχους της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020»

Στόχοι της Στρατηγικής "Ευρώπη 2020"							
Αξονες Προτεραιότητας ΠΠΑ	Απασχόληση	Έρευνα & Ανάπτυξη	Κλιματική Αλλαγή & Ενέργεια	Εκπαίδευση	Φτώχεια & Κοινωνικός Αποκλεισμός	Σύνολο (s)	Τιμή Συνάφειας
1.1 Δημιουργία επιλεγμένων κεντρικών ερευνητικών κέντρων και προγραμμάτων σε τομείς αιχμής	3	3	3	2	1	12	0,80

1.2 Δημιουργία ερευνητικής τεχνολογίας και λύσεων ΤΠΕ στον δημόσιο τομέα	3	3	2	1	2	11	0,73
1.3 Προώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις	2	2	2	1	2	9	0,60
1.4 Συστάδες ανάπτυξης	2	1	1	1	1	6	0,40
1.5 Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα	3	2	1	2	3	11	0,73
1.6 Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση	1	1	3	1	1	7	0,47
1.7 Ηλεκτρονική υγεία (e-health)	1	1	3	1	2	8	0,53
1.10 Έξυπνες πόλεις	1	1	3	1	1	7	0,47
1.11 Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη	1	1	3	1	2	8	0,53
2.1 Ενεργειακή απόδοση	1	1	3	1	1	7	0,47
2.2 Στήριξη ΑΠΕ – συμπαραγωγή	1	3	3	1	2	10	0,67
2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	2	1	3	1	2	9	0,60
2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων	3	2	2	1	3	11	0,73
2.6 Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων & υγρών αποβλήτων	1	2	1	1	3	8	0,53
2.7 Πράσινη επιχειρηματικότητα	1	1	1	3	3	9	0,60
2.8 Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων	3	2	1	1	3	10	0,67
2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος	3	1	1	3	3	11	0,73
2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς	3	1	1	2	3	10	0,67
2.11 Πράσινες πόλεις	2	1	1	3	3	10	0,67
3.1 Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός	2	1	1	2	3	9	0,60
3.2 Τόνωση των πολιτικών απασχόλησης	3	1	2	2	3	11	0,73
3.3 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό	2	1	1	3	2	9	0,60
3.4 Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης ΑΜΕΑ	2	2	1	2	2	9	0,60
3.5 Κοινωνικές επενδύσεις	1	2	3	1	1	8	0,53

3.7 Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων	2	1	1	1	2	7	0,47
3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης	2	1	1	1	1	6	0,40
3.11 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στην εκπαίδευση.	2	1	1	1	3	8	0,53
3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού	2	1	1	1	3	8	0,53
3.14 Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών	2	1	1	3	3	10	0,67
4.1 Υποδομές ΤΠΕ	2	1	1	1	2	7	0,47
4.2. Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές	2	1	1	1	2	7	0,47
4.3. Λιμενικές υποδομές	2	1	1	1	2	7	0,47
4.5. Οδικές υποδομές	2	1	2	1	2	8	0,53
4.8 Οδική ασφάλεια	3	1	1	1	3	9	0,60
4.9 Ψηφιοποίηση μεταφορών	3	1	1	1	3	9	0,60
4.10. Πολυτροπική και αστική κινητικότητα	3	1	1	1	3	9	0,60
4.11 Επενδύσεις στην εφοδιαστική αλυσίδα	2	1	1	1	3	8	0,53
5.1 Προώθηση τουρισμού με έμφαση στις ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές	2	1	1	1	3	8	0,53
5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού	3	1	1	1	3	9	0,60
5.3 Ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος	3	1	1	1	3	9	0,60
5.4 Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς	3	1	1	1	3	9	0,60
5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα	2	1	1	1	3	8	0,53
5.6 Υποδομές και δράσεις σύγχρονου πολιτισμού	2	1	1	1	3	8	0,53
5.7 Πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες	3	1	1	1	3	9	0,60
5.10 Ενίσχυση των επιχειρήσεων για αύξηση της εξωστρέφειας στις εθνικές και διεθνείς αγορές	3	1	1	1	3	9	0,60
5.11 Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό	3	1	1	1	3	9	0,60

Σύνολο	96	57	67	58	105	401	58,12%
Τιμή Συνάφειας	0,73	0,43	0,51	0,44	0,80		

Πηγή: Ιδία Επεξεργασία

Η ανάλυση του παραπάνω Πίνακα εξάγει τη διαπίστωση ότι ο βαθμός συνάφειας και συμβατότητας των Προτεραιοτήτων του Προγράμματος με τους στόχους της Στρατηγικής 'Ευρώπη 2020' είναι σχετικά ικανοποιητικός στο επίπεδο του 58,12%. Μεγαλύτερες επιδόσεις συνάφειας παρατηρούνται στους στόχους 'Απασχόληση' με 73%, και 'Φτώχεια & Κοινωνικός Αποκλεισμός' με 80%.

Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης RIS3 (ΠΣΕΕ)

Η Αττική αποτελεί το κυρίαρχο οικονομικό και πολιτικό κέντρο της χώρας και κόμβο ερευνητικών υποδομών. Είναι η έδρα δεκάδων ινστιτούτων, εννέα Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (επτά Πανεπιστήμια και δύο ΤΕΙ) και πολλαπλών καινοτόμων επιχειρηματικών δράσεων, έχοντας συγκεντρώσει το μεγαλύτερο μέρος της ερευνητικής δραστηριότητας της χώρας, στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα.

Η ενίσχυση των δυνατοτήτων και η ανάπτυξη δομών, μεταξύ φορέων αυτοδιοίκησης, εκπαιδευτικών και ερευνητικών κέντρων και ιδιωτικών μικρών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων, μπορούν να μετατρέψουν την Αττική σε ηγετικό μητροπολιτικό κέντρο έρευνας, παραγωγής και εξαγωγής καινοτομίας στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Ταυτόχρονα, το σταθερό πολιτικό δημοκρατικό περιβάλλον, σε συνδυασμό με τη γεωγραφική θέση ως πύλη εισόδου στην ΕΕ από την ευρύτερη περιοχή της Ασίας, την αναδεικνύει χωρικά, σε κομβικό σημείο αλληλεπίδρασης ιδεών και δράσεων.

Κινητήρια δύναμη σε αυτή την προσπάθεια μπορεί να αποτελέσει το σημαντικό και εξαιρετικά ικανό επιστημονικό και τεχνικό ανθρώπινο δυναμικό. Βασικές συνιστώσες αποτελούν και η υποστήριξη της κοινωνικής πρόνοιας και ασφάλειας, η εξασφάλιση σύγχρονων συνθηκών εργασίας και επιχειρηματικότητας, η ενεργοποίηση δράσεων που ενισχύουν την περιβαλλοντική προστασία της Αττικής, με όρους αποτελεσματικής συλλογικής οργάνωσης και δημοκρατικής συμμετοχής.

Η ΠΣΕΕ αποσκοπεί στην ενίσχυση της καινοτομικής δραστηριότητας σε τρία πεδία εξειδίκευσης για την Αττική:

1. Δημιουργική οικονομία
2. Γαλάζια οικονομία
3. Βιώσιμη Οικονομία των Αναγκών

Σημειώνεται ότι η ΠΣΕΕ της Αττικής για την περίοδο 2021-2027 βρίσκεται σε διαδικασία επικαιροποίησης, σε συνδυασμό με τις κατευθύνσεις της Εθνικής Στρατηγικής RIS3 (υπό εκπόνηση), περιλαμβανομένου των κατευθύνσεων της περιφερειακής απόληξης για την Αττική.

Για την αξιολόγηση της συμβατότητας των Αναπτυξιακών Στόχων και των επιμέρους προτεραιοτήτων του ΠΠΑ με τα πεδία εξειδίκευσης RIS3 για την Αττική, γίνεται σύνθεση του παρακάτω Πίνακα, όπου βαθμολογούνται οι προτεραιότητες σε σχέση με τους τρεις (3) τομείς της ΠΣΕΕ. Η κλίμακα βαθμολόγησης είναι από 1 έως 3, όπου 1 μηδενική ή χαμηλή συνάφεια, 2 μέση συνάφεια και 3 υψηλή συνάφεια. Η Τιμή Συμβατότητας υπολογίζεται σε επίπεδο Προτεραιοτήτων του ΠΠΑ και σε επίπεδο των στόχων του ΣΕΣ.

Πίνακας 53: Πίνακας συμβατότητας Αξόνων Προτεραιότητας του ΠΠΑ με τους τομείς Εξειδίκευσης RIS3 της Περιφέρειας Αττικής

Αξονες Προτεραιότητας ΠΠΑ	Δημιουργική οικονομία	Γαλάζια οικονομία	Βιώσιμη Οικονομία των Αναγκών	Σύνολο (s)	Τιμή Συνάφειας
1.1 Δημιουργία επιλεγμένων κεντρικών ερευνητικών κέντρων και προγραμμάτων σε τομείς αιχμής	3	3	3	9	1,00
1.2 Δημιουργία ερευνητικής τεχνογνωσίας και λύσεων ΤΠΕ στον δημόσιο τομέα	3	3	3	9	1,00
1.3 Προώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις	2	1	1	4	0,44
1.4 Συστάδες ανάπτυξης	3	2	2	7	0,78
1.5 Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα	3	2	2	7	0,78
1.6 Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση	3	2	3	8	0,89
1.7 Ηλεκτρονική υγεία (e-health)	1	1	3	5	0,56
1.10 Έξυπνες πόλεις	2	2	3	7	0,78
1.11 Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη	2	2	2	6	0,67
2.1 Ενεργειακή απόδοση	2	2	2	6	0,67
2.2 Στήριξη ΑΠΕ – συμπαράγωγή	1	2	2	5	0,56
2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	1	2	2	5	0,56
2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων	1	1	3	5	0,56
2.6 Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων & υγρών αποβλήτων	1	1	3	5	0,56
2.7 Πράσινη επιχειρηματικότητα	1	1	3	5	0,56
2.8 Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων	1	1	3	5	0,56
2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος	1	1	3	5	0,56
2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς	3	2	2	7	0,78
2.11 Πράσινες πόλεις	3	1	3	7	0,78
3.1 Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός	3	1	3	7	0,78
3.2 Τόνωση των πολιτικών απασχόλησης	1	1	3	5	0,56
3.3 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό	3	3	3	9	1,00

3.4 Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης ΑΜΕΑ	3	3	3	9	1,00
3.5 Κοινωνικές επενδύσεις	3	1	3	7	0,78
3.7 Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων	2	1	3	6	0,67
3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης	2	1	3	6	0,67
3.11 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στην εκπαίδευση.	2	2	3	7	0,78
3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού	3	3	3	9	1,00
3.14 Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών	1	2	3	6	0,67
4.1 Υποδομές ΤΠΕ	1	3	2	6	0,67
4.2. Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές	2	1	3	6	0,67
4.3. Λιμενικές υποδομές	1	3	2	6	0,67
4.5. Οδικές υποδομές	2	1	3	6	0,67
4.8 Οδική ασφάλεια	3	1	3	7	0,78
4.9 Ψηφιοποίηση μεταφορών	3	1	3	7	0,78
4.10. Πολυτροπική και αστική κινητικότητα	3	1	3	7	0,78
4.11 Επενδύσεις στην εφοδιαστική αλυσίδα	3	2	2	7	0,78
5.1 Προώθηση τουρισμού με έμφαση στις ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές	3	2	2	7	0,78
5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού	3	2	2	7	0,78
5.3 Ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος	3	2	2	7	0,78
5.4 Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς	3	2	2	7	0,78
5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα	3	2	2	7	0,78
5.6 Υποδομές και δράσεις σύγχρονου πολιτισμού	3	2	2	7	0,78
5.7 Πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες	3	2	3	8	0,89
5.10 Ενίσχυση των επιχειρήσεων για αύξηση της εξωστρέφειας στις εθνικές και διεθνείς αγορές	3	2	3	8	0,89

5.11 Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό	3	2	3	8	0,89
Σύνολο	105	81	120	306	73,91%
Τιμή Συνάφειας	0,75	0,58	0,86		

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Η ανάλυση του παραπάνω Πίνακα οδηγεί στη διαπίστωση ότι ο βαθμός συμβατότητας των Αναπτυξιακών Στόχων και των επιμέρους προτεραιοτήτων του ΠΠΑ με τα πεδία εξειδίκευσης RIS3 για την Αττική, είναι ικανοποιητικός με ποσοστό 73,91%. Μεγαλύτερες επιδόσεις συνάφειας παρατηρούνται για πεδίο εξειδίκευσης 'Βιώσιμη Οικονομία των Αναγκών' με 86% και 'Δημιουργική Οικονομία' με 75%.

Horizon Europe

Εν όψει της ολοκλήρωσης της περιόδου υλοποίησης του Horizon 2020, και με δεδομένο ότι ο σχεδιασμός της συνέχειας του Horizon Europe έχει ήδη εκκινήσει, επιλέγεται να ενσωματωθεί στην παρούσα μελέτη, η εξέταση της συνάφειας των προτεραιοτήτων του ΠΠΑ με τους βασικούς πυλώνες του Horizon Europe, οι οποίοι έχουν ήδη διαμορφωθεί.

Μετά την πολιτική συμφωνία των Κρατών Μελών, η Επιτροπή ξεκίνησε μια διαδικασία στρατηγικού σχεδιασμού για το Horizon Europe. Το αποτέλεσμα της διαδικασίας θα καθοριστεί σε ένα πολυετές Στρατηγικό Σχέδιο για την προετοιμασία του περιεχομένου στα προγράμματα εργασίας και στις προσκλήσεις υποβολής προτάσεων για τα πρώτα 4 χρόνια του Ορίζοντα Ευρώπης. Η διαδικασία στρατηγικού σχεδιασμού θα επικεντρωθεί ιδίως στις παγκόσμιες προκλήσεις και στον πυλώνα της ευρωπαϊκής βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας του Horizon Europe. Θα καλύψει επίσης, τη διεύρυνση της συμμετοχής και την ενίσχυση του ευρωπαϊκού χώρου έρευνας του προγράμματος, καθώς και σχετικές δραστηριότητες σε άλλους πυλώνες. Η διαδικασία θα προσδιορίσει, μεταξύ άλλων, βασικούς τομείς για την υποστήριξη της έρευνας και της καινοτομίας και τον στοχευμένο αντίκτυπό τους, Ευρωπαϊκές εταιρικές σχέσεις, αποστολές (missions) και τομείς διεθνούς συνεργασίας (partnerships).

Πίνακας 54: Πίνακας συμβατότητας Αξόνων Προτεραιότητας του ΠΠΑ με τους Άξονες του προγράμματος Horizon Europe

Άξονες Προτεραιότητας ΠΠΑ	Ευρωπαϊκή βιομηχανική ανταγωνιστικότητα	Εξαιρετική Επιστήμη	Καινοτόμος Ευρώπη	Σύνολο (s)	Τιμή Συνάφειας
1.1 Δημιουργία επιλεγμένων κεντρικών ερευνητικών κέντρων και προγραμμάτων σε τομείς αιχμής	3	3	3	9	1,00
1.2 Δημιουργία ερευνητικής τεχνογνωσίας και λύσεων ΤΠΕ στον δημόσιο τομέα	3	3	3	9	1,00
1.3 Προώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις	2	1	1	4	0,44
1.4 Συστάδες ανάπτυξης	2	1	1	4	0,44
1.5 Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα	3	2	2	7	0,78
1.6 Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση	3	2	2	7	0,78

1.7 Ηλεκτρονική υγεία (e-health)	1	2	3	6	0,67
1.10 Έξυπνες πόλεις	2	2	2	6	0,67
1.11 Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη	2	2	2	6	0,67
2.1 Ενεργειακή απόδοση	2	2	2	6	0,67
2.2 Στήριξη ΑΠΕ – συμπαραγωγή	2	2	2	6	0,67
2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	3	1	2	6	0,67
2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων	3	1	2	6	0,67
2.6 Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων & υγρών αποβλήτων	1	3	2	6	0,67
2.7 Πράσινη επιχειρηματικότητα	1	1	2	4	0,44
2.8 Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων	3	3	2	8	0,89
2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος	3	3	2	8	0,89
2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς	3	2	1	6	0,67
2.11 Πράσινες πόλεις	3	3	1	7	0,78
3.1 Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός	2	2	2	6	0,67
3.2 Τόνωση των πολιτικών απασχόλησης	2	1	2	5	0,56
3.3 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό	2	3	2	7	0,78
3.4 Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης ΑΜΕΑ	3	3	3	9	1,00
3.5 Κοινωνικές επενδύσεις	3	2	3	8	0,89
3.7 Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων	2	2	2	6	0,67
3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης	2	2	2	6	0,67
3.11 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στην εκπαίδευση.	2	2	2	6	0,67
3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού	2	2	2	6	0,67
3.14 Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών	2	2	2	6	0,67
4.1 Υποδομές ΤΠΕ	2	2	2	6	0,67
4.2. Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές	2	2	2	6	0,67

4.3. Λιμενικές υποδομές	3	1	2	6	0,67
4.5. Οδικές υποδομές	3	1	2	6	0,67
4.8 Οδική ασφάλεια	3	1	2	6	0,67
4.9 Ψηφιοποίηση μεταφορών	3	1	2	6	0,67
4.10. Πολυτροπική και αστική κινητικότητα	3	1	2	6	0,67
4.11 Επενδύσεις στην εφοδιαστική αλυσίδα	3	1	2	6	0,67
5.1 Προώθηση τουρισμού με έμφαση στις ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές	3	1	2	6	0,67
5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού	3	1	2	6	0,67
5.3 Ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος	2	2	2	6	0,67
5.4 Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς	2	2	2	6	0,67
5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα	2	2	2	6	0,67
5.6 Υποδομές και δράσεις σύγχρονου πολιτισμού	3	2	3	8	0,89
5.7 Πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες	3	2	3	8	0,89
5.10 Ενίσχυση των επιχειρήσεων για αύξηση της εξωστρέφειας στις εθνικές και διεθνείς αγορές	3	2	3	8	0,89
5.11 Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό	3	2	3	8	0,89
Σύνολο	113	86	97	306	73,91%
Τιμή Συνάφειας	0,81	0,62	0,69		

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Η ανάλυση του παραπάνω Πίνακα οδηγεί στη διαπίστωση ότι ο βαθμός συμβατότητας των Αξόνων Προτεραιότητας του ΠΠΑ με τους στόχους του προγράμματος HorizonEurope, είναι ικανοποιητικός με ποσοστό 73,91%.

Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας καλείται να συμβάλει στην αλλαγή και βελτίωση της ελληνικής οικονομίας και στους θεσμούς, προς ένα πιο εξωστρεφές, ανταγωνιστικό και πράσινο οικονομικό μοντέλο, με πιο αποτελεσματικό και ψηφιοποιημένο κράτος, λιγότερο γραφειοκρατικό, με δραστικά μειωμένη παραοικονομία, με φορολογικό σύστημα φιλικό προς την ανάπτυξη και με ένα, ποιοτικό και αποτελεσματικό δίκτυο κοινωνικής προστασίας, προσβάσιμο σε όλους.

Το ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας σκοπεύει να είναι πλήρως εναρμονισμένο με τους στόχους της ΕΕ για ταχύτερη μετάβαση της ελληνικής οικονομίας προς ένα

ψηφιοποιημένο και πράσινο μοντέλο ανάπτυξης, λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές ευρωπαϊκές συστάσεις για την χώρα μας, σε ό,τι αφορά τις προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις και τις αναγκαίες για την έγκαιρη ολοκλήρωσή τους επενδύσεις.

Το Ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας διαρθρώνεται σε τέσσερις πυλώνες και σε αντίστοιχους άξονες ως εξής:

1^{ος} Πυλώνας: Πράσινη Μετάβαση

2^{ος} Πυλώνας: Ψηφιακός Μετασχηματισμός

3^{ος} Πυλώνας: Απασχόληση, δεξιότητες, κοινωνική συνοχή

4^{ος} Πυλώνας: Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας

Στον Πίνακα που ακολουθεί εξετάζεται η συμβατότητα - συνάφεια, των Προτεραιοτήτων του ΠΠΑ σε σχέση με τους Πυλώνες του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας που προαναφέρθηκαν. Η κλίμακα βαθμολόγησης είναι από 1 έως 3, όπου 1 μηδενική ή χαμηλή συνάφεια, 2 μέση συνάφεια και 3 υψηλή συνάφεια.

Εκ προοιμίου, αναφέρεται η διαπίστωση της ανάλυσης του εν λόγω Πίνακα, η οποία εξάγει το συμπέρασμα ικανοποιητικού βαθμού συσχέτισης των Προτεραιοτήτων του ΠΠΑ με τους πυλώνες του εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας στο επίπεδο το 76,27%. Ειδικότερα, τα υψηλότερα ποσοστά συσχέτισης του ΠΠΑ με το Εθνικό Σχέδιο παρατηρούνται στον Πυλώνα του Ψηφιακού Μετασχηματισμού (83%) και στον Πυλώνα της Πράσινης Μετάβασης (83%).

Σημειώνεται ότι οι πυλώνες του Εθνικού Προγράμματος Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας δεν περιλαμβάνουν την ανάπτυξη βασικών υποδομών, γεγονός που ενισχύει την επιλογή χρηματοδότησης μεγάλου ποσοστού δράσεων του Αναπτυξιακού Στόχου «Ανάπτυξης Υποδομών» από το ΠΠΑ.

Πίνακας 55: Πίνακας συμβατότητας Αξόνων Προτεραιότητας του ΠΠΑ με τους άξονες του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Αξονες Προτεραιότητας ΠΠΑ	Ψηφιακός Μετασχηματισμός	Πράσινη Μετάβαση	Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας	Απασχόληση, δεξιότητες, κοινωνική συνοχή	Σύνολο (s)	Τιμή Συνάφειας
1.1 Δημιουργία επιλεγμένων κεντρικών ερευνητικών κέντρων και προγραμμάτων σε τομείς αιχμής	3	3	1	3	10	0,83
1.2 Δημιουργία ερευνητικής τεχνολογίας και λύσεων ΤΠΕ στον δημόσιο τομέα	3	3	1	3	10	0,83
1.3 Προώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις	1	1	2	1	5	0,42
1.4 Συστάδες ανάπτυξης	1	1	2	1	5	0,42
1.5 Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα	2	2	1	3	8	0,67
1.6 Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση	3	3	2	1	9	0,75

1.7 Ηλεκτρονική υγεία (e-health)	3	3	2	1	9	0,75
1.10 Έξυπνες πόλεις	3	3	2	1	9	0,75
1.11 Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη	3	3	2	1	9	0,75
2.1 Ενεργειακή απόδοση	3	3	2	1	9	0,75
2.2 Στήριξη ΑΠΕ – συμπαρογωγή	3	3	2	1	9	0,75
2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	3	3	2	2	10	0,83
2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων	3	3	2	1	9	0,75
2.6 Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων & υγρών αποβλήτων	1	1	2	3	7	0,58
2.7 Πράσινη επιχειρηματικότητα	1	1	2	3	7	0,58
2.8 Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων	3	3	1	3	10	0,83
2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος	3	3	1	3	10	0,83
2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς	3	3	1	3	10	0,83
2.11 Πράσινες πόλεις	3	3	2	3	11	0,92
3.1 Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός	3	3	2	3	11	0,92
3.2 Τόνωση των πολιτικών απασχόλησης	3	3	2	3	11	0,92
3.3 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό	3	3	2	3	11	0,92
3.4 Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης ΑΜΕΑ	3	3	3	3	12	1,00
3.5 Κοινωνικές επενδύσεις	3	3	3	2	11	0,92
3.7 Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων	2	2	3	2	9	0,75
3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης	2	2	3	2	9	0,75
3.11 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στην εκπαίδευση.	2	2	3	2	9	0,75
3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού	2	2	3	2	9	0,75

3.14 Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών	2	2	3	2	9	0,75
4.1 Υποδομές ΤΠΕ	2	2	3	2	9	0,75
4.2. Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές	2	2	3	2	9	0,75
4.3. Λιμενικές υποδομές	3	3	2	3	11	0,92
4.5. Οδικές υποδομές	3	3	2	3	11	0,92
4.8 Οδική ασφάλεια	2	2	3	3	10	0,83
4.9 Ψηφιοποίηση μεταφορών	2	2	3	3	10	0,83
4.10. Πολυτροπική και αστική κινητικότητα	2	2	3	3	10	0,83
4.11 Επενδύσεις στην εφοδιαστική αλυσίδα	2	2	3	3	10	0,83
5.1 Προώθηση τουρισμού με έμφαση στις ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές	3	3	2	3	11	0,92
5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού	3	3	2	3	11	0,92
5.3 Ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος	3	3	1	1	8	0,67
5.4 Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς	2	2	1	1	6	0,50
5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα	2	2	1	1	6	0,50
5.6 Υποδομές και δράσεις σύγχρονου πολιτισμού	3	3	1	1	8	0,67
5.7 Πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες	3	3	1	1	8	0,67
5.10 Ενίσχυση των επιχειρήσεων για αύξηση της εξωστρέφειας στις εθνικές και διεθνείς αγορές	3	3	1	1	8	0,67
5.11 Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό	3	3	1	1	8	0,67
Σύνολο	116	116	92	97	421	76,27%
Τιμή Συνάφειας	0,83	0,83	0,68	0,72		

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (2020)

Σύμφωνα με το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (Απρίλιος 2020), η εξάπλωση του COVID-19 αποτελεί παγκοσμίως ένα οικονομικό σοκ χειρότερο, και πιο πολύπλοκο, από την

παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008/09, καθώς ο στόχος της πολιτικής ανάσχεσης της κρίσης τώρα δεν είναι μοναδικός, αλλά διπλός: αφενός επιδιώκεται η εξασφάλιση της δημόσιας υγείας και αφετέρου η αποκατάσταση της οικονομικής δραστηριότητας. Οι δύο αυτές επιδιώξεις, σε πρώτη ανάγνωση (αλλά όχι στην τελική ανάλυση), δημιουργούν ένα trade-off: Η εξασφάλιση της δημόσιας υγείας συνεπάγεται πτώση της οικονομικής δραστηριότητας, λόγω των μέτρων lockdown και περιορισμού των μετακινήσεων. Από την άλλη, η βελτίωση της οικονομικής δραστηριότητας αυξάνει τον κίνδυνο της υγειονομικής κρίσης.

Με δεδομένους τους περιορισμούς της υπάρχουσας υποδομής στο σύστημα υγείας της χώρας, επιλέχθηκε το πολύ εκτεταμένο lockdown. Ως αποτέλεσμα αυτού, η οικονομική δραστηριότητα δέχεται σήμερα μεγαλύτερο πλήγμα από το 2008/09. Στα πλαίσια αυτά, ο θεμέλιος λίθος της οικονομικής στρατηγικής της χώρας είναι η μείωση του οικονομικού κόστους των περιοριστικών μέτρων. Αυτό θα επιτρέψει την επανάκαμψη της συνολικής παραγωγικής δραστηριότητας σε ένα διατηρήσιμο οικονομικό επίπεδο για όσο καιρό το ιατρικό φαινόμενο παραμένει σε εξέλιξη, ενισχύοντας παράλληλα και την δυνατότητα του συστήματος υγείας να αναβαθμιστεί περαιτέρω. Με αυτό τον τρόπο, οι δύο βραχίονες της στρατηγικής μας (ιατρικός και οικονομικός) αλληλοενισχύονται. Οι βασικές επιδιώξεις της οικονομικής στρατηγικής για όσο διαρκεί το ιατρικό φαινόμενο είναι δύο:

- Η ανάσχεση της μείωσης ευημερίας, που προκαλεί η πτώση της οικονομικής δραστηριότητας που επιβάλλει το lockdown.
- Η εξασφάλιση του ευνοϊκότερου δυνατού σημείου εκκίνησης στην αρχή της μετά κορωνοϊού εποχής.

Η οικονομική στρατηγική για το αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα περιλαμβάνει επίσης ισχυρούς πυλώνες αποτροπής μιας νέας τραπεζικής και δημοσιονομικής κρίσης καθώς και ισχυρή επιτάχυνση του μεταρρυθμιστικού προγράμματος. Ενώπιον της πρωτόγνωρης κατάστασης που προκύπτει από την υγειονομική κρίση, το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων της Ελλάδος για το έτος 2020 περιλαμβάνει τη συνολική μεταρρυθμιστική δράση της Ελληνικής Κυβέρνησης, η οποία κατηγοριοποιείται σε τρεις άξονες:

- Πρώτον, στις πολιτικές που αφορούν την αποτελεσματική αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας.
- Δεύτερον, στις μεταρρυθμίσεις για την αντιμετώπιση των οικονομικών προκλήσεων που αναφέρονται στην Έκθεση Χώρας (Country Report) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2020, και
- Τρίτον στις πολιτικές που αφορούν την εφαρμογή των Ειδικών Συστάσεων του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το 2019.

Η Ελλάδα συμμετέχει για δεύτερη χρονιά στη διαδικασία του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και στο πλαίσιο της Ενισχυμένης Εποπτείας, έχοντας επιδείξει σημαντική πρόοδο στη διόρθωση μακροοικονομικών ανισορροπιών σε επίπεδο ροών (δημοσιονομικό έλλειμμα και έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών), εφαρμόζοντας διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στους τομείς της δημοσιονομικής πολιτικής, της κοινωνικής πρόνοιας, της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, της αγοράς εργασίας και προϊόντων, των ιδιωτικοποιήσεων και της δημόσιας διοίκησης. Παράλληλα, η επίλυση συσσωρευμένων, κληροδοτημένων από την κρίση, ανισορροπιών (δημόσιο χρέος, καθαρή διεθνής επενδυτική θέση, μη εξυπηρετούμενα δάνεια, ανεργία) παραμένει σημαντική πρόκληση παρά τις βελτιώσεις. Βραχυπρόθεσμα, η πανδημία του

κορωνοϊού αποτελεί το πιο σοβαρό εξωτερικό σοκ που επιβαρύνει σημαντικά τη -μέχρι πρόσφατα- σταθερή οικονομική πορεία και αποφασιστική πολιτική δράση για την αντιμετώπιση των συσσωρευμένων ανισοροπιών. Η γεφύρωση του αναπτυξιακού χάσματος που θα προκύψει από την υγειονομική κρίση και η ανάδειξη των επενδύσεων και των εξαγωγών ως οι βασικοί άξονες της οικονομικής ανάκαμψης στη βάση μιας οικονομικής πολιτικής προσανατολισμένης στις μεταρρυθμίσεις, αποτελούν τις βασικές προϋποθέσεις για βιώσιμη, μεσοπρόθεσμα, οικονομική ανάπτυξη.

Το 2019, η ελληνική οικονομία διατήρησε την αναπτυξιακή της δυναμική εν μέσω ενός εύθραυστου παγκόσμιου οικονομικού περιβάλλοντος, χάρη στις αισιόδοξες προσδοκίες, τις βελτιωμένες χρηματοοικονομικές συνθήκες και την επιτάχυνση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Το πραγματικό ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 1,9% σε ετήσια βάση, όπως το 2018, υποστηριζόμενο από τις καθαρές εξαγωγές, καθώς επίσης (σε αντίθεση με το 2018) και από την τελική εγχώρια ζήτηση. Ο ρυθμός μεταβολής των εξαγωγών μειώθηκε λόγω της εξασθένησης της εξωτερικής ζήτησης, αλλά παρέμεινε ανθεκτικός κατά τη διάρκεια του έτους (4,8% έναντι 8,7% το 2018), με τις εξαγωγές υπηρεσιών να διατηρούν τη δυναμική τους (8% έναντι 9% το 2018) εν μέσω έντονης τουριστικής και ναυτιλιακής δραστηριότητας. Η πραγματική ιδιωτική κατανάλωση αυξήθηκε, παρά την επιβράδυνση που παρουσίασε (0,8% έναντι 1,1% το 2018), υποστηριζόμενη από τα δημοσιονομικά μέτρα του Μαΐου και του Αυγούστου του 2019 και από τις συνεχιζόμενες βελτιώσεις στην αγορά εργασίας που ενίσχυσαν το διαθέσιμο εισόδημα. Η πραγματική δημόσια κατανάλωση επέστρεψε σε θετικό πρόσημο (2,1% έναντι -2,5% το 2018) Οι πραγματικές επενδύσεις ανέκαμψαν σημαντικά (4,7% έναντι -12,2% το 2018), υποστηριζόμενες κυρίως από επενδύσεις σε εξοπλισμό μεταφορών και δευτερευόντως από επενδύσεις σε κατασκευές κατοικιών εν μέσω αυξημένης ζήτησης για ακίνητα. Η πλήρης κατάργηση των κεφαλαιακών ελέγχων τον Σεπτέμβριο του 2019, η σταδιακή και συνεχής μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων από την κορύφωσή τους τον Μάρτιο του 2016, η συνεχιζόμενη ανάκαμψη του τραπεζικού δανεισμού σε μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις και η υιοθέτηση ενός πιο φιλικού προς την ανάπτυξη φορολογικού πλαισίου δημιούργησαν ένα πιο υποστηρικτικό περιβάλλον για επενδύσεις. Λόγω της οικονομικής ανάκαμψης και των μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας, η βελτίωση της αγοράς εργασίας συνεχίστηκε. Το 2019, η απασχόληση, σε εθνικολογιστική βάση, αυξήθηκε με ταχύτερο ρυθμό απ' ό,τι το προηγούμενο έτος (2,0% έναντι 1,7% το 2018), ενώ το ποσοστό 12 ανεργίας, βάσει της έρευνας εργατικού δυναμικού, συνέχισε την πτωτική του πορεία (17,3% από 19,3% το 2018), παραμένοντας ωστόσο σε υψηλά επίπεδα. Παρά τις βελτιώσεις, η μακροχρόνια ανεργία (70,4% τόσο το 2019 όσο και το 2018), η ανεργία των νέων (35,5% από 39,9% το 2018) και η ανεργία των γυναικών (21,5% από 24,2% το 2018) παραμένουν οι κύριες προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Συνολικά, η κοινωνική κατάσταση, σε όρους φτώχειας/κοινωνικού αποκλεισμού (31,8% το 2018 από 34,8% το 2017) και εισοδηματικής ανισότητας (S80/S20: 5,5 το 2018 από 6,1 το 2017 και συντελεστής Gini: 32,3% το 2018 από 33,4% το 2017), έχει βελτιωθεί σταδιακά χάρη στην ενίσχυση του συστήματος κοινωνικών παροχών και στις θετικές εξελίξεις στην αγορά εργασίας, αν και τα παιδιά και ο πληθυσμός σε ηλικία εργασίας εξακολουθούν να πλήττονται περισσότερο. Από την άλλη, η μεγαλύτερη αύξηση των μισθών το 2019 (5,2% από 3,6% το 2018 σε ονομαστικούς όρους) ενίσχυσε τα διαθέσιμα εισοδήματα. Το 2019, ο πληθωρισμός βάσει του ΕνΔΤΚ παρέμεινε σε συγκρατημένα επίπεδα (0,5% από 0,8% το 2018), κυρίως λόγω των χαμηλότερων τιμών ενέργειας και της μείωσης των έμμεσων φόρων για κατηγορίες προϊόντων τον Μάιο του 2019. Ο πυρήνας του πληθωρισμού παρέμεινε αμετάβλητος σε χαμηλά επίπεδα (0,5%), αντανakλώντας την χαμηλή εγχώρια ζήτηση.

Το 2020, η διακοπή της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας που προκλήθηκε από την πανδημία του κορωνοϊού, σε συνδυασμό με την απότομη αύξηση της αβεβαιότητας, προβλέπεται να ανατρέψει την αρχικά αναμενόμενη επιτάχυνση της οικονομικής ανάκαμψης της Ελλάδας. Ο οικονομικός αντίκτυπος εξακολουθεί να μην μπορεί να εκτιμηθεί με ακρίβεια και θα καθοριστεί από την έκταση της εξάπλωσης του κορωνοϊού και τη διάρκειά της, εν μέρει εξαρτώμενος από την αποτελεσματικότητα των μέτρων περιορισμού. Μέχρι τώρα, το βασικό μακροοικονομικό σενάριο λαμβάνοντας υπόψη την επίδραση των ληφθέντων μέτρων κατά της πανδημίας, υποθέτει ότι η υγειονομική κρίση σταδιακά θα εξομαλυνθεί στο πρώτο μισό του 2020 και η μεγαλύτερη οικονομική επίπτωση θα είναι ορατή στο δεύτερο τρίμηνο του έτους. Σύμφωνα με αυτό το σενάριο, το πραγματικό ΑΕΠ εκτιμάται ότι θα συρρικνωθεί κατά 4,7% σε ετήσια βάση, λόγω της μεγάλης συρρίκνωσης του εμπορίου (ιδίως των υπηρεσιών), της απότομης πτώσης της οικονομικής δραστηριότητας και της συμπίεσης της καταναλωτικής ζήτησης. Η Ελληνική οικονομία αναμένεται να επηρεαστεί κυρίως από ένα έντονο αρνητικό σοκ στην πλευρά της ζήτησης και σε μικρότερο βαθμό, στην πλευρά της προσφοράς λόγω των περιοριστικών μέτρων και της διακοπής των αλυσίδων παραγωγής. Από την πλευρά της εγχώριας ζήτησης, η ιδιωτική κατανάλωση εκτιμάται ότι θα σημειώσει τη μεγαλύτερη συρρίκνωση (-4,1% σε ετήσια βάση/2.7 μονάδες αρνητική συμβολή στο ΑΕΠ), αντικατοπτρίζοντας τις απώλειες εισοδήματος από το κλείσιμο επιχειρήσεων ή από επιχειρήσεις που λειτουργούν με μειωμένα επίπεδα παραγωγής, την αναβολή της καταναλωτικής δαπάνης λόγω των μέτρων περιορισμού των κοινωνικών επαφών και τη συμπίεση των πωλήσεων, με εξαίρεση τα τρόφιμα, τα φαρμακευτικά/ιατρικά προϊόντα (π.χ. φάρμακα, ατομικός προστατευτικός εξοπλισμός) και τις ηλεκτρονικές αγορές. Ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου αναμένεται να επιστρέψει σε αρνητικό πρόσημο (-4,6%) λόγω της διακοπτόμενης οικονομικής δραστηριότητας, των πιο δυσμενών συνθηκών χρηματοδότησης και της υψηλής αβεβαιότητας που λειτουργούν επιβαρυντικά στα επενδυτικά σχέδια. Αντίθετα, η δημόσια κατανάλωση προβλέπεται να παρουσιάσει επέκταση (1,0%) εν μέσω αύξησης των κρατικών δαπανών για υγειονομική περίθαλψη. Παράλληλα, οι επιπτώσεις του κορωνοϊού αναμένεται να ασκήσουν καθοριστικά αρνητική επίδραση στον εξωτερικό τομέα της οικονομίας. Οι περιορισμοί στις μεταφορές, οι ακυρώσεις ταξιδιών, τα κλειστά χερσαία σύνορα και οι μη ομαλά λειτουργούσες αλυσίδες εφοδιασμού αναμένεται να ωθήσουν τις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών σε απότομη πτώση (-19,2%), με τον τουρισμό, τις μεταφορές και τη ναυτιλία να επηρεάζονται περισσότερο. Ταυτόχρονα, οι εισαγωγές αναμένεται να συρρικνωθούν (-14,2%), ανταποκρινόμενες στην υποτονική εγχώρια ζήτηση και τη συρρίκνωση των εξαγωγών.

Στην συνέχεια παρατίθενται οι επιμέρους κατηγορίες πολιτικών του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων 2020.

Εργασία και Κοινωνική Πρόνοια

Το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων έχει θέσει ως προτεραιότητα για την αγορά εργασίας και την απασχόληση την εξασφάλιση ποιοτικής και αξιοπρεπούς εργασίας για όλους. Ταυτόχρονα, ανταποκρίνεται στις διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας. Για την επίτευξη του παραπάνω στόχου, το Υπουργείο έχει διαμορφώσει ένα νέο μείγμα πολιτικής για την εργασία και την κοινωνία με τις παρακάτω στρατηγικές επιλογές:

- Τη διαμόρφωση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου κράτους, εργαζομένων και επιχειρήσεων.
- Την επίτευξη υψηλότερου διαθέσιμου εισοδήματος για όλους.

- Τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης

Εργασία και Κοινωνική Πρόνοια

Το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων έχει θέσει ως προτεραιότητα για την αγορά εργασίας και την απασχόληση την εξασφάλιση ποιοτικής και αξιοπρεπούς εργασίας για όλους. Ταυτόχρονα, ανταποκρίνεται στις διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας. Για την επίτευξη του παραπάνω στόχου, το Υπουργείο έχει διαμορφώσει ένα νέο μείγμα πολιτικής για την εργασία και την κοινωνία με τις παρακάτω στρατηγικές επιλογές :

- Τη διαμόρφωση ενός νέου κοινωνικού συμβολαίου κράτους, εργαζομένων και επιχειρήσεων.
- Την επίτευξη υψηλότερου διαθέσιμου εισοδήματος για όλους.
- Τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης

Δημοσιονομικές Πολιτικές

Με βάση τις δυο ειδικές συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ελλάδα το 2019 καθώς και στο πλαίσιο υλοποίησης των δεσμεύσεων της ενισχυμένης εποπτείας, το Υπουργείο Οικονομικών προάγει την δημοσιονομική αναδιάρθρωση και την αποτελεσματική δημοσιονομική διαχείριση σε επίπεδο Γενικής Κυβέρνησης.

Χρηματοοικονομικές Πολιτικές

Τα μέτρα που λαμβάνονται σε αυτή την κατηγορία πολιτικής και αναφέρονται αναλυτικά στο ΕΠΜ 2020, παρουσιάζουν υψηλή συνάφεια οριζόντια με το σύνολο των αναπτυξιακών αναγκών του ΠΠΑ Αττικής.

Ρυθμιστικό Πλαίσιο Ιδιωτικών Επενδύσεων και Συμπράξεων

Έρευνα, Τεχνολογική Ανάπτυξη και Καινοτομία

Με βάση την 2η ειδική σύσταση του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ελλάδα το 2019, προτείνεται η επικέντρωση των επενδύσεων σε ορισμένους τομείς συμπεριλαμβανομένης της Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης.

Ενέργεια, Κλίμα και Περιβάλλον

Η 2η ειδική σύσταση του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ελλάδα το 2019, προτείνει ενεργητική επενδυτική οικονομική πολιτική, *inter alia*, και στους τομείς της ενεργειακής απόδοσης, των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και των έργων διασύνδεσης.

Δημόσια Διοίκηση

Στα πλαίσια της ειδικής σύστασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Ελλάδα το 2019, συστήνεται η ολοκλήρωση των μεταρρυθμίσεων σύμφωνα με τις δεσμεύσεις που αναλήφθηκαν στο πλαίσιο του Eurogroup στις 22 Ιουνίου 2018, στο πλαίσιο της ενισχυμένης εποπτείας. Το σκέλος αυτό του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων σχετίζεται με την δέσμευση που αφορά τον εκσυγχρονισμό της Διαχείρισης Ανθρωπίνων Πόρων της Δημόσιας Διοίκησης.

Δικαιοσύνη

Για την πληρέστερη αποτύπωση των αδυναμιών του δικαστικού συστήματος το Υπουργείο Δικαιοσύνης σχεδιάζει τη σύσταση Ειδικής Υπηρεσίας Συλλογής και Επεξεργασίας Στατιστικών Στοιχείων για τη Δικαιοσύνη (JustStat).

Διεθνές Εμπόριο και Ξένες Επενδύσεις

Παρά την ανοδική πορεία των εξαγωγών κατά την τελευταία δεκαετία, η ελληνική οικονομία χαρακτηρίζεται διαχρονικά από περιορισμένη εξαγωγική δραστηριότητα (κυρίως στις εξαγωγές αγαθών), καθώς τόσο σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και σε σχέση με τα κράτη μέλη της, ο λόγος εξαγωγών προς ΑΕΠ είναι μικρότερη. Το αποτέλεσμα αυτό οφείλεται σε μία σειρά παραγόντων, οι οποίοι ο κάθε ένας με τη σειρά του επιδρά ανασταλτικά τόσο στις επιδόσεις των εξαγωγών ελληνικών προϊόντων στις διεθνείς αγορές όσο και στο βαθμό της εξωστρέφειας. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- Οι εξαγωγές ελληνικών προϊόντων, στην πλειονότητα τους, δεν είναι αρκετά διαφοροποιημένες σε οριζόντια και κάθετη μορφή.
- Το μεγάλο ποσοστό ελληνικών επιχειρήσεων με εργατικό δυναμικό κάτω των δέκα ατόμων απασχόλησης.
- Η περιορισμένη ενημέρωση και πληροφόρηση ως προς τη ζήτηση εισαγωγών των εμπορικών μας εταίρων.
- Η εμπορευματική σύνθεση των εξαγωγών ελληνικών προϊόντων, όπου ένας μικρός αριθμός παραγωγικών κλάδων πραγματοποιεί τον κύριο όγκο των εξαγωγών.
- Ο κατακερματισμός των φορέων που ασχολούνται με την εξωστρέφεια και την οικονομική διπλωματία και η έλλειψη μιας κοινής στρατηγική

Μεταφορές και Υποδομές

Κεντρικές στρατηγικές επιλογές για τους τομείς μεταφορών και υποδομών που αντιμετωπίζουν προκλήσεις και που εναρμονίζονται με την ειδική σύσταση 2 του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ελλάδα το 2019 αποτελεί η ισχυρή ανάπτυξη με περισσότερες επενδύσεις στον τομέα των υποδομών, η περιβαλλοντική προστασία, η προσαρμογή στη κλιματική αλλαγή, η βιώσιμη ανάπτυξη και η ασφάλεια των πολιτών.

Αγροτική Ανάπτυξη

Για την επίτευξη του εκσυγχρονισμού και της ανάπτυξης του αγροτικού τομέα της χώρας το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων προωθεί την εξασφάλιση της επισιτιστικής ασφάλειας, την αύξηση της προστιθέμενης αξίας των γεωργικών και αλιευτικών προϊόντων και του εξαγωγικού προσανατολισμού των αγροτικών προϊόντων, την ανάπτυξη και βελτίωση των συνθηκών παραγωγής και του επιχειρηματικού περιβάλλοντος του αγροτικού τομέα, την αναβάθμιση των υποδομών και της ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο, την ενθάρρυνση της οικονομικής διαφοροποίησης και την ανάπτυξη του τουρισμού της υπαίθρου και του αγροτουρισμού, την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των πόρων της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) και της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΛΠ), την αύξηση της συμμετοχής της γεωργίας στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν, την εξασφάλιση της μέγιστης δυνατής ασφάλειας των παραγόμενων και των εισαγόμενων τροφίμων στη χώρα, την προστασία του περιβάλλοντος και την αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων που χρησιμοποιούνται στην γεωργική και αλιευτική παραγωγή.

Εκπαίδευση και Επαγγελματική Κατάρτιση

Το Υπουργείο Παιδείας ακολουθεί πολιτικές μεταρρύθμισης σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης, προκειμένου να διευκολύνει την πρόσβαση και να βελτιώσει την ποιότητα των σχολείων, των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ).

Συμπερασματικά, γίνεται εύλογα κατανοητό το γεγονός της υψηλής συσχέτισης των επιμέρους πολιτικών του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων 2020 σε σχέση με τις επιλεγμένες Προτεραιότητες του ΠΠΑ Αττικής.

Εθνικές Στρατηγικές

Οι Εθνικές Στρατηγικές καθορίζουν τις δεσμεύσεις των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, σε συνδυασμό με τις εκ των προτέρων αιρεσιμότητες. Σε σχέση λοιπόν με τα Επιχειρησιακά Προγράμματα που βρίσκονται σε εναρμόνιση με τις Εθνικές και Περιφερειακές πολιτικές και στρατηγικές αξίζει να εξεταστεί η συμβατότητα του ΕΠΑ 2021 – 2025 και κατ' επέκταση του ΠΠΑ της Περιφέρειας με τις παρακάτω Εθνικές Στρατηγικές:

- Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) (1)
- Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική (2)
- Εθνική Στρατηγική για την προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (3)
- Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη (4)
- Εθνική Στρατηγική για τους Ρομά (5)
- Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (ΚΑΛΟ) (6)
- Στρατηγική για την Υγεία (7)
- Εθνική Στρατηγική για την Διοικητική Μεταρρύθμιση (8)

Στο πλαίσιο αυτό, υιοθετείται ο επόμενος Πίνακας, όπου βαθμολογούνται οι Άξονες Προτεραιότητας του ΠΠΑ σε σχέση με τις οκτώ (8) Εθνικές Στρατηγικές. Η κλίμακα βαθμολόγησης είναι από 1 έως 3, όπου 1 μηδενική ή χαμηλή συνάφεια, 2 μέση συνάφεια και 3 υψηλή συνάφεια. Η Τιμή Συνάφειας υπολογίζεται σε επίπεδο αναγκών και σε επίπεδο στρατηγικών. Εκ προοιμίου, αναφέρεται η διαπίστωση της ανάλυσης του εν λόγω Πίνακα, η οποία εξάγει το συμπέρασμα του ικανοποιητικού βαθμού συσχέτισης των Προτεραιοτήτων του ΠΠΑ Αττικής με τις Εθνικές Στρατηγικές στο επίπεδο του 77,22%. Ειδικότερα, τα υψηλότερα ποσοστά συσχέτισης των επιμέρους Εθνικών Στρατηγικών παρατηρούνται για την Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) με 88%, για την Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική με 90% και για την Εθνική Στρατηγική για την προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή με 79%.

Πίνακας 56: Πίνακας συμβατότητας Αξόνων Προτεραιότητας του ΠΠΑ με τις αντίστοιχες Εθνικές Στρατηγικές

Άξονες Προτεραιότητας ΠΠΑ	Εθνικές Στρατηγικές										Τιμή Συνάφειας
	Στρατηγική Έξυπνης Εξέλιξης (RIS3)	Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική	Εθνική Στρατηγική για την προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή	Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη	Εθνική Στρατηγική για τους Ρομά	Εθνική Στρατηγική για την ΚΑΛΟ	Στρατηγική για την Υγεία	Εθνική Στρατηγική για τη Διοικητική Μεταρρύθμιση	Σύνολο (S)		
1.1 Δημιουργία επιλεγμένων κεντρικών ερευνητικών κέντρων και προγραμμάτων σε τομείς αιχμής	3	3	3	2	1	1	2	2	1	16	0,67
1.2 Δημιουργία ερευνητικής τεχνολογίας και λύσεων ΤΠΕ στον δημόσιο τομέα	3	3	3	2	1	1	2	2	1	16	0,67
1.3 Προώθηση αποτελεσματικών έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις	2	3	1	2	2	2	2	2	3	17	0,71
1.4 Συστάδες ανάπτυξης	2	3	1	2	2	2	2	2	3	17	0,71
1.5 Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα	2	3	1	2	2	2	2	2	3	17	0,71
1.6 Δημόσια Διοίκηση και ψηφιοποίηση	3	2	3	1	1	1	2	1	2	14	0,58
1.7 Ηλεκτρονική υγεία (e-health)	3	2	3	1	1	1	2	3	2	16	0,67
1.10 Έξυπνες πόλεις	3	2	3	1	1	1	2	3	2	16	0,67
1.11 Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη	2	2	3	1	1	1	2	3	2	15	0,63
2.1 Ενεργειακή απόδοση	2	2	3	1	1	1	2	3	2	15	0,63
2.2 Στήριξη ΑΠΕ – συμπαραγωγή	3	2	3	1	1	1	2	3	2	16	0,67

2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	3	3	3	3	1	1	1	1	1	1	2	3	2	17	0,71
2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων	3	3	3	3	1	1	1	1	1	2	2	2	1	16	0,67
2.6 Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτινων & υγρών αποβλήτων	1	3	2	2	3	2	2	2	2	2	2	3	2	18	0,75
2.7 Πράσινη επιχειρηματικότητα	1	3	2	2	3	2	2	2	2	2	2	3	2	18	0,75
2.8 Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	21	0,88
2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	21	0,88
2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	21	0,88
2.11 Πράσινες πόλεις	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	21	0,88
3.1 Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	21	0,88
3.2 Τόνωση των πολιτικών απασχόλησης	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	21	0,88
3.3 Ενισχύωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2	21	0,88
3.4 Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης ΑΜΕΑ	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	3	3	22	0,92
3.5 Κοινωνικές επενδύσεις	3	3	3	3	2	1	1	1	1	1	1	2	2	17	0,71

3.7 Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων	2	2	3	2	1	1	1	2	1	14	0,58
3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης	2	2	3	2	1	1	1	2	1	14	0,58
3.11 Ενσωμάτωση Ευρωπαϊκών Ομάδων Πληθυσμού στην εκπαίδευση.	2	2	3	2	1	1	1	2	1	14	0,58
3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού	2	2	3	2	1	1	1	2	1	14	0,58
3.14 Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παραρκτηίων περιοχών	2	2	3	2	1	1	1	2	1	14	0,58
4.1 Υποδομές ΤΠΕ	2	2	3	2	1	1	1	2	1	14	0,58
4.2. Ενεργειακά δίκτυα και υποδομές	2	2	3	2	1	1	1	2	1	14	0,58
4.3. Λιμενικές υποδομές	3	3	2	3	1	2	1	1	2	17	0,71
4.5. Οδικές υποδομές	3	3	2	3	1	2	1	1	2	17	0,71
4.8 Οδική ασφάλεια	3	3	2	3	1	2	1	1	2	17	0,71
4.9 Ψηφιοποίηση μεταφορών	3	3	2	3	1	2	1	1	2	17	0,71
4.10. Πολυτροπική και αστική κινητικότητα	3	3	2	3	1	2	1	1	2	17	0,71
4.11 Επενδύσεις στην εφοδιαστική αλυσίδα	3	3	2	3	1	2	1	1	2	17	0,71
5.1 Προώθηση τουρισμού με έμφαση στις ανερχόμενες και μη	3	3	2	3	1	2	1	1	2	17	0,71

5.3 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΕΡΓΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Το Πρόγραμμα Περιφερειακής Ανάπτυξης της Αττικής αποτελείται σε σημαντικό βαθμό από έργα ανάπτυξης υποδομών. Τα έργα υποδομών και ιδίως αυτά που χαρακτηρίζονται ως μεγάλα έργα, αποτελούν ουσιαστικά αναπτυξιακές συνιστώσες βάσης που επιφέρουν πολλαπλασιαστικά οφέλη οριζόντια και κατά περίπτωση στο σύνολο των βασικών Αναπτυξιακών τομέων της Περιφέρειας, με σημαντική οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική διάσταση.

Οικονομικές θεωρούνται οι επιπτώσεις εκείνες που έχουν άμεσο αντίκτυπο σε τομείς όπως η εργασία, το εμπόριο, το εισόδημα και άλλες εν γένει οικονομικές δραστηριότητες σε μία περιοχή. Η ανάπτυξη μεγάλων έργων υποδομής προκαλεί άμεσες και έμμεσες οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις σε σχέση με το αντίστοιχο πεδίο εφαρμογής τους. Οι επιπτώσεις αυτές σχετίζονται με την παραγωγική διαδικασία, τη χωρική κατανομή και εγκατάσταση των επιχειρήσεων, την βελτίωση της απασχόλησης, την προσέλκυση επενδύσεων, την ανάπτυξη του τουρισμού και την άμβλυση των κοινωνικών και χωρικών ανισοτήτων

Η κρίσιμη ως προς το μέγεθος και την εμβέλεια, την κομβική και γεωγραφική θέση που κατέχει η Περιφέρεια Αττικής, όπως προαναφέρθηκε, την καθιστά σημαντικό κόμβο δικτύων μεταφορών, επικοινωνίας κι ενέργειας, καθώς διασχίζεται από εθνικά δίκτυα μεταφορών, γενικά περιλαμβάνει τις σημαντικότερες υποδομές σε ρόλο και μέγεθος στη χώρα (Αερολιμένας Ελευθέριος Βενιζέλος, λιμάνι Πειραιά κτλ.) και ορίζει σε σημαντική έκταση την ποιότητα της εφοδιαστικής αλυσίδας αγαθών και υπηρεσιών σε εθνικό επίπεδο.

Όπως και στις προηγούμενες περιόδους, οπότε και κατασκευάστηκαν σημαντικά έργα υποδομών, έτσι και κατά τον τρέχοντα αναπτυξιακό σχεδιασμό περιλαμβάνεται μεγάλος αριθμός έργων και κυρίως μεγάλων, τα οποία αφορούν κυρίως στην οδική ασφάλεια, στις οδικές υποδομές, στην πρόληψη & διαχείριση κινδύνων, στην ανάπτυξη υποδομών προστασίας περιβάλλοντος, στην παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων και στη διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων με υψηλή προστιθέμενη αξία στην αναπτυξιακή πορεία και στην άρση των παραγόντων κοινωνικοοικονομικής αποεπένδυσης στην Περιφέρεια Αττικής.

5.4 ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ

Μέσω των πέντε (5) Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ), που διαχειρίζονται από κοινού η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και οι χώρες της ΕΕ, διοχετεύονται περισσότεροι από τους μισούς χρηματοδοτικούς πόρους της ΕΕ. Η συμβολή στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στη διασφάλιση βιώσιμων και υγιών συνθηκών τόσο στην ευρωπαϊκή οικονομία όσο και στο περιβάλλον αποτελούν το στόχο των Ταμείων αυτών.

Τα ΕΔΕΤ εστιάζουν κυρίως σε 5 τομείς:

- Έρευνα και καινοτομία
- Ψηφιακές τεχνολογίες
- Στήριξη της οικονομίας χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών
- Βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων
- Μικρές επιχειρήσεις

Τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία:

- Το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)**¹², το οποίο προωθεί την ισόρροπη ανάπτυξη των διαφόρων περιφερειών της ΕΕ. Ευρωπαϊκό Ταμείο
- Το **Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)**¹³, το οποίο στηρίζει έργα σχετικά με την απασχόληση σε ολόκληρη την Ευρώπη και επενδύει στο ανθρώπινο δυναμικό της Ευρώπης - τους εργαζομένους, τους νέους και όλους όσους αναζητούν εργασία.
- Το **Ταμείο Συνοχής (ΤΣ)**¹⁴, το οποίο χρηματοδοτεί έργα στους τομείς των μεταφορών και του περιβάλλοντος σε χώρες στις οποίες το ακαθάριστο εθνικό εισόδημα (ΑΕΕ) ανά κάτοικο είναι χαμηλότερο από το 90% του μέσου όρου της ΕΕ.
- Το **Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)**¹⁵, το οποίο εστιάζει στην επίλυση των ιδιαίτερων προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι αγροτικές περιοχές της ΕΕ.
- Το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ)**¹⁶, το οποίο βοηθά τους αλιείς να υιοθετήσουν πρακτικές βιώσιμης αλιείας και τις παράκτιες κοινότητες να διαφοροποιήσουν τις οικονομίες τους ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής κατά μήκος των ευρωπαϊκών ακτών.

Συμπληρωματικότητα με πολιτικές Ευρωπαϊκών Ταμείων

Όσον αφορά στην συμπληρωματικότητα του ΠΠΑ Αττικής με τις πολιτικές των ευρωπαϊκών ταμείων παρατηρούνται τα εξής:

¹²https://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/erdf/

¹³<https://ec.europa.eu/esf/home.jsp?langId=en>

¹⁴https://ec.europa.eu/regional_policy/en/funding/cohesion-fund/

¹⁵<https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/rural-development>

¹⁶<https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff/>

Ως **προς το ΕΤΠΑ** παρουσιάζεται έντονη συμπληρωματικότητα μεταξύ Περιφερειακών και Εθνικών Δράσεων για την μεταφορά της Έρευνας και Καινοτομίας που χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ. Στο ίδιο πλαίσιο θα αξιοποιηθούν οι αντίστοιχοι πόροι του ΕΠΑ, προκειμένου να καταστεί δυνατή η ολοκληρωμένη κάλυψη καινοτομικών αναγκών των ΜΜΕ για την μετάβασή τους σε ανανεωμένο μοντέλο ανάπτυξης, με περαιτέρω ενσωμάτωση της καινοτομικής κουλτούρας.

Εντοπίζεται επίσης συμπληρωματικότητα για δράσεις προώθησης της χρήσης συστημάτων ΑΠΕ σε τελικούς τομείς ενεργειακής κατανάλωσης, την ανάπτυξη «έξυπνων» ενεργειακών συστημάτων και δικτύων, την ενίσχυση των απαραίτητων περιβαλλοντικών υποδομών, την αναβάθμιση και συμπλήρωση των μεταφορικών υποδομών και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας του παραγωγικού συστήματος.

Ως **προς το ΕΚΤ** παρουσιάζεται συμπληρωματικότητα μεταξύ Εθνικών δράσεων Ενεργητικής Απασχόλησης και δράσεων για στήριξη της απασχόλησης και κατάρτιση εργαζομένων με δράσεις του ΕΠΑ, όπως και συμπερίληψης εργαζομένων που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες, ώστε να ενισχυθεί η αγορά εργασίας, καθώς και μεταξύ δράσεων που αποσκοπούν στην κοινωνική ένταξη ευπαθών κοινωνικά ομάδων.

Τέλος, **ως προς το ΕΓΤΑΑ** εντοπίζεται περιορισμένος βαθμός συμπληρωματικότητας μιας και ο τομέας της αγροτικής παραγωγής δεν αποτελεί πεδίο αιχμής και έμφασης στο πλαίσιο των πολιτικών που προωθούνται μέσα από το ΠΠΑ.

6 ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΑΡΧΕΣ

6.1 ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η Ελλάδα, σταθερά προσηλωμένη στην επιτυχή εφαρμογή των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ), έχει ήδη ξεκινήσει, κατά το 2019, τη διαδικασία εκπόνησης ενός Εθνικού Σχεδίου Εφαρμογής για τους ΣΒΑ, το οποίο θα αποτυπώνει, μεταξύ άλλων, το σύνολο των κεντρικών και μακροπρόθεσμων μέτρων πολιτικής που έχουν ή πρόκειται να υιοθετηθούν από τη χώρα μας, προκειμένου να εφαρμοστεί, με ισόρροπο και ολοκληρωμένο τρόπο, το σύνολο των ΣΒΑ.

Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερη σημασία αποκτά για τη χώρα μας, η αξιόπιστη ποσοτική παρακολούθηση και αξιολόγηση των επιπτώσεων που επιφέρουν οι πολιτικές για τη βιώσιμη ανάπτυξη στο σύνολο της κοινωνίας. Προς την κατεύθυνση αυτή, το Γραφείο Συντονισμού, Θεσμικών, Διεθνών και Ευρωπαϊκών Θεμάτων της Γενικής Γραμματείας της Κυβέρνησης¹⁷ έχει προχωρήσει, κατόπιν εκτεταμένης διαβούλευσης με τα αρμόδια Υπουργεία και την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) [συμπεριλαμβανομένης της 4^{ης} συνάντησης του διυπουργικού συντονιστικού δικτύου που διεξήχθη στις 13/3/2019], στην υιοθέτηση μιας δέσμης εθνικών δεικτών, με τους οποίους θα παρακολουθείται η πρόοδος εφαρμογής των ΣΒΑ κατά τα επόμενα έτη. Οι εν λόγω δείκτες, οι οποίοι θα επικαιροποιούνται και θα προσαρμόζονται, κάθε φορά, ανάλογα με τις εξελίξεις σε επιμέρους πολιτικές προτεραιότητες και τα διαθέσιμα στατιστικά δεδομένα, έχουν επιλεγεί τόσο από το σύνολο των 232 υιοθετηθέντων από τον ΟΗΕ σχετικών δεικτών, όσο και από το αντίστοιχο πλαίσιο των 100 δεικτών της Eurostat.

Η επιλογή των δεικτών έγινε με βάση τα ακόλουθα κριτήρια:

- Συμβατότητα με την ελληνική πραγματικότητα, υφιστάμενες συνθήκες και ανάγκες.
- Συνάφεια με τις 8 Εθνικές Προτεραιότητες για τους ΣΒΑ, τις οποίες υιοθέτησε η χώρα μας, σε υψηλό πολιτικό επίπεδο, το 2017, λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις της κοινωνίας των πολιτών και των λοιπών ενδιαφερόμενων μερών, και οι οποίες καλύπτουν το σύνολο των 17 ΣΒΑ, και απηχούν, με ολοκληρωμένο τρόπο, και τις τρεις διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης (οικονομική, κοινωνική, περιβαλλοντική), και
- Διαθεσιμότητα στατιστικών δεδομένων από την ΕΛΣΤΑΤ, τα Υπουργεία και το σύνολο των Φορέων του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος.

Οι εθνικές προτεραιότητες για τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης

Μετά την ολοκλήρωση της χαρτογράφησης και προτεραιοποίησης των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) από τα υπουργεία, και με τη συνεισφορά προτάσεων από τους κοινωνικούς εταίρους και ενδιαφερόμενους φορείς, η κυβέρνηση κατέληξε στο παρακάτω πλαίσιο εθνικών προτεραιοτήτων, οι οποίες συνδέονται με αντίστοιχους ΣΒΑ, και για τις οποίες έχουν αναπτυχθεί ή πρόκειται να αναπτυχθούν οι κατάλληλες δράσεις, πολιτικές και νομοθετικές ρυθμίσεις.

¹⁷https://gslegal.gov.gr/?page_id=5506

- A. Εθνικές Προτεραιότητες προσανατολισμένες στα αποτελέσματα (outcome oriented)
- Προώθηση μιας ανταγωνιστικής, καινοτόμου και βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης (ΣΒΑ 8, 9).
  - Προαγωγή της πλήρους απασχόλησης και της αξιοπρεπούς εργασίας για όλους (ΣΒΑ 8).
  - Αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και διασφάλιση της καθολικής πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες υγείας (ΣΒΑ 1, 2, 3).
  - Μείωση των κοινωνικών και περιφερειακών ανισοτήτων και εξασφάλιση ίσων ευκαιριών για όλους (ΣΒΑ 10, 5).
  - Προώθηση μιας υψηλής ποιότητας και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευσης (ΣΒΑ 4).
  - Ενίσχυση της προστασίας και ορθολογικής διαχείρισης του φυσικού κεφαλαίου ως βάση για κοινωνική ευημερία και μετάβαση σε μία οικονομία χαμηλού άνθρακα (ΣΒΑ 6, 7, 11, 12, 13, 14, 15).
- B. Εθνικές Προτεραιότητες προσανατολισμένες στις διαδικασίες (process oriented)
- Οικοδόμηση αποδοτικών, αξιόπιστων και διάφανων θεσμών (ΣΒΑ 16,17).
  - Ενίσχυση και προώθηση ανοιχτών, συμμετοχικών και δημοκρατικών διαδικασιών (ΣΒΑ 16,17).

Συμπερασματικά, σε σχέση και με τους στόχους που εξυπηρετούν οι Προτεραιότητες του ΠΠΑΑτικής, ιδιαίτερα στον 1^ο, 2^ο και 3^ο Αναπτυξιακό στόχο, προκύπτει με σαφήνεια ο υψηλός βαθμός της συμβολής του Προγράμματος στους στόχους για την Βιώσιμη Ανάπτυξη.

6.2 ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ

Η ισότητα των ευκαιριών αποτελεί γενική αρχή, οι δύο ουσιαστικές πτυχές της οποίας είναι η απαγόρευση των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας και η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών. Η εν λόγω αρχή εφαρμόζεται σε όλους τους τομείς, ιδίως, στον οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και οικογενειακό βίο.

Η συνθήκη του Άμστερνταμ¹⁸ εισήγαγε μια νέα διάταξη προκειμένου να ενισχύσει την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων που συνδέεται άμεσα με την ισότητα των ευκαιριών. Το άρθρο αυτό προβλέπει τη δυνατότητα λήψης από το Συμβούλιο των αναγκαίων μέτρων για την καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων λόγω φύλου, φυλής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού. Εξάλλου, χάρη στο πρόγραμμα δράσης για την καταπολέμηση των διακρίσεων (2001-2006), η Ευρωπαϊκή Ένωση ενθαρρύνει και συμπληρώνει τις ενέργειες των κρατών μελών για την καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων.

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που εγκρίθηκε το Δεκέμβριο του 2000, περιλαμβάνει κεφάλαιο με τίτλο «Ισότητα», το οποίο προβλέπει τις αρχές της απαγόρευσης των διακρίσεων, της ισότητας ανδρών και γυναικών και της πολιτιστικής, θρησκευτικής και γλωσσικής πολυμορφίας. Το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται επίσης στα δικαιώματα του παιδιού, των ηλικιωμένων και των ατόμων με αναπηρία.

¹⁸https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/treaty_of_amsterdam_el.pdf

► Η Αρχή της ίσης μεταχείρισης

Η αρχή της ίσης μεταχείρισης έχει ως στόχο τη διασφάλιση ισότητας στη μεταχείριση των ατόμων ανεξαρτήτως εθνικότητας, φύλου, φυλής, ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.

Η απαγόρευση κάθε διακριτικής μεταχείρισης λόγω ιθαγένειας προβλέπεται στο άρθρο 12 (πρώην άρθρο 6) της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. η συνθήκη του Άμστερνταμ περιέλαβε στη συνθήκη ΕΚ ένα νέο άρθρο 13, για να συμπληρώσει την εγγύηση της απαγόρευσης των διακρίσεων που προβλέπεται στις συνθήκες και να την επεκτείνει στις άλλες περιπτώσεις που προαναφέρονται.

Με τον ν.4443/2016¹⁹ ενσωματώθηκαν εκ νέου στο εθνικό δίκαιο οι Οδηγίες 2000/43/ΕΚ περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής και 2000/78/ΕΚ για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση.

► Η ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών

Η αρχή της ισότητας ανδρών και γυναικών καθιερώθηκε από το 1957 με τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας²⁰. Στο άρθρο 141 ορίζεται ότι παρέχεται ίση αμοιβή στους άνδρες και στις γυναίκες για ίσης αξίας παρεχόμενη εργασία. Από το 1975, έχει εκδοθεί σειρά οδηγιών που επεκτείνουν την αρχή της ίσης μεταχείρισης στην πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική κατάρτιση, στην επαγγελματική προώθηση με στόχο την εξάλειψη κάθε μορφής διάκρισης στον χώρο εργασίας και, εν συνεχεία, στους τομείς της κοινωνικής ασφάλισης, των νομικών καθώς και των επαγγελματικών καθεστώτων.

Η Επιτροπή προσέθεσε στα πολυετή προγράμματα προώθησης της ίσης μεταχείρισης, τα οποία εισήχθησαν τη δεκαετία του 1980, μια κοινοτική στρατηγική (2001-2005), με στόχο τη θέσπιση πλαισίου δράσης, στο οποίο όλες οι κοινοτικές δράσεις να μπορούν να συμβάλουν στην επίτευξη του στόχου της εξάλειψης των ανισοτήτων και της προώθησης της ισότητας ανδρών και γυναικών.

Η συνθήκη του Άμστερνταμ έχει ως στόχο τη συμπλήρωση του περιορισμένου πεδίου εφαρμογής του άρθρου 141 (που αφορά μόνο την ισότητα της αμοιβής), ενσωματώνοντας την προώθηση της ισότητας ανδρών και γυναικών στο άρθρο 2 της συνθήκης ΕΚ, στο οποίο απαριθμούνται τα καθήκοντα της Κοινότητας. Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που εγκρίθηκε τον Δεκέμβριο του 2000, ορίζει ότι: «Η ισότητα ανδρών και γυναικών πρέπει να εξασφαλίζεται σε όλους τους τομείς, περιλαμβανομένων της απασχόλησης, της εργασίας και των αποδοχών».

► Ο Χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων

Με την ευκαιρία της 50ής επετείου της οικουμενικής διακήρυξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τον Δεκέμβριο 1998, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας (3-4 Ιουνίου 1999) αποφάσισε να αναλάβει εργασίες με σκοπό την εκπόνηση ενός Χάρτη θεμελιωδών

¹⁹<https://www.e-nomothesia.gr/kat-anthropina-dikaiomata/nomos-4443-2016-fek-232a-9-12-2016.html>

²⁰<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/el/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/treaty-of-rome>

δικαιωμάτων. Ως στόχος τέθηκε η συγκέντρωση των θεμελιωδών δικαιωμάτων που ισχύουν σε επίπεδο Ένωσης σε ένα μόνο κείμενο ώστε να καταστούν αυτά περισσότερο σαφή.

Ο Χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ προκηρύχθηκε επίσημα κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας, στις 7 Δεκεμβρίου 2000. Βασίζεται στις κοινοτικές Συνθήκες, στις διεθνείς συμβάσεις, μεταξύ των οποίων η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του 1950 και ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης του 1989, στις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών καθώς και στις διάφορες δηλώσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Η εκπόνηση του σχεδίου του Χάρτη ανατέθηκε σε ειδικό όργανο -μια Συνέλευση- που απαρτίζεται από 62 μέλη, ιδίως αντιπροσώπους των ευρωπαϊκών οργάνων και των κυβερνήσεων των κρατών μελών.

Τα θεμελιώδη δικαιώματα όσον αφορά την αξιοπρέπεια, την ελευθερία, την ισότητα, την αλληλεγγύη, την ιδιότητα του πολίτη και τη δικαιοσύνη καθορίζονται από τον Χάρτη, μέσω των 54 άρθρων του που συγκεντρώνονται σε επτά κεφάλαια.

Εμπεριέχει δικαιώματα που δεν διασφαλίζονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) που περιορίζεται στην προστασία των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων. Αφορά κυρίως στα κοινωνικά δικαιώματα των εργαζομένων, την προστασία των δεδομένων, τη βιοηθική ή το δικαίωμα ορθής διαχείρισης.

Οι Άξονες πολιτικής και οι δράσεις που επιλέγονται στο πλαίσιο του ΠΠΑ Αττικής έχουν υψηλή συμβολή και δεσμεύονται για την τήρηση της αρχής της ισότητας των ευκαιριών και της αρχής για ίση μεταχείριση.

6.3 ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών αποτελεί σήμερα αναπόσπαστο μέρος της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αναγνωρίζεται ως κρίσιμος παράγοντας για την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή. Από την περίοδο ένταξης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η ισότητα των φύλων αποτελεί πολιτικό και αναπτυξιακό στόχο, τόσο σε επίπεδο χάραξης και εφαρμογής εθνικής πολιτικής, όσο και σε επίπεδο έργων που η υλοποίησή τους χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η αρχή των ίσων ευκαιριών για άνδρες και γυναίκες εμπεριέχεται ως στόχος στις ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις ήδη από το 1988.

Η ένταξη της διάστασης του φύλου σημαίνει ότι λαμβάνονται υπόψη οι επιπτώσεις όλων των γενικών μέτρων και παρεμβάσεων στην αντίστοιχη θέση των γυναικών και των ανδρών κατά το σχεδιασμό, την υλοποίηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγησή τους.

Η έννοια αυτή καλύπτει επίσης το σχεδιασμό, την υλοποίηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση ειδικών συμπληρωματικών μέτρων και παρεμβάσεων με στόχο να προωθηθεί η ισότητα και να βρεθούν οι γυναίκες να συμμετέχουν και να ωφελούνται εξίσου με τους άνδρες. Στην Ελλάδα, μια σειρά από νομοθετικές ρυθμίσεις σε πολλά επίπεδα έχουν ήδη διαμορφώσει το θεσμικό πλαίσιο για την *de jure* τήρηση της αρχής της ισότητας των φύλων και της μη διάκρισης στη βάση του φύλου σε όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής των πολιτών.

Επιπλέον, μια σειρά από μελέτες και έργα έχουν εκπονηθεί μέχρι σήμερα για την καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης των ανισοτήτων ανάμεσα στα φύλα, σε όλους τους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής ζωής τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Είναι

αξιοσημείωτο ότι οι επίσημες στατιστικές που τηρούνται από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία ενσωματώνουν τη μεταβλητή του φύλου προκειμένου να είναι εφικτή η συγκριτική τους μελέτη.

Οι Άξονες πολιτικής και οι δράσεις που επιλέγονται στο πλαίσιο του ΠΠΑ Αττικής έχουν υψηλή συμβολή και δεσμεύονται για την τήρηση της αρχής της ισότητας των φύλων.

6.4 Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Με την κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες από την Ελληνική Βουλή με τον ν.4074/2012 και τη θέσπιση με τον ν.4488/2017 (Μέρος Δ') των κατευθυντήριων Οργανωτικών Διατάξεων υλοποίησης της Σύμβασης, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας οφείλει:

α) να διασφαλίζει την ισότιμη άσκηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία στο πεδίο των αρμοδιοτήτων ή δραστηριοτήτων της, λαμβάνοντας κάθε πρόσφορο μέτρο και απέχοντας από οποιαδήποτε ενέργεια ή πρακτική που ενδέχεται να θίγει την άσκηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία. Ιδίως υποχρεούται: i) να αφαιρεί υφιστάμενα εμπόδια κάθε είδους, ii) να τηρεί τις αρχές καθολικού σχεδιασμού σε κάθε τομέα της αρμοδιότητάς του ή της δραστηριοποίησής του, προκειμένου να διασφαλίζει για τα άτομα με αναπηρία την προσβασιμότητα των υποδομών, των υπηρεσιών ή των αγαθών που προσφέρει, iii) να παρέχει, όπου απαιτείται σε συγκεκριμένη περίπτωση, εύλογες προσαρμογές υπό τη μορφή εξατομικευμένων και κατάλληλων τροποποιήσεων, ρυθμίσεων και ενδεδειγμένων μέτρων, χωρίς την επιβολή δυσανάλογου ή αδικαιολόγητου βάρους, iv) να απέχει από πρακτικές, κριτήρια, συνθήκες και συμπεριφορές που συνεπάγονται διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία, v) να προάγει με θετικά μέτρα την ισότιμη συμμετοχή και άσκηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία στον τομέα της αρμοδιότητας ή δραστηριότητάς του» (παρ. 1, άρθρο 61 του ν.4488/2017)

β) ως Επιμέρους Σημείο Αναφοράς, να παρακολουθεί την εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία σε περιφερειακό επίπεδο (παρ. 3, άρθρου 71 του ν.4488/2017)

γ) να εντάσσει τη διάσταση της αναπηρίας σε κάθε δημόσια πολιτική, διοικητική διαδικασία, δράση, μέτρο και πρόγραμμα της αρμοδιότητάς της με στόχο την εξάλειψη, αποκατάσταση και αποτροπή ανισοτήτων μεταξύ ατόμων με και χωρίς αναπηρίες. Για το σκοπό αυτόν: i) υποβάλλει εκθέσεις στα οικεία Επιμέρους Σημεία Αναφοράς του άρθρου 71 σχετικά με τις δράσεις, τα μέτρα και τα προγράμματα που υιοθετούν για την επίτευξη της ισότητας των ατόμων με αναπηρία, ii) υιοθετεί ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες για τα θέματα αναπηρίας, όπως αυτοί καθορίζονται από αρμόδια διεθνή και ευρωπαϊκά όργανα, ώστε να καθίσταται δυνατή η μέτρηση και η αξιολόγηση της ένταξης της διάστασης της αναπηρίας, ii) συλλέγει και τηρεί επιμέρους στατιστικά στοιχεία για την αναπηρία ως προς τους τομείς ευθύνης τους» (παρ. 1, άρθρο 62 του ν.4488/2017).

Οι Άξονες πολιτικής και οι δράσεις που επιλέγονται στο πλαίσιο του ΠΠΑ Αττικής έχουν υψηλή συμβολή και δεσμεύονται για την άρση της διάκρισης και την προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία.

6.5 ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΗ ΕΠΙΠΤΩΣΗ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Στην Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για το ΠΠΑ της Αττικής γίνεται η περιβαλλοντική εκτίμηση του προγράμματος μέσω της υποβολής μιας σειράς ερωτημάτων στα οποία υποβάλλονται, οι αναπτυξιακοί στόχοι, με τους στόχους από τους οποίους εκπορεύονται και με τις παρεμβάσεις στις οποίες εξειδικεύονται, τα οποία ερωτήματα ομαδοποιούνται θεματικά στους δεκατρείς περιβαλλοντικούς τομείς κατάστασης του σημείου στ' του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ και του σημείου Ζ' της ΚΥΑ ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/2006 (Β'1225), δηλαδή:

- βιοποικιλότητα,
- πληθυσμός,
- υγεία των ανθρώπων,
- πανίδα,
- χλωρίδα
- έδαφος
- ύδατα
- Αέρας
- κλιματικοί παράγοντες
- υλικά περιουσιακά στοιχεία
- πολιτιστική κληρονομιά, συμπεριλαμβανομένης της αρχιτεκτονικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς
- Τοπίο
- σχέσεις μεταξύ των ανωτέρω παραγόντων
- αλλά και σε ορισμένους επιπλέον παράγοντες που αφορούν στις διατροφικές περιβαλλοντικές πιέσεις, όπως η διάθεση των αποβλήτων και η ενεργειακή αποτελεσματικότητα. Οι παράγοντες διατροφικών πιέσεων αναφέρονται σε ζητήματα που οι επιπτώσεις τους διαχέονται σε περισσότερες από μία περιβαλλοντικές συνιστώσες. Για παράδειγμα, ο τρόπος διάθεσης των αποβλήτων είναι δυνατόν να επηρεάσει την ανθρώπινη υγεία, το έδαφος, τα νερά και τη βιοποικιλότητα καθώς και τις μεταξύ τους σχέσεις.

Τα κριτήρια για να εκτιμηθεί εάν σε κάποιον δείκτη κατάστασης ή πίεσης αναμένονται ή όχι μεταβολές είναι τα εξής:

- Ως μεταβολές σε ένα δείκτη κατάστασης ή πίεσης νοούνται οι διαφοροποιήσεις που αναμένονται στο επίπεδο αναφοράς του δείκτη, δηλαδή σε επίπεδο Περιφέρειας ή σε μια περιοχή σημαντικά ευρύτερη από αυτή κάθε επιμέρους παρέμβασης. Συνεπώς, επιπτώσεις τοπικού χαρακτήρα, στην άμεση περιοχή γύρω από κάθε μελλοντικό έργο ή δραστηριότητα του ΠΠΑ Αττικής δεν θεωρούνται ως μεταβολές στρατηγικού χαρακτήρα. Παράλληλα, συνεκτιμάται το γεγονός ότι αυτές οι τοπικού χαρακτήρα μεταβολές μπορούν να προληφθούν ή να αντιμετωπιστούν επαρκώς στα επόμενα στάδια σχεδιασμού, μέσω της διαδικασίας Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ) των Νόμων 1650/86 και 3010/2002. Με τον τρόπο αυτό εκπληρώνεται και η επιταγή της Οδηγίας 2001/42, αλλά

και της ΚΥΑ 107017/2006 (Β'1225) για αποφυγή επικαλύψεων των διαδικασιών περιβαλλοντικής εκτίμησης.

- Επίσης, ως αναμενόμενες μεταβολές θεωρούνται όχι μόνο πρωτογενείς αλλαγές που συνδέονται απ' ευθείας με την υλοποίηση ενός υποσυνόλου έργων, αλλά και διαφοροποιήσεις που είναι πιθανόν να προκληθούν δευτερογενώς, αρκεί να διαπερνούν το φίλτρο του πρώτου κριτηρίου.
- Τέλος, τα δύο παραπάνω κριτήρια διάγνωσης χρησιμοποιούνται και για τις διασυνοριακές επιπτώσεις. Ειδικότερα, εάν μια μεταβολή θεωρείται πιθανή σε στρατηγικό επίπεδο, εξετάζεται κατά πόσο η επίπτωση αυτή ενδέχεται να επεκτείνεται και έξω από τα σύνορα της χώρας.

Με το αρ. πρωτ. 606198/19.07.2021 έγγραφό μας, υποβλήθηκε προς έγκριση στο Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας η Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) του ΠΠΑ της Περιφέρειας Αττικής.

Με την Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση (ΣΠΕ) του ΠΠΑ Αττικής προσδιορίζονται:

- Οι αμιγώς θετικές επιδράσεις στους περιβαλλοντικούς δείκτες, οι οποίες προκύπτουν καθώς το ΠΠΑ αφιερώνει σημαντικό τμήμα στόχων και πόρων στην κατεύθυνση της βελτίωσης του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής.
- Οι αμιγώς αρνητικές επιπτώσεις στους περιβαλλοντικούς δείκτες οι οποίες μπορεί να προκύψουν αλλά και τα κατάλληλα μέτρα, είναι δυνατόν να αντιμετωπιστούν πλήρως.
- Οι περιπτώσεις στις οποίες, παρότι η συνισταμένη της περιβαλλοντικής μεταβολής κινείται προς τη θετική κατεύθυνση, τμήματα του προγράμματος ωθούν σε βελτιώσεις ενώ άλλα τμήματα λειτουργούν αντίρροπα. Για τις επιπτώσεις αυτές, θα πρέπει να ληφθούν μέτρα που να συγκρατούν τις τάσεις περιβαλλοντικής επιδείνωσης, ώστε η τελική συνισταμένη να καταστεί κατά το δυνατόν θετικότερη.

7 ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

7.1 ΔΟΜΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΠΑ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ Ν. 4635/2019

Στην συνέχεια παρουσιάζεται, με βάση τις αρμοδιότητες που προβλέπονται στο άρθρο 132 του ν. 4635/2019²¹, υπόδειγμα δομής της Υπηρεσίας Διαχείρισης του ΠΠΑ, που θεωρητικά διαθέτει την απαραίτητη διοικητική ικανότητα. Ειδικότερα οι αρμοδιότητες της Υπηρεσίας Διαχείρισης για τα τμήματα της Περιφέρειας είναι:

- α) η ενεργοποίηση των προγραμμάτων σύμφωνα με την παράγραφο Α' του άρθρου 129 του παρόντος, η σύνταξη των προσκλήσεων, καθώς και η μέριμνα για την έκδοση και δημοσιοποίησή τους,
- β) η συγκέντρωση των προτάσεων των δυνητικών δικαιούχων για την ένταξη έργων στο Πρόγραμμα,
- γ) η παροχή πληροφόρησης και διευκρινίσεων επί του συστήματος διαχείρισης,
- δ) ο έλεγχος της πληρότητας και αρτιότητας των προτάσεων για την ένταξη έργων στο Πρόγραμμα, που κατατίθενται από τους δυνητικούς δικαιούχους, η αξιολόγησή τους και η εισήγηση προς τον Περιφερειάρχη για την ένταξη των έργων στο Πρόγραμμα,
- ε) η μέριμνα για την ένταξη των έργων στο ΠΔΕ και τη χρηματοδότησή τους, με βάση την ισχύουσα διαδικασία,
- στ) η παρακολούθηση της υλοποίησης των έργων από τους δικαιούχους και η σύνταξη των προβλεπόμενων στο ν.4635/2019 (άρθρο 128) και στο ΣΔΕ εκθέσεων,
- ζ) η ενημέρωση και ο συντονισμός των ενεργειών των δικαιούχων και των εμπλεκόμενων αρχών στην υλοποίηση του Προγράμματος,
- η) η μέριμνα για τη δημοσιοποίηση και προβολή των δράσεων και των στόχων του Προγράμματος με βάση το ΣΔΕ,
- θ) η μέριμνα για την αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων εργαλείων, προκειμένου να παρακολουθείται η εξέλιξη του φυσικού και οικονομικού αντικειμένου, καθώς και οι χρηματοροές των έργων και των μελετών,
- ι) η διενέργεια διοικητικών επαληθεύσεων και επιτόπιων επιθεωρήσεων, σύμφωνα με την υποπαράγραφο 2 της παραγράφου Β' του άρθρου 129 του παρόντος,
- ια) η αξιολόγηση του ΠΠΑ, καθώς και της πρότασης αναθεώρησής τους, όταν διαπιστώνεται σχετική ανάγκη,
- ιβ) η σύνταξη εκθέσεων ολοκλήρωσης του ΠΠΑ.

---

²¹<http://www.mindev.gov.gr/wp-content/uploads/2019/11/%CE%9D.-4635-2019-%CE%95%CF%80%CE%B5%CE%BD%CE%B4%CF%8D%CF%89-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1.pdf>

7.2 Η ΔΙ.Α.Π ΩΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΠΠΑ

Ως Υπηρεσία Διαχείρισης για το ΠΠΑ προτείνεται η Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού της Γενικής Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, Έργων και Υποδομών Περιφέρειας Αττικής, η οποία θα αναλάβει τις αρμοδιότητες που προβλέπονται στην παρ. 3 του άρθρου 132 του ν. 4635/2019, με την ανάλογη / κατάλληλη τροποποίηση του θεσμικού πλαισίου που τη διέπει.

7.3 ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Για την προετοιμασία αλλά κυρίως για την υλοποίηση και εξέλιξη του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης της Περιφέρειας Αττικής για την περίοδο 2021-2025, είναι απαραίτητο ένα σύνολο κανονισμών και οδηγιών.

Οι κανονισμοί και οι οδηγίες αυτές έχουν σκοπό την ορθολογική, χρηστή και σωστή υλοποίηση του ΠΠΑ, με κανόνες, για την μεγιστοποίηση των ωφελειών της Περιφέρειας.

Οι κανονισμοί, πολιτικές και οδηγίες καθώς και κάθε τι που αποτελεί κανονιστικό έγγραφο αποτελούν το Κανονιστικό Πλαίσιο που πρέπει να ακολουθηθεί.

Στη συνέχεια αναφέρονται οι κανονισμοί ,οι οδηγίες, η νομοθεσία καθώς και ότι άλλο αποτελεί το θεσμικό πλαίσιο για το ΠΠΑ 2021-2025.

- Το άρθρο 90 του Κώδικα Νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα (π.δ. 63/2005 (Α' 98), το οποίο διατηρήθηκε σε ισχύ με την παρ. 22 του άρθρου 119 του ν. 4622/2019 (Α' 133).
- Ο ν. 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης -Πρόγραμμα Καλλικράτης» (Α' 87).
- Ο ν.4555/2018 «Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Εμβάθυνση της Δημοκρατίας Ενίσχυση της Συμμετοχής Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των Ο.Τ.Α. [Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι»].
- Ο ν.4635/2019 «Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις».
- Υπ' αρ. 95189/16.09.2020 Κατάρτιση και Υποβολή Τομεακών και Περιφερειακών Προγραμμάτων (ΤΠΑ/ΠΠΑ) του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης προγραμματικής περιόδου 2021 – 2025 (Β' 3961).

8 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΕΡΓΩΝ

Ως προς τα κριτήρια επιλογής των έργων στο ΠΠΑ ισχύουν τα οριζόμενα του άρθρου 129 του ν. 4635/2019 και της υπ' αρ. 62564/04.06.2021 ΥΑ του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου (ΣΔΕ) του ΕΠΑ (Β' 2442).

9 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

9.1 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Η Περιφέρεια Αττικής, κατόπιν του ΦΕΚ 3961/ 09.2020 και της σχετικής απόφασης για κατάρτιση ΠΠΑ, ακολούθησε τα παρακάτω βασικά στάδια σχεδιασμού:

- Προχώρησε στην εξέταση και διερεύνηση των αναπτυξιακών και θεσμικών πλαισίων που επηρεάζουν τις σχεδιαζόμενες πολιτικές της Περιφέρειας με γνώμονα την μεγαλύτερη δυνατή συμβολή στους Αναπτυξιακούς Στόχους της χώρας.
- Ολοκλήρωσε μια εκτενή και λεπτομερή διάγνωση των αναγκών και των προκλήσεων, όπως και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής, ώστε να καταλήξει σε μια συνεκτική επικαιροποιημένη ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης, λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη της οικονομικές, κοινωνικές και χωρικές ανισότητες, όπως και την κατάσταση που έχει διαμορφωθεί από τις αρνητικές επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19.
- Προσδιόρισε τις αναπτυξιακές δυνατότητες της Περιφέρειας για την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, για την αντιμετώπιση των αναγκών, εξάγοντας τους βασικούς Άξονες παρέμβασης, βάσει και των αναπτυξιακών Πυλώνων του ΕΠΑ 2021-2025.
- Σε συνέχεια προσδιορισμού των Αξόνων Προτεραιότητας, ακολούθησε η εξειδίκευση της Στρατηγικής σε Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους και στις επιμέρους Προτεραιότητες.
- Καταρτίστηκε ρεαλιστικό και βάσει των αναγκών σχέδιο Χρηματοδοτικού Πίνακα για τους επιμέρους Άξονες και Ειδικούς Στόχους.
- Έγινε σταχυολόγηση και επιλογή των κατάλληλων δεικτών παρακολούθησης των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων, για τη βέλτιστη παρακολούθηση και αξιολόγηση της υλοποίησης του ΠΠΑ.
- Κατέληξε στο κατάλληλο και βέλτιστο σύστημα διαχείρισης και προώθησης του προγράμματος επιλέγοντας τις υπηρεσίες της Περιφέρειας με την τεχνογνωσία και εξειδίκευση, που θα φέρουν το πιο αποδοτικό αποτέλεσμα.
- Κατά τη φάση του σχεδιασμού προχώρησε αρχικά σε διαδικασίες εσωτερικής διαβούλευσης στην Περιφέρεια και έπειτα σε ενέργειες ενημέρωσης και συνεργασίας με αρμόδια Υπουργεία και εντός της Περιφέρειας με επαγγελματικούς, κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς, πολιτιστικούς φορείς κτλ, για την πρόταση διαμόρφωσης των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων.
- Εμπλουτισμός της διαδικασίας διαβούλευσης με παρουσίαση δημόσια του σχεδίου του ΠΠΑ Αττικής σε οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους για την κατάθεση χρήσιμων σχολίων και παρατηρήσεων.

Αξίζει να καταγραφεί ότι κατά τη διάρκεια σχεδιασμού και κατάρτισης του Προγράμματος έλαβε χώρα συνεργασία με την αρμόδια Διεύθυνση Δημοσίων Επενδύσεων του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων.

10 ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

¹Ελληνική Στατιστική Αρχή, (2014) Απογραφή Πληθυσμού – Κατοικιών 2011. Μόνιμος πληθυσμός κατά φύλο, ομάδες ηλικιών και τόπο γέννησης, Περιφερειακές Ενότητες. Πειραιάς: ΕΛΣΤΑΤ.

²Ειδικός Διαβαθμισμένος Σύνδεσμος Νομού Αττικής, (2016) Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για την 2^η Αναθεώρηση του ΠΕ.Σ.Δ.Α. Αττικής, Αθήνα: ΕΔΣΝΑ.

³Ειδικός Διαβαθμισμένος Σύνδεσμος Νομού Αττικής, (2016) Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για την 2^η Αναθεώρηση του ΠΕ.Σ.Δ.Α. Αττικής, Αθήνα: ΕΔΣΝΑ.

⁴Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιφέρειας Αττικής, (2017) Ιεράρχηση Αναγκών και Προτεραιοποίηση Έργων Αντιπλημμυρικής Προστασίας στην Περιφέρεια Αττικής. Αθήνα: Στεργιούλη Μάρθα – Λητώ.

⁵ Μουσείο Ακρόπολης (2016) Σύντομος Απολογισμός (Ιούνιος 2016 – Μάιος 2017). Αθήνα: Μουσείο Ακρόπολης.

⁶ Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος, (2016) Μελέτη Επιδράσεων ΚΠΙΣΝ – Παρουσίαση στην Ειδική Συμβουλευτική Επιτροπή του Ελληνικού Δημοσίου. Αθήνα: The Boston Consulting Group.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 20 Δεκεμβρίου 2021

Ο Υφυπουργός

ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΣΑΚΙΡΗΣ